

«Мәдени мұра»

Мемлекеттік бағдарламасының кітап сериялары
Қазақстан Республикасының тұңғыш Президенті
Нұрсұлтан Назарбаевтың бастамасы бойынша
шығарылып отыр

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ
МӘДЕНИЕТ ЖӘНЕ АҚПАРАТ МИНИСТРЛІГІ

ӘДӘБІ
ЖАДІСТЕР

20 томдық

Ақмата
БаспаҰйы

Алматы 2012

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ
БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ

М.О. ӘУЕЗОВ АТЫНДАҒЫ ӘДЕБИЕТ ЖӘНЕ ӨНЕР ИНСТИТУТЫ

Амай

ДУҒА
ҒАЗАЛДАР

17-том

Айнас
Баспа Үні

Алматы 2012

*Қазақстан Республикасының
Мәдениет және ақпарат министрлігі
Ақпарат және мұрағат комитеті
“Әдебиеттің әлеуметтік маңызды түрлерін басып шығару”
бағдарламасы бойынша шығарылды*

Томды басуға М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының
Ғылыми кеңесі ұсынған

РЕДАКЦИЯЛЫҚ БАС АЛҚА:

Қасқабасов С., *төраға*
Қорабай С., *төрағаның орынбасары*
Жолдасбеков М.
Жүсіпов Қ.
Қалижанов У.
Қирабаев С.
Мағауин М.
Сәбитова Г.

ТОМНЫҢ РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ:

Әлібекұлы А.
Елеуқенов Ш.
Қорабай С., *жауапты редактор*
Хамраев А.

Томды баспаға дайындаған: Т. Қыдыр

Сарапшы: Сүтжанов С., *филология ғылымдарының докторы*

ISBN 978–601–264–096–0 (17-т.)
ISBN 9965–806–41–1

© Әдебиет және өнер институты, 2012
© «Таймас» ЖШС, көркемдеу, 2012
Барлық құқықтары қорғалған
Басылымның мүлкітік құқықтары
«Таймас» баспа үйіне тиесілі

РЕДАКЦИЯЛЫҚ БАС АЛҚАДАН

М.О.Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институты Мемлекеттік «Мәдени мұра» бағдарламасы шеңберінде жарық көретін «Әдеби жәдігерлер» атты жиырма томдық басылымды дайындап, жариялау жұмысын жалғастыруда.

Аталған басылымның басты мақсаты – халықтың ежелгі заманнан бергі жазба мұралары мен әдеби жәдігерлерін сол күйінде өзіне қайтару, түркі халықтарына ортақ ежелгі және орта ғасыр әдеби ескерткіштері мен XV–XIX ғасырлардағы ақындар шығармаларын неғұрлым толық жариялау.

Оқырманға ұсынылып отырған «Әдеби жәдігерлер» сериясының 17-ші томына орта ғасырларда өмір сүрген көрнекті түркі ақыны Шайықзаде Атайидің «Диуан» атты ғазалдар кітабы еніп отыр.

Артында өшпес мұра қалдырған XIX ғасырдағы түркі ақыны, сопылық поэзияның ірі өкілі Атайи ата-бабалары өмір сүрген қазақ жерінде туған, шығармаларын қыпшақ сөздері аралас түркі тілінде жазған. Соған қарамастан оның шығармашылығы қазақ әдебиеттану ғылымында әлі күнге дейін арнайы зерттелген жоқ. Ал Атайи шығармаларын алғаш тауып, ғылыми айналымға енгізген, бірінші болып ақын мұрасы туралы ғылыми мақала жазған атақты түркітанушы-ғалым, академик А.Н. Самойлович болатын. Ол іздеп тапқан Атайи кітабының жалғыз нұсқасы қазір Ресейдің Санкт-Петербургтегі Шығыстану институтының Шығыс қолжазбалары бөлімінде 22 В-2456 нөмірімен сақтаулы тұр.

Атайи мұрасына қызығушылық орта ғасырлардан басталған. Түркі халықтарының ұлы ақыны, ойшылы Әлішер Науаи өзінің «Мәжәлисун-нәфәис» («Жақсылардың мәжілістері») атты шығармасында Атайи өмірінен деректер келтіріп, оның Исмайыл ата перзенттерінің бірі болғандығын айтады. Ал Исмайыл ата түркі ғұламасы Қожа Ахмет Иасауидің Ибраһим деген інісінің ұлы екендігін парсының ұлы ақыны Әбдірахман Жәми өзінің «Нәсәимул-мухәббәт мин шәмәил-футууәт» атты шығармасында атап өтеді. Қ.А. Иасауи ілімін жалғастырушылардың бірі болған Исмайыл ата қазіргі Оңтүстік Қазақстан облысының Тұрбат деген жерінде туған. Исмайыл атаның ұлы Атайи де осы жерде дүниеге келгенімен, өмірінің маңызды бөлігін сол замандағы өнер-білім мен ғылымның орталығы болған Балх және Герат қалаларында өткізген. Ақын туралы бұдан басқа деректер жоқ.

Түркі тілдес елдерде Атайи диуаны ғылыми айналымға баяғыда еніп, бірқатар зерттеулер нысанына айналды. Бұл ретте А.Бомбачи, Ф.Көпірілзаде, Фитрат, Э.Рустамов, Н.Маллаев және т.б. Атайи шығармашылығы туралы ғылыми пікірлерін білдірсе, өзбек ғалымы С.Сайфулла Атайи поэзиясы туралы кандидаттық диссертация қорғап, 1995 жылы Ташкентте ғылыми монографиясын жарыққа шығарды, 2008 жылы сонда ақын ғазалдарын жеке кітап етіп бастырды.

Атайи өз ғазалдарын аруз ұйқасымен жазған. Санкт-Петербургте сақталған Атайи жинағының қолжазба нұсқасында ақынның 260 ғазалы берілген.

Томды түпнұсқа негізінде алғаш рет қазақ тіліне аударып, баспаға дайындаған белгілі түркітанушы жас ғалым, филология ғылымдарының кандидаты Төрәлі Қыдыр.

Кітапты дайындау барысында сол Алтын Орда дәуірінің әдеби тынысы мен стильдік ерекшеліктерін толық сақтау мақсатында барынша түпнұсқаға жақындатылып аударылды. Сондықтан да кітапта кейбір стильдік ерекшеліктер мен сөйлем құрылымдары сол қалпында берілді.

Томның ғылыми қосымшасында Шайықзаде Атайи кітабы нұсқасының факсимилесі, шығарма туралы түсініктеме мақала, түсіндірме сөздік, пайдаланылған әдебиет тізімі, орыс және ағылшын тілдеріндегі түйіндемелер берілген.

Томның көлемі – 480 б.

Ей, игілер айнасында өзін білдірген,
Және өзі ол айнаға қарап, мені зар еткен.

Наргис¹ сынақтарында күпір, иман көрсетіп,
Қүдіреті бір бүршіктен әрі тікен, әрі гүл еткен.

Желпінген қара кекілін мейірім хош иісінен,
Шын² мускус³ының әсерленуімен татар еткен.

Ұзын бойлардың бұрым, халын(ан) дән мен ау жасап,
Ғашық бейшараның көңілін кіріптар еткен.

Сұлулық бағында шамшид⁴тар иісінің құмарлығында,
Жүрек иелерінің пікірін қайғы мен қамқор еткен.

Қылығы қылымсығандардың кірпігін найза етіп,
Ауру жаралылардың жүрегін жаралы еткен.

Ай жүзді, Зухра көзді, бұрымы елде көңілінің,
Мейірімін кем, жәбірін көп-көп еткен.

Бірубар⁵, пұттар аузын сөз сөйлетіп,
Шеберлігінен әр мезетте жоқтан бар еткен.

Ләйләтул миғраж⁶ қасында екі жай әкелдіріп,
«Қаба қаусайн» одағынан хабардар еткен.

Дін иманымнан айырма соңғы демде мені,
Ей, пұттар бұрымын беліме зуннар⁷ еткен.

Қыл Атайидың жүзін әдемі аба⁸ сұлулығынан қыл,
Ей, Мұхаммедті екі әлемді бостан еткен.

---

¹ гүл аты

² Қытай

³ хош иіс

⁴ шөп аты

⁵ яғни, Алла

⁶ Миғраж түні

⁷ мұсылмандардың қарамағында болған христиандардың беліне тағатын белбеуі

⁸ ер адамдардың сыртқы ұзын киімі

Сұраймын Хақ Тағаладан, болсам деп сүйкімді бірлә⁹,
Басымда қылсам алдында бірдей босаға бірлә.

Сұрасаң жан қауышу үшін алайын жаныма жүз Бейнет,
Кісі Жүсіпті алмас па тегін тауар бірлә?

Сіздің, біздің арамызда ежелден жақын жаны-дүр,
Жазмыш бізді айыра қоймас, бүгін-ертең мекен бірлә.

Не болды, ей, көзі отты, маған бір күймеді жүрегін,
Қаншалық жақұттай қолыңнан жүрегім толды қан бірлә.

Шекер аузыңның тілегі болмысты байлай ма деп,
Жоқ болу жолына қадам басты Атайи жоқ күмән бірлә.

---

⁹ жалғаулық: мен, пен, менен, пенен

Өлтірер еді мені айырылу ойың болмаса,
Не сүйіктімен қауышу бақытының үміті болмаса.

Ай, күн, зәрре¹⁰ қарсы болар еді жүзіңе,
Елітуші дидар-жамал, бұрым, қалың болмаса.

Сүймейтін еді адам әлемде сенен өзгені,
Егер опа қылмақта ғашыққа қауышуың болмаса.

Ей, жамалдың сұлтаны, сұлулық аспан кеңістігінде,
Тәңірден күні-түн сұраймын опат болуың болмаса.

Бихабар болса періште, көрген соң сені адам сана,
Не ғажап, махшарда да сұрақ-жауабың болмаса.

Адамшылықтан емес болар, ол періден айырылып,
Бұл тіршіліктен көңіл, егер ұялуың болмаса.

Айқай-шуыңнан Атайи, мағрифат етпе үміт,
Ол ауыз, беліңнің ойы менен халің болмаса.

---

¹⁰ атомдай, түйіршік, түйір

Ей, Құдай, мейірім жаса ол жан әлемім көңіліне,
Бір әсер қылар менің зар еңіреуімнің көңіліне.

Қайғы дерт тауында азап тартқаным Фарһадтай,
Болмады мәлім сол дәмді аузым көңіліне.

Опасыздықтан ашытқы болар едім, әттең,
Сияр едім бір жолы ол мейірімсізімнің көңіліне.

Гүл секілді жан көйлегін жүз жамау қылды айрылу тікені,
Таң елі түсіндір соңғы гүлістанымның көңіліне.

Көздерімнің жылғасын көз жасымның селі қылды пәк,
Ықыласы болар ма ол ағар өзенімнің көңіліне.

Барша ит, құс рахымы келді дерт хәліме, бірақ,
Келмеді рахымы жаман ойлы жолдасымның көңіліне.

Жардан сұрасам Атайи дертін, айтар дауа,
Жеткілікті емес пе бұл менің құпия дертімнің көңіліне.

Жамалың бейнесін қылдым чәмәндә¹¹,
Қызарды күл ұяттан мәжілісте.

Тілек тілегелі жақұтыңды көңілім,
Кісі білмес оны, қалды қайда?

Себебі жанымнан артық сүйіктім сенсің,
Керек емес жан маған сенсіз (бұл) тәнде.

Маған о дүниеде жәннәт не керек,
Есігіңнің топырағы жеткілікті кебінде.

Алып барма мені, ей, Жүсіптей сұлу,
Бүгін Жақыптай бәйтул-хәзәнда¹².

Ұзын шашыңнан үзбеймін көңілді,
Аяғың қайда болса, басым сонда.

Тілер ел жоғары мансап, бірақ,
Атайи тұла бойыңа пенде.

---

¹¹ жасыл алқапта, жайлауда

¹² қайғы үйінде, қайғыдан қан жұтып деген мағынада.

Сүйінші берді танертең бұрымың самал желіңнен саба¹³,
Жан хош иісті болды, көңілім тапты жүз түрлі сафа¹⁴.

Жүзіме сұрттім аяғын, жол топырағын көзіме,
Дедім: Ей, жан жолдасы, әһлән уә сәһлән мәрхәба!¹⁵

Бүршік аттым қайғыдан, қолым етегіне жетпестен,
Гүл секілді жан көйлегі қасіретпен болды қаба¹⁶.

«Жим»¹⁷ бұрымың, «нун»¹⁸ қасың жанға қастық етіп еді,
Мәңгі болсын, мейірім етіп «әлиф»¹⁹ бойың ара²⁰.

Лала ұқсатса өзін кейпіңе кешірім ет,
Жайлауда өз басына сүйген-дүр ол көңілі қара.

Қай аспанның мейірі бар-дүр, не сенің көңілінде рахым,
Не аспан сүйікті ажары, не сенің дертің мәңа²¹.

Етегінде көргелі жолдан өтерде сабан жапырағы,
Шырайын қылды Атайи қызғаныш елінде кәһраба²².

---

¹³ таңғы самал, самал

¹⁴ мөлдір, таза

¹⁵ кош келдіңіз, мархабат!

¹⁶ шекпен, шапан

¹⁷ арабтың әрпі – «ж»

¹⁸ арабтың әрпі – «м»

¹⁹ Арабтың әрпі – «а».

²⁰ арасына

²¹ маған

²² асыл тас: янтарь

Қан болды көңіл ажырасуы бірлә²³,
Күйді жаным ынтызарлығы бірлә.

Бұрымың серігі жамал мүлкін,
Алды көзің келісімі бірлә.

Бүршік сүйсініп тонына сыймас,
Ұқсатсам оқың басы бірлә.

Мәжілісте арақтан ел мас болса,
Мен сақи²⁴ жамалының жамы²⁵ бірлә.

Тос сұрауға шамамыз жоқ,
Сақтан бір жолы айнала аяғы бірлә.

Ғашықтығыңда қара басым ағарды,
Бір қарамады көз қарасы бірлә.

Көз ойнатып өтті көңілді,
Екі қасының жұп-тағы бірлә.

Ғашыққа опа жасаң(ыз), бірақ,
Қайғы-қасіреті жоқ, жарағы бірлә.

Игілерден Атайи мейірім қалар,
Хандарға не іс жасағы бірлә.

---

²³ жалғаулық: мен, пен, менен, пенен

²⁴ шарап құюшы

²⁵ бокал, тостаған

Ақыр, ей, талиғ²⁶, кенет бір назар қылсаң мәңа²⁷,
Және бұл болар зұлымдық шегі, шексіз жәбір-жапа.

Мен күнә қылмадым, Тәңірі білер қылсам дағы²⁸,
Міне келдім тәубеме, сенен кешірім, менен қате.

Ей, аспан, басың ба иілді, мақсатың не айт,
Мұратсыздың мұратын қылмадың бір күн рәуа²⁹.

Себебі сүйікті айрылуында еттің жүрегімді су,
Ей, жаман бақытым не болды, жақсылық қыл, сал суға.

Жар төреші, мейлі білсін, не өзі білмесін,
Ей, Атайи, шын ықыласыңмен сен қыл дұға.

---

²⁶ 1. бақыт жұлдызы; 2. жаңа туған ай.

²⁷ маған

²⁸ қайғы, қасірет

²⁹ жарамды, тиімді

Көзіндей бүлікші жоқ дәуір қамәр³⁰дә,
Ернiңдей тәтті жоқ қант-шекерде.

Жүзiнде таптым бар тiлегенiмдi,
Тiлектер орындалар, сөз жоқ, сәхәрдә³¹.

Белгiң пiкiрiнде көңiлiмдi жұлдызшы,
Көрер әр сәтте жүз түрлi қатерде.

Табылмас адам нәсiлiнен сендей,
Жүзi ай, күн шығардан күн батарда.

Белiң ой-пiкiрiн байлауда,
Көзге елестете алмас ел, бiрақ, қамәр³²дә.

Көзiң, көңiлiмдi алуға талап қылса,
Тұрыпты мiне әзiр, жан да назарда.

Атайиды сол ауру көздер,
Ұстапты дауасыз ауру-сырқатта.

---

³⁰ ай жүзiнде, яғни өткiншi дүниеде

³¹ таңсәрi

³² белбеу, белдiк

Ей, көңілімді алған сүйікті, жаным пида болсын саған,
Мәңгі тірі Қызыр менен өмірі мәңгі болсын саған.

Қылсам насихатты «күнә қан төкпе» деп, сөктің мені,
Әрбір сөккеніңнің орнына жүз мың дұға болсын саған.

Қаншама жәбір-жапа қылдың маған бұл дүниеде,
Махшарда мейірім кеңшілік Хақтан болсын саған.

Даулаушы жолдас қашан да хауариждық³³ қылса да,
Жолдас жора, шынайы қолдас болсын саған.

Сұрасаң Атайи байқұсты, кей-кейде жақсы ат үшін,
Ей, жан жолдасым, мәңгілік шаһтар қайыршы болсын саған.

---

³³ жаман діни ағым

Тамақтан өтер мұң-зарым түндерде,
Білмес нетейін ол ай жамалым түндерде.

Бүршік атар айырылу дертінде көңілден,
Демі шығар оқ секілді жарым(ның) түндерде.

Ауызы дәмі-дүр ақшам, таңсәрі тамақ-сусыным,
Жақұт қайғысы-дүр құмарым қорғаушысы түндерде.

Айырылу серігі міне, ұрар жанға шәбихун³⁴,
Дүниені ұстар шаң-тозаңым түндерде.

Еске алсам ол әдемі қарақшы қара көзді,
Қалмас нетейін, сабыр төзімім түндерде.

Қайғы бұрымында өлсем Атайи сақта, елге,
Болады жар, мазарым түндерде.

---

³⁴ түнгі шабуыл, кенеттен шабуыл.

Қауышу үміті аяққа тұсау бізге,
Лайық болмаса қаншалық бізге.

Сол бейне, ауыз ауру кезде,
Ілтипат көрсетер гүлқант³⁵ бізге.

Ұмыттырды Қызыр мәңгілік суын,
Сол жақұт шекер-қант бізге.

Не қатты қолым бар, алып жан,
Көңілді қылмас ол байлаулы бізге.

Айырылу дерті қолында көрінбес,
Шын Ельбрус³⁶ және Алуан³⁷ бізге.

Қылар «Нұр» аятын зұлмат ішінде,
Белгілі қашанда ол Жәмбәнд бізге.

Атайидай шашы диуанасы біз,
Насихатшы зая қылма үгіт бізге.

---

³⁵ глюкоза

³⁶ тау аты

³⁷ жер аты

Ей, бегім, Оллаһи³⁸, керек емес тәнде жан сізсіз маған,
Және Қызыр өмірі мен мәңгілік өмір сізсіз маған.

Ел тірі дейді мені, көңілімде ойға алсам, бірақ,
Бұл тіршілікте болар жүз мың күмән сізсіз маған.

Сіз пұттар ханысыз, пендеңіз бір бейшара құл,
Болмасын осы ұлыста хандар сізсіз маған.

Зорлығыңыз мейір, нәзік, дертіңіз емнің өзі,
Мысалы егер өлтірсеңіз, мейірбан сізсіз маған.

Қосылуыңыз өмірім гүлі, ынтызарлықта мен бұлбұл,
Жаз маусымында болар күз уақыты сізсіз маған.

Мен бұл жүз айырылғанмын, бақ-бостан кім болар,
Болмасын нәсрин³⁹, лала, арғуан⁴⁰ сізсіз маған.

Мен Атайимын Хусейни, көрік ішінде сен Хасан⁴¹,
Кербала⁴²-дүр жәннат бағының бостаны сізсіз маған.

---

³⁸ Алланың атымен ант ішу

³⁹ нәркес гүлдің ұксас түрі

⁴⁰ тал түрі

⁴¹ Пайғамбардың немересі

⁴² Ирактағы қаланың аты

Ей, өнер иесі, жеңілтектікпен наз фәніде⁴³,
Қылығың себебінен қалмады жаным денесінде.

Жетпейді, мен қамқорға жүз айырылу азабың,
Қаншама гүл ашылса қауышу жайлауында.

Кенет көзім жанары иек шұңқырына түсті,
Байланды көңіл Жүсіптей бұрымың талында.

Қойыңдар, мен Фирдаус қалаушы емеспін,
Хош болар адамға болса орын өз отанында.

Дүр (ақ) тісіңмен мейірім таласқан күнәсінен,
Салды суға сүңгуір оны Адн⁴⁴ теңізінде.

Игілер жиылып әсем, сүйкімді шарабын ішсе,
Мәжіліс бегі сен боларсың, олардың жиынында.

Күмәнсіз періште қылады қабырында сәжде,
Ізіңнің топырағы болса Атайи кебінінде.

---

⁴³ өнер

⁴⁴ пейіш аты

Өмірім соңы бітті қасірет, қайғыменен,
Қарсы алдында отырмадым ол көздері сиқырменен.

Мен қалай ұқсатайын ол жүзді ай, күнге,
Теңдесі жоқ, нұрлы жүзінің айнаменен.

Тұлғаң әдемі, бірақ екі көзімде жақсырақ,
Сәру⁴⁵ себебі жақсы көрінер болса ағар суменен.

Көздері көңілімді алар, қалы басар жаныма дақ,
Ей, мұсылмандар, нетейін ол сиқыршы кәпірменен.

Неше қан жылап Атайи сөйлесе дерт ділін,
Өткізер ол тасбауырлы алдамшы күлкіменен.

---

⁴⁵ қарағай тұқымдас ағаш.

Ей, қайғы дертің қашанда рахат дәрумен маған,
Аяғың топырағы мәңгілік суының жолы маған.

Үлкен мейрам мұбарак мәңгілік өмірменен,
Егер қасың талы үшін болғын десең құрбан маған.

Ынтызарлық теңізінде суға баттым, рахым ет,
Ей, Шын бұты, сөзі жалған, соңы жоқ уәде маған.

Болар еді Жүсібім айырылу азабында шафиғ⁴⁶,
Хал зарымды көріп Кенан⁴⁷ пайғамбары маған.

Тәрбиеледім көңілді біз өзіме жар деп,
Опасыз игілерді сүйді, болды жанға қас маған.

Бұрымыңыз шынжырының диуанасымын мәңгілік,
Бермесін көп бас ауруын бұл ақылы азған маған.

Мен Атайимын ерінің сипатында, аң-таң қалар,
Шырын рухымен Хұсрау, тіпті Үндістан маған.

---

⁴⁶ шапағат етуші

⁴⁷ көне шаһардың аты

Көзім сүйді жүзінді шын сенімменен,
Көрер бұл Хотан мускусын⁴⁸ шашың қара түсіменен.

Бойыңды сәру оқымақ елге әдет болды, біоак,
Эрам⁴⁹ көшеті не теңеу, бұл қарапайым дужеменен⁵⁰.

Жамал патшалығын алдың шынайы мейіріміңменен,
Патшалық мәңгі болар, шаһ әділ сотыменен.

Мұратым ол көзі аяр, бар назары,
Жасырын мұратсыз міскін ғашығыменен.

Жазықсыз өлді кірпік жебесінің жапасынан,
Ішің(із), Атайи серігінің пиаласының жадыменен.

---

⁴⁸ кейбір жануарлардың ұрық безінен шығатын хош иісті зат

⁴⁹ көне қала

⁵⁰ өсімдік аты

Сиқыр көзің бар оның бүлікші қасында,
Біріккен наз бен айла болар пікір басында.

Кірпіктерің түйіссе талайды көңіл елін,
Тонау, ия, екі әскердің соғысында.

Ей, жүрегі тас, көңілім елін етпе ойран,
Суретің салынады оның іш-сыртында.

Есікте иттерің маған міндет қылады, аһ,
Ешкім болмасын адамның тон асында.

Өмір сүру құралы қылғалы ол жүз көрерменін,
Аң-таңда халайық Атайи өмір сүруінде.

Не лайық болар бұл, михраб⁵¹ ішінде отырып,
Өлтіреді мен дұғашыны көзің қарап тұрып.

Бір тоя көремін деп, толысқаныңды толған ай,
Түндігіңде отырап, таң атқанша мендей телміріп.

Тістеріңдей Оман дәнінің ішінде таппады,
Қаншама рет қалады міскін маржан аузы құрып.

Неше шынжыр байласам көңілім үйінің есігін,
Нетейін, қайдан келер бұрымың пікірі бас ұрып.

Гауһар рухы тегін білмеді сөз иесі,
Пенде бір сөзбенен кенет білді аузыңнан сұрап.

Кірпігің жебелерінен сақтанар көңілім, бірақ,
Бір атып, жазбас нышанын екі аярың солай ұрып.

Шексіз білместігінен талапкер кәпір болар,
Егер сәжде етеді Атайи сізге Хақ нұрын көріп.

---

⁵¹ мешіттегі имам тұратын жер

Не жансың, ей, пері ренді мэхбуб⁵²,
Барша бастан-аяқ талғамға сай, мэрғуб⁵³.

Саған берсін Тәңір Нұх өмірін,
Маған да алыстығыңда сабырын Аюб(тың).

Мұратым орындалмасын әсте лайық,
Көңілде сенен өзге болса мэтлуб⁵⁴.

Бұл қайғы бізде, бұл әдемілік сізде,
Сені Жүсіп десін, бізді Жақып.

Сүйеді жәбір мен мейірімін Атайи,
Себебі игілерден кім келсе, болар хуб⁵⁵.

---

⁵² сүйікті

⁵³ сапалы, сапасы жоғары

⁵⁴ сұралған

⁵⁵ жақсы, игі

Әр уақыт шықпа маңғаз жүзіне бұрымың салып,
Түспесін Ислам ішінде зуннар⁵⁶ салтын салып.

Бұл жан сыйлар ерін мен сүйкімді сұлу сенде,
Не сені Жүсіп десін, не Мәсих⁵⁷, не Хәбиб⁵⁸.

Ұлық жәннатта көңілім таппайды сенсіз тыным,
Нетсін гүл, болмаса шынында жайлауда бұлбұл.

Егер барар болсаң, мені өлтір, сосын бара бер,
Бір жола алдыңда өлейін, өлгенше сенен айырылып.

Кес басымды, жерге сал, жатсын қара бұрымың жауып,
Егер қарар болсам жүзіңнен өзге жүзге қайырылып.

Ғашықтық дертің егер осы, түсті жаныма менің,
Менің тірілгім жоқ, босқа жан тартар ракиб⁵⁹.

«Атайи берме жарыңа жан», – десе де ел қаншалықты,
Мен нетейін басыма артық жанды жанымнан алып.

---

⁵⁶ мұсылмандардың қол астында жүрген христиандар тағып жүретін белбеу

⁵⁷ яғни, Иса пайғамбар

⁵⁸ яғни, Мұхаммед пайғамбар

⁵⁹ бәсекелес

Көзіңнің алдында жоқ пәледен өзге жолдас,
Қауышпақ арманында және дұғадан өзге жолдас.

Таң самалы келтіргелі бұрымың самалынан иіс,
Көңіл қаламады ешқашан таң самалынан өзге жолдас.

Қаншама қалады дерт қайғың жолдас, жары,
Бірақ табылмады бұл ынтызарлықтан өзге жолдас.

Көзің неткен көз тартатын қарақшы, қашанда,
Қасында жоқ оның оқ, жайдан өзге жолдас.

Көңілді пәле тікенімен быт-шыт қылайын,
Егер үміт етсе сүйіктіден өзге жолдас.

Итіңе әр түні таңға дейін есікте жатқанда,
Қане, бәрі етер байқұстан өзге жолдас.

Атайи көздеріне жар аяқ топырағың болар,
Көзге лайық емес, сүрмеден өзге жолдас.

Сенсіз бұл әлем қызығы, қайғы маған, ей, дос,
Шаттығы мен Бейнеті қайғы маған, ей, дос.

Жомарттық, мейірімінді сен егер менен аясаң,
Қорлық-зомбылығың жомарттық, мейірім (болар) маған,
ей, дос.

Дидармен көнбіс емес едім, бірақ айырылуың,
Өте көп азап берді, аз болды маған, ей, дос.

Көңілім жүзін зорлықпен солай сенен айырамын,
Ақыры қанша бұл қорлық-зомбылық маған, ей, дос.

Адамға сені ұқсата білмеймін, перісің,
Анардай бегің Эрам бағы болар маған, ей, дос.

Құй Жәмшид қиссасының тостағанынан,
Егер болса тостағанның аз мүлкі маған, ей, дос.

Аузыңа пида жан, жымыып тұрып айтар:
«Қашанда, Атайи, қай жәннат маған, ей, дос».

Ей, ай жүзің пенделері бақыт, сағадат⁶⁰,
Сұлулығың секілді мейірім саған әр мезет зиядат⁶¹.

Егер болса саған жәбір-жапа солай міндет,
Болды маған және мейірім, опа кәсіп, әдет.

Мен жақұт ернің талабын тәркі ете білмеймін,
Қаныма егер талапкерлер берсе шаһадат⁶².

Бұрымыңды сүйіп, жүзіңе сәжде етермін,
Қылса не ғажап, Шын елінен пұтқа ғибадат.

Шарапханада зәкір салып отырды Атайи,
Бергенінше пұттар еліне дәсте ирадат⁶³.

---

⁶⁰ бақыт

⁶¹ артық, көп

⁶² күәлік, растау

⁶³ қол тапсыру, бар ықыласын беру

Ей, мусхафты⁶⁴ сұлулығыңа меңіңнің нүктесі аят,
Ислам еліне болды жүзің нұрлы һидаят⁶⁵.

Сен хорсың ба, не періште, ей, дәуірдің сүйкімдісі,
Не, сұлулығыңа бар соңы, не мейіріміңе ғаят⁶⁶.

Егер сұлулық бұл болса, саған бар, кес бұл тілімді,
Жүсіп сөзінен қылсам егер азғантай хикаят.

Бұрымың ұзыны қылады жанға көзің қасд⁶⁷,
Шын⁶⁸ әскері кәпірге болар, сөз жоқ, химаят⁶⁹.

Егер жан әлемі әруаққа шықса,
Қылар ернің адамға тіршілікті кифаят⁷⁰.

Біз барша ақсүйектерін бұл мезет аузыңда көрерміз,
Уағыздаушы не айтса да, Иса туралы қылды риуаят.

Мейлі жәбір жаса, не мейірім, қылар шүкір Атайи,
Себебі жоқ алдында оған шексіз шикаят⁷¹.

---

⁶⁴ яғни, Құран

⁶⁵ тура жол

⁶⁶ соңы, шегі

⁶⁷ талап, ынта

⁶⁸ яғни, Қытай

⁶⁹ қолдау, қорғау

⁷⁰ жеткілікті

⁷¹ шағым

Ей, сұлу наз, сүйкімді шарабынан қашанда мас,
Жақұтыңның ойыменен көңіл болды мәйпәрәст⁷².

Нұрлы толық ай келбетің алдында бүтіндей,
Биік тұлы бойыңның алдында пәс-пәс⁷³.

Аузың, көзің хикасын бастасам, болар,
Мәжіліс ішінде пісте мен бадамға шекәст⁷⁴.

Шын⁷⁵ мускусы⁷⁶ базарында байлаулы болар,
Осылайша, болар сенің қара бұрымыңа гер-у бәст⁷⁷.

Балық –дүр, Атайи көзінің кірпіктері,
Жас теңіз ішінде болғалы бұрымың жіп шәст⁷⁸.

---

⁷² шарапқұмар

⁷³ қысқа, төмен

⁷⁴ жеңілу, ұтылу; сәтсіздік

⁷⁵ Қытай

⁷⁶ кейбір жануарлардың ұрық безінен алынатын хош иісті зат.

⁷⁷ байлаулы, тұтқын

⁷⁸ қармақ, яғни мұнда бұрымың қармақ жібі болды деген мағынада.

Қаншалықта болса жарда тәкаппарлық, қайғы, мәртәбәт⁷⁹,
Пенденің алдында қашанда пақыр, мұқтаж, мәскәнәт⁸⁰.

Ғаріп болсаң өзіңе біл, пақыр фәна⁸¹ мақамында,
Жүрек иесі табалдырығын тәж, тақ және салтанат.

Егер сен өзіңді танысаң «мән әрәфә»⁸² сүлікінде⁸³,
Патша, байлық саған болар ағайын, бауыр, мемлекет.

Ашуынан секем алып, етпе көңілді үмітсіз,
Мейірімі артық (болар) оның жетсе уақыт мәрхәмәт⁸⁴.

Пірмұған аяғының шаңын көзге сүрме қыл,
Көз бұл жүруден ашылар, біл мұны, тура мәсләхәт⁸⁵.

Шын көңілмен сүйіктісін сүйсе мухиб⁸⁶, білер анық,
Барша тауқыметі – рахат, барша зияндығы – мәнфә әт⁸⁷.

Екі жаһан құлшылығы ма Атайи дүниеде,
Аймақ патшасы алдында мадақ, сәна⁸⁸, мәнқәбәт⁸⁹.

---

⁷⁹ мансап, дәреже

⁸⁰ кедей, мұқтаж

⁸¹ жоқ болу, яғни сопылықтағы ең ұлық мақам.

⁸² Аят: «кім өзін таныса...»

⁸³ жолында, яғни тариқатында

⁸⁴ мейірім, жомарттық яғни оның мейірім уақыты келген уақытта деген мағынада.

⁸⁵ ақыл, кеңес, яғни достық ақыл-кеңес деген мағынада.

⁸⁶ сүйген жан, сүйікті жар

⁸⁷ пайда

⁸⁸ мадақ, яғни тек Алланың ұлылығына ғана айтылатын мадақ.

⁸⁹ мақтанарлық іс

Жүзінді, ей, сұлулық патшасы, бір аш,
Тойып көрсін сені бұл лайықты аш.

Нетейін мен қымсынуыңнан, әр қашан,
Тиеді жаныма көз көңілімді алғач⁹⁰.

Гүлістанша шығар көйлегінді,
Таң самалындай гүлменен ойна суймач⁹¹.

Бәнәфшә⁹² қылса бұрымыңмен дау,
Иілді бойы желден, көп жеді каж⁹³.

Қалайсың, әлем долданса деп,
Замана сүмбіліңді гүлменен шаш.

Қара шашың көңілге келсе деймін,
Қарарыма, батыл бол басың(ды) ал қаш!

Атайи сүйгелі киік көзінді,
Оған ау салмады әсте көзі қыймас.

---

⁹⁰ алған соң, яғни көңілімді жаулап алған соң деген мағынада.

⁹¹ аймаласып

⁹² фиалка

⁹³ шапалақ, опық жеу.

Ей, өрілген бұрымынан жанымда жүз мың пич-пич⁹⁴,
Сұрамасаң бір сәт бұл құлды, барып сұра кеш-кеш.

Дауласар еді жұлдызшы ноль⁹⁵ аузыңның нүктесін,
Әңгіме түйінін сұрап едім, айтар еш-еш⁹⁶.

Жаралы көңілім жаққа келсе қайғың тәзім етіп,
Деймін: «Ей, ежелгі досым, қош келдің кеш-кеш».

Егер қаласаң сұлулық патшалығын алсаң екі дүниеде,
Ғашықтың құпиясын еліктеулерден шеш-шеш⁹⁷.

Бұл Атайи ертеңгі (күні) шынайы берілген кәрі құл саған,
Неткен жігіттік, ол туралы еске аларсың кеш-кеш.

---

⁹⁴ ирек, бұрама

⁹⁵ яғни, мұнда жардың аузын дөңгеленген нольге теңеп тұр

⁹⁶ яғни, еш нәрсе

⁹⁷ яғни, таңда, айыра біл.

Ей, нұрлы келбетіңнен шам ұялар әр сабах⁹⁸,
Сұлулық, сүйкімділіктің шығуына жүзің (болар) ифтитах⁹⁹.

Ол құрметті көздерің мен ернің дәуренінде,
Болды қан төгу халал, шарап ішпек мубах¹⁰⁰.

Болмаса ғашық үшін шараптан егер жан рахаты,
Демейтін еді араб нәзіктері атын рах(ат)¹⁰¹.

Пенде, ықылас, шыншылдық, куәгер алдында сәжде,
Діндар, екіжүзділік, рия, діндарлық, тақуалық, сәлах¹⁰².

Көргелі тұла бойыңды жол жүргенде наздана,
Тәркі етті мешітті, болды азаншы бифәлах¹⁰³.

Болғалы бұрымың серігі барша, ей, игілер бегі,
Жүз түмен мың шын ғашық көңілі жүрек пен жәнах¹⁰⁴.

Егер оқыса мәжілісте өлеңші Атайи өлеңін,
Гүл, шеңгел құшар, қылар күн мен ай зәуқ-у чәрах¹⁰⁵.

---

⁹⁸ таң, таң сәрі

⁹⁹ ашушы

¹⁰⁰ шарифатта рұқсат берілген

¹⁰¹ яғни, мұндағы «рах» деген сөз рахат сөзінің түбірі, соны айтып отыр.

¹⁰² жақсару

¹⁰³ жеңіссіз, құтқарушысыз

¹⁰⁴ қанат, қол

¹⁰⁵ сауық-сайран

Әруақ үрейде болған сол күні,
Сарайы «кунту кәнзән»¹⁰⁶ тапты мифтәх¹⁰⁷.

Жағылды ортада Адам мушкаты¹⁰⁸,
Болмысың болды ол мушкатта мисбәх¹⁰⁹.

Пайғамбарлық бабының құлып пен кілті,
Саған тапсырды соңғы демде Фәттаһ¹¹⁰.

Тоғыз әлемнен бір түнде өттің,
Сәйр сүлік¹¹¹ ішінде, ей, рухул-әруах¹¹².

Ия, сен «Рәхмәтән лил-’әләминсін»¹¹³,
Жасадың заһир¹¹⁴ мен батынды¹¹⁵ ислах¹¹⁶.

«’Әллийун бабуһасын»¹¹⁷ «шәһр-е хикмәт»¹¹⁸,
Есігіңнің қайыршысымын, қыл илһах¹¹⁹.

Жетеді ол есіктің Кәусәрінен,
Атайыға бір сәт толғанда ақдах¹²⁰.

---

¹⁰⁶ Аят: «Қазына едім...»

¹⁰⁷ кілт

¹⁰⁸ шырақ тұру үшін арналған арнайы қуыс жер

¹⁰⁹ шам, шырақ

¹¹⁰ яғни, Жаратушы

¹¹¹ сәйр сүлік, яғни тарикатта жүру.

¹¹² рухтар рухы, мұнда Мұхаммед пайғамбарды айтып отыр.

¹¹³ Аят: «Әлемдер үшін мейірім...»

¹¹⁴ сырты, яғни сыртқы әлем

¹¹⁵ ішкі, яғни ішкі әлем

¹¹⁶ түзу, түзету, яғни түзеттің

¹¹⁷ «Баптардың үлкені»

¹¹⁸ «хикмет қаласы»

¹¹⁹ өтіну, яғни өтініп сұра

¹²⁰ тостағандар, бокалдар

Ей, сұлулық кілемінің ішінде барша игілерден зийад¹²¹,
Жоқ па айырылу сергелдеңінде бізге қауышудан гешад¹²².

Бұл әлем бес күн айырғай пендені сізден, бірақ,
Мәңгілік таба алмайды өзге ежелгі и'тиқад¹²³.

Себебі тапты ғашықтық дерттің ләззатын қайғылы көңіл,
Пікірімді содан кейін қылармын қайғыменен шад.

Беттегі жазу ма ол, әлде сұлулық жамалының жазушысы,
Гүл жапырағының үстіне жазды мейірім шаһбәйтін¹²⁴ сауат.

Діндарлар, сарай хор (қыздар)ы мен Кәусар, Туба¹²⁵ саған,
Бізге сүйікті дидары болар дүние-ақиреттен мұрат.

Барша ел жәннат сұраса, Тәңіріден махшар күні,
Мен игі жақсылардың арманында фарийад-у дад¹²⁶.

Ол тұлға мен жамалға Атайи сенімдісің дүниеде,
Расында, жоқ сендей шын берілген и'тиқад¹²⁷.

---

¹²¹ көп, артық

¹²² бостандық

¹²³ сену, илану

¹²⁴ өлең жол, негізі өлеңжолдарының ішіндегі ең сәтті шыққан жолын атайды.

¹²⁵ жұмақтағы ағаш

¹²⁶ айқай-шу, яғни мұнда зар еңіреп жылауды айтып отыр.

¹²⁷ сену, илану, яғни мұнда сенімде болған деген мағынада.

Кел, ей, пұтым, болды және ерте көктем мен айт¹²⁸,
Хош болар адамға сүйіктімен қауышу айт¹²⁹.

Бір мезет ол бетперде жүзіңнен күн ұялар,
Жыйна мәжілісте гүл, лала мен айт.

Бер, бұл шөліркегенге жақұтыңның мөлдір суынан,
Мейрам болса, жиналса дәмді шарап пен айт.

Жан ойнайын көзіңнің екі кә'бәтіне¹³⁰,
Дәстүр еді қадымда қашанда құмар мен айт.

Жаның үшін Атайыға көп берме ынтызар,
Рухтың азабы болар ынтызар мен айт.

---

¹²⁸ мұнда мейрам деген мағынада.

¹²⁹ яғни, сүйіктімен қауышу мейрамы

¹³⁰ нардың екі тасы

Ей, шашыңның құрметіне түсті аят «хәблүл уәрид»¹³¹,
Сұлулық билігің үшін жан дерті «һәл мин мәзид»¹³².

Еркелік жебең сауыт қылды көңілдер толқынын,
Жан қасың жасына құрбан, ей, жамалың моһ-е ́ийд¹³³.

Дүниеде, жетер, баспанасыз кездік, таппадық,
Қауышу бақытына махаббат есігінен өзге кілт.

Егер шешімсіз көздерің ақ үй ішінде ойнаса,
Мен келіп солдан көз қарашығыңа деймін «дид-дид»¹³⁴.

Пір болдым қасіретіңде қайғыдан ынсапқа кел,
Тәңірілік жоқ па, жігіт сен қылма мұндай наумид¹³⁵.

Ей, оқытушы, мен қарадан ақты айыра алман,
Ләухашалла¹³⁶ қарғалар бағы, мадағы бағ-е Сефид¹³⁷.

Сүйгені өткір көзінменен ерніңді жанменен,
Шарапхана пірі Атайи алдында болды мүрит.

---

¹³¹ Аят: «Күре тамыр...».

¹³² Аят: «Тағы басқа бар ма?».

¹³³ ай мейрамы

¹³⁴ кара, назар сал

¹³⁵ үмітсіз

¹³⁶ Алла сақтасын!

¹³⁷ ақ, яғни ақ бақшасы деген мағынада.

Сүйікті, жақұтың шарабы болар Кәусар суынан мақсат,
Тұла бойыңның қайғысы ерте піскен жеміс қуанышынан
мақсат.

Бір қарағанда ойран етер жүз көңілді зұлымдықпенен,
Көздерің болар, ей, пұтым, Хайбар¹³⁸ кәпірлерінен мақсат.

Аһ, бір күн бұл қара басыма не жеткізеді,
Бұл көңілім қалайды ол муэнбәр¹³⁹ бұрымынан мақсат.

Кенет қанжар тартпасын нәзік белің, қымсынуың жетер,
Егер мені өлтірмек болса осы қанжардан мақсат.

Оманға бос жала болар, маржан сонда болар,
Тістерің маржаны болар, дымқыл інжуден мақсат.

Мен қалау кезінде өлемін зұлымдықпенен,
Себебі табыс өлмес сен залымнан мақсат.

Мен өте міскінмін, ал сіз сұлулықпен шіріген бай,
Айып емес, көз салса міскіндер дәулеттілерден мақсат.

Игілер мейірім кеңшілігі болар, ешкім көрмеді,
Алхимиктер деген қызыл сіріңкесінен мақсат.

Мақсатсыз бол Атайи, сүйіктіңнің жолында,
Сүйікті оқ болар, шынайы ғашыққа сүйіктіден мақсат.

---

¹³⁸ жердің аты

¹³⁹ Кит тұқымдас ірі теңіз жануарларынан алынатын хош иіс

Адамды жоқтықтан Құдай жасады мәужуд¹⁴⁰,
Жамалыңды білдіру еді негізі ғойат-е мақсуд¹⁴¹.

Аузыңды сөз иесі жоғалған дейді,
Дейді беліңнің атын жоғалған не мәужуд¹⁴².

Мен ауруды бір қолдау үшін сұрағаныңыздан,
Сізге не зиян болар, егер маған болса суд¹⁴³.

Өртенген еді жамалыңның ыстық отында көңілім,
Жан дертіне иек алмақ болмаса бейбуд¹⁴⁴.

Фердауси Туси қандай шағым жасар еді,
Егер Аяз хаты болмаса «Шахнама-е» Махмуд.

Сақи алып кел, ол қызғылт отты, ол жақсы,
Хош иісті демі таңсәрі мен зәмзәмәи ʿуд¹⁴⁵.

Шәһидпен бір болса Атайыға не кінә?
Бірігу жолында екті гул-е шаһид-у мәшһуд¹⁴⁶.

---

¹⁴⁰ бар болу, мұнда бар жасады деген мағынады.

¹⁴¹ Мұраттың негізі

¹⁴² бар болу

¹⁴³ пайда

¹⁴⁴ жақсару

¹⁴⁵ Шекті аспап, яғни шекиі аспаптың әуені

¹⁴⁶ Шаһид яғни көрген мен көрінген гүлін екті деген мағынада.

Сол Жаратушы, жаратуынан жамалының көрінісі етер,
Жүзіңнің сұлулық мақсатынан жүз кемел мәлім етер.

Қара бұрымыңның қаралығынан кәпірлік белгісін нышан етіп,
Иегінді Мұстафа нұры, меңінді де Біләл етер.

Халилұлы секілді құрбан етуге ғашықтық батылын,
Жамалыңнан етіп мейрам, қасың оғын һилал¹⁴⁷ етер.

Ақиқатта сыртқы киімге көңіл бөлінсе,
Неге Құрметті Еріктінің¹⁴⁸ киімін ескі шәлі етер.

Махаббат шербеті егер ішуменен лайық болса,
Кербала Хусеиніне не үшін қанын мөлдір етер.

Жам, Жамшид, Фағфур, Кейкаустың бажынан¹⁴⁹,
Байлық қаһраманынан көзінді ойран етер.

Атайи сен Хақ бірлігін, шамаңды біл, әттеген-ай,
Оның мадақ пен шүкірі ақылды құлды соқыр, мылқау етер.

---

¹⁴⁷ жаңа туған ай

¹⁴⁸ мұнда Мұхаммед пайғамбарды айтып отыр.

¹⁴⁹ Зороастризм дінінде салынатын зікір.

Ол айтады барша әлемде жеңімпаз сұлулық болар,
Қауышу мақсатының соңы мен талабы (да) сұлулық болар.

«Әхсәни тәқуим» мен¹⁵⁰ «куллун жәмилун» сырын,
Түсінген ғаріпке дайындық пен ғайып (та) сұлулық болар.

«Кунту кәнзән» пердесінде ғаріп пен ізгіліктің,
Құпиясын жария етпекке талаптану (да) сұлулық болар.

Кеңістік әлемі мен барша әлемнің күнін,
Жаратқан сұлтан мен планеталар патшасы (да) сұлулық болар.

Мысыр шаһарында Зұлайханы құрметті Жүсіп үшін,
Қор қылған жер түбінен және шығарған (да) сұлулық болар.

Етуші ерікті жанды құл, сұлтандарды кедей,
Бір қарағанда барша ғажайыптың көрінісі (де) сұлулық болар.

Бұл жамал, Атайи сізде көрді содан соң,
Өзге игілер не десін, яғни ие (де) сұлулық болар.

---

¹⁵⁰ Аят: «Әдемі жараттық...»

Бұл перім пұт секілді күмәнсіз мәхз-е рухдур¹⁵¹,
Қызыр жақұтының мәңгілік суы, кәдд-е ʼумр-е Нухдур¹⁵².

Көздерінің сипатын өз не айтайын әр бұрышта,
Көздерінің найзаларынан жүз көңіл мәжрухдур¹⁵³.

Егер нәзік кедейлер шаһынан мейірімдік қаласа,
Тұтқын және айып етпеңіз береке есігі мәфтухдур¹⁵⁴.

Бізді игілер есігінен қайтармаңыз ешқашан хәкім,
Ақыл күші ғашықтық муфтиінің алдында мәжрухдур¹⁵⁵.

Жар Атайи көңіліне келсе абыржыма жан,
Оңаша сұхбатта бөтен азаб-е рухдур¹⁵⁶.

---

¹⁵¹ рух сияқты

¹⁵² Нұх өмірінің өлшемі, яғни Нұх пайғамбардың көп өмір сүргендігін меңзеп отыр.

¹⁵³ жаралы

¹⁵⁴ ашық

¹⁵⁵ жаралы

¹⁵⁶ рух азабы

Әр жаралы жүрек ол толған ай жүзіне қарар,
Тоймас көзі, күйер тәні-жаны және қарар.

Таппас жүзі гүл секілді түсті әрі сулы,
Бақ-бостанда қаншама таң самалына қарар.

Қадамас назарды тура маған теңселіп, бірақ,
Сығылап қарарда жан тамырын қия қарар.

Ғашықтардың пақыры кім десе кісі,
Көп ойға берілер, бірақ соңында маған қарар.

Тәзім етер Атайыға шарап сатушы пері секілді,
Не қайғы егер қорлықпен парса¹⁵⁷, парса қарар.

---

¹⁵⁷ діндар

Жүзіңнен Ризуан бақшасы болыпты,
Ерніңнен мәңгілік бұлағы болыпты.

Жамалың мұсхафының¹⁵⁸ аятынан,
Кенған Жүсібінің оқиғасы болыпты.

Бұрын өзі бар еді сұлу жамалың,
Алайда енді бірнеше жүз болыпты.

Ежелде бір жұтым су тамыпты ерніңнен,
Бүгін аты жаһанда жан болыпты.

Қына түсі ме еді бармақтарыңда,
Не ғашық өлтірерде қан болыпты (болып па)?

Мәңгі мас (болып) жатар михраб¹⁵⁹ ішінде,
Әлде кәпір көзің тархан болыпты (болып па)?

Қараңғы түнде кең шапан ішінде,
Жүзің ай, көзің шолпан болыпты.

Атайи айжүзділер арманында,
Аспан әлеміндей тұтқын һәм кезбе болыпты.

---

¹⁵⁸ Құран

¹⁵⁹ Мешітте имамның тұратын орны.

Өтерде көз ұшынан бірер назар салар,
Парасат шығар жолынан, ақыл-есі шекара қылар.

Неден көңілге махаббатты берді шамадан тыс,
Сол, сұлулықпен көңілін қара тас қылар.

Қарағаннан көңілдің жарасын жазбас,
Неге жүректі жапа ұшыменен жаралы қылар.

Кетірсе шырын күлкіге шараптай қызыл жақұтын,
Жүз жылғы шайқы, әулиені шарапқор қылар.

Атайы сырын қаншалықты елден жасырар,
Мыңдаған қан жасы, жүз жерде әшкерә қылар.

Сүйікті, кел, сауығыңнан шыдамым жоқ,
Айырылу төзімі мен күтуге төзімім жоқ.

Ей, ием, мен ауру әлсізді бір мезет,
Сұрамасаң, өлмектен өзге ешбір ісім жоқ.

Шыбындай жаным бар, болайын үнді бұрымыңа пида,
Себебі бұл саудада бегім, мал-дүнием жоқ.

Қаншалықты аяқ топырағындай көрсен, бакталастар көзінде,
Хақ білер бір кішкене көңілімде шаң-тозаңым жоқ.

Иттерің үрер мені көрген соң, есікті айып емес,
Олардан басқа мейірімді тілеушім жоқ.

Ел бетіне қарама деп қашанда бетіме айтқын,
Сен білесің, өзімнің бұл істе ықтиярым жоқ.

Өлді құсаңнан Атайи, ей, жүрегі қатты опасыз,
Демедің бір күні менің ол бейшарам жоқ.

Қарайды киіктейін қашан да сол екі қара көздер,
Наздады жебесін ату үшін сияқты қара көздер.

Жан жүрек серуен қылмақта адам көрмейді әсте,
Осындай нәзік қастар, сондай сүйікті көздер.

Мұндай сұлу, әсем, түр мен әдемілікті іздеп таппас,
Қаншама нәзіктер ішінде осы ынтық көздер.

Қауышу билігін, Аллаға шүкір, бүгін таптық,
Жәннатта, қиямет махшарында парса¹⁶⁰ көздер.

Атайидың орындалмас қиялдарын көр, игілердің,
Опасыздықтарын білген соң, және мейірімді нәзік көздер.

---

¹⁶⁰ діндар

Ей, ұялған гүл шағымыңнан бостан, бақтар,
Лала кейпіңнің айырылуы салды жанға дақтар.

Ай жүзің сауығында түнімен таң атқанша отырып,
Жандырып көз шамын, жастан құямын май(лар).

Бұрымың мен тұлғанды көрген соң, бағбан айтар өмір,
«Гүл ағашы үстіне қоныпты ғажайып қарғалар».

Көздеріңнің ахуалын сұрадым мен диуанадан,
Сұрамағын ақылдыдан, мастықты білмес саулар.

Ол күн жүзден Атайи тіптен айырылмас еді,
Егер аяғына тағдыр салмаса қайғыдан бақтар.

Жүзің тіпті пердеден көрініпті,
Пұттар сұлулық дауын қойыпты.

Неткен рахат, сенің мас көзіңе,
Гүл бақша ішіне хош мәжіліс ашыпты.

Шекер аузың қасында жақұт кенін,
Меңің үнділерін сақтап тұрыпты.

Таласар бүршік аузыңменен тарлық,
Таң самалы аузына-аузына ұрыпты.

Өте шықты бауырдан назды оғың,
Бірақ найзасы жанда өлтіріпті.

Айырылуыңның, алайда, жаны болмаса,
Мені сенсіз тірі солай ұстапты.

Атайыға жеп-ішу керек емес,
Айырылу кезінде жаннан тойыпты.

Ей, көзі бөкен, қара кірпіктері саятшылар,
Кәпір бұрымың не үшін қылар маған бидадтар¹⁶¹.

Әр мезет терге шөгуден езіледі секілді набат,
Еріндеріңнің әсерінен көп қанттар.

Әр бірі тұрған жерінде қалды аң-таң пендедей,
Тұла бойыңнан бақ ішінде сәрумен¹⁶² самшитдер¹⁶³.

Тұрмадың наз ұйқысынан, ей, көзі шолпан, бір сәт,
Әр таң сайын жеті аспанда қайғы мен айқай-шулар.

Мен қалай шарап пен шаһидті тәркі етейін, маған,
Шарапхана пірі ежелден берді бұл насихаттар.

Ғашықтық селің қоймады, жексен қылды жерменен,
Сабыр жолында қаншама, салдым іргетастар.

Шағым мен бұрымыңнан өзге зікір, пікірің жоқ,
Ей, Атайи, қайда барды таңсәрі мен ақшам дұғалар.

---

¹⁶¹ жауыздық

¹⁶² кипарис

¹⁶³ мәңгі жасыл қатты ағаш

Жан қуатын жоқтықтан солай пайда қылды,
Аузыңызбенен болмысымды бірыңғай қылды.

Қауышу Қағбасына құрмет көрсеткен сүйікті ынтықтар,
Бейнеттің азығыменен мекендер кесіндісін қылды.

Бұрымыңыздың бір талын шаштарыңыздан ұрлап,
Шын-Машын игілері жіп байлар қылды.

Көздерің неткен сүйкімді сиқыршы, тез қарап,
Барша Кәшмир елінің сиқырын жарамсыз қылды.

Көз жолынан әр мезет жүз керуен қайғы келер,
Сұлулық елі мұңды көңілімді мекен қылды.

Жұмақтықтар «Қалу бәләде»¹⁶⁴ жаралы көңілім тақтасынан,
Ай жүзіңнің мейірімінен өзгені жарамсыз қылды.

---

¹⁶⁴ Аят: «Ия, солай...».

Бұл сұлулық пен сүйкімділік біздің жарда бар,
Әсте, гүл, лала мен гүл бақшасында бар.

Бұрымың көңіл алар десем, ей, жан, ғажап емес,
Жүз көңіл жаулаушысы әр талда бар.

Әрбірі бір дақ салар мұнды жанға,
Әр қалай, ол шағымданушы мен бейнеде бар.

Не қаласа да назар иесі сұлулық жүзінен,
Жүз мейір опа, баршасы сол жерде бар.

Не қайғы, егер өлсе қайғы-қасіреттен Атайи,
Себебі мейірім оның жаралы санада бар.

Әр көңіл, жан тілер, һәм сүйіктіге қауышуды армандайды,
Ғашықтық ауылы алдында мүшрік¹⁶⁵, иман армандайды.

Шербет ішпейді назар иесі бокалынан,
(Алайда) игілер дертіне дәрі-дәрумен армандайды.

Жан сыйлаушы жақұт болмысымен сол хор¹⁶⁶ жүзі,
Ия, Жүсіпті сүйгендер зынданға түсуді армандайды.

Бір сен емессің хор құшудың әуесіне берілген,
Ей, Атайи, ол гүлдің жамалын мыңдар армандайды.

---

¹⁶⁵ дінсіз, кәпір

¹⁶⁶ жұмақтағы хор қызы

Жаныма дақ салушы ол жүз(ін)де қал-дүр,
Одан шипа мен дәрі үміттену мәхал¹⁶⁷-дүр.

Сүйсең хикая еткелі бойың ағашын,
Жасыл желек сәруіне¹⁶⁸ бақ ішінде инфиал¹⁶⁹-дүр.

Әркім сүйсе сен секілді шексіз сұлуды,
Қырағылар алдында сахиб кәмал¹⁷⁰-дүр.

Кел, бетпердесіз шыққын үйіңнен шатыр үстіне,
Заман игілерін бір ұялтып.

Қойғын Атайи, басты пұттар аяғына,
Енді медресе мен айқай-шу жайы қайда?

---

¹⁶⁷ мүмкін емес

¹⁶⁸ карағай тұқымдас өмір бойы көгеріп тұратын ағаш.

¹⁶⁹ әсерлену, ұялу

¹⁷⁰ кемелдік, яғни кемелдену иесі деген мағынада.

Жамалың рәуза-е бағ-е жинан¹⁷¹-дүр,
Ернің сәрчәшмә-е рух-у рәуан¹⁷²-дүр.

Шашың сүмбіл, жүзің шырша қарағайы,
Көзің наргис, жүзің әрғуан¹⁷³-дүр.

Белің, аузың сөзі қайда болса да,
Ойы нәзік, ишарасы ниһан¹⁷⁴-дүр.

Қажеті не мұнша жәбір беру, жан ол,
Егер мақсат бұл бір шымалдай жан-дүр.

Неге қайғы бұтағында қайғырасың,
Саған осы барым мен жүрегім аян-дүр.

Атайиды салыстырма өзіңе,
Егер сен өзге болсаң, ол һәман¹⁷⁵-дүр.

---

¹⁷¹ сұлулар бағының бақшасы

¹⁷² рух пен жанның бұлағы

¹⁷³ күңгірт қызыл түс

¹⁷⁴ жасырынған, құпия

¹⁷⁵ солай, баяғы

Сүйіктіден айырылып бұл көңіл ауру болды,
Дерт сыры мен реніш жұбанышы қайғы болды.

Күмәнсіз бұл күн өлемін оның сағынышында,
Жансыз адамның жаһанда тірілуі мүмкін емес болды.

«Бақ, жәннат, Кәусар, Туба» – дейді ел,
Ғашықтар мәзһабінде қауышу заманы болды.

Жүсіп жүзі, құдық иегі бар, шашы арқан,
Иса демі мен Қызыр, хат ерні мөлдір болды.

Әр мағрифат, шайқы оны «шын сөзі» дер,
Білмес мұны, мағынасы сол бұрым мен қал болды.

Бір қылдай ғашықтық хәлінен таппады тыным,
Медресе мүфтиінің ісі айқай-шу болды.

Уайым теңізінде Атайи секілді болмайын ойран,
Дидар кенішін қаламаңыз, жәй ой болды.

Қара қалың сол ай жүзіңнің табанында¹⁷⁶-дүр,
Қызғаныштан жүз қасірет күйініші лаланың жанында-дүр.

Не пәле нәзік жаратыпты Ғайып әлемі аузын,
«Кунту кәнзән»¹⁷⁷ жасырын ишарасы оның шенінде-дүр.

Қаншалықты Жүсіптей бүгін сұлулық, әсем Мысырында,
Иса мұғжизасы, бірақ жақұт күлкісінде-дүр.

Ей, мұсылмандар, ғажап кәпір аяр-дүр көзі,
Дінді тонау ішінде күпірі иманында.

Бүршік секілді Шын киігінің мускусы қан байлады,
Таппады ол хош иісті, сүмбілстанында¹⁷⁸-дүр.

Кейде қылар жәбір-жапа, кейде көрсетер мейір-опа,
Үкім оныкі, не қылса да пенде (оның) пәрменінде-дүр.

Жүз Атайидай бейшара өлсе, қайтып қарамайды,
Бұл көңіл-күй мен тәкаппарлық ол сұлулық сұлтанында.

---

¹⁷⁶ жарқырауында, яғни нұр шашып тұр

¹⁷⁷ Аят: «Кеніш едім...».

¹⁷⁸ сүмбіл өсетін жер, яғни бақша

Шырын ерні жан жарасына тұз салар,
Жан не жанның жаны көңіл ішіне күдік салар.

Шынайы ғашық болады еліктеуден қашық,
Сол мезет, жар өтерде қайғыдан мәхәк¹⁷⁹ салар.

Жазғырма даулаушы мені көкірегімде қан көріп,
Бұл ғашықтық, отты өлең онда жүрек салар.

Әр таңсәрі Шығыс шырағы жанар,
Айырылу оты жүрекке жазмыш салар.

Сүйсе егер Атайи бақталасын ғажап емес,
«Кім иесін құрметтесе, итіне сүйек салар».

---

¹⁷⁹ асыл тастардың шынайылығын анықтайтын тас.

Қара қалы, мәңгілік суының набаты-дүр,
Көбелек жан оған тіршілік ақшасы-дүр.

Ол шынсүйер қорамсабының оғының жүні,
Жан құсының тірідейін кескен қанаты-дүр.

Әркім де ішпеді мәңгілік суының ернінен,
Бір мәйіті болды, оның тірілік аты-дүр.

Көңілімді өзбек олжасы қылды қия қарап,
Бұл қан ұрығы қайсы ұлыстың қияты-дүр.

Жетпей ме бір Атайыға, ей сұлулыққа бай,
Көз ұшынан назар (салу), жамалыңның зекеті-дүр.

Жәннат Тубасы¹⁸⁰ дейді оқтай тұла бойы-дүр,
Барша әлемнің бүлікшісі һәм шаһла¹⁸¹ наргисі-дүр.

Пендені айырылу салдарынан қылған пақыр, зар-қор,
Наз, тәкаппарлық мақсатымен бақуаттысы-дүр.

Ғашықтық мүлкінде тұтқын еткен моңғол олжасындай,
Жарым көңілімді қытайлық көздерінің тонауы-дүр.

Рум елінде бір ғажап үнді түсіпті қалы,
Шын¹⁸², Хотан мускусы бір қарапайым лаласы-дүр.

Аяқ шаңы-дүр Атайи, көшесінен тыйым салмаңыз,
Себебі оның ол – бостаны мен биік жәннаты-дүр.

---

¹⁸⁰ жұмақтағы ағаш

¹⁸¹ қанық көк көзді

¹⁸² Қытай

Мас көзің, жан-көңілден кәуабы бар,
Әр бұрышта мен секілді жүз мың ойраны бар.

Жаз жайлауда серуендерде терлесе жеңдерің,
Жапырағы күл болар, жүзінде иіс суы бар.

Шығыс күнін жүзің ұялғанынан,
Әр күні туарда көркі, қанша қобалжуы бар.

Жан мұратын шекер секілді етер ашуланып,
Шырын ернің қант, әселден сөгісі бар.

Дұрыс, қылар едім мына тоғыз шатырдан қоштасу,
Мойнымда нетейін, қара бұрымыңның арқаны бар.

Айрылудан көзім жасы дария болды бүгін,
Жүзінде көк күмбезіндей сүйіктісі бар.

Игілер есігінде бұл бишараға абырой,
Жүзінің топырағының үстінде су тола бұлағы бар.

Ей, бегім, осы жүз, дегін, күн мен ай ма еді?
Ей, бегім, осы сөз, дегін, бал мен шекер ме еді?

Көз ұшынан анда-санда ұрлана қарауларын,
Жан тамырын қияр үшін пышақ па, әлде назар ма еді?

Таң самалы, келтірер жанға шашың таң самалын,
Таң самалы шаһарының елшісі хош хабарлы Һудһуд¹⁸³ па еді?

Хош иісті бұрымың ол көзден ұшар ұзын түнде,
Түзу сәруің¹⁸⁴ үстінде зар, дымқыл амбрама¹⁸⁵ ма еді?

Зар еңіреуді аз қылайын, рас айт, ей қарауыл,
Иттеріңе бұл наладан әр түні бас ауруы ма еді?

Жақұт ернің ойынан бір серуен етейін дедім,
Әзіз жаннан, бірақ адамзатқа өткел ме еді?

Сұрасаң Атайи хәлінен не болар еді, ей сұлулық патшасы,
Мейірім, жомарттық бейшараға Тәңірі үшін зиян ба еді?

---

¹⁸³ құс аты

¹⁸⁴ қарағай тұқымдас жасыл ағаш

¹⁸⁵ кит тұқымдас теңіз жануарларынан алынатын хош иіс

Бұл елде бар екі ай пәйкәр¹⁸⁶,
Бірі қант пен біреуі бал, шекер.

Бірінің келбеті жарқыраған күн,
Бірінің көздері куффәр-е Хәйбәр¹⁸⁷.

Бірінің бұрым, қалы дән мен қақпан,
Бірінің тұла бойы шырша, сәнубәр¹⁸⁸.

Бірінің еріндері дәмді жақұт,
Бірінің тістері тап-таза гәуһар.

Бірінің иегі күміс алма,
Бірінің екі бадам-е муқашшар¹⁸⁹.

Бірі әсемдік әлемінің сұлтаны,
Бірі сұлулық елінде Хоқан мен қайсар¹⁹⁰.

Бірінің назы ұстаз оташы,
Бірінің кірпігі алмас қанжар.

Бірінің екі қасы жаңа ай,
Бірінің бет-әлпеті ид-е әкбәр¹⁹¹.

Біріне әскер, құл Атайи,
Біріне қызметші, дұғашы кемтар¹⁹².

---

¹⁸⁶ жүзді, суретті

¹⁸⁷ Хайбар кәпірі

¹⁸⁸ қарағай

¹⁸⁹ тазартылған бадам

¹⁹⁰ ежелгі Рум императорларының титулы

¹⁹¹ үлкен айт, яғни мейрам

¹⁹² кішіпейіл

Ей, сұлулық кемелі, Жүсіптен жамалың жәдігер,
Болды айрылуыңнан қара көздерім Йағқубуар¹⁹³.

Ынтызарыңда қаншама өртенер жаным, бірақ,
Өзгелердің дидарынан артық маған бұл ынтызар.

Пендені өлтіргелі қылымсуыңа не уайым,
Себебі мен сенсіз тірілгеннен өліппін шәрмсар¹⁹⁴.

Қылса маһшарда ел тақуа, құлшылықпен мақтан,
Мен сенің ғашықтығыңмен қыламын сол сәтте ифтихар¹⁹⁵.

Тәңіріден жоқ па үмітің, нетті мен махрұмды,
Қауышу уәдеңмен қылсаң мені умидуар¹⁹⁶.

Сөгістен жанға нетесіз «сүйдің ол кәпірді» деп,
Бұл көңіл, ей, мұсылмандар, маған не ықтияр?

Әр уақыт шықсаң сәнденіп ел көзі түссе саған,
Құсадан сол сәт Атайидың сияқты жаны шығар.

---

¹⁹³ Жақыптайын, яғни Жақып пайғамбардың көздеріндей жасқа толған деген мағынада.

¹⁹⁴ ұятты

¹⁹⁵ мақтан

¹⁹⁶ үмітті

Жүзіңді сүйікті қыбласы дейді,
Қасыңды михраб¹⁹⁷ қыбласы дейді.

Ернің шөліркеген жүрек иелері,
Жүзіңді дәмді лала дейді.

Мең мен қалың – жан нұсқасы,
Қате, тап-таза мускус¹⁹⁸ дейді.

Сенің күмістей тәніңнің қасіретінде,
Көзімнің жасын сынап дейді.

Моңғол, Шын¹⁹⁹ көздерің жасым көлім,
Жырақтан көрсе қу су дейді.

Бұл қайғыдан ауру болдым, халайық,
Ерніңнің шәрбәті жүзім сатушы дейді.

Есігіңді ашайын жылауменен,
Жаңбыр жауса есіктің ашылуы дейді.

Көңіл ақысын аларда қылымсуыңызды,
Ғажайып көзбайлаушы жадығөй дейді.

Атайиды «кұлым» деп тұр сол ай,
Ия, көктен енер лақаб дейді.

---

¹⁹⁷ мешітте имам тұратын орын

¹⁹⁸ кейбір жануарлардың ұрық безінен алынатын иіс су.

¹⁹⁹ Қытай

Неге жаныма сенен дерт пен қайғы-дүр,
Әлде мейірің жапа, мейірімің зорлық-дүр?

Сүйіктілерге жапа жасау жазықсыз,
Махаббат жолында тіптен кем-дүр.

Маған қиын болар сенсіз тірілмек,
Саған мен болмасам, ей, жан, не қайғы-дүр?

Неге жаныма тидің уәдеменен,
Өтер дүние, опа қыл, сәт осы сәт-дүр.

Көзің, бұрымың мен аузың қайғысында,
Болмысым ақыры жоқ болу негізі-дүр.

Күнә қылдым, айырылуыңда тірілдім,
Бірақ, менен күнә, сенен кешірім-дүр.

Атайи осы жолда топырақ болса,
Мақсаты игілерден бір қадам-дүр.

Ей, күміс денелі, сағым меңіздер²⁰⁰,
Егер жаным керек, алың меңіздер.

Қашанда бір әуенге жетер едім,
Егер ғашықтар қадірін білсеңіздер.

.....²⁰¹
Мысал бар, дегендерді деңіздер.

Жападан бас тартпайды сізді сүйген,
Бірақ, және бір жолы өлтірмеңіздер.

Айырылуыңнан көзім бұлағынан,
Көремін қай жақа қарасам да теңіздер.

Сүйіктілер ғашықтық ханынан қашанда,
Жүрек қанын ішіп және қайғы жеңіздер.

Сәнденіп өтсе әр жолдан сол ай,
Атайи топырағын сонда қалаңыздар.

---

²⁰⁰ секілді, сияқты

²⁰¹ қолжазбада бұл жер жазылмай қалған (Т.Қ.)

Көңіл болды бұрымына кіріптар,
Танданысым маған барғанша артар.

Көзің пікірінде көркізсем жұлдызшы,
Көріп айтар, мұнда бір пәле бар.

Талап ойың әр түні айдай,
Көзім иірімінде сағымдай ойнар.

Шашың саудасында түндер ұйықтармын,
Бірақ не пайда себебі жоқ бақыт бидар²⁰².

Егер сүйікті бар болса сүйіктіге,
Не қайғы егер барша әлем болса әғйар²⁰³.

Айырылысуыңда біраз оңай өлмек,
Бірақ сенсіз тірілмек, тұтқын душуар²⁰⁴.

Атайыға жәннаты мәңгілік-дүр,
Сүйер жарыменен бір мезет дидар.

---

²⁰² ояу

²⁰³ бөтен

²⁰⁴ қиын

Не деп толған ай жүзіңмен сұлулық таласар?
Сен сұлулықпен біргесің, себебі күннен тағы мәшһур²⁰⁵.

Сұлулық ішінде сарайын біліп маһшар сәтіне дейін,
Жасырынды жүзіңнен ұялғанынан жәннәт ішінде хор²⁰⁶.

Жайдарылығыңның көзінде жүз түріменен,
Ойнарда көзің дірілдесе дегей кісі махмур²⁰⁷.

Сүйікті сұлулар көп бар бұл ұлыста,
Бірақ көңіл алмақ, пұттар, сізге жарасар.

Екі көзің үстінде қасың бүлікшіге бүлік,
Тұла бойың үстінде жүзің нұр үстіне нұр.

Жылап жүзіңізден алайын бұрыс бетпердесін,
Гүл жақсы ашылмас түндері жаумаса жаңбыр.

Игілер жүзінде солай көрер Тәңірі жамалын,
Егер сәжде қылар сізге, Атайыға дауа-дүр.

---

²⁰⁵ белгілі

²⁰⁶ хор қыздары

²⁰⁷ мас

Мені диуана қылған бір пері-дүр,
Адам мен періштенің сұлуы-дүр.

Көзіне ынтызар Зүһра таң сәрілер,
Жүзіне шынайы таң сатушы-дүр.

Жүзі сұлулық ішінде Жүсіптей түмен мың,
Бірақ бұрымы Сүлеймен әскері-дүр.

Жан болса тірілтер жүз өлікті,
Егер де тұла бойы жан суреті-дүр.

Хош иіс жасаған жаным көңіл-күйін,
Меңі мускус²⁰⁸, қалы әнбәр²⁰⁹-дүр.

Көзім жасын әр мезет дана-дана,
Шашырған жақұт қант тістері-дүр.

Сені ол сүйкімді бойы көзге ілмес,
Атайи қанша осы дәні-дүр.

---

²⁰⁸ кейбір жануарлардың ұрық безінен алынатын иіс су

²⁰⁹ балықтан алынатын иіс су

Көзің барша әлемнің аяры-дүр,
Пәле кеңістігінің сәйарәсі²¹⁰-дүр.

Қаншалық жаны шырыным-дүр аузың,
Бірақ шекер ернің жан бөлшегі-дүр.

Көзім жасын қашан да еткен қан,
Жүзіңнің лаладай кескіні-дүр.

Нұрлы жүзі таза назарға,
Замана ай жүзің бақылаушысы-дүр.

Үмітім орындалсын қауышуың жолында,
Ұсатқан арсыз көңліңнің қарасы-дүр.

Байқұспын дидарыңа не шара жасайын,
Сұлтандар бұл істің бейшарасы-дүр.

Атайи хәлінен сұрағанға айтыңдар:
«Пұттар жолының әуересі-дүр».

---

²¹⁰ планета

Қызметіңде білмеймін, ей, сүйікті, айыбым не?
Мені қылдың мұншалық зар, айыбым не?

Келісім шарт жасадың әуелі кеңшіліктер жасап,
Болдың ақыры бір жолы бизар, айыбым не?

Сен егер өзге болсаң, мен сол құлмын, бірақ,
Мәңгілік табытқа қызметкер, айыбым не?

Бар болмысыммен, білесің шынайы жармын саған,
Әр уақыт мені дейсің басқа, айыбым не?

Жазғырасың, Атайи, сен беймаза құлсың, бірақ,
Жүз дидар дәулетінен үміткер, айыбым не?

Ғашық жанның ойы қайғылы керек,
Жан көйлегі сүйікті үшін тесік керек.

Көз жүзін жасымменен жуайын сізді көрерде,
Себебі, пәк пұтқа пәк қарау керек.

Қасыңның оғын түр тартайын дер кісі маған,
Бастан-аяқ топырақ сияқты топырақ керек.

Қалыңды қабыл етті қабылдағыш көзің,
Түрік алдында бір шапшаң үнді керек.

Айырылу уынан жанына жетті көңіл ақыры,
Жақұтыңнан оған масайратар тамшысы керек.

Ақыл не болар талғамға сай бейнеңіз оныкі,
Бұл мағынаға бір өзгеше ақыл керек.

Қайғы теңізіне шөк, түбіне жет, дүрдей Атайи,
Дария бетіне себебі қыл-қыбыр, жаңқа керек.

Сүйіктіден айырылу қаншалық азабы мұнды болады
(болса да),
Жәннат үмітінің қауышуы наз бен рахат болады.

Жүзі Мусхаф²¹¹ жамалы-дүр, беті «Фатиха»²¹²,
Бойы мен бұрымы, аузы, «әлиф», «ләм», «мим»²¹³ болады.

Ойға алмас ол бел мен бойдан өзгені,
Кімнің зейіні нәзік, дені сау болады (болса).

Бақытты үнділік ол көзі қасында қал бар,
Рум мен Қытайдың патшасына қызметкер болады.

Адам қайдан білсін ауызын, ғайып ілімінде,
Тәңірі Тағаладан өзге ғалым кім бар?

Көрген соң қарсылас жүзін бастаңыз «ә'уз»²¹⁴,
Игілерді азғырар лағынеттелген шайтан болады.

Салды құлақ Атайи байқұстың сөзі жар,
Себебі лайық патшаның дүрі жетім болады.

---

²¹¹ Құран

²¹² Құранның бірінші сүресі

²¹³ арабтың әріптері

²¹⁴ «Әғузу билләһи минәш-шәйтанир-ражим» нің қысқарған түрі

Сені бір шамшадтай²¹⁵ тік бойлы біледі,
Қайғыңменен көңілді шат біледі.

Мені бұрымың реңінің зікір, пікірі,
Халайық ерте, кеш дұға оқиды.

Көңілдер құстарын аулау ішінде,
Көзіңнің қырғиын аңшы біледі.

Махаббат шарифатында игілер сөзін,
Сәру ағашындай азат біледі.

Таң самалы жар жанынан табылса,
Сүлеймен мүлкін ойран біледі.

Бір сәт сүйіктісіз ғашық өмірін,
Егер Қызыр болса лайық біледі.

Атайиды байқұстар ішіндегі жәбірленуші,
Сені әділетсіздіктің шаһтар шаһы біледі.

---

²¹⁵ мәңгі жасыл қатты ағаш

Өртенді гүл жүзіңнің отынан лалазарлар²¹⁶,
Жалғыз емес лала, қайта, сондай незарлар²¹⁷.

Құрма ағашындай бойыңды көрсе жаз жайлауда сәрудей²¹⁸,
Бас иіп сәлем береді шынарлар.

Бұрым, рухыңның дұғасы маған жан зікірі еді,
Ол күні бірге емес еді, күндіз-түндер.

Қалың қош иісі құлшылығына мойындаушы болып,
Бұрымың шеніде басты ұзын мускус²¹⁹ барлар.

Өлтірсе қас, көзі мені хатым етерсін(дер),
Артынша «Сад» сүресін, ей, әділ жандар.

Сұлулық өлтіреді, болса оның мейірім, келбеті,
Суретке қараса барша ыстығы бар-дүр бейнелер.

Игілер қауышуға лайық көрмес Атайиды,
Бір сәт назарды көз ұшынан неге аяйды?

---

²¹⁶ яғни, бақша

²¹⁷ мың, яғни мыңдаған

²¹⁸ карағай тұқымдас мәңгі көгеріп тұратын ағаш

²¹⁹ кейбір жануардың ұрық безінен алынатын иіс су

Кім көрді көзің қасіретінде мен секілді бимар²²⁰,
Жан қылымсуда, жүрегі тола қан, көңілі кіріптар?

Ол күн келіп, жайлауда серуен қылып бардың,
Нәсрин²²¹ жағасын ойран етіп қалды гүлзар.

Жұмақта жүз рет қиямет болар еді,
Тубәда²²² егер болса бұл сымбат пен рәфтар²²³.

Дидарыңды талап етпей не істейін, мәңгілік Тәңіріден,
Талап етіп жаратты сені, мен құлды талапкер.

Не ғашықтық пәлесі маған, не заман жәбірі,
Не жар жапасы маған, не басқа қайғылары.

Жарым түндері, шарап ішіп аһ ұрамын,
Білмес адам сырымды, тек ʼАлим-е эсрар²²⁴.

Қаламайды Атайи, жайлау мен бақ ішінде сенсіз,
Жәннатты қашан көзге ілер ғашығы дидар?²²⁵

---

²²⁰ ауру

²²¹ нәркес гүлдің ұсақ түрі

²²² Жәннаттағы ағаш

²²³ жүріс-тұрыс

²²⁴ Сырларды білуші, яғни Алла Тағала ғана біледі деген мағынада.

²²⁵ дидар ғашығы

Жүз жаққа ағып шықты екі көзімнен жуибар²²⁶,
Сүйкімді сәруім²²⁷ не болды, бір бұл жаққа қылсаң гузар²²⁸.

Сен сол сұлулық сұлтанысың бостандар ішіндегі,
Дәулетіңнен гүл есігін ел ашып, ел жабар.

Болды жүрегім су қайғыннан, жақсылық қыл, сал суға,
Ақыры, ей, гүл, қырманды әрине әр еккен орап.

Қылды жаныма мені шырын ернің ынтығы, бірақ,
Бұл мысал секілді, «Кісі бал ұстаса, бармағын жалар».

Дәулетіңнен көкке жетті барша құлдардың басы,
Бұл қандай бақыт жұлдызы, айым, бізге жетсең таң атар.

Ерніңізді неше рет сұрадым, тіледім таппадым,
Секілді бұл сөз қате, «тілегендер табар».

Бұрымыңыздан егер Атайи басқа көрсе не ғажап,
Көремін «Бір сынағанды және екі сынар».

---

²²⁶ арық

²²⁷ карағай тұқымдас мәңгі жасыл ағаш

²²⁸ серуен

Сөйлесе аузынан шекер көрінер,
Жақұт қауашағынан гауһар көрінер.

Бақытымды жүзімен көрсем,
Айна қасында жүз назар көрінер.

Жаңа ай қастарының ұялғанынан,
Айларда бірер-бірер көрінер.

Белін қаншалықты түрткілесем,
Көздеріме сол ай көрінеді.

Жүзі қасында таң емес толған ай,
Егер таңғы жұлдыздар көрінер.

Пайдалы болар маған пұтым дерті,
Егер ел қасында зиян көрінер.

Бұл Атайи көзің ойында,
Қашан да мас әрі бейхабар көрінер.

Бетің Раузаның жәннәт күлі-дүр,
Бойың Тубә, ернің Кәусар елі-дүр.

Көзің нәргис²²⁹, жүзің нәсрин²³⁰, (ал) бұрымың,
Ерамның күлістанының сүмбілі²³¹-дүр.

Ежелден мәңгілік жан бұлбұлы,
Жамалың гүлбағының бұлбұлы-дүр.

Таң самалында Дәуіт бұрымыңнан өтерде,
Сүлеймен әскерінің айқай-шуы-дүр.

Атайиды егер әлемге сатсаң,
Сат, ей, діндар, ол игілер құлы-дүр.

---

²²⁹ гүл

²³⁰ нәргис тұқымдас гүл

²³¹ Сүмбіл гүл

Ол пұт, су жағасында перідей отырар,
Нәзіктігі соншалық сумен бірге жұтса болар.

Егер де Сәлсәбил²³² суына сүнгір болса,
Келді жәннат бақшасынан Кәусар суы жаққа хор.

Ол қол судан таза, жумас оны суда,
Қайта суды пәк болсын деп қолыменен жуар.

Енді білдім рас екен, тіпті көрдім көзбенен,
Ол дейді су қызы, кей-кейде көзге көрінер.

Қастарың жай Атайи көргелі сұлулық ішінде тақ,
Таң сәрі михрабтарда «Йасин» сүресін оқыр.

---

²³² жәннаттағы су

Ернің қаным(ды) төгуге шөліккеп-түр,
Иса демімен өлтірмек ғажап-түр.

Көтермек басты сүйікті есігінен,
Махаббат есігінде тәркі әдеп-түр.

Мені өлтір, бірақ қума қасыңнан,
Елші құлды қумақ себепсіз-дүр.

Маған қауышуың қашан жетсін, білемін,
Бірақ ғашық ісі тырысу талап-дүр.

Атайи құлға бір мейірім етпейсің,
Қазір, бек ұлы, мұнша неге ызалы-дүр?

Шашың секілді «Ләйләтул-қадр»²³³, жүзің секілді шынайы
таңсәрі-түр,
Бұл шам мен таңсәріңе түн-күн көңіл жанменен ғашық-түр.

Сүйкімділік шапанын игілер қаншама киді, көрдік,
Оларға қысқа, бірақ сенің сымбатыңа лайық-түр.

Маған сенсіз тірілгеннен өлім жүз есе артығырақ,
Бұ сөзді Хақ білер, көңілім, тілімменен сәйкес-түр.

Саған менсіз не қайғы, сүйікті, мендей ғашығың жүз мың,
Бірақ Узрадан айырылмақ Уамықтың жан пәлесі-түр.

Махаббат дауын қылған кісінің барша жерде,
Қарсылықты тәркі етіп, мақамы бейшаралық-түр.

Бүгін қауышуыңды тәркі етіп, тілейді жәннатты діндарлар,
Береді несиеге нақты, бұ неткен надан халайық-түр?

Атайы, кеш бұл дүниеден, көңілдер тәркін қыл,
Намаз, оразасы ғашыққа, бүгін тәркі көңіл-түр.

---

²³³ «Қадір түні»

Шашың йалда²³⁴ түні, бетің сәхәр²³⁵-дүр,
Көзің Зухра, жүзің күн мен ай-дүр.

Перісің, әдемдік, әсемдік ішінде періште де,
Қате, сені дейді адам-дүр.

Қаншалық күйді жан ғашықтықтың отында,
Көңіл ахуалы да одан бетер-дүр.

Қасың егер жан тілесе, көзбенен айтайын,
Көзің көңілімді алар осы назар-дүр.

Сол алқызыл қашар үстінде топырақтың,
Ғажап үнді жанын алып қашар-дүр.

Ұзын-дүр бұрым қиссаң, бірақ,
Солай сөз аузыңа жетті қысқа-дүр.

Атайидың қабыл ет, шыбындай жанын,
Егер де бір тапталған махәзәр²³⁶-дүр.

---

²³⁴ кыстың ең ұзақ түні

²³⁵ таңсәрі

²³⁶ дайын ас

Сені сұлулық ішінде айдан пәк дейді,
Мені мейірің жолында топырақ дейді.

Жұлдызшылар көріп шырын жүзінді,
Құрметтеп кеңістік Хисрауы дейді.

Жасмин көйлегіңнен қызғаныш кернеп,
Қылар гүлдей жағасын жыртық дейді.

Сол түркіше көздер құлшылығында,
Меңің үнділерін жылдам дейді.

Шашыңның шынжырын дуанадан сұра,
Қылған ақыл оны түйсік дейді.

Егер болса қауышуыңнан үмітті,
Айырылуың уын наша дейді.

Қош келдің, ол жан, сол секілді сүйіктісі бар,
Тік сымбатыңның саясынан мәңгілік өмірі бар.

Мен емеспін жалғыз аң-таң көзіңнің еліктіргішіне,
Бұрыштарда жүз мендей аң-таң, таңырқағаны бар.

Оттай жақұтыңды көңілім сүйгенінен жазғырып,
Неше күйдірдің мені, ақыры адамның жаны бар.

Не ғажап, егер бір күні ол ұстаса өзін көктен биік,
Сенікіндей одан артық шолпан көздері бар.

Еш кәпірлер күпірін жыйнамады иманменен,
Кәпірлер сүйкімдісіндей көзің, күпір мен иманы бар.

Зұлыммен ешқашан бұза алмайды көңіл шаһарын қарсылас,
Әсіресе сол шаһардың, оның сен секілді сұлтаны бар.

Қаншалық жоқ сөздер Атайи, шекер аузың пікірінде,
Сары алтындай жүзінде жүз дөңгелек жауһары бар.

Нәргіс²³⁷ көзің қасында көктем бақшасы бар,
Жан, көңілді алса сондай ықтияры бар.

Сұлулық, әдемілік, әсемдік пен мейірім бабынан,
Жүсіпке бірі болса, бегім, сізде бәрі бар.

Ерам бағында мүмкін, жәннат ішінде бір сұлу,
Сенсіз бұл пенденің қандай сабыр, төзімі бар.

Заманының Ескендірі, уақыттың Кейкұбады,
Әр адамның көңілі қалаған сүйіктісі бар.

Басқан ізің тозаңын Атайи көзі үшін,
Қалар, жолыңда күндіз-түні ынтызары бар.

Жаз мезгілі, бірақ мен жарсыз,
Зарлы бұлбұлмын бақшасыз.

Көрмедік ұзын шаштарыңның шынжырынан,
Діндарлық қамалын зуннарсыз²³⁸.

Сәру²³⁹ санама сымбатын, жарсыз жүзі,
Бір ағашсың, әдіс-тәсілсіз.

Сиқыр ілімін дәріс айтар көздерің,
Кашмирдің сиқыршысына теңдессіз.

Тақуа елі көрместен мас көзін,
Айып емес, егер болсаңыз парасатсыз.

Ғашықтық бақуаттысы, болмады,
Жар өзгесіз, гүл де тікенсіз.

Егер Атайи өлсе сізге құл не кем,
Ей, бегім, мәңгі болың артықсыз.

---

²³⁸ мұсылмандардың қол астында болған христиандардың беліне байлайтын белбеуі.

²³⁹ қарағай тұқымдас жасыл ағаш

Алды көңілімді менің бір сүйікті рахым етпес,
Ғашықтық торы қолында қылды ынтық рахым етпес.

Хайбар кәпірлері менің хәлімді көрсе рахым етер,
Ей, мұсылмандар, нетейін, ол опасыз рахым етпес.

Гүл жүзі ынтығында жүрегім бүршіктей қан байлады,
Сүмбілінен бір самал жел һәм таң самалы рахым етпес.

Жер себебі жан айқайыңа жетпес шыдап бақ көңіл,
Әділдікті кімнен сұрайсың, патша рахым етпес.

Тіпті Жүсіптей болыпты, сұлулық мысырында әзіз,
Кенан²⁴⁰ пірімін, көзіме сүрме рахым етпес.

«Аһ» деп, сен күрсінесің әр таңда, ей, шарапхор,
Тәңірі рахым етер оған, егер діндар рахым етпес (де).

....кенет өліп таптың Атайи.....²⁴¹
Көрмедік әлемде сендей жанына рахым етпес.

---

²⁴⁰ ежелгі шаһар аты

²⁴¹ қолжазбадағы бұл жол толық оқылмады (Т.Қ.)

Ей, ежелден ғашықтық дертіңмен жаным жолдас,
Жоқ қауышуың дәулетінен өзге көңілімде әуес.

Көздерің бұрымың түнінде көңілдерді ұстар,
Бұл не іс болар, қойыпсың елде ұрыны жәсәс²⁴².

Хәлил дастарханының тостағаны жұмақ ішінде көрінбейді,
Жасыл меңің қасында қалың секілді ренді 'әдәс²⁴³.

Біз айырылуыңнан сөз айттық, бақталасың қауышумен,
Отқа көбелек керек, ия, әсәл жерге мәгәс²⁴⁴.

Қалай, ей, жан тотысы, ұшасың әр тарапқа,
Бізге ол шекер ауыз пікірінде хәлім-дүр қапас.

Сүйіктілер негізі лайық болды, кел, иіріл, ей көңіл,
Ләйлі көшінен жетер Мәжнүнге дауысы жәрәс²⁴⁵.

Ей, Атайи, сәлдені тастағын, дүниеде,
Қаңғыбас ғашыққа гауһар көзді тәж дурдәс²⁴⁶.

---

²⁴² тыңшы

²⁴³ жасымық (бұршақ тұқымдас өсімдік)

²⁴⁴ ара, шыбын

²⁴⁵ қоңырау

²⁴⁶ баста

Сіздей хорбас адам табылмас,
Пері жүзді, Мәсіхтей дем табылмас.

Дидарында тердей тамшы-тамшы,
Нәсрин гүлі үстінде шық табылмас.

Сүйікті көп болар сізге, бірақ,
Біздей антқа берік табылмас.

Олжа деп біл сұлулық жамал дәуірін,
Мысалы дер: «Және бұл дем табылмас».

Опа жаса, жігіттік бостаны,
Қашан да құлпырған шаттық табылмас.

Айырылуда көңілге неше қарасам,
Реніш, қайғы, дерттен өзге табылмас.

Атайи өзі қылар қауышу жалбаруын,
Бірақ, міскінге Жам мүлкі табылмас.

Маған сен болмасаң жан керек емес,
Жәннат пен хор және ризуан²⁴⁷ керек емес.

Айырылысуда көзім жасы бар екен,
Көктем мен нисан²⁴⁸ бұлты керек емес.

Жүзіңнен ақшамда бұрымыңды жисаң,
Сәуле шашқан ай жылтыры керек емес.

Бойың сәру²⁴⁹, көзің нәргис²⁵⁰, жүзің гүл,
Сенің қасыңда бостан керек емес.

Егер дария жағасын серуен қылсаң,
Көзіме кел, Оман²⁵¹ керек емес.

Бақталаспен сұхбаттас қылма бізді,
Құтырған итке ит күтуші керек емес.

Атайыға босағанда орын бер,
Сарай мен каһ²⁵² және айуан²⁵³ керек емес.

---

²⁴⁷ жұмақтағы қызметшілер

²⁴⁸ көктемнің екінші айы, яғни сәуір

²⁴⁹ қарағай тұқымдас мәңгі жасыл ағаш.

²⁵⁰ гүл

²⁵¹ теңіз аты

²⁵² сарай

²⁵³ сарай

Ол жүзі гүл бұл құлды жыл өтер жад етпес²⁵⁴,
Бастан сипап, неге бір жолы азат етпес.

Жақұтына жан бергенім қайғы тауында не пайда,
Қаншалықты Шырын болса да, бірақ Фарһадтай елемес.

Бұрымынан таң самалы осылай рух кәсібін етер,
Бұл арманнан тіршілікті ойран етпес.

Себебі жүзің көрді, көзім етті отанды тәркі,
Гүлді солай Наурыз тапты, Наушадты жад етпес²⁵⁵.

Хақ Тағала сақтасын көңілді қайғы-уайымнан,
Ойымды осылайша, қайғыдан шат етпес.

Жоқ болар жәбір, жапа, зұлымдық, зорлау, қорлау,
Менің жаныма ол перизаттың хоры етпес.

Жар зорлығынан Атайи, жүз бұрма, сабыр қыл,
Қайсы сүйікті болса, сол ғашыққа қорлық етпес.

---

²⁵⁴ яғни, есіне алмас

²⁵⁵ яғни, есіне алмас

Жан қалмады қайғыдан, бірақ сүйікті сенбес,
Айқайымды естімес, жан даусыма сенбес.

Оман теңізі болды көзім жасы, бірақ,
Ол сұлулық елінде жауһар бағасы сенбес.

Қаншалықты көрсетсе көңіл мейір нышанын,
Жан болмайынша жүзінде көбелек сенбес.

Кәпір көзі өзі рахым етіп бір назар етпес,
Бұрым дағы бұл абыржыған хәлге сенбес.

Дертімді егер құзыретінде жеткізер болсам,
Білмеске салып, тұтқын һәм зеректей сенбес.

Діндар деме: «Шынжыр шашынан көңіл үз»,
Ақылды сөзіне, әрине, диуана сенбес.

Дедің уәде демім мен сертіме жетемін,
Игілерден Атайи, бірақ өлшем сенбес.

Пердеден шық, бір сәт, ей, игілер тағдырында құйаш²⁵⁶,
«Әхсәни тәқуим»²⁵⁷ сырын ет бұл әлемде паш.

Бағбан түзу сәрудің²⁵⁸ бұта, жапырағын кесті,
Не үшін идірмеді деп тал бойың алдында бас.

Суреттер еді таң самалы гүлдің біраз нәзік жүгін,
Ай жүзіңнің алдында көрдік, һәм емес неше құмаш²⁵⁹.

Бір түні келді ойың жарым көңілімді сұрап,
Жас тәннен таң атқанша қылды көңілменен талас.

Жар қайғысын көңіл көтеру белгісі қыл, Атайи, дүниеде,
Осы болар қырағылар алдында хусн-е мә'аш²⁶⁰.

---

²⁵⁶ күн

²⁵⁷ Аят: «Әдемі бейнеде...».

²⁵⁸ қарағай тұқымдас жасыл ағаш.

²⁵⁹ сапа

²⁶⁰ өмір сұлулығы

Бостан зейнеті жүзің, жетер, қылса жүз гүл әлуида ²⁶¹!
Ғашығың уы жетер, егер қылса бұлбұл әлуида'!

Қалыңның нүктесіне құлшылық қылған бұл пендедей,
Үнді елінен ықтияр етті кәрәнфул²⁶² әлуида'!

Егер қашарыңнан қызыл гүл қашса, не ғажап!
Қылды бұрымың ұялуынан сүмбіл дағы әлуида'!

Қаншалықты қайғыменен жігіттік жемісін сарп етсе де,
Есігіңнен қылмады осы кәрі құл әлуида'!

Атайи байлады көңілін шашыңның шынжырына,
Ойынша жасады сабыр, төзім әлуида'!

---

²⁶¹ Қош сау бол!

²⁶² хош иісті майда дәрі.

Ей, дуадақтың қалынан бұл шырын жаныма дақ,
Рахымсыз көңіліңе төгейін хәл-зарымнан фәрағ²⁶³.

Бұрымыңның түнінде жамалың шырағынан бер жарық,
Бізге де жетсін дейді, бір шырақтан мың шырақ.

Мен дағы бақ, жайлауда ел секілді серуендер едім,
Болмаса ұзын шашыңның шынжыр жан мойнына бау.

Бұл ғажап береке бақытымен тыныш көңіл хош,
Көрмедік бұрымың секілді тік сәру²⁶⁴ үстінде дақ.

Хақ Тағала сұлулық, мейірім мен салтанат берді саған,
Сен білесің бірде мейірім ет, бірде қыл кібір, димағ²⁶⁵.

Елшілікке Үндістан бұрымына барсаң, ей, көңіл,
Жетер, ұзақ жол қарадан қараға дейін ұста улағ²⁶⁶.

Ол көзқарасыңмен қарады оған мас көзің,
Мәңгілік ішпей Атайи болмайды бір мезет сау.

---

²⁶³ тынышталу

²⁶⁴ қарағай тұқымдас мәңгі жасыл ағаш.

²⁶⁵ көңіл-күй

²⁶⁶ көлік, есек

Сүйікті, жақұттың шарабы мәңгілік судан нәзік,
Бойыңның нахлдағы²⁶⁷ қарағай, шыршадан нәзік.

Сұлулық жүзіңнің қасында ұялған гүл жапырағы,
Қалыңның нүктесі дағы қарағай, шыршадан нәзік.

Бір мезет аузыңды келтір сөзге шырындықпенен,
Келеді сөз сөйлемек шекер, балдан нәзік.

Сен мейірімділік суыменен шомылыпсың бүтіндей,
Өзгелердің сұлулығы болса әшекей заттардан нәзік.

Жүз үстіне салсаң тарап хош иісті шашынды назбенен,
Гүл үстіне перде саласың дымқыл сүмбілден нәзік.

Тіледік әлемде өмір, қамқоршы таппадық,
Қайғы күнінде жар, жолдас, тостақ, пиаладан нәзік.

Айырылуынан жетсе Атайи наласы көкке не айып,
Себебі табылмас дүниеде ол ай жүзінен нәзік.

---

²⁶⁷ құрма ағашы

Ей, әлем мен сұлулық елінің патшасы нәзік,
Күлімсіген гүл дидарыңмен бостан нәзік.

Бұл сұлулық, бұл нәзіктікпен сымбатың секілді,
Жаз жайлауда көрмеді бір бағбан нәзік.

Неден түсер аяғыңа әр мезетте шашың,
Егер хұлқы жақсы көрмесе еді, ей, жан нәзік.

Тәпсір болды сұлулық кітабың мен жамалыңа,
Кімде-кім қылды дүниеде тәпсір баян нәзік.

Өлді Атайи қасірет пен ынтызардан,
Соңы не болды, болмады ма бір заман нәзік?

Сақи, алып кел тостақ, болды гүл уақыты нәзік,
Суға қанық нәргис масайған, бұлбұлдың әні нәзік.

Түп-түзу сәру²⁶⁸ үстінде құмри²⁶⁹ салар әуенін,
Дейді ыдысы да арабша, құмриға сыңғыры нәзік.

Түссе хош иісті шаштарың таң самалынан жүз үстіне,
Шашылар гүл жапырағына ғажап сүмбіл нәзік.

Алла сақтасын, сол уақытта қызыл шарап ішіп,
Тілеуіңмен болса пайда, шарап суреті гүлгүл нәзік.

Жүз Атайи өлер еді сүйіктілер зұлымдығынан,
Болмаса 'әдл-е шәһаншаһзадаһан 'Әбдулләтиф²⁷⁰.

---

²⁶⁸ карағай тұқымдас мәңгі жасыл ағаш.

²⁶⁹ кептерден кішілеу құс

²⁷⁰ Хан шаһзадасы Әбділләтифтің әділдігі

Егер көңілің тілесе жанымды алмақ,
Қарақшы көздеріңмен бір қия бақ²⁷¹.

Айырылғалы мен бұрым, жүзіңнен,
Көзіме не қара көрінді, не ақ.

Кеңістік сарайында бас идірер ме,
Қасың мехрабының тағына ынтық.

Көремін жәннат бағының жемісінен,
Жүзіңнің отын жүз есе артық.

Мені диуана етіп ұшқалақтықпен,
Не болар әрдайым перілердей жасырынбақ.

Егер ұжмақ берсе Тәңірі сенсіз,
Деймін: «бізге жетті сегіз жұмақ».

Атайи сен кімсің, ол сұлу сымбат,
Қол жетпесе не пайда қолды ұсынбақ?

---

²⁷¹ ұрлана кара

Ей, таң самалы, келтір сол қызғылт шапаннан айттық²⁷²,
Лала жүзді, сәру²⁷³ бойлы сүйіктіден айттық.

Себебі бұрымыңнан маған жетпес, білемін шашың талы,
Бір сәт хош иістен жібер таң самалынан айттық.

Айттыққа барша ел алып барар намаз, оразасын,
Мен қасыңның михрабына алып барайын дұғадан айттық.

Көз саламын оқ атып жазбас көзіңнен сарғайып,
«Бір оқ ат жүрегім» деп ол екі жебеден айттық,

Себебі мен Фарһадтай өлдім мазарымда бүгін,
Не пайда халуа сол Шырын жүзінен айттық.

Батыс алтын шырыны үстіне күміс кемесімен,
Сақи, сұлтанға ұзат, мәңгілік суынан айттық.

Бер пітір зекетін аузынан Атайыға лайық,
Аянып қалмас бай қашанда байқұстан айттық.

---

²⁷² яғни, сыбаға

²⁷³ карағай тұқымдас мәңгі жасыл ағаш.

Күн шығар Шығыста жүзіндей жамал жоқ,
Кім бар оған опат, бұған еш опат жоқ.

Нәргис көзің секілді Хотан лалазарында²⁷⁴,
Ұқ, не қасында ойнаушы бір марал жоқ.

Жүзің қасында ай, қара түсті беті дақ,
Қасың қасында тура тұруға ай жоқ.

Жанымды қауышу үшін десем ол, ей, қара көзім,
Ол, бұл сөзде сиқырлық пен айла жоқ.

Аузың, белінді қаншалықты ойға алсам,
Көңілімде жүз уайым ойынан (өзге) ой жоқ.

Сүйікті үшін өлерде маған жоқ болар күтуші,
Ғашықты өлтірерде саған тең келер жоқ.

Қой Атайи, медресе мен ханаканы,
Мағынада тұрақты сөз, сопыда хәл жоқ.

---

²⁷⁴ бақша

Ей, сұлулық сарайы ішінде қастарың байланған тақ²⁷⁵,
Жоқ болар кеңістік сарайында бұл тірек пен тәмтәрақ²⁷⁶.

Ол Адн жәннаты дейді қауышуың сенің,
Күнәһармын, сенен жырақ түскен құлың тозақ фирақ²⁷⁷.

Сүлеймен мүлкінің табысын Хақ білер жеткіз маған,
Сұлулық кенішің қылғалы жарым көңілімде уисақ²⁷⁸.

Дін-дүние, рахат өмір, мал-мүлік, атақ-даңқ,
Баршасы жақсы бірақ, сүйікті бәрінен жақсырақ.

Көрмедік басқа шарап көзесін, қарсыластың саф сыраханасын,
Таппадық өзге шарап құмырасын, сұхбаттас бинифақ²⁷⁹.

Ей, хош сол сағат, гүл мезгілі, гүлістан алаңында,
Ғашық пен сүйіктіні жалғыз, бас ашық, жалаң аяқ.

Сен Атайимен өзім дейсің, қарсыласыңды жарас,
Ит байқұс қойменен қашанда болар ма одақ?

---

²⁷⁵ күмбез, биік қақпа

²⁷⁶ сән-салтанат

²⁷⁷ қашық, айырылу

²⁷⁸ бұғау

²⁷⁹ екіжүзді емес, яғни шынайы сұхбаттас жар

Ей, дос, дүниеде менің дүниеде сендей сүйіктім жоқ,
Ақиретте тағы осы сөзден таярым жоқ.

Қауышуың ісін қаншама ойға саламын,
Мейірім, кеңшілігінің саясынан өзге сүйенішім жоқ.

Жүзің мен бұрымың қасіретінде күндіз-түні,
Уһімнен ол күні таң мен түннің сырласы жоқ.

Ғашықтығың жолында қаншалық, айырылу отында,
Өртенсе бауыр, жанса жүрек және жанарым жоқ.

Айып етпе егер қылса көңіл нала-зар,
Қауышуың арманында осы менің күш-дәрменім жоқ.

Ей, сұлулық пен әсемдік жайлауында тауыс,
Көзімнен ұшасың, нетейін, ұшар қанатым жоқ.

Сүйдім Атайи секілді масайраған сөзіңді,
Ақыл, зерек, бастан, аяқтан хабарым жоқ.

Уһ, өлтирді айырылу ол гүл зарымнан жырақ,
Лала жүзді, сәру²⁸⁰ бойлы, тура жарымнан жырақ.

Нала қылсам әр уақыт айып етпеңіз, ей, ғашықтар,
Әуені жоқ бұлбұлмын, гүлзарымнан жырақ.

Ықтияр еттім ол айды екі дүниеден, бірақ,
Нетейін салды кеңістік өз ықтиярымнан жырақ.

Талпынар діндар мені жәннаттың ескі бағына,
Мен барамын жүзіңдей жаңа көктемімнен жырақ.

Менде және сабыр, төзім, ақыл-есім бар еді,
Не пәлелі ғашықтық еді, салды жарымнан жырақ.

Егер кеңістік өлтірсе жүз рет мені, еш үрей жоқ,
Бұл өлім болар, өлемін сүйіктімнен жырақ.

Кетпейді өлсем Атайидай бойың сәруі²⁸¹ үшін,
Қияметке дейін мейірім саясы мазарымнан жырақ.

---

²⁸⁰ карағай тұқымдас мәңгі жасыл ағаш.

²⁸¹ карағай тұқымдас мәңгі жасыл ағаш.

Бойың сәруі жайлы-дүр жанға лайық,
Не бір бак, не бір бостанға лайық.

Не мөлдір данасы еді тістерің,
Болыпты ашылған бүршікке лайық.

Ойыңа көңілде жан беремін,
Сыйлы сыйлық болар мейманға лайық.

Менің көңілімдесің, ей, сұлулық кеніші,
Ия, әр кеніш болар ойранға лайық.

Табылмас барша әлемде мендей,
Шынайы байқұс садақаға лайық.

Дәрігер, бас ауру берме маған,
Менің дертім емес дәрменге лайық.

Атайи сөзін, ей, сұлулық сұлтаны, ол,
Дейді: «Жақсы інжу сұлтанға лайық».

Жүзің күн, бетің субх-е садик²⁸²,
Тағала Аллаһ, тамаша, жаратушы Халиқ²⁸³.

Бұл не көз, бұл не кірпік, бұл не қас,
Шыққан дін мен иманнан халайық.

Шырын ерні мен Узра қайғың,
Қылады Хұсрауды секілді Фарһад пен Уамық.

Мендей баршаны құл қылар едің,
Опа қылсаң бегім, дидарыңа лайық.

Іздеп таппас едім айтқан көңілді,
Таң самалы бұрымыңда кенет берді салық.

Әлемде іздедім көп сырлас,
Қайғыңдай таппадым жар лайық.

Назар қылсын десең ол азат сәру,
Атайи қыл лайық тәркі 'әлаийқ²⁸⁴.

---

²⁸² ақиқат таң сәрі

²⁸³ Алла Тағаланың тоқсан тоғыз есімінің бірі, Жаратушы деген мағынада.

²⁸⁴ Көңіл

Сендей сұлулық пен хор, пері жоқ,
Ерні қант пен әсел, белі түзу жоқ.

Хотан маралы қарамас қарағанындай,
Жүрісіндей жүрер кекілік те жоқ.

Сүйікті сүйкімді қылық-наз білмес,
Ағаш секілді еш бұтақ, жапырағы жоқ.

Жалынышты қылмасын ол қас пен көзді,
Сол бас еді, оның бас дерті жоқ.

Көңілдің жүз түмен мың жарасынан,
Табылмас ер, қылымсынуың қаруы жоқ.

Жүзіңе ұқсайды әлем шаһының өзі,
Бірақ, бұрымыңа ұқсар әскері жоқ.

Айырылу отында міскін Атайи,
Болаар көбелек (бірақ) ұшар қанаты жоқ.

Ей, хабардар бақытты, ол ай арманың сенің,
Сұлулық кеңістігінде жоқ ұқсас серігің сенің.

Қажетті қасиетті Қағба қастарыңның михрабы,
Махаббат иелерінің қыбыласы құзырыңның топырағы сенің.

Бұл нәзіктік, перідей сенде, ей, хор қызғанышы,
Секілді Иран бағы күркеңнің сахнасы сенің.

Қаншалық мен түссем жамалыңнан жаман көздей жырақ,
Жақсы, бишара көңілім барды жолдасың сенің.

Мейлі қауышуыңмен тірілт, мейлі өлтір айырылумен,
Мен риза болдым солай, болса жүрек қалауың сенің.

Қажет емес құзыретінде талап-тілек сұрамақ,
Себебі нұрыңның көзесі болар, ескерту ұсынысың сенің.

Не ғажап жетсең Атайи бір түні ол ай қауышуына,
Өтер жеті аспаннан әр таңда «уһің» сенің.

Керек емес сенсіз жан мен тіршілік,
Алла кешірсін, айырылу дерті мен тіршілік.

Жақұт ернің мен тік сымбатың,
Сыйлайды мәңгілік суымен тіршілік.

Қарсыластар сұхбаты жан сауығын алар,
Хош емес, ия, зындан мен тіршілік.

Өлемін болмасаң бұл шаһар мен елде,
Жүсіпсіз яғни Кенан мен тіршілік.

Атайи өлді, сізге бақи болсын,
Жаһанда мәңгілік жан мен тіршілік.

Сұлулық бағында жүзіндей сырлас гүлін көрмедік,
Мысыр мүлкінде ерніндей тәтті, әдемі көрмедік.

Шын-Машын, Хотанда көздеріндей мейірімсіз,
Себепсіз қан төгуші бір түрки тонау көрмедік.

Сымбатың пәлесіне бардық тамаша қылғалы,
Бір пәле көрдік Тағала Аллаһ, пәле көрмедік.

Бұл ұлыста игілер көрдік, бірақ, ей, өзбегім,
Жүрек жаулауда сіздей әсем сұлу көрмедік.

Сүйгелі, ей күміс денелі, көңілі болатым сені,
Дүниеде өткір жападан өзге тонаушылық көрмедік.

Сүйіктілерде опа мен мейір бар дейді, бірақ,
Көп есіттік біз тағы бұл сөзді бірақ көрмедік.

Десе олар не айып Атайидың сөзін жетім інжу,
Айырылуыңда оның жасындай дария көрмедік.

Ей, жапа бабында берік, әлсіз сертім менің,
Қалмады сабыр еткелі айырылуыңда шамам менің.

Бақыт жұлдызымнан бұл, жетпес сендей айға,
Көктен өткен нала мен айқай-зарым менің.

Көйлектен болмасын деп, кенет ренжіген тәнің,
Өзгелердің етегі күйсе, күйер жаным менің.

Келтірейін жанымды мейман ойыңа, бірақ,
Бұл тапталған сыйлықты алар ма мейманым менің.

Қаннан именер мені өлтірсе кәпір көздерің,
Бұл көңілім мойнында, Хақ білер қаным менің.

«Уәлләйл», «Уәшшәмс» сүресін оқыған күннен бері,
Бұрым, сымбатың болыпты күпір, иманым менің.

Табалдырығыңда Атайи кім деп сұраса,
Дерсің: «Бір аяқ топырағым мен (жермен) жексенім менің».

Ей, ойың мәңгілік сырлас һәм жолдасым менің,
Қайда болса аяғың сонда болар басым менің.

Таппасам қауышуыңды ол Нұх өмірі маған,
Топан суындай басар әлемді көз жасым менің.

Ей, тасбауыр қатыгез, рахым етпейсің маған,
Күйді, өртенді қайғы отында іші-сыртым менің.

Топырағымды көзге қылады періштелер сүрме,
Аяқ топырағың егер кебінде болса, жолдасым менің.

Кей-кейде басың үшін дәулет аяғын ұсын маған,
Сұлулықтың шарап суынан мас, айлакерім менің.

Көңіл тақтамда жүзің суретінен өзге салмады,
Суретім бейнелеген сәтте суретшім менің.

Көрсө қасыңды Атайи, бастаса диуаналық,
Айып етпе, себебі жаңа ай дедің қасым менің.

Алды көңілді бір бут-е 'эйар-е шух шәң²⁸⁵,
Күшір үйренер көзінен кафир-е фәрәң²⁸⁶.

Күйдірді ғашықтық отында жүз абыройды,
Намыс елге барды да топырақ болды нәң²⁸⁷.

Теңіз еді қайғысы, болар оттан теңізі,
Қылмас төзім онда мейлі 'ашиқ-е нәһәң²⁸⁸.

Шырын аузының ләззатын ел естігелі,
Алмас кісі шекерді дирһемге²⁸⁹ сатылса тәң²⁹⁰.

Ол қас, көзді сүйгелі болдым белгі,
Атса қарақшы қылымсуы науәк-е хәдәң²⁹¹.

Айырылу қайғысын баяндар әр сәтте нәй²⁹²,
Қауышу уақытын еске алар әр бұрышта жәң²⁹³.

Қылмас Атайи сымбатындай тәкаппар,
Болғын қадамда бұрым секілді жарты рең.

---

²⁸⁵ қу, әзілқой, айлакер пұт

²⁸⁶ Европа кәпірі

²⁸⁷ маскара

²⁸⁸ кит, яғни ғашығы

²⁸⁹ араб ақшасы

²⁹⁰ тар, еңсіз, шағын

²⁹¹ жебе оғын

²⁹² сыбызғы

²⁹³ ұрыс, соғыс

Ей, бегім, өрілген қара бұрымыңмен сенің,
Көз ұшынан бір қарасыңның тұтқынымын сенің.

Құлшылығыңмен жаһанда атым шықты, соңында,
Демедің бір күн: «Құлым, кел, патшаңмын», сенің.

Ақыры, ей, сұлу сымбаттым, өтерде мейірім етіп,
Бір жүзіме бас қадам, аяқ топырағыңмын сенің.

Неше өлтірдің мені, сенсіз тірілген қылмыс үшін,
Ел жиылғанда мен де бұл көзден ұяттыңмын сенің.

Атайидың күрсіну оғынан ұял, әр түні,
Мен таңсәріде дұға жасап қорғаушыңмын сенің.

Жүзің шамына мен көбелектер секілді,
Шашың шынжырына диуаналар секілді.

Болыпты қауышу кенішің қасіретінде,
Көңіліңнің күркесі ойран болған секілді.

Көзің ойында қуаныш кәсіптерге,
Табылмас бұрыштағы шарапханалар секілді.

Жүзің дәуірінде Жүсіп дастанын,
Оқиды ғалым, барша әпсаналар секілді.

Ежелден танысыңызбын, бірақ,
Болыпшын бүгін бөтендер секілді.

Тозаққа ілді көңілім бұлбұлын,
Гүлістан ішінде қалың даналар секілді.

Атайи көңілінің серті бүтін,
Егер сындырсаңыз уәделер секілді.

Сұра, мені бір күні, кім бұл байқұс күйіндей,
Қасірет отында көре алмас бақталастар күйіндей.

Диуана сәруі²⁹⁴ не деп, ұқсатар өзін бойына,
Мунтаһа Сидра егер болса бұл әдемі бойындай.

От үшін жақтым жасминдей аяқ топырағын көзге,
Адамзатқа жоқ болар әшнәрсе абыройдай.

Барша халымды жұлдызшы көрді айтар соңында,
Болады бір шаһ сүйер алдында басың айқындай.

Егер қара бұрымың қасында қараса сүмбілге көзім,
Көздерімнің қарасын құзғын, қарға ойғандай.

Қалай күйдіретер менің бұл көңілімнің негізін айырылу,
Күйдім, өртендім, тағы күл болды енді қойдай.

Ей, бөкен көзді Атайиды есіктен қуғанша,
Біржолата өлтір, сол мезет қалпында құс тойдай.

---

²⁹⁴ карағай тұқымдас жасыл ағаш

Ей, нәзіктік таңынан шығар екі шолпан көзің,
Өткінші дәуір серуенінде дәуір бүлікшісі көзің.

Екі жай-дүр қасында байланған мың жебеменен,
Не ғажап әрбір қараста қылса жүз құрбан көзің.

Жаныма қастық қылғалы айнул-йақин²⁹⁵ болды маған,
Осылайша қарады жырақтан назбенен екі көзің.

Рум қайсары²⁹⁶ ай жүзің, хош иісті шашың Шын²⁹⁷ қағаны,
Үндістан шаһы меңің, Түркістан сұлтаны көзің.

Қаншалықты Хотан маралы қатесіз білмеймін неден,
Шын-Машын гүлзарында қылар серуен көзің.

Осылай қадалды бұл менің жаныма алмай қоймас,
Қымсынумен жүз мендей жанды алған көзің.

Соншалық телміріп қараса Атайи лайықты,
Бір назар салмас оған Тәңірі үшін садақа көзің.

---

²⁹⁵ сопылық термин, ақиқат көзі

²⁹⁶ Ежелгі Римнің патшаларын осылай атаған

²⁹⁷ яғни, Қытай

Ей, сұлулық патшалығы ішінде теңдесі жоқ сенің,
Мейір, опа менің(кі), (ал), жәбір-жапа сенің(кі).

Аузыңмен қысым жоқ жан үстінде,
Көңілім жүн, басым садақаң мен байқұс сенің.

Жан тонадың, көңіл алдың, сағынбадың,
Қайсы жапаңды тартпадым, ей, опасыз, сенің.

Кім сүйді жақсы сөзді, күймеді, өртенбеді,
Ғашықтығыңның оты тұтанбады жалғыз маған сенің.

Өлтір, өлейін қасыңда жүзіңе қарай-қарай,
Болсын Қызыр өмірі мен мәңгілік өмір сенің (саған).

Жетер, үмітсіз қылды мені қауышу жолынан,
Бөтендердей өткенің, ей, таныс сенің.

Жәбірінді өзі Атайи жақсылық көрер, бірақ,
Шығар жамандықпен атың халық ішіне сенің.

Ей, мәңгілік жәннат бір мезет дидарың сенің,
Мөлдір Кәусар суы шекер жақұтың сенің.

Өзгелерде тұрым, қалы болса сұлулық аспабынан,
Шүбәсіз сұлулық, әсемдік болар, бастан-аяқ бәрің сенің.

Бір қарағанда жүз көңілді аулайды марал көзің,
Мен емеспін жалғыз жан кіріптарыңа сенің.

Сорлы бағымнан ба, ей, Жаратушы, маған мақұрымдық,
Не болмаса мақсатына жетпес талапкерің сенің.

Басқалар жәбірінің салдарынан жаныма жеттім, уһ-уһ,
Пендеден еске алсаң, жарым, Құдай жарың сенің.

Ей, көңіл, сен әлсізсің, көздері жан алушы,
Өлместен қиыншылыққа оңай болса қиындығың сенің.

Сұрамас жақұтыңды сүйген Қызыр, Исадан сені,
Қаламас сұхбатты әркім, болса ауруың сенің.

Егер киіктер мускусында²⁹⁸ болса қаннан Шын муксусы,
Лала мен гүлден болыпты, татар мускусың сенің.

Ол жүзі гүлзардың көңіліне бір қылмас әсер,
Ей, Атайи, тас еріткен нала-зарың сенің.

---

²⁹⁸ Кейбір аңдардың ұрық безінен алынатын піс су

Сүйді игілерді, айырды отбасымнан көңіл,
Өзге не қалар менің бұл шыбындай жанымнан көңіл.

Аһ, мен жаныма жеттім, жәбір тартудан, нетейін?
Әсте мейір үзбес сол мейірімсізімнен көңіл.

Бұл менің ағар жасым сырымды елге қылды паш,
Әшкере қылмады құпия сырымнан көңіл.

Болғалы бизар менен ай жүзіңнің мейірінде,
Жыл өтер, өтпес менің бір күн күмәнімнен көңіл.

Жазсам болар насихатнамалар жүз «Гәнж пәнж»²⁹⁹,
Өзге қылмас Хұсрау-шырын аузымнан көңіл.

Жан берер сүйікті үшін ғашық Атайи, неге сен,
Қашанда айтасың: «Айырды отбасымнан көңіл?».

---

²⁹⁹ Низамидің шығармасы

Айырылуың қайғысында тәнімді бөлшек-бөлшек қыл,
Шыбындай жанымды ал, қайғы дертіме шара қыл.

Сұлулығың сөзін, жүз қарсы десем, жүз көрер десең,
Ол айна, Хақтың шеберлігін өз-өзің төрелік қыл.

Бейнеңнің құрылымын қыларда періштеге,
Көңіліңді Тәңірі деді: «Асыл тас қыл».

Дейді жүзіңді ай, ынтықты қайдан білер көк,
Ол ай қасында нетейін, мені бір жұлдыз қыл.

Егер топырағы болсам, ол жақұт шарабыңның ойынан,
Қайғы тасыменен көңіл шынымды быт-шыт қыл.

Қан жұтқанымды бүршік секілді, ей, таң самалы,
Бір таң сәрі, хикаяны сол гүлзарға қыл.

Тұт құлағыңды Атайи, пұттар көзі секілді,
Қырағы бол, дүние қуушыдан қашықтық қыл (бол).

Ей, сұлулық аясында, афтаб-е бизәуал³⁰⁰,
Наз-қылықпен баурау ілімінде сахиб кәмал³⁰¹.

Жәннат Тубәсінде жоқ, және Сидра ағашында,
Сымбатың тұла бойында бар бұл хәдд-е и'тидал³⁰².

Бір көңіл бар еді менде, жүзіңмен алдың оны,
Енді бір жаным қалыпты, егер керек болса, оны да ал.

Лаух Қалам болмысы жаратылмастан бұрын,
Бұрымың еді барлық жиналмаған қалыма дал³⁰³.

Бұрым, кейпіңнің тұтқыны Үндістан, Рум патшалығы,
Сымбат, жақұтыңның байқұсы һәм пендесі тоты мен бал³⁰⁴.

Майлы сүйдім деп ернін даулаған қылмысынан,
Арқан салды мойныма тартар өте көп инфи'ал³⁰⁵.

Қауышуын ол айдың жұлдызшысынан Атайи сұрамағын,
Кеңістікте жоқ болар ондай қуанышты ай бал.

---

³⁰⁰ жоғалмайтын күн

³⁰¹ кемелдік иесі, яғни теңдесі жоқ

³⁰² теңесудің шегі

³⁰³ айғақ, куә

³⁰⁴ қанат

³⁰⁵ әсерлену, ұялу

Бұл көз сенде, ей, зулф-е қәттал³⁰⁶,
Түсіпті сүйіктілер ішіне бір хәл.

Қашан қылымсу оғынды атар болсаң,
Бұл топырақ жаққа да кейде назар сал.

Неше жоқ болсам аузың қайғысында,
Маған бұрымың ойы-дүр қара мал.

Егер шырын ерніңе жан тілесен,
Тұрғаны орын, нақты бол, анық сол.

Жүз алтын жасадым, таппақ жолыңда,
Аяғың топырағынан титтей мысқал.

Көзің көңілімді алар жүз меңменен.
Біліпті түркі екен, мұншама көп ол.

Таң самалы чәуганы³⁰⁷ бұрымыңнан өтерде,
Атайи көңілінен сұра, не болар қал?

---

³⁰⁶ қанқұйлы бұрым

³⁰⁷ басы имек таяқ

Сен болдың маған жәбір көрсетуіңмен мысал,
Алла сақтасын, тапса мейірім мысқылдай нұқсан хәл³⁰⁸.

Пендемін опа бабында дейді теңдессіз,
Сенің сұлулық шырайынан оқиды бибәдәл³⁰⁹.

Құлшылығыңа ай жазып берді хатыңды жазғалы,
Дымқыл хош иістен жан парағына Хаттат-е әзәл³¹⁰.

Айырылуың өз қиын, бар баста тағы қиын,
Жоқ болар қауышуыңнан өзге қылса ол мәселені хәл³¹¹.

Қылса ел ізгі амалдар қауышу жәннатың үшін,
Менде жүз пақыр, қажетгілік, тыныштық, жоқ амал.

Бұл өмірімнен маған артық өлім жаназасыз,
Бір құрмет көрсетіп мені айырылудан құтқар ажал.

Ей, Атайи, қауышуының ойымен жан ойнағын,
Махаббат бабында сыймас қулық-сұмдық, қиял.

---

³⁰⁸ зиян

³⁰⁹ теңдесі жоқ

³¹⁰ мәңгілік жазушы, яғни Алла Тағала

³¹¹ шешу, яғни қиындықты шешіп беру

Онда қылды тілек сүйіктімен қауышуды көңіл,
Жүрегін су етті, жуды қол жаннан көңіл.

Күйдім, өргендім, нетейін ол қас, көзді көргелі,
Келтірер жүз бүлікті басыма әр жақтан көңіл.

Кіргелі жан мүлкі ішіне тонау шаһарының игілері,
Тынбады бір мезет те талан-тараждан көңіл.

Есіне алмас бұрым, кейіп пен хатыңды көргелі,
Лала, нәсрин мен сүмбілменен райханнан көңіл.

Жақұтыңыз ойыменен егер өлсе айырылу шөлінде,
Қанық болсын ішсе бір сәт мәңгілік судан көңіл.

Ел тілер жұмақ барын, тек жаным бұлбұлы,
Бұрымы саудасында үзбес «Қарғалар бағынан» көңіл.

Егер Атайиды кеңістік өлтірсе, топырақ жасаса,
Қияметке дейін өзге қылмайды Хийуаннан көңіл.

Меңдерің Хотанның хош иісі не жан нүктесі, бегім,
Иектерің Иран гүлі не Ризуан бағы, бегім.

Жақұт тамшы шарабыңнан адамзат жан табар,
Айып емес сұрамақ, ол тіршілік суы ма, бегім?

Ел мені бұрымың ілгегімен бір сәт секілді,
Айырылуың себебінен хәлім мазасыз, бегім.

Бұл тірілер есебінде ұстаған ойың еді мені,
Немесе жансыз тірілмектің қажеті не, бегім?

Айырылу тонау елінен кедей, бейшарамын,
Қауышу дастарханыңнан нәсіп ет, садақа уақыты, бегім.

Жүсіп жамалынан не есітсек те бәрі сенде,
Бұл Һирә шаһары ма, әлде Кенан патшалығы ма, бегім?

Бұл Атайи құлды сүйдің деп мені жазғырмағын,
Ол не істесін, көңіл бір басқа сұлтан, бегім.

Ей, гүл жүзді сәру-е рәуаным³¹²,
Пида болсын саған жан мен рәуаным.

Сүлеймен мүлкі һәм Нұх өмірі,
Сенімен өткізген бір заманым.

Егер бұрымың үшін тапсаң басымды,
Жүз бұрсам менің мойныма қаным.

Белінде қаншалық бір түйір күмән болса,
Бірақ аузыңда жоқ еді еш күмәнім.

Жамалың аяты еді сұлулық ішінде,
Не қажет бұл менің толық баяным.

Бұл дағы еді, құяр жаныма айырылуың,
Ғажап болар менің белгі нышаным.

Жүзің мейірінде жан берді Атайи,
Демедің бір күн: «Өлді мейірбаным».

---

³¹² айқын сәруім (қарағай тұқымдас жасыл ағаш)

Бір назар сал бізге, ей, сұлулық пен мейірім хәм,
Сұрар өз байқұсын мейіріммен патша хәм.

Болма сұлулық көктеміңе ғапыл, бұл өмір қазаны,
Өмір бағында не гүлді қояды, не өсімдік хәм.

Жол жүрсең жағар едім жүзіме аяқ топырағыңды,
Енді ұшар көзімнен ол жүріс пен аяқ топырағы хәм.

Сөндірер еді айырылу отын, шықса көңілден сары уайым,
Уһ, қалмады, нетейін енді, қолайлы «уһ» хәм.

Бұрымыңыздың саясын сіз тұтпаңыз айдан құрмет,
Екі дүниеде оған дәуір мен қорған теңдесі хәм.

Аллаға шүкір, және жарды көрдім,
Жан сырласы, сырлар құпиясын көрдім.

Бақытым, егер оянса ауыр ұйқысынан,
Бейнет жеңіп, ояу дәулетін көрдім.

Өмірім жайлауы ішінде және жаз ашылды,
Ол сәру³¹³ бойын, жүзі гүлнәрді көрдім.

Діндар маған арыз етпесін бақ пен сүйіктісін,
Жәннатты не қылайын, ендігі дидарды көрдім.

Не сабыр көңіл ішінде қалмады, не төзім,
Қайдан мен сол сұлу сымбатты көрдім.

Қанмен жүрек не, тікен ұр, екі көзіме,
Сенсіз, не үшін гүлзар лаласын көрдім.

Пұтпын десе қылымсуы оғының жартысынан,
Бұл ауру Атайи секілді әлжуазды көрдім.

---

³¹³ қарағай тұқымдас жасыл ағаш.

Аяғың топырағымен ант етем,
Маған сенсіз пері қайсы, пұт кім?

Көңіл қалауы жамалың маған жетер,
Опа, жомарттық не зұлымдық пен сетәмкім³¹⁴.

Жамалың шұғыласы барша әлем,
Куншит³¹⁵, храм не Бәйтул-хәрәм кім?

Себебі жоқ Шексіз барлықтан өзге,
Болмыс, мүмкін және бәхс-е әдәмкім³¹⁶.

Ахад³¹⁷-дүр негіз, тармақ барша бөлшек,
Есебі шексіз көп және кем.

Пайғамбар сөзіменен адамнан өзге,
Аршы-Күрсі, Қалам мекені кім?

Бұл күн күйіңде иттер тобында,
Атайыдай сыйлы һәм құрметті кім?

---

³¹⁴ зорлық

³¹⁵ христиан не йаһуди ғибадатханасы

³¹⁶ жоқ болу туралы тартысу

³¹⁷ Алла Тағаланың тоқсан тоғыз есімінің бірі, Жалғыз деген мағынада.

Десең: «Жан тапсыр, Атайыым!»,
Тұрмын міне, өлтір, ат, айым!

Құлыңмын сақтасаң жаным барынша,
Егер сақтамасаң, сен біл, сат айым!

Қанша мас болмасаң сұлулығың шарабынан,
Опа шарабының тостағанынан жалат айым!

Өткінші-дүр бұл бес күн фәни дүние,
Мәңгілікті ай жүзіңе бат-бат, айым!

Кеңістіктен өткіземін мейірің оғын,
Десең: «Қайдасың, ей, Атайыым?».

Ей, қайғы-дертің сенің екі жаһаннан табысым,
Сен барыңда кімге айтайын қиссә-е дәр-е дилім³¹⁸?

Тоғыз кеңістік сарайдан болды бай-дәулетті көңіл,
Есікте иттеріңмен бірге болыпты мекенім.

Хақ Тағала адам топырағын жаратпастан бұрын,
Жұбаныш тапты сенің ғашықтығыңмен аб-у гелім³¹⁹.

Ей, шашың хош иіс етті, бұрымың ұшы көңіл құсымды,
Таң елінен шешілер ме менің бұл қиыншылығым?

Еріндеріңді сипаттаудан өзге сөйлесем аузым тола,
Мәңгілік суы болса ол сөз күнәсінен кескін тілім.

Құлдарыңның құлшылығымен тұтамын мақтан,
Егер қабыл алсаң қуаныш, көңілді бақытым.

Қылды диуана Атайи, көздері көңілді көзің,
Ей, ерні жақұт, шарабынан мас, жоқ ақылым.

---

³¹⁸ жүрегімнің дерт қиссасын

³¹⁹ су-топырағым, яғни батпағым

Ауру көңілімнен ойың бір сәтте кетпес, бегім,
Қаншама, жамалың етегіне қолым жетпес, бегім.

Нетейін, шарасыз болдым мен бұл көңілім салдарынан,
Сенсіз еш жерде бір мезет шыдам таппас, бегім.

Қаншалық сен балағаттасаң да мен дұғагөймін саған,
Шынайы ғашық зорлықтан өзін алып қашпас, бегім.

Сен мені құрметтеп құлдар санында ұстамағын,
Иттерің жанында болсам, не маған жетпес, бегім.

Сөгістен қумас Атайиды есігіңнен қарсылас,
Еш байқұс, ит үрсе есікті тастап кетпес, бегім.

Көңілде тілегің нақышын бейнеледім,
Бейнесінен жан бүршігін әр мезет нұрландырдым.

Көп ұзақ түн таң атқанша шаштарыңды сипаттаумен,
Ғашық жүректер мәжілісін хош иіске кенелдірдім.

Жақұт қантың шәрбәтінен бер дедім бір жұтым,
Ей, кешіруші Алла, сен кешіргін, белгіледім.

Бір парақ алтын жүзімді иіс су хатың үшін,
Күмістей моншақ көз жасыммен тазаладым.

Әр кісі ежелгі сертпен бір істі қылды қабыл,
Мен көңілде ай жүзің мейірін белгіледім.

Қаншалық зар еңіретмін сүйіктім салмас назар,
Сияқты бақытым құлағын наладан керең еттім.

Өзгелер қу нәпсімен салса игілерге назар,
Мен Атайидай өзімді рух тәрбиеші еттім.

Ей, көп ынтық көңілдер қыбыласы қасың бегім,
Бір назар сал көз ұшыңнан бізге өз басың бегім.

Қылды екіге жарып, қылыпты ежелде бір қалам,
Беліңіз суретін салғанда суретшің бегім.

Сүмбіл, райхан шашыңыз құлдары байлаулы,
Һәм толған ай ертеңгі дақты қара тасың бегім.

Егер қара бұрымың үшін жүз мендей өлсе үрей емес,
Сен тірі бол, мәңгілік болсын ұзақ жасың бегім.

Кірпігімді сыпырғы етейін, жүзімді қалақ һәм,
Егер қабыл етсе мен құлдыққа шабарманың бегім.

Көргелі мас көзіңді саумаға³²⁰ діндарлары,
Болды барша Атайи, мас, қаңғыбасың бегім.

---

³²⁰ христиандардың тау басына салатын ғибадатханасы

Ей, қайғы дертің сенің байланған ләззат рахатым,
Қауышу мейіріміңмен өзгерді ежелде табиғатым.

Әр намазымда менің кәпірге Исламым егер,
Бұрым, қалыңның құлшылығынан өзге болса ниетім.

Есіңде ит мені көрді, қарсыластай қулады,
Дәулетінде көр, қай жерге жетті ізет-құрметім.

Кей-кейде ел көріп жамалыңды қайран болса,
Мен сені көрген сайын артар бұрынғы қайратым.

Айырылысуыңда өртер еді бұл әлсіз көңілімді, уһ,
Уһ, енді қалмады, «уһ» дегелі және қуатым.

«Кешірім ет, өлсең Атайи, қасіретіммен» деме,
Егер сенің ғашықтығыңмен өлсем, артар хош дәулетім.

Айырылуыңда бегім «Уһ» деймін де, тағы өлем,
«Есіңе ал, ей, шаһ!» деймін де, тағы өлем.

Соңғы сәт егер «Айт, қане иман» десе, мен,
«Иманым сол ай!» деймін де, тағы өлем.

Сұраса өлім періштесі: «Саған хор керек (пе)?», деп,
«Жоқ-жоқ, маған жүрек қалаушы!» деймін де, тағы өлем.

Ей, гүл қырмань, дүниеде сен мәңгі бол, өлсем,
«Болсын садақаң кейде!» деймін де, тағы өлем.

Жәннатта ел онда болады мәңгі тірі,
Сенсіз оны «қайғы орны» деймін де, тағы өлем.

Игілер қаншалықты ұстамаса өсиет уақытын,
«Менен болыңдар хабардар!» деймін де, тағы өлем.

Ғашықтығыңда Атайи өледі, болады жиылуға дейін,
«Рухы саған жолдас!» деймін де, тағы өлем.

Қаншама өлтірді мені, қайғы мен айырылуың бегім,
Тәңірі болсын қайда болсаң, қарауылың бегім.

Кірпігіңнің оқтары жанымнан артық болар маған,
Сенбесең жүрегімді жар, қара, үшеу жебең бегім.

Содан кейін егер ай мен күн тумаса жоқ болар ықтияж,
Қылды әлемді нұрлы екі шолпаның бегім.

Бейнеңді бір тоя көрмей, қыласың жанға талап,
Жетер, не себептен еді көңілімді алғаның бегім.

Ақылы жоқ айуан болар, не сезім, пайымы жоқ өлексе,
Кімде-кім сұлулығыңды көріп, болмаса қайраңың бегім.

Ай сәулесін әр түні көктен салар жерге өзін,
Жеткелі масайрағаныңда жерге сәулең бегім.

Ауызға алмас Атайи, Хұсрау-Шырын сөзін,
Сұрағалы мейірім етіп, оны шекер-балың бегім.

Не ілтипатсыз маған, сүйіктіні қысқарттым,
Жанға жеттім қайғыдан, аяны қысқарттым.

Жетер, пікір еттім күнәмді, ұзақ түн таң атқанша,
Жаулады көңілімді қайғы сауданы қысқарттым.

Ақыл есім, зікір-пікірімде тілек өзгені,
Сұрамадым, бір әділдік мезетін қысқарттым.

Сіз сол келбеті лала бегімсіз, сымбаты сәру³²¹,
Құлшылығыңда мен сол лаланы қысқарттым.

Пенденің ақысындағы мейірім түрлеріңнен бұрын,
Енді жоқ бірі де, пайданы қысқарттым.

Қызметінде өзгелер жоғары мәртебеге жетіп,
Баршадан болды бұл құл дүниені қысқарттым.

Дер Атайи қасіретінде әр уақыт жүз «уһ» ұрып,
Есіңе алмайсың мені, жаранды қысқарттым.

---

³²¹ қарағай тұқымдас мәңгі жасыл ағаш

Қиыла қарасаң, ей, игілерге мәхдум³²²,
Қояр Үнді елі ханын Хұсрау Рум.

Қаншалық қанды нахақ қылды аузың,
Кішкентайдан деді барша мә'сум³²³.

Қане төреші, ей әсемдік патшалығының шаһы,
Айырылуың зұлымдығы қылды бізді мәзлум³²⁴.

Бір сәт, ей жүрек жаулау ілімінде дана,
Бұл көңілім хәлінен қыл титтей мәлім.

Не деп, ей, рахымы жоқ қатты көңілді,
Мазарым басына байқұс марқұм?

Сөз сөйлемес аузың қасында,
Сияқты лебізі мен тартысы мә'дум³²⁵.

Құлақ салсаң Атайи сөздеріне,
Саялы жай етер саған жүз інжу мәнзум³²⁶.

---

³²² қызметші

³²³ күнәсіз, айыпсыз

³²⁴ жәбірленуші

³²⁵ айныған, жоқ, құртылған

³²⁶ өлең сөз, поэзия

Қылдым әуес ерніңе шырын набаттан,
Жудым қолды Кәусар мен мәңгілік судан.

Аузыңда мұғжиза аятын Иса көріп артық,
Бізден қашып жасырынды көк ішіне ұяттан.

Сен сұлулыққа байсың мен дымы жоқ пақыр,
Жылдарда тарту ет маған ақыр зекеттен.

Айырылу шөлінде шөлдеп өлемін, бірақ не пайда,
Бірнеше көз жасым ағар артық Евфраттан.

Сүйікті қауышуында оқимын сүйікті сөзін,
Байланысты үзбейінші кеңістіктен.

Ешқашан ғашықтық ісін осал ұстама, ей, көңіл,
Оңайы қиын болар оның қиындығынан.

Себебі сұмпайылар несібесі болыпты әр ат, тон үшін,
Кел, шапан ки Атайи, жолға түс Гераттан.

Сақи, алып кел қызғылт шарап, хош мезет бұл күн,
Әлемнің наурыз қуанышты әлемі, ғой бұл күн.

Таң самалының жұпар иісінен тапты өлгендер өмір,
Қандай жақсы таң самалы, Мәриямның Исасы, ғой бұл күн.

Гүл сабағындай сымбаты жайлауларда иілу үшін,
Қызыл түсті сақи секілді сәру³²⁷ алдында йілген, ғой бұл күн.

Жер жүзінде гүлзар, бак, көктем, бақша,
Жасыл күмбез секілді шад-шадыман, ғой бұл күн.

Әр адамға лайық, қой перідей жармен,
Бір жұтым су ішпес ешқашан адам, ғой бұл күн.

Кімде-кімге болса құмырамен шараптан бір жұтым,
Осы тоғыз шишадан көңіліне не қайғы бұл күн.

Сәлсәбил, Кәусар, мөлдір суын алып келсе,
Шарап көзесі мәжілісте баршадан алда, дүр бұл күн.

Кел, азырақ шарапхананың Бәйтул-харамын қыл тауаф,
Пұттар жақұтынан шарап – Зәмзәм суы ғой бұл күн.

Ей, Атайи, болма ғапыл, бір мезет сырлас сұра,
Өмірді сырласпен өткізу өте аз-ғой бұл күн.

---

³²⁷ карағай тұқымдас мәңгі жасыл ағаш.

Аузыңыз қылды тірі мәңгілік судың суретін,
Бір жымығанда ғайыптан көрсетер жан суретін.

Сіз періштесіз, оқиды сізге барша діндар жандар,
Болмаса бұл кейіпте кім көрді адам суретін.

Қасыңызға ұқсатайын деп жүрер бір ай бәрін,
Айлар ақыры бір сәуле шашқан жаңа ай суретін.

Айырылуыңызда көз жасымды көрмейінше сезбеді,
Бір суретші Тигр мен Жайхунда Оман суретін.

Осы жүзді Кенан Жүсібі дейді Мысыр елі,
Көрсе Занахдан құдығында зындан суретін.

Ей, суретші, салсаң ол Ләйлі секілді бейнесін,
Саларсың алдында мен Мәжнүннің қайран суретін.

Жоқ болар екі көзі көрсе Атайиды қарсылас,
Өзі көре алмас, ия, кәпір мұсылман суретін.

Ей, күн текті, жүзің толған айдан,
Басыма сая қыл қара бұрымың талдарынан.

Аң-таңмын, қарамай өтесің мен жаққа,
Сұлтан аяр болар ма зекетті өз байқұсынан.

Жер-көкті Хақ жаратқалы бұл дүние мекенге,
Хор санындай келмеді жәннат сарайынан.

Гүл ұялған десем жүзің алдында, шырайы бар,
Ұялған реңі білінеді, мінез-құлық, әдемілігінен.

Рүстем егер тірілсе бүгін тарта алмайды,
Жәбір мен тартамын оның қас жайынан.

Көз дәрігер жақпа сүрме мен тутийаны³²⁸,
Жетер көзіме титтей оның аяқ топырағынан.

Ол жүзі айдан солай айырдың жапаменен,
Білмеймін аспан, және не қалайсың Атайидан?

---

³²⁸ сүрме

Бұл таңда жолықты маған бір көздері шолпан,
Төртінші аспан еді кебежесіне қайран.

Күн еді ол сұлулық Шығысы еді кебеже,
Жұлдыз секілді айнала төңірегінде жүз айы табан³²⁹.

Көрдім қасында көп перілер жиылыпты,
Дедім: «Осы, әрине Билқис пен Сүлеймен».

Қызғылт атының тағасын айна қылайық деп,
Сұлулық елі кезеді жолында әрбірі бір жан³³⁰.

Марал көзінің қасіретінде міскін Атайи,
Түн-күн кезер иттер секілді сахра бийабан³³¹.

---

³²⁹ жарқыраған

³³⁰ жак, яғни бір жақта

³³¹ жазық дала

Таң сәріде қайғыдан «уһ» деймін,
Кісі біліп қалмасын кенет деймін.

Өзімді бір төмен байқұс санаймын,
Сені сұлулық ордасында шаһ деймін.

Сен ол гүл қырманысың, қасыңда,
Иран гүлістанын сарай деймін.

Бұл жолсызды кешір, шамамды білмей,
Жолыңда пенде аяқ топырағы деймін.

Мен өлгенді ернің тірілтті дереу,
Оны Рухулла Иса деймін.

Құлың еді беті дақты ай дөңгелектей,
Сені бұл шыраймен мен ай деймін.

Атайи құл байқұсым депсің,
Бегім, мейіріміңе «Шәйән лилләһ»³³², деймін.

---

³³² «Алладан басқа».

Барша міскін, пақыр, кедей, байқұс үшін,
Мәңгі ұстасын Тәңірі сізді хаспен³³³ дәруіш үшін.

Өзін өлтіру мұсылманшылықтан емес, бірақ,
Мен өзімді өлтірейін сен кәпір түркі үшін.

Бар болмыспен бұл жамал қалайды опа сенен көңіл,
Уаһ, не амал жасайын мен бұл қолайлы кеңес үшін.

Жар жәдігері болар жүрегімдегі жарам менің,
Шипалы май, ей, оташы, қойма бұл оңалмас жара үшін.

Қауышу ләззаты дүниеде болмас Атайи бізгексіз,
Жаралы жаныңды сақта, ғашық болсаң ләззат үшін.

---

³³³ сопылық дүниетанымда Алланың сүйген құлдарын, яғни әулиелерді

Қысқаша баяндасам жатарда айырылу қиссасын,
Сен дейсің, оқиды Кенан пірінің қиссасын.

Айырылуыңда көз жасымды қисса оқушылар көргелі,
Оқымайды топ мәжілісінде топан қиссасын.

Төкті қанымды ернің, мен сұрамадым одан кенет,
Себебі сұралмайды ғашықтық қазысы алдында қан қиссасын.

Сен Шын пұтының ғашықтығында халымды айып еткен кісі,
«Мәнтәкәтут-тайр»³³⁴ ішінде көрсін Шайқы Санған қиссасын.

Сүмбіл бұрымынан өтсең, ей, самал, Тәңірі үшін,
Баяндарсың Ағайидың тамаша қиссасын.

---

³³⁴ Ф.Аттардың шығармасы

Қайғыдан болдым ғайып, еш таппадым мұрат аузынан,
«Ой!», қандай дәулет бұл, жан кәсіп етер пиала аузынан.

Көздері жүз әріп ұрар ғашықпен әр қылымсуда,
Білмесін деп сырын ел шықпас, бірақ «ләм» аузынан.

Жоқ болар гүл бүршіктің жігері көңіл көтергелі,
Егер таң самалы келтірмесе әр таңда сүйінші аузынан.

Себебі кішілердің күнәсін Тәңірі сұрамас, пенде һәм,
Сұрамайын деймін дұға егер келсе балағат аузынан.

Тасбауырлық игілер мейірін Атайи ұста жасырын,
Хас³³⁵ көңілінде маңызды етейін пенде аузынан.

---

³³⁵ сопылық дүниетанымда Алланың сүйікті құлын айтады, яғни әулие

Қан байлады жақұтың әуесінен бауыр, ей, жан,
Ақыры көз ұшынан маған бір сәт назар, ей, жан.

Сен бір толған айсың, неткен ғажап, саған жетпес,
Көктен өтер нала-зарым таң сәріде, ей, жан.

Аузыңда сұрап білмедік бірақ, қыл ұшындай,
Беліңде іздеп таппадық, бірақ ай, ей, жан.

Өлген адамды тірілтеді бір мезет ішінде,
Иса деген ел жақұтты ернің секілді, ей, жан.

Ұзын шаш секілді ерді саған күндіз-түні,
Үнім түтінінен дем ал ұял, ей, жан.

Шырын ернің қызметіне белін байлап,
Жылдар жүгіріп таппады сізді шекер, ей, жан.

Жанын маған тапсырды, тағы барды Атайи,
Қыл тәрбиеден тағы өтерде кенет, ей, жан.

Сенсіз, ей, мәңгілік суының ерні, нетейін мен?
Өртенді айырылуың отында жан, нетейін мен?

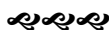
Қайда барайын, кімге айтайын жүрек дертімді,
Болдым бауырым қасіретпен қан, нетейін мен?

Соңы болады дүниеде барша нәрсенің,
Жоқ шығар бұл сенің дертіңе дәрумен, нетейін мен?

Мәжнүнді кіріптар секілді Ләйлі қамында,
Қанша кезейін ақыл-ессіз, нетейін мен?

Бұрымың ұзақ түндер оның ойындамын,
Бір түн маған болмады мейман, нетейін мен?

Көп жәбір-жапалар маған қылдың, бірақ көңілің,
Болмас бірінен титтей пұшайман, нетейін мен?

Хикая Жүсіп қиссасы жүзін сұлулық жамалыңнан,
Мәсі, Қызыр ғажайыбы аян жақұтың мөлдірінен.

Неткен шырын ұры аузың, алып көңілімді тойғанша,
Жасырынды қанша сұрасам да, табылмас ұялғанынан.

Жамалың күн, аспан күйдірмес ешқашан,
Тәңірім сақтасын, бұл дәуірде кемелдік көзінен.

Көңіл қармағы бұрымыңа байланған анық,
Береді Шындағы кейде хабар масайраған халынан.

Адн жәннатының ішінде ұстайды Тубә бұтағын,
Секілді бес емес, бір бойың сәру³³⁶ ағашынан.

Жанарың оты жанында неткен сирек жасыл, жан,
Қанша жалына өртейді оны жүз от пен жалынынан.

Атайи өлеңі секілді болды ернің сипатында, жетер, нәзік,
Жайылды сөз дастарханында оның зейін кемелінен.

---

³³⁶ карағай тұқымдас жасыл ағаш.

Ей, таң самалы, өтсең сол екі бұрымнан,
Есіңе ал мені пәле шынжырына байланғанды.

Сымбатың мен бұрымыңа мені қылды матаулы,
Мектепте солай айырды көңіл ақ пен қараны.

Ешқашан қадамыңнан қадірі кетпес едім,
Басыма жырақтық түсті нетейін қазадан.

Мен қалдым, ғашықтығың дағы бір көңілім бұрышында,
Жүз шүкір, жан дерті жаққа кетті арадан.

Күн секілді дүниені жамалың ұстар еді,
Көңіліңде егер болса еді титтей опадан.

Қаншалық сүйікті жапа қылса сүйіктінің,
Жоқ қой ісі құлшылық, мойынсынудан басқа, тағы ризадан.

Дәріні Атайыға тәуіп етпе зая,
Игілер қайғысында өтті оның дерті даудан.

Ей, көңіл, ұста, сол қырағылар міллетін³³⁷,
Көзге ілмейді үрейден Сүлеймен мүлкәтін³³⁸.

Шарап іш, құлақ сал, игілер көзінде азат ол,
Ұстама ат, тон үшін бұл тоғыз сарай міндетін.

Пақырлық ішінде патшалар бар әскер, тағымен,
Ұрады жұмақтықтар көкте олардың кезегін.

Діндар шарапқорларды қор көрме тұтқын,
Тәңіріден өзге адам білмес олардың ниетін.

Ғашықтық қазысының алдында ол бақылаушы қаны адал,
Сақтар өз намысын, сақтамас шарап құрметін.

Ей, кеңпейілдік даулаған барша атақ-даңқ үшін,
Кел, шарапхана есігінде көргін байқұстар жігерін.

Егер аспан айқайыңа жетпесе, Атайи, кел тіле,
Хақ Тағаладан Мұхаммед Жуки сұлтан дәулетін.

---

³³⁷ дәстүр, жол

³³⁸ патшалық

Үзе алмаймын көңілді игілерден,
Тән-жаннан әзіз сүйіктілерден.

Көңілді болды дидарыңа кіріптар,
Үзілді барша талапкерлерден,

Ернің зауқында әрнәрсе жазамын,
Оқығанда қан тамады хаттардан.

Көңілдер әскерін ғашықтық сұлтаның,
Қылар бір шабуылда жеңілгендерден.

Халайық көп болар Кенанда, бірақ,
Сұраңыз Жүсіп сөзін Жақыптардан.

Ұстаз, ғаріп ол, қыл қылмыс пайда,
Қанша әдіс үлесі мен белгіленгендерден.

Міне білдің аузынан уәхдәт нышанын,
Атайи үзіп таста сыпайылардан.

Көзім көрді бұрымының арқанын,
Көңіл мойныма салды ғашықтық жібін.

Сұрар тұлғаңызды көрсе сүйсін:
«Неткен сұлу лала?» – деп тамырынан.

Қайдан білсін түбін сүйген төмен талап,
Сенің бұл тұлғанның биік қарағайын.

Жамалыңның ұялғанынан қызыл гүл,
Қара басын алып кетті жайлаудан.

Егер жан суретін көрмек қаласаң,
Көріңіз ол тәнді нәзік көйлектен.

Мені Тәңірім жаратса бір зығырлы,
Үлес алсам сол шырын денеден.

Атайи сұлулығыңның айын суреттеді,
Сүйкімділікпен дейді одан.

Ей, көзі нұрлы, сенсіз оған нұр болмасын,
Еш көз жаһанда Мансур рухынсыз болмасын.

Уаллаһи³³⁹, егер ойың үшін болмаса отан,
Ешқашан көңіл ойранында өңдеу болмасын.

Жәннатта егер нұрлы сұлулығыңды көрмесем,
Кәусар суынан су алсын да, хор болмасын.

Жан тәнің суреті болар жан арасында,
Байланған Хақ амандығында әлсіз болмасын.

Бұл әсемдік, бұл сұлулық пен нәзіктікпен сені,
Наз қылмасын деп, үзірлі болмасын.

Көз жасымен таң самалы қылды сырын паш,
Тырысып бақтым, бұл соншалық әйгілі болмасын.

Салды көңіл Атайиды игілер пәлесіне,
Ешкім де көңіл әміріне басшы болмасын.

---

³³⁹ Алла атымен ант ішу

Бар болмыс бітіміңмен жасмин жапырағынан кім айтсын?
Лаладан кім сөйлесін, және итмұрыннан кім айтсын?

Дүниені ұстады сенің сұлулығыңмен дертім сөзі,
Жүсіп, Жақыппен Бәйтул-хэзәннан³⁴⁰ кім айтсын?

Жақұтыңызбен дем алмас ақыл зергерінің бөлшегі,
Ия, жақсы бар екен, иман негізінен кім айтсын?

Дидарыңнан жырақпын, жуымас ешкім маған,
Жайы ол, айып емес, жансыз тәннен кім айтсын?

Бұрым, қалыңнан хош иіс болды әлем, содан соң,
Хотан мен татар маралының мускусынан³⁴¹ кім айтсын?

Кулық-сұмдық етіп мені, аулады дер ел сені,
Мен ежелден ынтықпын, кулық-сұмдықтан кім айтсын?

Есігінде шаһаншаһтарға онда бар, жоқ,
Бұл Атайидай отансыз байқұсты кім айтсын?

---

³⁴⁰ Қайғы үйі

³⁴¹ кейбір жануарлардан алынатын хош иіс

Болғалы аузың мәсісі ғайып патшалығынан аян,
Қызырдың мәңгілік суы тартады зұлматта жан.

Егер масайрасаң бет үстіне шатасқан бұрымыңды жаз,
Жапырағы гүл үстінде хош, шатыры сүмбіл саябан.

Жылда бір рет көрінер, тіптен шықпас бақтан,
Ұрылық жасағаны үшін реңі ерніңнен күлгін.

Көр нәзік ойын, өзіне жарлық атап,
Кейде аузыңды сүйер, кейде қолыңды кәтан³⁴².

Ей, көңіл, ол күмістей жамалын қылар болсаң талап,
Қыл жүзіңнің алтынын қайғы бұтасында емтихан.

Тұла бойың сымбатын егер міскін самшит³⁴³ көрмесе,
Ұстамайтын еді ұяттан Мазендеран тоғайын.

Жақұттан жүрегің қанын қашанда Атайи сұрама,
Себебі тазармас әр нәрсе, жуса қанмен қан.

---

³⁴² зығыр

³⁴³ мәңгі жасыл қатты ағаш

Қаншалық, тәркі ете білмен саған опа әуесін,
Мен туралы қыласың солай жапа әуесін.

Көңіл шашынды дұғада сұрар ұзақ түндер,
Алайда мейірім саудасы ма, қылар пәле әуесін.

Жүзінді көрдім де, қылдым қасына шүкір дұға,
Адам Қағбаны көрсе қылар дұға әуесін.

Сол, сұлулық елін сүйді ақыры мендей,
Егер өлсе дертпен қылмас бір сәт дауа әуесін.

Қарсылас жолында жол бер маған брахмандай,
Және қылар жүрек көңілім шіркеу әуесін.

Көре алмаушы ер сол адам, бұл атлас киген әскер,
Қояр жібек, қылар шәлі, тоқыма әуесін.

Атайи сен секілді сұлтан жамалын арман етер,
Серуен жаса, сол ердей бұл байқұс әуесін.

Ақыры суретші болды нақышыңның тағдыр қаламынан,
Жиды ұяттан қол Шын³⁴⁴ суретшісінің суретінен.

Бара-бара күйіңізде болды алтындай жүзім,
Бар болар топырағында ерекшелігі эликсирден.

Көздеріңді түсте көріп, сұрасам түс жорушы дер маған:
«Бұл түсің шешімін сұра, Кашмир сиқырынан».

Оһ, жүзің қандай мусхаф³⁴⁵, «Кәшшаф» сырын ашты,
Қатым етті, көрген соң оны дәріс және тәпсірінен.

Ұйқыға көршілер мұқтаж болар әр түні,
Жетер, тынбаймын таңғы айқай-шу, наладан.

Бұл менің көңілімдегі ғашықтық ауруы, ей, тәуіп,
Қой дауа емін, өтті іс емнен.

---

³⁴⁴ яғни, Қытай

³⁴⁵ яғни, Құран

Ей, назды сәру³⁴⁶, қайсы жайлау гүлзарысың?
Бұл әдіспен жан мен көңіл ықтиярысың.

Бұл сымбат, бұл жүзбенен Фирдаус бағының,
Тубә ағашы менен гүлі мен гүлзарысың.

Өмір ғой ау болыппын торыңа,
Бір сұрамадың не болды: «Кімнің ауысың» (деп)?

Даулайды ғашықтық махаббаттыңды әлем,
Қайсы бақытты һәм қуанышты жұлдыздың жарысың?

Нәзік қолдарына әшекей қажет емес,
Бастан-аяқ сұлулық, әсемдік әшекейісің.

Мас көзің қарағанда әр мезет қан төгер,
Ей, түркі аңшы, қай майдан салт аттылысың?

Инжудей Атайи құлағыңда сырға болайын десең,
Қыл, көз жасыңды әр мезет ол айдың шашуысың.

---

³⁴⁶ карағай тұқымдас жасыл ағаш

Ей, жамалың бақшасынан ұялған хулд-е бәрін³⁴⁷,
Шекер аузың бұлағында Қызыр, Ілияс һәмнишин³⁴⁸.

Өмірімнің қырманын желге береді ақыры,
Көздерің қасында қалыңның данасы ʼәйнул-йақин³⁴⁹.

Бір түн ай бас қояр алтын босағаңа сенің,
Егер сенбесе дәлел міне алдында нур-е жәбин³⁵⁰.

Ел өлікті есіне алар кей-кейде тәкбіменен,
Ей, тіршілік жемісі, сен мені алғашқыдай сағын.

Қатесіз кәпірлер еліне дін, иманнан берер,
Сақтанбас адам кәпір көзің тонауынан.

Қызғаныш елінде қан жұтар жаным құмырадай мәңгі,
Дембе-дем сүйсе пиала сүйіктілердің ернін.

Міне, Атайи тапты жарын, жан арадан шық айқын,
«Ли мәʼаллаһ»³⁵¹ жақындығында қажет емес Рухул-әмин³⁵².

---

³⁴⁷ жоғары пейіш

³⁴⁸ сұхбаттас

³⁴⁹ ақиқат көзі

³⁵⁰ маңдай нұры

³⁵¹ «Алламен бірге»

³⁵² яғни, Жебірейіл

Ей, жапашы, мен сені сүйдім, сүйікті болғасын,
Білмедім, мұндай опасыз, жан дұшпаны болғасын.

Құмырсқаны азарлама, шынайы ғашық көңілін,
Сұлулық патшалығында тілейсің Сүлеймен болғасын.

Қалмады сабыр-төзімім, ақ үй ішінде әр уақыт,
Көздерімнің халқындай қанша жасырын болғасын.

Барша әлем сымбатыңнан үйренеді туралық,
Өкініш емес, сен мұндай жалған уәделі болғасын.

Өлтіресің бізді яғни, сұлулығым негізін сүйді деп,
Бұл зиян қылмағын, ақыры пүшәйман болғасын.

Егер мен айырылу ауруы өлтірсе һәм, келмес сұра(п),
Кенеттен рахымың келіп, әліме жанашыр болғасын.

Ей, сүйкімді перісін, неткен ғажап адамзатсың,
Қай-қайдағы бар жан, көңілдің жолдасысың.

Кірпіктеріңнің оғы жаралаған жүрегімді,
Бір қарап-ақ көз ұшымен жазар майысың.

Көңілім үйінде өзгелерге бермеймін жер,
Себебі дүниеде сен осы мекеннің құтысың.

Көрікті кісілер ілімі ғой өзі көңіл алмақ,
Бұл ілімде бірақ, сен бәрінің ұранысың.

Еһ, қайғы, егер өлтірсең Атайиды жазықсыз,
Нетсін, не десін, себебі сүйіктісінің қайғысысың.

Сол, бір жұтым ішті, сүйіктінің қауышу шарабынан,
Аспан ішірер оған қандар артық айырылу құмарынан.

Не сүйікті опа бір сәт, не жар сұқбаттас, сырлас,
Таусылды бұл қайғылы жүрек, жаһанның хал-жағдайынан.

Қаншама ықтияр етем, саған халымды сөйлейін деп,
Бірақ, ақылым сені көрген соң, кетер өз ықтиярынан.

Бойыңның сымбат қызығында осылай болды жігерім биік,
Алла сақтасын! Еске алсам жайлаудың қарағай, шынарынан.

Лайық қой, айырылу тікенінен, секілді бұлбұл жүрегі іссе,
Шағымменен тіл ашқан кісі ол гүлзарынан.

Көңіл бұрымыңнан үзбеймін деп шешім етті, көзіңменен,
Шешімін, егер қайтар болса өзі жасаған шешімінен.

Жүзің ғашықтығында жан берді Атайи тікені қайғыменен,
Ғажап емес, егер бітсе, мейірім гүлі мазарынан.

Сүйікті мені күйдірді айырылу отынан,
Алла сақтасын! Шағымдансам оның бұл ісінен.

Ғашықтық Мысырында Өзіз өлмес Зылихадай кісі,
Кешпестен Жүсіп үшін ар-намыс, ұятынан.

Көздерің егер төксе қаным, жан оған болсын пида,
Жапа лайық жапа ғой жарға сүйген жарынан.

Мен нетейін жәннат бағы, сарай, қызметші, хорды,
Себебі маған бір сәт жамалың жақсырақ қой бәрінен.

Ғашық емес ол көрсеқызар, тілер зарлықпен қауышу,
Ғашық сол болар, қауышудың негізін қалайды зарынан.

Самал бұрымың желін Шын елінде жайғалы,
Хош иіс саудасы үзілді Шын шаһарының ʼэттары(нан)³⁵³.

Егер Атайдан махаббаттың нышанын қаласаң,
Кірпігің оғын шығарар жаралы көкірегінен.

---

³⁵³ хош иіс заттар сатушы

Жанға тиеді жәфа-е хижран³⁵⁴,
Кімнен сұрайын дәуа-е хижран³⁵⁵.

Жоқ қой кісі көз жасымнан өзге,
Қылсам оған мажәра-е хижран³⁵⁶.

Айырылу деменіз пұтым айырылуын,
Ол өлмек болар, қайда жой-е хижран³⁵⁷?

Тозақ сипатын айтты уағызшы,
Уаллаһ³⁵⁸, емес ол уәра-е хижран³⁵⁹.

Шат еді көңіл қауышуымен,
Болды қайғымен гәда-е хижран³⁶⁰.

Әр кімді саф қауышу масайратар,
Мас етеді оны лай-е хижран³⁶¹.

Ғашықтар қайғысын Атайдан сұра,
Дейді оны нәйнуа-е хижран³⁶².

---

³⁵⁴ айырылу жапасы

³⁵⁵ айырылу дауасы

³⁵⁶ айырылу оқиғасы

³⁵⁷ айырылу жайы

³⁵⁸ Алла атымен ант етемін!

³⁵⁹ айырылу соңы, басқасы

³⁶⁰ айырылу байқұсы

³⁶¹ айырылу балшығы

³⁶² айырылу әуені

Жүзің күндей жарқыраған болсын,
Жамалың мәңгілік шексіз болсын.

Өңгіме айт, шашылсын інжу-гауһар,
Жымыып күл, жаһанда шаттық болсын.

Жүзіңнен бетпердені ал, бір мезет,
Ұялсын ай мен күн шерменде болсын.

Мені өлтіргелі қылымсу қылышың,
Көзіңдей жеңімпаз кәпір болсын.

Сымбатты перілердің Хұсрауысың,
Сендей жаны шырын, қайда болсын?

Егер өлсем сұраймын Тәңіріден мен,
Қайғың жаныма, дертің тәнде болсын.

«Пәленше құлдарымнан» дегейсің,
Атайи, осы сөзге пенде болсын.

Ей, ежелден сырлас дертінмен жан-е хэзин³⁶³,
Қажет емес қой саған шағым етпек көңілім қамын.

Күпір, иман аятының мәнісін қырағы,
Көздерің ақ-қарасында көрер 'әйнун-йәқин³⁶⁴.

Наз қылықпен игілер дүниеде көп қой, бірақ,
Жоқ сендей қылығы бүлікке толы, назы назәнин³⁶⁵.

Жарым көңілім қастарың сиреніне құрбан болғалы,
Көздерің әр бұрыштан жан мұратына қылды кәмин³⁶⁶.

Шешімсіз болсам айырылуың дертінен, айып етпе,
Мен әлсіз әлжуаздан сабыр сақтамақтық һәмин³⁶⁷.

Енді, міне жақұтың ойымен маспын бүтін,
Шарап егер мәңгілік суы өлсе, керек емес содан соң.

«Жар қайғысын тәркі ет, Атайи» дерсің, ей насихатшы, бірақ,
Тәркі етер ме адамзат, әсте ежелгі сырласын!

---

³⁶³ жаны мұңды

³⁶⁴ шынайы көз, ақиқат

³⁶⁵ нәзік

³⁶⁶ торуыл

³⁶⁷ солай

Ей, пері түсті пұтым, сен адамзат нәсіліненсің бе,
Не періште, не хор, не бейнеленген рухсың ба?

Бейнең Рухул Құдыстың мағынасын қылды аян,
Адамзат бейнесінде келген Исми Ағзамсың ба?

Талабыңның Қағбасын көрген шынайы қажылар,
Деді, Занахдан құдығыңа Зәмзәмнансың ба?

Айырылуың өлтіргенге жақұтың бір демде жан берер,
Сұра оны, Мәриям Исасының мұғжизасынансың ба?

Жан тамағы тапты сенен, таныстық бойын,
Шын айтқын, ей, самал, ол таралған бұрымнансың ба?

Ей, киелі қай кептер, сені ел хат дейді,
Кел, көзімде ұя сал, сырлас жардансың ба?

Бейнет, қайғыменен өмірің болды ақыр жар үшін,
Ей, Атайи, сен безелген табиғат пен қайғыдансың ба?

Сұлулық аспанында ай сенсің,
Заман игілеріне шаһ сенсің.

Жымыып күлсе жақұтың жан сыйлар,
Расында Рухулла Иса сенсің.

Егер хор, пері болса керек емес.
Маған, ей жан, бұл күн жүрек қалауы сенсің.

Бұл ақ үйде қара көздер біраз бар,
Бірақ та күрке бүлікшісі сенсің.

Тіршілік жемісі, ей, жар дерті,
Егер өлсем онда да сырлас сенсің.

Көңіл дертіне бір қуат бер енді,
Бұл жаным дертінен ескертуші сенсің.

Атайи ол жүзі гүл қасіретінде,
Тікен жүрегінде, сабан реңі сенсің.

Қайғың қойды көңілге ғашықтық дағын,
Абыржытып тастады ақылым миын.

Көп жарым көңілдер мекені ғой,
Қара бұрымыңды ақырындап тарағын.

Жүзіме бас қадам масайрағаныңда,
Ұстайын қолыма бір дәулет аяғын.

Есіркеп аяғын, ей, қастары «нун»³⁶⁸,
Айырылуың салды жанға Қап тауын.

Есігің иттерін есіңе алсаң,
Бір ол иттер себебінен бізде саған.

Бойың нәхлін³⁶⁹ жүрерде көрсе Тубә³⁷⁰,
Салып қашар ұяттан бақша бағын.

Қылыпты ол Мәсі жанына мұрат,
Атайы қыл оңай өлмек жарағын.

---

³⁶⁸ араб әрпі

³⁶⁹ құрма ағашы

³⁷⁰ жәннаттағы ағаш

Ей, хор, ғажап бейнеленген рух етіліпсің,
Жан алушы бір адам бейнесі етіліпсің.

Бұл талап, бұрым, бой, сымбат сеніңкі,
Жасмин, сүмбіл мен айқай қызғанышы етіліпсің.

Енді кісiде ақыл, сана қалары жоқ,
Бұл тәсіл, сен бүлікші сүйікті етіліпсің.

Тубә ағашы ескі ағаш қой түмен жылдық,
Ұқсатамын оны саған, алғашқы етіліпсің.

Қайғы тауында Фарһад секілді жан берейін,
Шырын ернімен шекер кеніші етіліпсің.

Бұрымың әскерін жүзге салып екі тараптан,
Жан тонауға Хайбар кәпірі етіліпсің.

Әлемде зорлықшы жоқ еді секілді Атайи,
Сен де оған лайық қандай зорлықшы етіліпсің.

Ей, бай сұлулық, жамалыңмен тақ пен тәжден,
Неге аяйсың бір назар салуды мен мұқтаждан?

Егер тілер көңілің серуендесе бостан ішін,
Көздерім анық тақ, қарағаш пен піл сүйегінен.

«Қаба қаусәйн» одағын қастарың қылды аян,
Шаштарың өзі аят қой Ләйләтул-мигграждан.

Бұрымыңыз саудасында жанын пида қылды көңіл,
Шын керуеніне, ия, шара жоқ баждан.

Рас бол, рухтай Атайи ғашықтықпен ойнама,
Һәрифи ғой, өтер бір сәтте жүз Лажлаждан.

Қаншалық сұлулық ішінде сүйікті сен,
Жапа бабында да рас соңы сен.

Алла сақтасын! Опадан өзге қылсам,
Маған қаншалық қылсаң жапа сен.

Неден кәпір көзінді шаштарындай,
Қыласың қылдай жаныма қара сен?

Жақсы қарау хош қой пәктерге,
Жүзің айын әр көзден ая сен.

Сенің бойыңа, ей, обал көңілім,
Мені бұрымыңа қылды ынтық сен.

Ақиқатта сүйікті, сүйген бір ғой,
Арадан шыққын, ей, таң самалы сен.

Қыласың сымбат, жақұтын күтіп,
Атайи ащы (да болса) шындық байқұс сен.

Ей, бұл көңілімнің құзыры, көздеріме нұр сен,
Сұлулық дәулетіңе болма тұтқын һәм тәкаппарсың.

Мен жапа шегумен әлемде өзім белгілі едім,
Өкініш, болдың опасыздықпен атақтысың.

Не пері ұқсамайды сұлулық ішінде, не адам, періште,
Сен әлде жәннат бақшасынан жетілген хорсың (ба)?

Жүз үстіне бұрымың әскерін салып, ей, сұлулық көркі,
Рум патшалығын алғалы келдің, мүмкін Фағфурсың.

Не сүйіп сенен тояр көңілім, не қарап көздерім,
Ей, жамал айнасы, сен қандай ғажап мақсатсың?

Айырылу бұрыммен көңілім шаһарын қылдың ойран,
Кел, аймақты жария етіп, қыл және ғимарат сен.

Барша ақыл өмірбаян ғой бұрымың саудасы қолында,
Егер Атайи болса Мәжнүн, ұста оны үзірлі сен.

Бойың нахыл³⁷¹, қызғаныш билер, көп анық сәру³⁷² одан,
Аяп қалмас менің көңілім, тән-жан ашық одан.

Жайлауда көздерім, жүзің сауығында қан жылар,
Болар әр таңда гүл түсті және күңгірт одан.

Есікте төкпе қанымды, жырақ сал, иттерің ішсін,
Кенеттен болмасын ласталған, пәк ол сарай одан.

Опа қылмасаң, қайғылы көңілге мейірім етіп кей-кейде,
Не болар уәде қылсаң, болар шадыман одан.

Жамалың бақшасын уағызшы, жазып, баяндасын асылында,
Болар бір қысқа гүлзар, мәңгілік жәннат одан.

Таң самалы, жүз жүрек иелерінің көңілі сол бұрымға байланған,
Неге арсыздықпен өтерсің әр заман одан?

Өтерде көз ұшынан бір Атайимен сауда қыл,
Себебі, ей, сұлулық елінің айы, саған жоқ зиян одан.

---

³⁷¹ құрма ағашы

³⁷² карағай тұқымдас жасыл ағаш.

Неге, ей, сүйікті, опасыздық бабын ри'айәт³⁷³ қылғасын,
Зорлықты сұлулығың секілді тым шексіз қылғасын.

Пенденің қандай дәті бар қауышуыңды сұрағалы,
Сен, бірақ, мейірім жомарттығыңмен ілтипат қылғасын.

Ей, таң самалы, қылсаң сол мүшкіл өткелден гүзәр³⁷⁴,
Менен ол диуана көңіліме хикая қылғасын.

Уағыздаушы, көргендейсің ол айдың толық сұлулығын,
Айып (болар), егер Жүсіп жамалынан риуаят қылғасын³⁷⁵.

Бір тыныс жоқ, болсаң жар дертінен жуда³⁷⁶,
Ей, Атайи, қанша бақытыңнан шағым қылғасын³⁷⁷.

---

³⁷³ күзету, қолдау, көңіл қою

³⁷⁴ яғни, өтпекші болсаң

³⁷⁵ яғни, баяндап бергесін

³⁷⁶ яғни, жар дертінен айырылғасын бір дем жоқ

³⁷⁷ яғни, шағымданған соң

Ей, шашың шынжырының сергелдеңі әһлі жунун³⁷⁸,
Көздерің қылымсып-назданғанда зүфунун³⁷⁹.

Қаншалық көрсем де жүзің-қасың тілегінде бал³⁸⁰,
Бірінші беттен-ақ шықты сурә-е «Уәш-шәмс» уә «Нун»³⁸¹.

Ай жүзіңнің суреті бейнеленген еді көңілім үйінде,
Болмыстың күмбезін жаратпастан бұрын.

Бұрымыңның жібін таратқын қасың алдында,
(Себебі) жаңа ай көзге жарқырап көрінер кешқұрым³⁸².

Себебі өз шамамды білмей сүйдім ол сұлтанды мен,
Әр (қандай) пәле келсе басыма еріксіз мойынұсындым.

Кімде-кім қызылшырайларды сүйсе, қорлық тартар, бірақ,
Гүл жүзіңнің ынтызарлығында жоқ болар мен секілді қор
зәбун³⁸³.

Қауышуыңа білген соң Атайидың қол қысқалығын,
Мархабат қылсаң, Құдай үшін бегім жасың ұзын.

---

³⁷⁸ есалаңдар, жындылар қатары

³⁷⁹ өнер иесі, шебер

³⁸⁰ балгерлік

³⁸¹ «Уәш-шәмс» пен «Нун» сүрелері шықты.

³⁸² яғни, кешке

³⁸³ байқұс

Сені мен түсіндім, опасыз екенсің,
Көңілге опат, жанға пәле екенсің.

Мұншама жандар алып тоймадың халайықтан,
Ей, сұлулық бағы, неткен көзі қара екенсің?!

Әзелде не күнә жасадың көңіл, игілерден
Мұншама ауыр бейнет һәм жаза екенсің.

Кейде басса аяғын жүзіме наздана дер:
«Аяғым ауырды, не өрме екенсің!».

Жүзіне көп қадала қарасам маған күліп айтар:
«Атайи, не көзі тоймас байқұс екенсің?!

Ей, меңдері мушк³⁸⁴, жеңі лала, көзі аһу³⁸⁵,
Бұрымың қамында ұстады көңілді қара қайғы.

Ой-най, қашан айырылу түнегінің таңы атқай,
Болды маған осы жарық дүние қараңғы.

Көңілім асылған жыландай шашыңа, аһ,
Не пайда қылар енді, міне білмей жедім ағу³⁸⁶.

Сөз жарыстырса балдай тәтті ерніңізбен сұрайын,
Аузыңызбен тарлық таласар пісте не жарғу³⁸⁷.

Егер қауышу жағасына қарай қол созсаң Атайи,
Жүрегінді сула, ыстығы жаныңнан ілікйу³⁸⁸.

---

³⁸⁴ мускус (кейбір жануарлардың ұрық безінен алынатын хош иіс зат)

³⁸⁵ киік, яғни марал көзді

³⁸⁶ заһар, у

³⁸⁷ жарар, яғни пістедей тар ауызыңыз не нәрсеге жарар

³⁸⁸ өтер

Меңізіз жұмақтың бақшасы ма еді бұл,
Ауыз не жаңа ашылған бүршік пе еді бұл?

Қаракшы көздерін көрген (жан) айтар:
«Ғажап Түркістанның қуы ма еді бұл?».

Шығар әр сәт сайын жүз мың әдіспенен,
Періште сипатты адам ба еді бұл?

Жаһанды (жаулап) алды Жүсіптей көркі,
Сұлулық Мысырында сұлтан ба еді бұл?

Жазуы гүл жапырағында көрінер,
Жазуының тозаңы ма әлде райхан ба еді бұл?

Дөңгелек күміс оймақ не зинахдан³⁸⁹,
Хош иісті бұрым не басы имек таяқ па еді бұл?

Атайиды көріп, өзінше айтар:
«Және ол кезбе міскін бе еді бұл?».

---

³⁸⁹ иек шұңқыры

Маған күш көрсетер ол сүйікті қашанда,
Балдай тілден ащы сөйлер қашанда.

Кезіп күннің көзін үйден-үйге,
Жүзінен нұр қалайда қашанда.

Көзі қасынан оқ-жайды кетіrmес,
Көңілдер құстарын аулар қашанда.

Бұрымының самалынан жүз қызғанып,
Өзін отқа салар әнбәр³⁹⁰ қашанда.

Опасыз тұла бойлар қайғысынан,
Көңіл жапырақтай тербелер қашанда.

Ғажап, өздері сүйген кісіні,
Жапаменен сынайды игілер қашанда.

Атайи өлеңінен ләззат алар кәсіп,
Сол ерінді суреттеуде шекер қашанда.

---

³⁹⁰ Балықтан алынатын хош иіс зат

Хош иіс хат алыс жанмен жолдас,
Ал, Қызыр мәңгілік сумен жолдас.

Төгілген жаз жаңбыры қылдым жасымды,
Бұлттай сәулелі аймен жолдас.

Қарасы көздеріңнің ағыменен,
Ғажап күпірлік иманмен жолдас.

Ойың болды қонағым, не болар,
Қауышуың болса қонақпен жолдас.

Оқ атсаң бұл көңіл жүз жарасынан,
Барады әр жыртық жебеменен жолдас.

Ей, тәуіп, сұрама халімді, болмас,
Махаббат дерті дәрменмен³⁹¹ жолдас.

Көлігінде Атайи осы жолда,
Болар шымал Сүлейменменен жолдас.

---

³⁹¹ ем, шипа

Сөзіндей шекер, аузыңнан сутудә³⁹²,
Жоқтықтан келгені жоқ болар ужуда³⁹³.

Ерніңнің мәңгілік суында ей, Жаратушы,
Бинәфшә³⁹⁴ суреті не мушк-е судә³⁹⁵.

Қолжазбанды жазарда көркем кәтіп³⁹⁶,
Менің демімнің отынан алды дудә³⁹⁷.

Көзің кірпік оғын атуды қалар, дад,
Жолықтым мен, кәне толған қабуда³⁹⁸.

Жамалың Қағбасында парыз болды,
Қасыңның михрабында жасамақ сәжде.

Олар сізді мейірі аз дейді,
Мені дейді опа беруде азмудә³⁹⁹.

Атайи жүрегін көңіл көзі(мен),
Ұстайды кейде отта, кейде суда.

---

³⁹² мақталған, дәріптелген

³⁹³ болмыста

³⁹⁴ фиалка

³⁹⁵ езілген хош иіс

³⁹⁶ көшіруші

³⁹⁷ күйік, ыс, түгін

³⁹⁸ садақтың қолмен ұсталатын орта жерінен бір ұшына дейінгі аралық

³⁹⁹ тәжірибесі бар, сыналған

Көктем болды, кел, ей қызыл шырайлы, бостандар ішін
кезе(йік),
Жамалыңның сұлулығынан гүл мен бостанды безе(гін).

Егер қысылмастан наргис⁴⁰⁰ жүзіңе қадала қараса,
Әмір бер, лала гүлі қылышымен шапсын екі хунризә⁴⁰¹.

Ұялғаннан қызыл гүл көйлегі қара терге батсын,
Жүзі гүлзар жаққа қызғылт түсті бағын безе-безе.

Шашу шашсын қызыл алтын, күміс гүлмен әшкуфә⁴⁰²,
Таң самалы дәруіштер секілді қылып жолыңда дәрийузә⁴⁰³.

Көріп гүлді жүзіңді ойлап әр таңда зар еңіресем,
Аяушылық жаса бұлбұлдай мені міскін сәхәрхизә⁴⁰⁴.

Шарапхана мақамы хош, хижаз⁴⁰⁵ әуенін төмендет,
Қарсылас сөзіне қарама, туралап қисықты тірілте.

Атайиды егер өлтірсең, сол айдан көңіл үзбес,
Тағдыр сен һәм неше қылдың бұл мұңдымен истезә⁴⁰⁶.

---

⁴⁰⁰ гүл

⁴⁰¹ қан төге, қанды қол

⁴⁰² ашылған

⁴⁰³ қайыр сұрап, садақа сұрап

⁴⁰⁴ байқұсқа

⁴⁰⁵ Иран әуені

⁴⁰⁶ айналу, кезу

Ей, сұлтан, ғашықтық елінде,
Құлың ғой ай мен күн зәрхәридә⁴⁰⁷.

Жүзің сұлулықтың жиынтығы,
Оқиды гүлді одан бір жәридә⁴⁰⁸.

Кәне сиқыршы көзіндей имансыз,
Қытай, Шын-Машын куффарида⁴⁰⁹.

Табылмас сұлулық бағында бойыңдай,
Ниһал-е наз бірлә пәруәридә⁴¹⁰.

Шашыңның шынжырына диуана болайын,
Егер ақыл мен сана болса жерінде.

Бақталас үйін сұрайсыз: «Қай жақта?», деп,
Жаһаннам төрінде, тәхтүс-сәридә⁴¹¹.

Атайи болды осылай сұхбат баянын,
Құзыры қалмады шәһр-е һиридә⁴¹².

---

⁴⁰⁷ күл, күң

⁴⁰⁸ жапырағы жоқ бұтақ

⁴⁰⁹ кәпірлерінде

⁴¹⁰ баптап өсірілген жас көшет

⁴¹¹ жер астында

⁴¹² һирид қаласында

Ей, жүзі Қағба, қауышуың айырылу зұлымдығынан пана/h/,
Қастарың михраб⁴¹³ болар ақыл иелеріне қыблағаh⁴¹⁴.

Себебі түсіпсің сұлулықпен игілер ішіне ғаріп,
Мен ғаріптің ахуалына жүрек көзі ұшынан бір нигаh⁴¹⁵.

Ләззат бұрымыңнан желпісе молама жел хош иіс,
Оқиды киелі әруақ: Тәйибаллаһу сәраh».

Сұлулығыңа ауру жүрегімдей қылды мейірімді артық,
Күн көзінің жанындағы мейірімді гийаh⁴¹⁶.

Аh, егер күнә болса игілерді сүю акиретте,
Дүниеде келмейді ешкімге менен көп күнә/h/.

«Сифр»⁴¹⁷, «әлифдек»⁴¹⁸ тұла бойың мен аузыңды көргеннен бері,
Жоқ қой зікірім менің ертелі-кеш өзге «yh-yh»⁴¹⁹.

Аяқ топырағыңда өтерде сүрткелі сары жүзін,
Пәк діндер жолында болды Атайи ру бар раh⁴²⁰.

---

⁴¹³ мешітте имам тұратын жер

⁴¹⁴ яғни, қыбыла

⁴¹⁵ қарау, яғни көз ұшымен бір қара

⁴¹⁶ өсімдік

⁴¹⁷ ноль, яғни аузын ноль санына ұқсатып отыр

⁴¹⁸ арабтың бірінші әрпі, яғни тұла бойын тіке әліпке теңеп отыр

⁴¹⁹ яғни, Алланың зікірінен басқа

⁴²⁰ бетпе-бет

Жаным садақа ол көзі ауру сәнәмға⁴²¹,
Бастан түсіріп ұзын шаштарын салса қадамға.

Қағба құрметті деп есігінің қожасы болыппын,
Кәпір көзі не деп оқ атар сәид-е хәрәмгә⁴²².

«Мим»⁴²³ аузыменен бұрым мен бойы «ләм-әлифтен»⁴²⁴,
Ой-ной, нетейін, жарым көңіл қалды әлемге.

Мен зорлықпен сізден бет бұрамын ба, бірақ,
Шегі керек ақыр, сүйіктім, жәур-у ситәмға⁴²⁵.

Бұл мезет, әсемдік ұлысын сұлулықпен алдың,
Мейірім жаса, жетпес адам, әрине, бұл мезетке.

Хал-хатыңыздың мейірін жан тақтасына жаздым,
Сол мезет, мәңгілік кітабы қол ұсынды қаламға.

Кел, сұра бір ауыз ауру Атайиды, бегім,
Жақұтың қамымен барады мүлк-е 'әдәмға⁴²⁶.

---

⁴²¹ пұт, яғни пұтқа

⁴²² харамның қожасына, яғни қасиетті Қағбаның қожасына

⁴²³ арабтың жиырма бесінші әрпі

⁴²⁴ арабтың жиырма сегізінші әрпі.

⁴²⁵ қорлық-зорлыққа

⁴²⁶ жоқ болу мүлкіне, яғни мәңгілік патшалығына

Оның сен секілді мақсаты болса,
Жарайтын аяқ ізі көз нұры болса.

Мейірім әдемі, бірақ көрікті кісіден,
Қаншама сұлулығының паңдығы болса.

Опасыз сүйіктіден Тәңірі безер,
Егер сұлулық ішінде жәннат(тың) хоры болса.

Міне сол, сүймесе бір симтәнді⁴²⁷,
Байқұс, егер алтын қару-жарағы болса.

Жаһанды ұстадың жапада егер Атайи,
Опалықта дүниенің атақтысы болса.

---

⁴²⁷ ақ дене, яғни нәзік денені

Көзіңнің қулығына құлмын кәминә⁴²⁸,
Қаншама талаптанар жаным кәминә.

Қауышуыңнан қиял жетсе бізге,
Жамалының, кемелдігінің кәминә.

Егер әсемдеушіден бір тал шаш үзілсе,
Болайын жан талшығын, бұрымың кәминә.

Ғиләлі⁴²⁹ екеу болды арманнан,
Ұяты ұқсап қасың кәминә.

Бір мезет аяғыңды сүюге жетейін деп,
Түседі әр түнде ай көктен зәминә⁴³⁰.

Қарсыласыңды жәуәнмәрт⁴³¹ етсін Хақ,
Лайық жасадым дейді дәминә⁴³².

Жаратыпты, бейнет-қайғыны жаратқан,
Атайиды сүйіктілер қайғысына.

---

⁴²⁸ пақыр құл, яғни мен пақыр деген мағынада.

⁴²⁹ жаңа туған ай

⁴³⁰ жерге

⁴³¹ жомарт, кемел

⁴³² сол сәтте

Ей, Жаратушы, мені ол маңғаз жүретін тұла бойдан айырма,
Бұлбұлды сол бақ-бостаннан айырма.

Сүйіктіден айрылумен өлтірме ғашықты,
Ынтық дененің демін жаннан айырма.

Мәжнүн сөзін Ләйлінің қауымында сөйле,
Жақып көзін Кенанның Жүсібінен айырма.

Ғашық кісілер мендей сұлулыққа ынтық,
Ол жомарттық кені мен жақсылық бұлағынан айырма.

Мақсатың егер, заман, менің өлмегім болса,
Өлтір мені қолында, бірақ одан айырма.

Жаныма менің айрылуды егер мақсат етсең,
Жанымнан айыр, бірақ сүйіктіден айырма.

Ойшыл қоғамды қаласаң Хақтан, Атайи,
Бойыңды сол жалбыраған бұрымнан айырма.

Әрқашан түссе қара бұрымың абыржыған көңіліме,
Қасірет пен қайғыдан болар жан бермек, оңай көңіліме.

Мейіріңіз жазуын шаймас бір мезет те жан тақтасынан,
Қаншама үйретемін осы надан көңіліме.

Себебі анық, сен сұлулық пен әсемдіктің кеңісің,
Айып болмас егер мейірім етіп келсең мына ойран көңіліме.

«Бәйтул-әхзан»⁴³³ жасадым көңілім үйін Жақыптай⁴³⁴,
Қыл назар Жүсіп секілді «Бәйтул-әхзан» көңіліме.

Су болар жүрегім ұяттан жақұт болмысыңызбен,
Келсе кенет сәлсәбил⁴³⁵ мен мәңгілік суы көңіліме.

Кірпігіңнің оқтарын қаншама аттың өткере,
Бәрі қалды жәдігерің жаралы жарымжан көңіліме.

Зұлымдықпен қан етейін дер жар Атайи көңілін,
Келмесе Әләудәулә сұлтанның әділдігі көңіліме.

---

⁴³³ «Қайғы үйі»

⁴³⁴ яғни, Жақып пайғамбардай

⁴³⁵ жұмақ суы, зәмзәм суы

Жақұт ернің үшін, ей, көңілі қара,
Жасым қан болды қайғыдан бара-бара.

Сенің масайраған көзіңнің арманында,
Қылар жан шишасын қайғы пара-пара⁴³⁶.

Махаббат қиындығын шешуге,
Табылмас жүрек дертінен өзге шара.

Егер жүз жамау қылса жанға айырылуың,
Көңілді бермеймін өзге жарға.

Муәххидтарға⁴³⁷ «Кунту кәнзән»⁴³⁸ сыры,
Қуанышпен болсын әшкер(е).

Хақиқаттан хабар күт, ей, мудәррис⁴³⁹,
Қанша тартыс, мәжаз⁴⁴⁰ бен исти'ара⁴⁴¹.

Сұлтандарға дидарың қол жеткізбес,
Атайыға жетер ме, жүз нәзарә?⁴⁴²

---

⁴³⁶ жамау-жамау, бөлек-бөлек

⁴³⁷ Алланың бірлігін мойындаушы яғни мұсылмандарға

⁴³⁸ аят: «Мен қазына едім...».

⁴³⁹ оқытушы

⁴⁴⁰ метафора

⁴⁴¹ аллегория

⁴⁴² бақылаушылардан басқа

Және талиғ⁴⁴³ жомарттық қылды, қауыштым
ділситанымға⁴⁴⁴,
Тағала Алла, барша дәулет, мың шүкіршілік жанымға.

Егер таң сәрімен қылған таңғы дұғасы әсер етпегенде,
Әйтпегенде ниет етіп еді (ішкелі) аспан бір жұтым қаныма.

Ғажап бұлбұл едім қайран гүлістанынан айырылған,
«Бихәмдилләһ уәл-миннә»⁴⁴⁵ табыстым гүлістаныма.

Сені көрмей өлер болсам, періште келсе топырағыма⁴⁴⁶,
Шыдай алмай кетер, менің айқай-шуыма.

Айырылуыңда жапалар, қатты жанды көңіл көрді,
Өмір бойы келмейтін еді күмәныма.

Қызыр өмірі мен Нұх жасы һәм Жәмшидтің мүлкін,
Тең көрмеймін сенімен өткізген бір сәтіме.

Атайи достардан өтініш етер, өлгенде,
Дұғаны, көрсеңіз бағыштаңыз рух-е рәуанымға⁴⁴⁷.

---

⁴⁴³ бақыт жұлдызы, жана туған ай

⁴⁴⁴ жүрек қалауыма

⁴⁴⁵ «Аллаға шүкір, мадақ»

⁴⁴⁶ яғни, бейітіме

⁴⁴⁷ үзілген жаныма

Жүзіннен рең алар нәсринмен⁴⁴⁸ лала,
Көзіңнен именген жүз мың ғәзәле⁴⁴⁹.

Қуанғын, неткен керемет,
Жайлауда бүршік, гүл һәм жалә⁴⁵⁰.

Бүгін өзім сымбатыңның ынтызарлығыңда өлдім,
Қияметте сұрайын, дадымды халә⁴⁵¹.

Шашың неткен көз тартар дәулетті жылан,
Күміс кеніші үстінде жатар орала.

Шығар бүлік, барар әлем қолдан,
Сәндене жүрсең қол сала-сала.

Не ғажап сергелдең болсам, шар секілді,
Шашыңның саудасынан түстім бұл халге.

Көкке жетті ол ай есітпес,
Атайи(дың) қанша бұл фәрийад-у налә⁴⁵².

---

⁴⁴⁸ нәркес гүлдің ұсақ түрі

⁴⁴⁹ жас қарақұйрық

⁴⁵⁰ шық, тасбұршақ

⁴⁵¹ қазір

⁴⁵² айқай-зары

Таң самалы егер өтсең сүйікті құзыретінде,
Бұл жарымжан көңілді баянда тәуіп құзыретінде.

Бақталас сөз қылар бізді несібесіз деп,
Жапасы бізге не(ге) жетпес нәсіп құзыретінде.

Қарарсың мына менің жарығым, қасіретпен,
Басым ағарды болмадым жақын құзыретінде.

Қағба айналасына итке харам болады кірмек,
Мұнша сырлас болыпты қарсылас құзыретінде.

Бетперде аларда жүзіңнен Атайиды шақыр,
Гүл ашылса керек бұлбұл құзыретінде.

Кірдің түсіме таң сәріде, «Әлминнәту лилләһ»⁴⁵³,
Талиғ⁴⁵⁴ және етті мейірім, «Әлминнәту лилләһ».

Мәңгілік өмір сұлулық тонын ұсынғалы сізге,
Өлтірмес оны қайғы тозаң, «Әлминнәту лилләһ».

Тұла бойыңа дәлдеп «уһ» оғын атса сүйіктілер,
Тимес саған барша әлем, «Әлминнәту лилләһ».

Жақұтың оты күйдірді болмысымды, алайда,
Аузың секілді, жоқ қылды «Әлминнәту лилләһ».

Айырылу ауруында мейірім етіп, барша ойың,
Хош сұрады мені, дембе-дем, «Әлминнәту лилләһ».

Құлшылыққа қабыл еттіңіз, осы байқұсты,
Ей, құрметті әлемнің патшасы, «Әлминнәту лилләһ».

Ғашықтығың жолында болды Атайыға бәрібір,
Мейірім мен қорлық, мадақ пен жеку, «Әлминнәту лилләһ».

---

⁴⁵³ «Аллаға шүкір»

⁴⁵⁴ бақыт жұлдызы, жаңа туған ай

Қаншама кездім қауышуың арманында, ah-ah,
Таппадым қосылуға бір сәт мен жаман адасушы паһ⁴⁵⁵.

Айырылуың ішкізер маған жүрегім қанын шарап орнына,
Масайрап ішкен түндерді сағынсам гаһ-гаһ⁴⁵⁶.

Татқалы жақұт ерніңнің шекерін жан тотысы,
Әр уақыт масайрап, дер қайда болса «паһ-паһ».

Сен егер рух көрсетер болсаң сұлулық дастарханы ішінде,
Өзге игілерге дейді әр уақыт ел «шаһ-шаһ».

Ол айдай иілген қастарына ұксатайын деп өзін,
Толған айдың өзін көр не жерге жеткізер әр маһ-маһ⁴⁵⁷.

Сен қарсыластың иттігін көр, көре алмай келер,
Егер көріп сары жүзімді айтар болсаң «каһ-каһ»⁴⁵⁸.

Ей, Атайи, егер көзің Жақып секілді көрмесе,
Қайтпа ол Жүсіп жолынан, десе мың «чаһ-чаһ»⁴⁵⁹.

---

⁴⁵⁵ жол

⁴⁵⁶ кей-кейде

⁴⁵⁷ ай-ай

⁴⁵⁸ «сабан-сабан»

⁴⁵⁹ «құдық-құдық»

Ей, Жаратушы, ол шағымданушы ма не лала арар⁴⁶⁰ үстіне,
Не қызғалдақ жапырағы ма сәру⁴⁶¹ қарағай үстіне?

Жүз үстіне салсаң тарап қара шашыңды, жеңдерің,
Жасмин болар, түсіпті дымқыл сүмбіл үстіне.

Суарылған жақұтыңыз үстіне бұл зумуррәд⁴⁶² көктер,
Тотысы қонған секілді қант пен шекер үстіне.

Көздерің жетпес пе еді жанымды тонағалы,
Бас үстіне үнділік қалың келді кәпірлер үстіне.

Сұлулық кеніші жүзің, ұзын шаштарың сақтар оны,
«Ой» қалай өкініп барайын, ол екі айдаһар үстіне.

Кірпігің дәрігеріне барса жаралы көңіл,
Шипа майын бермес (қайта) ұрар инені ине үстіне.

Қаншалық бұлбұл болса Атайи сұлулық сипатында, бірақ,
Құс ұшырмас ол пері бейне залым үстіне.

---

⁴⁶⁰ айлант өсімдігі

⁴⁶¹ қарағай тұқымдас мәңгі көгеріп тұратын өсімдік

⁴⁶² изумруд

Жүзіңді көрдім, ей, жан, «Шукре лилләһ»⁴⁶³,
Сүйсінді көңілсіз жан, «Шукре лилләһ».

Үмітім бостанында жүзіңнен,
Ашылды жүз гүлістан, «Шукре лилләһ».

Іздеген Жүсібін Жақып тапты,
Құрылды Кенан патшалығы, «Шукре лилләһ».

Қауышуың күні қайта шықты,
Таусылды айырылу шамы, «Шукре лилләһ».

Айырылуың шөлінде шөліркеген көңілге,
Жолықты мәңгілік суы, «Шукре лилләһ».

Құрылды сүйікті дәуірі сақи болды,
Лайық болды дәуірлер, «Шукре лилләһ».

Атайи туралы әрнәрсе дейді,
Демейді «анты жалған», «Шукре лилләһ».

---

⁴⁶³ «Аллаға шүкір»

Жары өлтірер мені, айырылу жағасында,
Қай жерде болса Тәңірі Тағала аманында.

Қайғы тәубесінде зар еңіреп емтихан етер,
Білмеймін, не пікірі бар және бұл емтиханында.

Кірпік найзасымен саптарды сындырар,
Ей, Жаратушы, не мұғжиза бар оның найзасында.

Христиан, Мәсі мәзһәбін тәркі етер еді,
Егер көрсе еді жақұтты Иса заманында.

Қайрат та қартайды, көріп ақылы майдадан,
Сөйлерде тістерінің маржанын жақұт кенінде.

Ол қара көзің тоя көрмей лайық болар ма,
Басым ағарды нағыз жігіттік шағымда.

Қалсын десең Атайи өзіңнен жаһанда ат,
Аттай жүгір, ол марал көзді жүгенінде.

Қаншама көз салыпсың қылмыс дiңгегiнен менi⁴⁶⁴,
Көз ұшынан бiр сәт тыйым салма тамашадан менi.

Өр түнi таң атқанша бұрымың ойы ұйқыға,
Бiр сәт те қоймас қайғы-уайым саудадан менi.

Босағанда көкке жетер едi басым мейiрiмiнмен,
Жерге аттың шыныдай Мина сарайынан менi.

Болды дария көз жасым, айырылуыңда бiр қауышу жаққа,
Мейiрiмiннен басқа кiм кешiрер осы дариядан менi.

Өткен күнi бiр фәлсапашы ақылды көрген кiсi,
Айыра алмайды менi бүгiн Мәжнүндей ынтықтан менi.

Көздерiңдей ардақ тұттым қашық жалғыз тауыңда,
Айыра алмайды менi олар әсте Анақтан менi.

Болса жұмақта Атайи сенсiз зар еңiрер,
Салды тозаққа менi ұлы Фирдаусидан алып.

---

⁴⁶⁴ яғни, маған

Ханым, бізге назар салсаң не болды?
Кедейді құрметтесең не болды?

Көңіл жүз жаралы болды гүлдей,
Таң самалындай бір ессең не болды?

Қара бақытым секілді айырылу түнін,
Кездесуіңнен таң сәрі қылсаң не болды?

Қарап мас көзіңнен насихатшымды,
Мен секілді хабарсыз қылсаң не болды?

Өтеді демімнің оғы тоғыз көктен,
Опалықпен жарылқасаң не болды?

Қарсылас пәлелі, ақыры пәледен,
Құдай үшін қызғансаң не болды?

Кетірді қолындағы жанын Атайи,
Қолындағасын қабылдасаң не болды?

Айырылуыңда қайғы-қасірет күйдірді тіптен бізді,
Айқай-шу, есіне алмас айқай-шу жетсе бізді.

Жақып секілді болдық қайғы шайласында көңілсіз,
Ей, Исадай Жүсіп, сұра бір мезет бізді.

Байлағанша мойнымды ол Қарабақтың⁴⁶⁵ бұрымы,
Көз жасында шөктірет әр мезет Араси⁴⁶⁶ бізді.

Қоймайды тәтті ұйқыға аузың қасындағы қалың,
Еш ұйқыға жіберер ме ондай шыбын бізді.

Сөз теңізінде маржандар секілді сүңгідік Атайидай,
Егер көрмесе ел не қайғы, игілердің жартысы бізді.

---

⁴⁶⁵ таудың аты

⁴⁶⁶ өзеннің аты

Жүзіңнің рең-түсінен көмек бер,
Жанарың іріткі халінен көмек бер.

Көзіңнен сиқыр үшін жүз көмек,
Пәлеге айла-шарғысынан көмек бер.

Шашың зұлматында қайран көңілге,
Жүзің қуанышты балынан көмек бер.

Бұзылды өмір бойы айырылу елінде,
Бойыңның тік көшетінен көмек бер.

«Сәқаһум раббуһум»⁴⁶⁷ шарабынан ішкен,
Қалайды жақұтың мөлдір суынан көмек бер.

Самал жел жеткізбесе бұрымың иісін,
Әрбір соққан самалынан көмек бер.

Белің-аузың ой мен нүктесінде,
Атайидың айқай-шуынан көмек бер.

---

⁴⁶⁷ «Олардың сушысы Жаратушысы».

Ей, Фердаус лала жүзіңмен паңы,
Көркің секілді мейірім жүзіңе шексізі.

Сұлулық мүлкінде «лимәнил-мулк?»⁴⁶⁸ деп айқайла,
Себебі болды шүбәсіз саған, ей, сұлулық елінің шаһы.

Хотан мен Хитаның ақбөкенін ұялтар,
Наргистердің бұрымы жаққа түссе назары.

Сұлулық сұлтаны болғалы сен, көңілім ұйысын,
Кейде олжа қылар, кейде талар ол қара бұрымы.

Бұрымың сипатын жазу үшін жарымжан Атайи,
Екі көзінің ортасында бозарып-сазарды.

---

⁴⁶⁸ «Мүлік кімдікі?»

Ей, сүйкімді бағының бір түп-түзу кескіні,
Жарқыраған нұрыңның сыры ғой жүзің бақылаушысы.

Шағымың алдында айға неше рет шағым етер аспан,
Бір ұрыс құл бес емес қой патша жұлдызы.

Жан сыйлаушы жақұтыңнан өзге жоқ қой, ей, Иса дем,
Бейшара ғашықтың өлмектен өзге шарасы.

Ұлы жәннатта көңіл тіптен тыным таппас,
Кімде-кім болса сүйіктілер қамының әуересі.

Көз ұшынан тойғанша сұқты Атайи жанына,
Жүрек жаралаушы найзаны ол қылымсудың аяры.

Әр түні қылсам сол іріткі бәбісектің жадын,
Жуамын жасыммен екі көзімнің сауытын.

Болсын харам көңіліме дерт пен махаббатың,
Жәбіріңнен өзге, егер, қылсам сенімін.

Бұрымың ойы болғалы басыма саябан,
Ілмеймін көзіме тақ-тәжін Кейкұбадтың.

Қауышуды қаласаң көңіл жолында аяқ шаңы бол,
Жүрек иелері онда тауыпты мұратын.

Ей, мүлік һәм көрік патшасы, Құдай үшін,
Бер, мейірім етіп, Атайи жәбірленушінің датын.

Ей, менің ынтама қойған бұрымдай қанқұйлыны,
Неге сергелдең етесің мен абыржығанды.

Бір көз қиығыңмен жүз мың көңіл олжаң болар,
Ей, қара көз, кімнен үйрендің мұншама ауды.

Көздерім дариясынан қашанда ойың өткелі,
Кірпігімнің ұштарынан байлаптын жылды.

Жақұт қантыңның набатын көргелі жан тотысы,
Жимады ұшудан бір сәтте ұшар қанатты.

Көзге ілмес мал-мүлік дүниенің азады,
Шер сүйікті қолынан лық толы шарапты.

Ғашықтық сырынан егер азғана пайымдаса факиһ⁴⁶⁹,
Тәркі етер еді барша фәтуа мен бос сөзді.

Өлгелі жетті Атайи құл айырылуың себебінен,
Бір сәт, ақыры не болды, сұра бегім ахуалды.

---

⁴⁶⁹ шариғат ілімінің білгірі.

Ей, бойың Туба ағашы, ей, жүзің жәннат гүлі,
Шын⁴⁷⁰, Хотан хош иісі мен үнді бұрымыңның құлы.

Барша халықтың ойын жаулап алды,
Таң желінен есіп гүл үстіне бұрымың сүмбілі⁴⁷¹.

Егер бетперде алсаң жүзіңнен зар еңіресем не ғажап,
Гүл ашылса қосыла шығар бұлбұл ғұлғұлы⁴⁷².

Қан жұтамын намыстан шарап құмырасындай шексіз,
Су ішерде дембе-дем ерніңді сүйсе құлқұлы.

Жүз мың түмен қайғымен қылды Атайиды тұтқын,
Үндістан бұрымының саудасында маһ-е Кабули⁴⁷³.

---

⁴⁷⁰ Қытай

⁴⁷¹ гүл аты

⁴⁷² сайрауы

⁴⁷³ Кабул айы

Көңіл ауладың бегім, жасырғаның не?
Жапаны шектен асырғаның не?

Қарсыластарға қылар жақұтың тәбәссум⁴⁷⁴,
Қанымды қайғыдан қайнатқаның не?

Көңіл шынысында мейірің майы (бар),
Жапамен оған тас атқаның не?

Жүргенде жеңменен аузыңды жаппа,
Не болса да, жоқ болар, жасырғаның не?

Атайи, жерге ол бұрымын тигізбес,
Қара жерге сенің бас ұрғаның не?

---

⁴⁷⁴ күлу

Сүйікті, шекер ерніңнің жан тотысының пендесі,
Мәриямның Исасы мәңгілік суының байқұс пендесі.

Салтанат даулайды барлық ішінде қандай азаттық,
Болғалы тұла бойыңның бостан сәруі⁴⁷⁵ пендесі.

Құл болайын қас ойнатып, көз ұшынан қарағаныңа,
Жаһан халқы болар жармасқан жақсылық пендесі.

Егер Ирак еліне жетсе, аяқ ізіңнің себебінен,
Сүрме болар сүрмеге құл Сифахан пендесі.

Егер Шын⁴⁷⁶ пұт секілді жүзіңе ұқсаса мысалы,
Не ғажап егер болса қойшы мен патша пендесі.

Жазу құжатымен бұрымың қылды берік дауын,
Сүмбіл⁴⁷⁷ ұсынып мойнын болды райхан пендесі.

Ей, Атайи, қаншалық сен даулайсың құлшылықты,
Шыбыңға тимес, алайда болар Сүлеймен пендесі.

---

⁴⁷⁵ карағай тұқымдас өмір бақи көгеріп тұратын ағаш

⁴⁷⁶ Қытай

⁴⁷⁷ сүмбіл гүл

Қауышу дастарханыңнан, сүйікті(м), бейшара қылдың мені,
Ештеңесі жоқ дуаналардай бейшара қылдың мені.

Қалмады әлемде бір жәбір-жапа мен көрмеген,
Жамалыңнан жаман көздей мақұрым қылдың мені.

Ей, жапашы, сен қыласың ақыры бөтендік,
Не үшін әуелі өзіңе таныстырдың мені?

Ей, көңіл, сүйме дедім, игілерді сүйдің ақыры,
Бір пәлеліктің елінде ынтық қылдың мені.

Егер Атайидай сені сүйдім, күнә қылмадым,
Осылайша пәлеге байланған байқұс қылдың мені.

Хош иісті бұрымыңның ойымен, ей, Шын луғбаты⁴⁷⁸,
Қайғыдан қанға малыды жүрегімді сауда зәхмәті⁴⁷⁹.

Мен не қылайын жәннат бағы мен Қызыр өмірін, маған,
(Жетеді) еріндерің мәңгілік суы мен Кәусар шербеті.

Қаншалық сүннет болса да игілердің қасында қанға боялу,
Фәрс-е айн⁴⁸⁰ болды көзіңізден олардың сүннеті.

Сүйсе ел Туба ағашын, мен сүйейін тұла бойыңды,
Хош болар дәруіш адамның болса али һиммәті⁴⁸¹.

Не қауышуыңды нәсіп ет, не мені өлтір қинамай,
Керек емес сенсіз, оллаһи, маған жан міндеті.

Ол жапалар көңіл көрді жүзіңізден дүниеде,
Көрмесін кәпірлер себебінен Мұхаммед үмметі.

Қылмайды сәжде Атайи Қағбаның михрабына,
Болмайынша көңілде ол қас пен көздің ниеті.

---

⁴⁷⁸ сұлуы, кішкентай қуыршағы

⁴⁷⁹ бейнеті

⁴⁸⁰ әркімнің өзі жасауға міндетті амал

⁴⁸¹ жоғары мәртебесі

Үмытты бір жолы ол опасыз жар бізді,
Айырылу дертіне шалдырды бізді.

Мақсатым екі дүниеде мынау, кей-кейде,
Өтерде көз ұшынан қылса мархабат бізді.

Махаббатыңда көңіл секілді болды оқтай тура,
Айырма енді өзіңнен, ей, қасы оқтай бізді.

Себебі мәңгілік несібе-ғой таза шараптан ішпек,
Неге мұншалық жазғырады тақулар шайқы бізді.

Қарсылас жанын тәнінен бөлшек-бөлшек қылсын,
Айырды зұлымдықпен сүйіктіден бөлек бізді.

Адам әлемде ризалықпен жанын тәркі етпес,
Бірақ сенен айырар, бегім, қаза бізді.

Итің Атайыға түні бойы ашуланып айтар:
«Тәтті ұйықтауға мұрша бер, ей, байқұс бізді.

Аллаға шүкір, және көрдік жүзіңізді,
Есітті құлақ Адн⁴⁸² жақұтындай сөзіңізді.

Айдың не, баурап алар көзі бар, не қара қасы,
Ұқсатпағайсыз ол аспан әлеміне өзіңізді.

Мәңгілік үлестіруші сұлулық пен көрік үлестіруде,
Артық жаратыпты бәрінен де өзіңізді.

Қалың маталы шапан ыстықты кетіреді, кидіңіз оны,
Аппақ тәніңіздің үстіне жабыңыз құндызыңызды.

Ей, жүзі ай, қылмас Атайыға лайық,
Аспан әлемінің айырылуымен жұлдызыңызды.

---

⁴⁸² сегіз жұмақтың бірі.

Ей, Мәриям Исасының демі, мәңгілік бұлағының ерні,
Қастарың Қағба михрабы, Зәмзәм құдығының бұлағы.

Жүзіндегі көздеріңнің планетасын көрген соң төреші,
Деді: «Ай алдында туады бақыт жұлдызы».

Наз, қылық пен еркелік кеніші еді, алайда,
Сізге тәлім берген Шырын мұғалім мектебі.

Біздегі бал орнында көреді және дем сақтау,
Жақұтыңыз ойымен қан ішкен сүйіктілер мінезі.

Сіз қарсыластар мазһабын ұстамаңыз бегім, хош емес,
Аһрамандар міллеті мен Сүлеймен мазһабы⁴⁸³.

Жәннаттың жұпар иісімен жуыныпты барша,
Құшарсың хорды осы байлаулы әшһабы⁴⁸⁴.

Қыл Атайи көздеріңе сүрме алтын топырағын,
Қайсы жолдан өтер сүйіктінің көлігі.

---

⁴⁸³ яғни, Ібіліс қауымы мен Сүлеймен пайғамбар жолы бір емес деген мағынада.

⁴⁸⁴ сұр түсті ат

Ей, түр-түсі мәнзәр-е Илаһи⁴⁸⁵,
Сұлулық елінің құл һәм патшасы.

Бұл көрікпен хор не перісің,
Адамзат сені білмеді кәмаһы⁴⁸⁶.

Жоқ жер бетінде бұрымыңыздай,
Дуана көңілдердің панасы.

Қүдірет қаламы ұшынан ол қал,
Ай бетіне түсіпті сийаһы⁴⁸⁷.

Жүз бөлшек қылады көңілді гүлдей,
Ол әдемі нәргистің⁴⁸⁸ нигаһы⁴⁸⁹.

«Уһім» түтінінен сақтағын сен,
Сұлулық айнасын Иләһи.

Бір атпас Атайиға жүзіннен,
Айырылу түнінің (бір) таң сәрісі.

---

⁴⁸⁵ Тәңірдің көрінісі

⁴⁸⁶ ешбірі

⁴⁸⁷ қаралығы, яғни қара меңі

⁴⁸⁸ гүл аты

⁴⁸⁹ карауы

Әлемнен жынды көңілімнің бар еді хош тәбәррасы⁴⁹⁰,
Терең ойға салды нетейін, бұрымыңның тәмәннасы⁴⁹¹.

Егер жұмақ бағында нәсіп болмаса дидарың,
Маған тозақ болар, уаллаһи⁴⁹², оның Фирдаус ағласы⁴⁹³.

Бұл неткен жүз, бұл неткен көз, бұл неткен тәтті шекер сөз-дүр,
Жоқ болар Рум, Чын, Мысыр елінде мислу хәмтасы⁴⁹⁴.

Адам көрмейді ғой әсте көзің аңшыныкіндей қанды,
Кетпейді қасынан бір мезет те оның ол сүйкімді оқ-жайы.

Егер көк тон киіп шықсаң жайлауға, ей, ай жүзім,
Болар сол сәтте ағар сары жүзімнен Ніл дариясы.

Жиып Чын әскері салса моңғолдай көзің жүзге,
Шағатай мен өзбекті алар талан-таражы.

Атайи хастық⁴⁹⁵ даулайсың жақсылар сырын,
Көңілде сақта, тұтқын мен жаман (болар) тобыр дау-дамайы.

---

⁴⁹⁰ бас тарту, кері қайтару, қалыс қалу

⁴⁹¹ өтініш, бұйымтай

⁴⁹² Алла атымен ант ішу

⁴⁹³ яғни, ең жоғарғы Фирдаус жұмағы да

⁴⁹⁴ яғни, теңдесі жоқ болар.

⁴⁹⁵ сопылықтағы таңдаулы тұлға

Ей, шашың шынжырының ақыл-парасат дуанасы,
«Ләйлі-Мәжнүн» қиссасының қысқаша әпсанасы.

Жермен жексен болды қайғы селінің себебінен,
Жамалың қазынасы арманында бұл көңілдің ойранасы.

Көп кісі даулар дидарың шамының мейірін,
Жоқ және мендей, жанар бір іші күйер пәруанасы⁴⁹⁶.

Масайрап, қуанып бақша ішінде отырар,
Үнділік қожа бақыт болар сол меңнің қарасы.

Таныстық арқанын берік қылар ғашықтығыңмен,
Кімде-кім ақыл есінен басым болар биганасы⁴⁹⁷.

Дидарың шарабымен паң болма тұтқын,
Ақыры қайғы шербетін ішірер аспан пәйманасы⁴⁹⁸.

Қорлық шектен асыпты, құрмет көрсет кей-кейде,
Ей, Атайидың әзіз жанынан сүйіктісі.

---

⁴⁹⁶ көбелек

⁴⁹⁷ бөтен, өзге

⁴⁹⁸ тостаған, бокал

Көргелі сен көздері жұлдыз, жүзі айды,
Әр таңда жеті көктен өткіземін «уһті».

Сұлулық жауынгері сенсің, мен жолыңда аяқ ізің,
Мейірім жасап жерден көтер бір мезет бұл аяқ ізін.

Ей, көңіл, егер шықса жаның арманыңда аз-ғой әлі,
Сен байқұсқа кім айтты: «Сүй», деп ондай шахты?

Таза әнбәр⁴⁹⁹ не қажет, татар нафәсі⁵⁰⁰ һәм,
Себебі хош иіске бөледі бұрымың киіз үй мен күркені.

Кәһраба⁵⁰¹ қылдым жүзімді қызғаныш елінен көргелі,
Жол жүргенде таза етегіңде бәрг-е қаһты⁵⁰².

Биік жәннат көңілден шықты пейіш, сарай, хор (қызы),
Сенің жолыңда қылдым жай мен тұрақ мекенді.

Бұл Атайидай байқұс көрмедік биік талап,
Сенің тұла бойыңнан қылды «шәйлилләһті».

---

⁴⁹⁹ балықтан алынатын хош иісті зат

⁵⁰⁰ кейбір жануарлардың ұрық безінен алынатын хош иісті зат

⁵⁰¹ янтарь, турмалин

⁵⁰² яғни, шөптің жапырағын

Жамалың бақшаның жәннат бағы,
Ернің мәңгілік суының бұлағы.

Жүзіңнің қадірін Тәңірі білер, рас,
Неткен ақыл керек шәрх-у баяны⁵⁰³.

Жымыып күл, болсын тіпті айқын,
Махаббат елінің құпия сыры.

Көрер ол жүз көздің шығарында,
Жұлдызшы ай мен Зүһра қыраны.

Азаншы көргелі сұлу тұла бойыңды,
Ұмытты «қамат»⁵⁰⁴ пен «хәйи ағланы»⁵⁰⁵.

Жам, Ескендір, Жәмшид һәм Жуна,
Есігіңнің барша қарауылы.

Атайыға кеңшілік қыл, патшалар,
Сұрайды кей-кейде һәм байқұсты.

---

⁵⁰³ яғни, түсіндіріп, баяндап беруге қандай ақыл керек деген мағынада.

⁵⁰⁴ Намаздың алдында айтылатын тәкбір

⁵⁰⁵ яғни, дұғаны

Көздерің жанды талап, дінді тонады,
Бір қарағанда жүз түмен ғашықты міскін етті.

Таң елі шашың таң самалынан Хотан жеріне,
Жұпар иіс елтіп Чын⁵⁰⁶ хош иісін ойран етті.

Кімге айтайын мен бұл айырылу азабын әр түні,
Қайғы уымен менің жаныма неткен қиын етті.

Шүкіршілік үшін бір есірке бізді ол Тәңірі үшін,
Сендей сұлулық елінің патшасы, бізді мұңға батырды.

Жан берейін жақұтыңа, міскін Фарһад ақыры,
Тәтті жанын Шырынның ғашықтығына пида етті.

Қара бұрымын тарарда, көрдім, ол бота көз,
Дымқыл сүмбілден нәсрин⁵⁰⁷ жапырағының жамылғысы етті.

Айжүзділер мейірінен өз-өзіне зиян қылмады,
Жетер, аспан Атайыға мұнша неге қастандық етті?

---

⁵⁰⁶ яғни, Қытай

⁵⁰⁷ нәркес гүлдің ұсақ түрі.

Екі лағылына қашан қоспа етер жақұтын,
Мәңгілік суының ішінде көрсетер жан қуатын.

Хорлар Кәусар шарабын ішпейді бақшада,
Еріндеріңнің шарап тостағанын тапса да сарқытын.

Бабыл құдығындай қылып қайғы бұрышын сиқырлы көзің,
Бір қылықпен ынтық қылды көңіл һарутын.

Қызырдың суын жасырды шекер аузың шербеті,
Жасыл жақұтты ернің һәм жасыл таңба жақұтын.

Өлгелі етті Атайи, ол тұла бой үшін,
Қылғасыз сәру⁵⁰⁸ қарағайдан оның табытын.

---

⁵⁰⁸ қарағай тұқымдас өмір бойы көгеріп тұратын ағаш

Ей, Жаратушы, ол бейне ме, әлде афтаб-е хуарри⁵⁰⁹,
Дидарына хор (қызы) мен періште, жанымен болыпты
муштәри⁵¹⁰.

Бақыт сыйлар Қызыр ма ол жүздегі не жазу ма,
Жазыпты жан дәптеріне мәңгілік кәтіптері⁵¹¹.

Мең бе, не хош иіс нүкте ме, әлде бұрыш па,
Иек пе, не қызыл лала ма, әлде дурру әхмәри⁵¹²!?

Көз бе, не апат па, әлде бұл дүниенің іріткісі ме,
Сөз бе, не Адан жақұты ма, әлде Мысыр елінің шекері (ме)!?

Ерін бе, не Мәриямның Исасы ма, әлде мәңгілік су ма,
Тұл бой ма, не жайсаң жан ба, әлде сұлу пері ме!?

Шаш па, не сүмбіл ме, мүмкін қазына үстінде жатар жылан,
Әлде келіп пе Рум еліне Шын-Машын әскері!?

Қас па, не кемпірқосақ па, әлде Қағбаның михрабы ма,
Не мейрам айы ма, әлде Кәсра⁵¹³ көрінісінің күмбезі ме!?

Не Жаратушы, ол иек пе, әлде сәру⁵¹⁴ үстіндегі күміс алма ма,
Мәсі аузының ғажайыбынан болыпты бәрі.

Ей, Атайи, бұл сенің өлеңің бе, әлде дымқыл маржан ба,
Әлде қылыпсың қулық сиқыр, һәм аулайсың пері (қыз).

---

⁵⁰⁹ Шығыс күні (ме)

⁵¹⁰ 1. сатып алушы; 2. Юпитер

⁵¹¹ хатшы, көркемдеп жазушы

⁵¹² қызыл жақұт (па)

⁵¹³ ежелгі иран патшаларын арабтар осылай атаған

⁵¹⁴ карағай тұқымдас өмір бойы көгеріп тұратын ағаш.

Көңілім талпынар және ол өрілген бұрым жаққа,
Бастайды мен уайым мен қайғы жаққа.

Себебі байламайды болмыс бірер сұрмақ аузынан,
Мен байқұс қанша ашуланайын адам жаққа?

Заһид⁵¹⁵ жүзіңді көргелі, ей, сұлулық Кағбасы,
Жүзін бұрды қыбыла жақтан пұт жаққа.

Болсын харам жақұтың үшін қан/дар/ ішкенім,
Егер мейірім қылса көңіл Жам шарабы жаққа.

Қоймайды харам көздері аярлықпен,
Шарапханадан адамды Хәрим-е Харам⁵¹⁶ жаққа.

Көп құлшылығымды менің жеткіз, ей, таң самалы,
Барсаң сол жапасы көп, мейірі кем жаққа.

Шашың аяғың алдында бас қойғанын көріп,
Сәжде қылар Атайи, қайғысы ол қадам жаққа.

---

⁵¹⁵ діндар

⁵¹⁶ яғни, Меккедегі Харам мешіті

Екі көзі сиқырлықпен (бірге) Самир-е сәни⁵¹⁷,
Әр бұрышта бар, бұрымы секілді жүз нигәраны⁵¹⁸.

Кім көрді аспан әлемінде қас пен көздей,
Екі жаңа ай, бір толған ай мен қираны⁵¹⁹.

Көрсө жүзіңнің суретін Мәжнүн болар еді,
Қытай бұрымың шынжырының түйініне Мани.

Қызыр мәңгілік суына еккен секілді,
Жақұт ерніңнің үстіндегі мейірім гүлін.

Жан сырлас емес, ғашық машұқ⁵²⁰ арасында,
Сырлас қыла алмаймын саған мен таң самалын.

Ғашық адамдар көңілін бұлбұл секілді аула,
Гүл кезінде қарап, бүршік атпаған жамалын.

Мейіріңді егер осы Атайидан аясан,
Тіпті аяма, қайғы-дертің мен жапаны.

---

⁵¹⁷ екінші Самир

⁵¹⁸ абыржыған

⁵¹⁹ 1.бірігу, жақындау; 2. жұлдызжорамалдағы екі жарықтың бір белгіге түйісуі (негізінен жамандыққа жорылады).

⁵²⁰ сүйікті

Ей, көрік шығысында, көзі Зухра, жүзі ай,
Сұлулық жамалың ханына аспан патшасы гәдай⁵²¹.

Өмір өзегі аузыңа Қызырдың жасылындай,
Ескендір көңілге бүгін болды рахнамай⁵²².

Көңілім ақыл, сабыр, парасатпен бай еді,
Ғашықтығыңның бір үйінде бәрін берді бай⁵²³.

Ашсаң жүзінді ақса көзім жасы не ғажап,
Осылай сел ағар қашанда, егер жаз ашылса сай.

Паһ, сол сәтте көңілді, сен наз былғары кілемше үстінде,
Мен сүйгелі аяғыңды ұстасам, десең бай.

Не бар аспанда мейірім, не сенде опа-мейір,
Ей, дос, мен бұл толықсығанмен қай жаққа барай(ын).

Алар бірақ Атайиды айырылу себебінен,
Мейірім, ұлылық, дәулет пен дін, сайә-е Худай⁵²⁴.

---

⁵²¹ байқұс

⁵²² жолбасшы

⁵²³ яғни, бәрі жоқ болды

⁵²⁴ Құдай саясы

Бетпердесіз көргелі ол сұлулық патшасын,
Ілмеймін көзіме тіпті көктің мейір айын.

Бұрымын жүзге салды көңіл мүлкін алғалы,
Жиды осылай Шын⁵²⁵ мен Хотанның әскерін.

Ұйытуда адамның болмысын жұмақтықтар,
Алып келді Жебірейіл оның аяқ ізін.

Нәргиске қарады деп мені жазғырды көздері,
Мас адам білер ме адамның күнәсін?

Әр бұрыштан көңілге қадалар пәле оғы,
Есіме алсам ол қарақшы қараушы дидарын.

«Мейірімгүлі» дейді оны, таппады нетейін,
Ектім көңілге мейір-махаббат гүлін.

Сырынды жанда сақтар Атайи, бірақ «уһ»,
Ықтиярсыз шықса, не істесін «уһін».

Оның да болса сен секілді сұлу тұла бойы,
Ілтипаты мәңгілік, бақыты әбәди⁵²⁶.

Ғажап, тырысумен жетер етегіңе қолы,
Мүмкін қолдар оны ілтипатың медеті⁵²⁷.

Жүзінде пұттарды ғибадат етуші көрсе Хақ нұрын,
Кылып сәжде, дейді не пұттық, не Сәмәди⁵²⁸.

Не деп айтсын адам, құрамын негізден,
Шүбәсіз киелі рух сенің денеңнің жәсәді⁵²⁹.

Қасыңда өзге адамды қашан көре алсын,
Атайи, өзінен жат болар өзіне жидди⁵³⁰.

---

⁵²⁶ мәңгілік

⁵²⁷ көмек, қолдау

⁵²⁸ Алла Тағаланың сипаты, мәңгі, мәңгілік деген мағынада.

⁵²⁹ дене, бітім

⁵³⁰ байыпты, ынталы, қайсар

Көңіл сүйіктімен қауышу опытын көрмегендей еді,
Жырақтық пен қашықтықты көрмегендей еді.

Айырылу әскері кенет қылды жанға шабуыл,
Немесе апаттың іріткісін көрмегендей еді.

Жүзінді көрмейін Жүсіптің сұлулық күнін,
Жамал ішінде қосуды көрмегендей еді.

Көзім менің саған түспейінше, игілердің,
Жүзінде мейірім нұрын көрмегендей еді.

Атайи сөздері мейірімге жетпейінше адам,
Кемел зейін мен нәзіктікті көрмегендей еді.

Ей, бегім, сен қылмаған жанға опасыздық қалмады,
Зұлым, қинау, қайғы, реніш һәм пәле қалмады.

Игілердің жәбір-жапасын мен тартамын қашанда,
Мүмкін әлемде менен өзге сормаңдай қалмады.

Қызыр кереметін жазуыңа бергендей бүгін,
Мәңгілік суға жүз, одан жолбасшылық қалмады.

Тістерің, еріндеріңді көрді бақылаушы гауһардай,
Деді: «Жақұт маржан, енді құндысы қалмады».

Көз жасыма жолдасың мейірім еткеннен бері,
Иттеріңмен есікте хикаялы қалмады.

Қасыңның михрабын көргелі әзіз жаның үшін,
Бұл дұғашының оқымаған дұғасы қалмады.

Білгесін, сол сәт Атайидың қадірін, ей, сұлулық сұлтаны,
Дейді ол пәленше міскін байқұс қалмады.

Жәннат бағы сұлулық бақшаңның кинайәті⁵³¹,
Мәңгілік су шекері жақұтыңның риуаяты.

Қауышуың ғой ол, жан оған қымбат баға,
Сұлулығың ғой ол, жоқ оның шет-шегі.

Сұлулық елінің бұйымтайын тапқалы бері,
Болды сенікі әрбірі көңілімнің уәлаяты⁵³².

Жақұтыңа күміс «әлиф» секілді саусақты келтіріп,
Дерсің: нүкте, ия жазуыңның соңы.

Салмаймын назарды өзге пұттар жамалына,
Болды маған осылай көз қиығыңның тартуы.

Патша болғалы сен сұлулық Мысырында,
Әпсана болды Кенан Жүсіптің хикаясы.

Сопы Атайи жағдайын баяндар, бірақ,
Ғашықтық ісі ғой адамға ежелден хидайәті⁵³³.

---

⁵³¹ ымдау, астарлы сөз

⁵³² аймақ, яғни патшалығы

⁵³³ тура жол

Ей, құюшы көңілге ғашықтық қайғысының дағын,
Бұрымың шиеленістірді жанымның қал-жағдайын.

Қарасын бойыңды Туба ағашын көрейін деген,
Көрсін жүзіңді армандаған жәннат бағын.

«Нунул-қәләм» рәмізін қасыңнан аңғарған,
Ілмес көзіне нүктедей жүз Қаф тауын.

Болмыс пен рух негізі болар тұла бойың,
Қаншама іздейді адам бастан-аяғын.

Талпынды әр жаққа құстай көңіл, бірақ,
Жан мойнынан айырмады бұрымың тұзағын.

Ішсін жұбатушының гүлдей қуаныш шарабын,
Бұл дәуірде кім қаласа ойдың тыныштығын.

Шашы секілді Атайи басыңды қой аяғына,
Жансын десең қасыңда бақыт шырағын.

Ей, бегім, айт болды, кел, бір мезет сайран еткелі,
Айттаушы халқын мендей барша қайран еткелі.

Барша құрбандық шалар айт үшін, мен жарымжан,
Келтіріппін саған жанымды құрбан еткелі.

Байламайды сұлулық елінде мәңгілік сәулетші күмбезі,
Қастарыңдай тоғыз қабат сарай еткелі.

Ойымнан өшірді дін мен дүние пікірін,
Ойыңды көңіл патшалығында сұлтан еткелі.

Сәру бойлыларға жоқ қой сенімім, шыным,
Ол шашы қара өтірік-шын уәде жалған еткелі.

Жас маусымы, бірақ мен жар дидарынан жырақ,
Қай бетіммен барам мен бостанды серуен еткелі.

Доптай болды Атайи әр жаққа ұшқандай хал,
Ол пұттар көсемі шынайы табандылық еткелі.

Күздей етті бақытым, бұл жыл көктем маусымымды,
Айырылуға айырбастады кенет жармен қауышуымды.

Бас алып қаңғыбас иттердей, қарсыластар жәбірінен кеттім,
Енді білдім иттей жоқ екен, есіктегі қадірімді.

Тұлпар тұяғын сүйерсің түмен тәзіммен менен,
Өтерде көрсең, ей, таң самалы, алқызыл сүйерімді.

Дидарың гүлзарының камында енді, болдым зар,
Жайлауда жүрегі қан болды, есітіп лала зарымды.

Ия, аузы сырлы, әр нәрсені жарымнан жасырар еді,
Төгілсін қаны, паш етті ұлысқа көз жасымды.

Бұл топырағынан жазықсыз егер тозаңы болса көңілде,
Айырылуы Аллаға шүкір, қоймады шаң-тозаңымды.

Атайыға жетер осы, келіп иттерден сұраса,
Есікте білдіңіз бе деп, менің ол сыпайымды.

Ей, еріндері қант-шекер, Мысыр набаты,
Жүсіп секілді тәтті әрекет-берекеті.

Сұлулық жамалыңды сұрамай сен садақаннан,
Жетпей ме байқұстарға бірер сұлулық зекеті.

Сөздерде көріп, лағлыңа дер сұлулық зергері,
Бұл лағылда бар мәңгілік суының қасиеті.

Оман⁵³⁴, мұхит, арал, Жейхун⁵³⁵, теңізді,
Жасырда айырылуыңда көзім жасы Фираты⁵³⁶.

Әр мезет қылар сәжде Атайи босағана,
Себебі сол оның Қағбасы мен Арафаты⁵³⁷.

---

⁵³⁴ Оман теңізі

⁵³⁵ Сырдария

⁵³⁶ Ефрат өзені

⁵³⁷ Меккедегі Арафат тауы

Күйер жаным нетейін сүйікті ұмытты,
Көңіл ахуалынан хабардар ұмытты.

Көкке жетсе «уһім» не ғажап,
Мені ол Зүһра көзді ай ұмытты.

Қане бір мейірбан, есіне алса,
Берілген байқұсын ол шаһ ұмытты.

Бұл құлға бар екен көп мейірімі,
Не кемдік болды екен, кенет ұмытты.

Не жолсыз келді менен, мұндай,
Ежелден жан мен жолдас ұмытты.

Айырылуыңда маған тәспі болды,
Бұл сөз: «Аһ ұмытты, аһ ұмытты».

Атайи шайла сал ғайып мүлкінде,
Себебі сенен ол күрке пұты ұмытты.

Ей, керемет кемелдік бағының сәру⁵³⁸ бойы,
Бір мезет қауышуың Қызыр өмірі мен шексіз өмір/i/.

Бір түні айды жүзіңнің құлдарынан дедім,
Осы сөзді ай өзі сол сәтте көктен қармады.

Арзуыңмен нәзіктік, даулаған жүзінен,
Гүл, кейде соқты самал, жапырақ секілді дірілдеді.

Мен тағы бір босағана жүзімді сүртер едім,
Егер кедейлерге лайық болса шаһтар мансабы.

Өрілген бұрымыңды менің мойныма шынжыр етті,
Табиғатым ашытқан, мәжілісте құдірет еді.

Құдіретті көшіруші хатыңды өндерде гүл үстіне,
Нүктелі қалың бірақ кенет қаламнан шашырады.

Жол жағасында ұрар, қылымсу қылышын көздерің,
Бар сенікі ғой әрбірі көрік пен сұлулықтың шегі.

Бұрымың ұшының талынан, жан құсын сақтайын дедім,
Ақыл-есімнің қырманын, ақыры махаббат өртеді.

Осылайша тұла бойыңның махаббатында жан берді Атайи
дүниеде,
Жоғары мәртебелілер зиярат жері болар қабірі.

---

⁵³⁸ қарағай тұқымдас ағаш

Ей, бегім, балдай шекер шірін сөзіңнің пендесі,
Шын-Хотан ақбөкені, екі көзіңнің шермендесі.

Ей, сүйкімділік елінің Хұсрау қайғы тауында,
Бізді Фарһад етті Шырын сүйіктіңнің күлкісі.

Жан жағасын жыртып тас атайын, маған бермес қол,
Ол денеден көйлектің қуанышты хабары.

Бұрымың саясы менің басыма болсын тұрақты,
Ғанибет қой адамға өмірінің соңы.

Лағлыңыз берсе Атайидың мұратын жан алып,
Ел айтады дүниеде сізді оның сүйіктісі.

Кімде-кім қараса ол жанары пәле көзді жаққа,
Дертiнен өлді, қарамады бiр мезет ем-дауа жаққа.

Сұлулығың зекеті, сал назар, ей, сұлулық патшасы,
Көз ұшынан өтерде бұл мiскiн байқұс жаққа.

Не болар, ей жапашы, бiр мәрте назар салып,
Өтер болсаң мейiр мен шапағат ауласы жаққа.

Фарһадтай қайғысын таң самалы айырылу тауында,
Барсаң дерсiң, ол Шырын пұтымен кездесу жаққа.

Әрбiр қайғы оғы айналма дөңгелектей өсiнен шығар,
Жазбай келер қашанда мен байқұс жаққа.

Бұрымың қайғысында болды нысана қара басым,
Ат, қымсыну оғын осы қара жаққа.

Аузың қамында тартар Атайиды әр мезет,
Жоқ қайғымен ғайып жұртындай фәна⁵³⁹ жаққа.

---

⁵³⁹ жоқ болу

Ей, көңіл, құлай сүйесің тартымды көз-қасты,
Ақыры игілер жолында ойнайсың ғой басты.

Болмайды әсте байланған, мағынасыз суретпен,
Нәзіктер нақышында көрген адам наққашты⁵⁴⁰.

Мәңгілік өмір берерде Қызырға мәңгілік су,
Ерніңнің лағыл шербетінен алды тамшы нәрді.

Қанша жылайын қасіретінде Кенан пірі секілді,
Рахым жаса, ақыры жігітсің, көр, көзімде жасты.

Қысылды көзім жасы мен кірпіктерім,
Босағаңда біраз атқосшы мен шабарманды.

Егер сұраса алман атыңды, кешірсін аспан,
Кенет салды жырақ менен сол жолдасты.

Рахымсыз қатты көңілді жарға қылмас әсер,
Бұл сенің жанайқайың Атайи, ерітер тасты.

---

⁵⁴⁰ суретші

Әла⁵⁴¹, ей, жақсы ахлақ пен мейірім байы,
Аспан сұлтаны ай-жүзің кедейі.

Шашың ғой хош иіс жәннат, оны мен,
Қате қылдым, дедім, Қытай мушкі⁵⁴².

Бүгін сұлулық мүлкінің сұлтаны сенсің,
Билік дәлелі осы бұрымың құмайы.

Пікірі халіңізден бос емес,
Замана, бұл көңіл қылуат сарайы.

Жүзіңе болғалы құл, пенде секілді,
Қасиетті ғой қашанда мейрам айы.

Мен, бір өрме шарап шишасы,
Бар, ей, діндар, сен – діндар, рияны.

Жасат жас шәмшаттан⁵⁴³ жаназа⁵⁴⁴,
Бойыңа ынтық болып жан берсе Атайи.

---

⁵⁴¹ қаратпа сөз

⁵⁴² кейбір жануарлардың ұрық безінен алынатын хош иіс зат.

⁵⁴³ мәңгі жасыл ағаш

⁵⁴⁴ табыт, яғни мәңгі жасыл ағаштан табыт жасат деген мағынада.

Ей, көзің Хотан қожасы бақшасының киіктері,
Әнбәр⁵⁴⁵, мушк⁵⁴⁶, хош иіс жазуыңның үнділері.

Көздерімдей жасты қасіретте Оман етті,
Жан қалауымен тізген тістерің інжулері.

Егер басы көкке жетсе, ай бір хабаш⁵⁴⁷ құл-ғой саған,
Әр адам тоймас мұның, сол жүзінде белгілері.

Мұса мұғжизасының қасында болды Ферғауын жұртындай,
Көздеріңнің алдында Кәшмир елінің сиқыршылары.

Егер Мәуә жәннат сарайында тұрсан,
Сахнада сыпырғыш болар хорлардың ұзын шаштары.

Пісте мен жаңғақ таласар ұқсау үшін тар аузыңа,
Дәні жоқтықтан болар, жоқ нәрседе қабықтары.

Жылатар қан жас Атайи көздерін жүз назбенен,
Алқызыл шарап ішерде бүршіктей күлкілері.

---

⁵⁴⁵ балықтан алынатын хош иіс зат

⁵⁴⁶ кейбір жануарлардың ұрық безінен алынатын хош иіс зат

⁵⁴⁷ эфиоптық, қара нәсілді

Ахау, ей, қауышу дәулеті, көңілдің қалар мақсаты,
Сөзің ғой Мысыр шекері, ернің Мамудтың қанты.

Қаншама діндар мен тақуаны, бірақ адасушы болсын деп,
Жаратты сен айжүзді, жер мен көктің Жаратушысы.

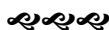
Сол сәтте, сен тудың, жұлдызшы туарыңды көрген соң,
Деді: «Ғашықты өлтірер, сөз жоқ туылушы».

Емшілер тыйым салады ауруларды жемістен бірақ,
Болыпты жарымжан көңілімнің жанарың отына пуды⁵⁴⁸.

Жамалың нұрын адам көркінде көріп шайтан,
Сондықтан сәжде қылмады, болды қашанда Тәңіріні қалаушы.

Сені игілер шаһы дейді, кедейлерге жаса мейірім,
Айып-кемшілік болар, оллаһи, шаһы болмаса жуды⁵⁴⁹.

Осылай ғашық жүрегiнiң қанынан суғардың қылымсу
семсерiндi,
Атайи шынайы көңлінен және сол сәтте қол жуды.

---

⁵⁴⁸ басу

⁵⁴⁹ жомарттық

Кел, ей, сүйікті, бостан уақыты болды,
Гүл ашылды, гүлістан уақыты болды.

Етейін нала, қарап гүлдей жүзіңе,
Себебі бұлбұлдарға сайрайтын уақыты болды.

Гүл-бұлбұл секілді гүл бұтасы ішінде,
Жасырын күліп-ойнар уақыты болды.

Мақтап гүл бақытын мәжілісте әр мезет,
Болып мас, гүл шашар уақыт болды.

Тұрып сүйікті алдында ғашыққа,
Секілді гүл атырабын жағалар уақыт болды.

Әншілерге бұлбұлдар секілді зар,
Асқақтата ән салатын уақыт болды.

Осы сәт гүл қылар бұлбұлға құрмет,
Атайыға да жақсылы уақыт болды.

Ей, күн мен айды даулаушы, не қылды, не болды?
Ей, тістері інжу-гауһарым, не қылды, не болды?

Көңілім күйгенінен саған мен кеңес беремін,
Ей, жан жүрегімнің дауасы, не қылды, не болды?

Сен бар екен(сің) басқа адамға назар салсам,
Шықсын мына менің көздерім, не қылды, не болды?

Кейде жәбірлеп өлтір мені, кейде назбен, сенен,
Расым, менің жоқ өткелім, не қылды, не болды?

Ей, Шырын сұлуым, сені Фарһад секілді,
Әлемге жайылды сүйетінім, не қылды, не болды?

Өмірімді сенің құлшылығыңа сарп етіппін,
Ей, өз құлынан бихабарым, не қылды, не болды?

Бір кішкентай жылы сөзді Атайидан аярсың,
Ей, еріндері шекер-балым, не қылды, не болды?

Кімде-кім көңілін сол қолаң шашқа байласа,
Сергелдең болды, жанын да қайғыға байлады.

Тектіліктің жақұты ғой өлікті тірілтер,
Христиан бұл сөзді Мәриямның Исасына байлады.

Аң-таң болды ақыл ол сұлу (жар) сиқыр жасап,
Алды белдікті жоқ нәрседен, балаққа байлады.

Күн көзінің қасында жасыл көкөністей,
Ел білмесін деп өзін Зәмзамға байлады.

Самұрық қой әлемде опалы, байқұс бұлбұл,
Білмей, көңілді ашылған гүлге байлады.

Жер-көк шыдамаған ғашықтық аманатын(а)
Ауру адамның жан-жарасына байлады.

Болды Атайи сөзі әлемнің анығы,
Көңілді сол анық дидарға байлады.

Жүзіңнен егер жырақ салсам назарды,
Нетермін көзде бұл нури-е бәсәрні⁵⁵⁰.

Ерніңді қайда көрер, ұяттан,
Жасырды түйіншек ішінде тәтті құрақты.

Сені күн мақтағаннан ғажап,
Сұлтанмен тең дейді қаңғыбасты.

Ғанибет болар кедейді сұрамақ, ей шаһ,
Сұрайды барша әлем киеліні.

Мойынсұнсам қамыңа айып емес қой,
Байқұс етер махаббат алып арыстанды.

Күндес пен діндар демімнен күйер,
Ия, от күйдірет әрбір хушк-у тәрні⁵⁵¹.

Ағайи сүйді жанынан (артық) тұла бойынды,
Сүйер Хақ үрей жолында тураларды.

---

⁵⁵⁰ көзімнің нұрын

⁵⁵¹ дымқыл мен кепкенді, сулы мен сусызды

Жамалың ғой бұл жарымжан жанның үміті,
Гүл емес пе бұлбұл һәм бостан үміті.

Кейде маржан төгер, кейде құпия гауһар,
Көзімнен ол ерін мен тіс үміті.

Шашар жұлдыз секілді түнде жүзімде,
Жасымды ол екі шолпан үміті.

Мені сергелдең қылды доп секілді,
Өрілген бұрымыңдағы шашбау үміті.

Кеңшілік ет, бар ғой бұл байқұстың,
Басында сұлтанға қызмет үміті.

Бұл құл жүз рет қайғыдан өлер еді,
Бегінен болмаса жақсылық үміті.

Атайи дертіне, ей, жан емшісі,
Қауышуыңнан болар дәрумен үміті.

Ей, бейнеленген рухтан жақұтыңда ғой Иса демі,
Көркіңе ғашық аспан, қайран пері, құл адамы.

Бұл жер бетіндегі ынтық жүрек ғашықтардың,
Бұрымың ақшамы ғой “әләйкум биссәуадил-әзами”.

Өлтірер, ыстығы жоқ етер мені ерніңнің қалы,
Расында, болар әзіз жанымның сырласы.

Неткен ғажап, оташы болар қылымсуың, оның қасында,
Жоқ қой пышағыңнан өзге ауруларға зор емі.

Ай-күннен көркіңіз артық болар, ей, қані енді,
Болса еді көңіліңіздің кішкентай берік уәдесі.

Осы жүзің алдында жалғыз тұтылмас толған ай,
Және болар біріккен қасыңнан жаңа айдың иілгені.

Әлемде сұлу перілер көп болғанмен де, бірақ,
Бар Атайидың сізбен бірге бір өзге әлемі.

Ей, қауышуың ләззәті тіршілік өмірдің жемісі,
Болмадың бір айырылумен өлген сүйіктілер тілеушісі.

Егер маған ай болса жүзің, көрік ішінде бірақ көздерің,
Тәсіл, қылық пен наз ілімінің кемелдігі.

Сал назар, өзгерген бейне мен бозарған көздерге,
Болмасын мақұрым есігіңнен басымның саясы.

Сен пері ғашықтығыңда егер жынды болсам, қылма айып,
Дұрыс емес адамзаттың артық һәм көп ақылы.

Сақтадым қанішерлікпен көңілдің уақытын,
Аллаға шүкір, болды ақыры ғашықтық дертің қабыл/ы/.

Жүз бұрар дер мені сенен қарсыласың жәбірменен,
Хақ білер қисынсыз ғой оның бір шатасқан пікірі.

Алла пәк, Атайи, өлсе де өлдім дегей,
Себебі сен Иса жанның сүйіктісің өлтіруші.

Қашан ойнаса ол патша гуй⁵⁵²,
Оқыр чауганына⁵⁵³ жүз мың дуагөй.

Жылауы зар етер сергелдендердей,
Егер чауганнан болса алыс гуй.

Мол байлық етер көздеріне,
Жасминдей аяқ ізін сүрме гуй.

Болар жерден ауырырақ ел қасында,
Бірақ, құстай ұшар жеткен соң саған гуй.

Гүлдің жас көшеті ме чауганыңыз,
Кезеді төңірегінде секілді самал гуй.

Басында болмаса бір ғашықтық халі,
Мұншалық болмас еді ынтық гуй.

Атайидай секілді игілер құлы ғой,
Азап көп тартар жәбір-жапа гуй.

---

⁵⁵² кейде

⁵⁵³ басы имек таяқ

Көңілімді алғалы бұрымың жібі,
Ашудан болды қайғыдан бәнд-бәнді⁵⁵⁴.

Неше мәрте қанбас көзің,
Жақұт ернінде ғой Мәжнүн қанты.

Жуас қой бойың мадағын оқырда,
Мақамы «дұрыс», әуені бөләнді⁵⁵⁵.

Маған қуат жетер енді, бұлай дейді,
Сендей жанның шипа май сырқаты.

Не тенеу сәруға⁵⁵⁶ тұла бойыңмен,
Болар ол бағбандардың мазағы.

Кімде-кімге ғашықтық халі нәсіп болса,
Әсер етпес насихатшының кеңесі.

Атайи өлеңінің мейірімін білсе,
«Ләтафатнамадан» бас тартар Хужәнди.

---

⁵⁵⁴ байламы

⁵⁵⁵ жоғары

⁵⁵⁶ карағай тұқымдас ағаш.

Қаншалық лайық көрмедің жан қауышуына мені,
Қыл ұсыныс, бір сәт мейірім етіп ойыңа мені.

Көк аспан күмбезінің шамын жағушы,
Қылды жамалыңның шамына көбелек мені.

Лайық емес еді анау-мынауға көңілім құсы,
Көздерің арбады бұрым халіңе мені.

Піскен жеміс көрмей қауышуың барынан,
Нар иығың салды сәнбес от-жалынға мені.

Уәдеге боламын берік дегенше жалған сөзбен,
Бір рет орында дегін орындалмас әміріңе мені.

Ей, ақыл айтушы, мен сергелдеңмін бұрымынан,
Білместен салыстырма тыныш халіңе мені.

Дер Атайи ол көркіңе, күйер бол ерніне,
Тәтті жаныма жеткіз, байла қанатыңа мені.

Қайғыдан өртенді көңіл, етпессің шат оны,
Ғашықтық кенішің бұзылды, қылмадың абат оны.

Туралыққа қараса бойың, ғашықтығында бостан іші,
Сәру⁵⁵⁷ бір тура құлың-ғой, тік дер ел азатты.

Өте көп іште солай, көркің шарабын мас көзің,
Оята алмас мұншалық айқай-шу оны.

Қылымсуда қасың-көзің шәкірті ғой білмеймін неге,
Жоғары отырғызады өзінен сол ұстазды.

Болды қасыңнан қашық жайдай Атайидың бойы,
Не сен ұқ, өлтір өзің, не қыл бір мәрте жат оны⁵⁵⁸.

---

⁵⁵⁷ карағай тұқымдас ағаш

⁵⁵⁸ яғни, бірер мәрте есіңе ал

Ауызың пікірінде көңілім бір сәт пайда болмады,
Бұрымынан басымда жүз сауда уайымы болмады.

Гүл жүзінен ұялған нәсрин⁵⁵⁹ Ерам бағында,
Тұла бойынан ұлы Фердаус Тубі⁵⁶⁰ болмады.

Лаладай кейпінде хош иісті халі үшін,
Хотан хош иісінің мускусі⁵⁶¹ жоқ лала болмады.

Жақұтыңның Иса демі діндардың белдігінен,
Қалмады бір діндар, тақуа, сопы болмады.

Зейіні нәзіктер жұмбақ терминін түзгелі,
Аузындай мәселе шешер әсте жұмбақ болмады.

Өкіне алмас жолдасыменен ол ілімі опа,
Ия, бұл күнсіз жаққа, әсте пайда болмады.

Жарсыз мұнды Атайидың болмысы-ғой жоқтық,
Кімде-кім наданға сұхбаттас болды дана болмады.

---

⁵⁵⁹ нәркес гүлдің ұсақ түрі

⁵⁶⁰ жұмақтағы ағаш

⁵⁶¹ кейбір жануарлардың ұрық безінен алынатын хош иіс зат

Қылдай жаныма сол қара бұрым талаптанды,
Ол ұлы көздер тағы көңліме талаптанды.

Гүл жүзіндей жаңа, таза, сап һәм нәзік,
Таппады, гүлбақта бірнеше самал талаптанды.

Қас оғын тартып көзің, қашанда жүректі жарар,
Әр жебенді атты, жүрегімді жара етуге талаптанды.

Егер бақытсыз етсе бұрымың үшін көңілім мені,
Айып емес, ол тағы кенет пәле етуге талаптанды.

Барша ақыл пайымдамаған белің ойын нәзіктігін,
Аллаға мадақ, алайда, міне біткен талаптанды.

Әрбір көңіл болмады сиқыр көзіңнен таса,
Тасалардан жанына жүз мың пәле етуге талаптанды.

Көзбен жасын Атайи тәрбиеледі бірақ,
Паш етті сырын ақырында һәм оған талаптанды.

Онда жасырын ғайыптан қылды Хақ пайда мені,
Кішкентай аузыңның ойы қылды ынтық мені.

Жанамын жамалың шамы алдында көбелектей,
Жанбаймын қаншалық, алмасаң назарға мені.

Сәт сайын жанымды алар ол екі жәдігөй сиқырлап,
Тірілтер әр сәт сайын, бұл жан сыйлар жақұт мені.

Сақтадым сырынды жылдар жан-көңілімде, бірақ
Көз жасым зарыммен қылды бүгін рәсуа мені.

Ей, шашың күпір, жүзің иман, айырылуыңда мені,
Мейірім етер көрсе отқа табынушы, кәпір һәм христиан мені.

Қас жебесінен көзің әрбір оғынды атар,
Не нысана етер бауырын, не жүрегін, не мені.

Ей, Атайи, бұл піспеген ой сенен, десең,
Бір сәт есіне алар ол күміс денелі раушан мені.

*(Шайықзаде Атайидың диуан кітабы аяқталды.
Алла оның алдын жарылқасын).*

ᄃᄆᄃᄃᄃ

ᄃᄃᄃᄃᄃ
ᄃᄃᄃᄃᄃᄃᄃᄃᄃᄃ

Факсимиле

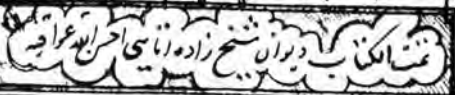
فاش یا سبب تاریب کوزونک مژوم بوراکنی
 کربلاکش ایادی زونونک او جون کولکوم منی
 عقل کل فتم اتماکان بیلک خیال نازکین
 هر کونکل کیم تو تاوی چادو کوزونکین کوشه
 کوزیدیشین انامی پرورش قیلدی دلی

هر خدنگ کیم اتی نعویم نی پرا قصد ایادی
 عیب ایاس کیم اول داغی ناکو بلا قصد ایادی
 حسن الله کیم نکر ایس متها قصد ایادی
 کوش لار دین جانینوز یوزمینک بلا قصد ایادی
 فاش قیلدی رازین افرسم انکا قصد ایادی

اذره کیم کرم عدم دین قیلدی بیداحتی
 یا نغایین شمع جائید الید ابروانه نیتک
 سرفس جانیم اور اول ایکی چادو سحر ایبت
 سا قلادم هر کینتی میل ناز جان و کولکوم دارلی
 ای چکنک کوزو یوزونک ایان فراخید اهنی
 فاشی یا سببین کوزونک هر بر خدکی کیم اتار
 ای انامی بو خیال خام دور سببین دیسانک

زوزونک اغینک خیالی ایادی شیدا منی
 یا نغای من هر خا کیم قیلا سانک بو اهنی
 نیز کوزو هر دم بدم بو لعل روح افرا منی
 کوز یاشیم آیم پد قیلدی بو کون رسوا منی
 رحم قیلغای کور سا کبر کافر و تر سا منی
 یا نیش ل ایبار بیغری یا یوراک نی یا منی
 کیم دمی یاد ایکنی اول کیمین بدن رعنا منی

شیوه داتا سینگ کوزونک ساگر دی دور
بولدی تاشیکدین جدا یا یک تایی نیک

یوقاری اولتور تور از زیندن او شال سایدی
یا سین لدق اولتور از زونک اقل بر اردو باد

اغزی نیک نرید کونکوم باری بید اولادی
کل یوزنیدن متعل سرین ایرم پستاندا
لا ریت رخسار سید اجترین عالی اوجون
علنی نیک عیسی دی تار ساجی نیک زاریدین
ذهنی تارک لار معاصلا جن تور کالی
او کرانا المکس رقی پر اول علم وفا
پار سیز موکلوغ اتایی نیک وجودی دورم

زلفین باشیم داغوشوش سود اولادی
قامینتدین طوبی مردوس اعلی اولادی
نانه مشک حسن یومور کلال اولادی
قالادی پیر راه عابد که تر سا بو مادی
اغزی نیک مشکل کتاسر کوز معابد اولادی
اری بی خوشید تابان دزه مید اولادی
کیم که نادان غم صاحب بولدی دنا اولادی

میجا حاجت او شال زنی قزاقصد ایلادی
کل یوزونک دیک تازه ورکین وصاف و ایدار

اول الا کوز لار داعی کونکوم الا مقصد ایلادی
تا بادی شن داسرخیا صبا قصد ایلادی

انچه شوی نیک لطیفی بی

لطافت نامردن کچکان مجذبی

کوه قابل دور بادینک جان و صایکته منی
کند جمع هفت قدیسی یا زور غوجی
لایق ایراس ایردی دام و دانو کو کلوم شتی
میوه بر بود لوق کورای و صایک باغ دین
و عدو غه قیغوم و فادیکو بجه یا نان سوز سله
ای طامت کوی من سرشته دور سس
دیر اتایی اول حسن غم کیم قویار بال ایریکجا

قیل سار شس باری رحم ایاب خیالکونو منی
ایلادی بروانه شس جالیکنه منی
کوز لارینک میدایتی لارینک زلفو خالیکنو منی
ناریکایک سالدی سزاسر اوت وایکنه منی
بیر یولی بر کیمیل دیکیل امر محایکف منی
پلمایت قیلمه قیس اسوده جالیکنه منی
جان شیر نیمه یکور باغلا باکیف منی

غم دین اذر تاندی کوکل بر ایلاماس سن سلوایی
راست لیمه باق قدینک عشقده پستان ارا
اسر و کوب ایختی مخلصونیک مین اوسر وک
کوزونک

کج عشقده ور بزولدی قیلمه دیند آباد اپنے
سر ویر توغری قو لوند دوریکه دیر ایلی ازادینی
اونیعا الماس بر موجک ناله وفسر یاد آبی

چنان کیم اوینا سه اول ابدش کوی
 فغان زاو اینا رسرشته لاریک
 ز می دولت که ایار کوز لاریکا
 بو لوریر دین ایغزراق ایل قاشیندا
 نهال کل مودور جو کاینگله کیم
 باشیندا بولسا بیر عشق حای
 اتا پی سیک مکر خولبار قوی دور

او قور جو کاینینه یوز میسک دعا کوی
 اکر جو کاینیدن بولسه جدا کوی
 سمن دیک خاک را همین توتیا کوی
 ولی قوش سیک اوجاری سکا کوی
 کیم ازی سکا اسپیده مثل جا کوی
 موندکد یک بولاس ایدی تبتلا کوی
 کیم اسر و کوب جیکار جورده جا کوی

کونکلنی انعالی زلفونک کندی
 سیکای دغ خار ایچاس کوزونک کیم
 ملایم دور بویونک مدجسن او قوردا
 سکا در مان مین پس بو کور لار
 نی نسبت سرو غاقدینک بلان کیم
 انکا کیم عشق حای بولدی غالب

بریشان بولدی غم دین بند بندی
 لب لعلیکده ادر مجنون قندی
 مقام راست اهنک بلندی
 سنیک دیک فرم جان درد مندی
 ایرو اول باغبان لارینک لوندی
 اثر قلماس نصیحت کوی بندی

نی عجب جراح ایروز عمر اندکیم انیک فاشیده
 آیی و کونین چشمنگوز سینه را زور ای کاشکی
 او شبویوز تو تک ابد ایامغوز تو دلا ماسن ای
 کوه عالم داپری رضاره لار کوموز ویلی

یومقوزور قشتر ذین اوزر کاشی لاریغنه مر پی
 بر لغای ایردی کو کلکونوز تو تک ذره عهد محکمی
 هم ایروز بیوسنه فاشیکدن بایلی ای انیک خمی
 بار انایی نیک نیک غنچه پر له بر اوزر کاعالی

ای وصالیک لذت عمر و تیریک یک حاصلی
 و منکای دوریوز تو تک حسن ایچره امانور لار
 تیل نظر حیرمان شمایل اودا دور کوز لاره
 سین پری عشقید اگر دیوانه بولسام مینا
 ساقلا دیم خون خوار بقی پر له کولکنی مدینا
 یوز اویور کای دیر می شنیدن زین جور ایله
 حاشش نده کم انایی اولسام اولدم دککای

بولما دینک سیر مجرایله اولکان بحال مایلی
 شیوه و نازو کشته علمی نیک دور کاعالی
 بولماسون محروم شمشیکدن باسیم نیک سایی
 کیم خوش ایریاس ادنی نیک اسروم کوب عاقلی
 شکر لله بولدی اغوز در عشقینک قابلی
 حق سیلور مهمل دور انیک بر حیان ماطلی
 جو کسین عیسی نرس جانانه دور سن قاطلی

اتای پیودی جانین قاسم

پیوار حقیم بولید در استلار پی

جانیک دور بو چسته جان امیدي
کهي مر جان تو کار که در کمون
ساجار یولدوز بیگین تو ملار یوزوم
مینی سر کشته قیدی کوی کلنگ
غنايت قیل که بار دور بو کد انیک
بو قورل یوز قالمه غم دین اولکای
اتای در دینه ای جان طبعی

رحل دور یسل و سبان امیدي
کوزوم دین اول لب و دندان امیدي
باشیم فی اول ایکی جلدان امیدي
خم زلفونک داغی جوکان امیدي
باشید اخدمت سلطان امیدي
پسکینین بولما سه چسان امیدي
دصایک دین ارور در مان امیدي

ای مجسم روح دین بعدیک دادو عیسی دمی
بو قور دور نیداغی استغنه با عشاق نینک
ابو تور داغی عدم ایلا رینی خال نینک

سوزنکا عاشق ملک حیران پری قول انی
شاه زلفونک بور لیلیه با سواد العظمی
با وجودی کیم لیرور جان عزیزم سمدی

هر کیم که کوئین اول ساجی پر خم غم باغلا دی
 لعلی خواصی دور که اولوک نی تیریک قیلور
 حیرت قد فالدی عقل کیم اول شوخ سحر ایتب
 حورشید چشمه سی قاشید ایزره خضر سیک
 عطا دورور جهاندا و فابلس بقیر
 ییر که کتمش ایلامکان عشق امانتین
 بولدی انای سوزی جهان نیک پیلی

سرشته بولدی جانینی نم غم غم باغلا دی
 ترسا بسوزنی عیسی پر خم غم باغلا دی
 آلدی کمر نی یوق نجه دین کم غم باغلا دی
 ایل بیلمسون دیب اوز منغی زوم غم باغلا دی
 بیلمای کوئین نی کل غم غم باغلا دی
 جان فرین نی حسته ادم غم باغلا دی
 تا کوئین اول جال مسلم غم باغلا دی

یوزونک دین کیر اراق سالسام نظر پی
 بیسکینی قانده کوریش کیم او یاتین
 پسینی حورشید او توغانه نرعب تور
 غریب ایرور که ائی سورماق ای شاه
 بریون سونسام غمیک غم عیب ایماں کیم
 رقیب وز اهدا هم دین کو یار لار

نینار من کوز دا بو نور بصیر پی
 یا شور دی ندا یجده نی شکو پی
 که سلطان ییر لیتیک دیر در بدر پی
 سورار لار جمله عالم محبتور پی
 زبون ایلا رحمت شیر نر پی
 بل ازت کو میدور در خشت و تر پی

او کوب کل بخته فی مجلس داهدم
 توروب محبوب الیذا حبه تو
 معنی لار غمیل لاریکین زار
 بودم کیم کل قنور میل غم الطاب

بولوب سرخوش علی انسان وقتی بودی
 جو کل جاک کرپان وقتی بودی
 هزاران نوع الحان وقتی تولدی
 ایا سیف هم احسان وقتی بودی

ای عارضی شمس و قمر منتهی فی بولدی
 کو کلوم کو یاریندن سکامین بندیمورین
 سین بار ایکان ادر کاشی کا نظر انسام
 لاجور اید اولتور منی که ناز اید پسندین
 ای لجهت شیرین سینی فرما دیکلر لیک
 مردم فی شینک قول لوغو کاصر فی قیبت
 پر زرد سو جو کسوزنی انا میدن ایارین

دی سئلاری آردو کیم منتهی نی بولدی
 ای دم جان جب کیم منتهی نی بولدی
 جیقسون بر منیک دیده لار منتهی نی بولدی
 خساک منیک یوق کدیزیم منتهی نی بولدی
 عالم غم یا سیدرکی پیوارم منتهی نی بولدی
 ای اوز تولدین خبیرم منتهی نی بولدی
 ای بللاری شهید و شکریم منتهی نی بولدی

سجلا تو ز فغان بیش آتایی کوز لاری بز نایم

تا ده کلکون ایچارد آنج یک لولکلاری

الای دولت و صیدک لولکل مطلوب و مقصودی
تیم ز بود عابدی مکر کرا د برسون دیب
ارشال ساعت گرسین نوز غده یک نم خط لولکل
طیب لار منع ایثار لار چینه لاری میوه دین ایا
جالی یک موز بی آدم چینه کور و شیطان
سببی خربار شمی دیر لار کمالار غ قیل انعامی
جوعاشتی بزنی فاندین سوغار دین تیغ غم کنی

صور زونک دور سکر تمهری دو و ایشک فرمودی
یراتی سین یوزی آی نی سیر کول نیکی معبودی
دید کی عا شش اولته رما ک تورور اینته مولودی
بولوبور چینه لولکلوم نونک کجا عیشک نار بی
جو سجده قیلمادی بولدی حمیت تیغی مردودی
کیم اسر و عیب ایرور د الله شمی کیم بولماسا
انای جان و کونکلیدن هم اول خط ایلیکودی

میل ای دلم ک پستان و قتی بولدی
قیلای نار با قیب کل دیک یوزونکنا
کل و میل یکین کلکن لار اچسره

کل اچیدی ک پستان د قتی بولدی
جو میل لار عه انان د قتی بولدی
نشاط و عیش نهان د قتی بولدی

الا ای حسن و خلق و لطف با یس
 ساجینک دور غنجر خست ای مین
 بو کوک سلطان ملک حسن سین
 خیالی جابیکیز دین خالی ایرکاس
 یوزو مکا بر نهالی قول بنده سیکلتی
 مین ویر بوریا کوشیده یس
 بیات شمشاد اور پس دین خاره

ملک سلطان نی ای یوزو مکا ای
 خطا قیدم دیدم مسک خطایی
 دلیل دولت اوش زلفونک سچایی
 زمانی بو کوک نکل خلوت سپرایی
 مبارک در سمیت یرم ایسی
 بارای زاهد سین دزه در یایی
 بو یونک شوقید جان بر ساتایی

ای کورده مک صید حسن طرازی نیک اهلاری
 کوزلایم بیستی حیرتد اعمان ایلادی
 کر باشی کوکر کاینیاری بی جش قولور
 مچو موسی قشیده بولدی فرعون ایلیتیک
 کر ساری خست الما و ادم پکن الماس
 پسته و صدق ملا شورا و حشا قار

غنجر و مسک و خطا حال خلیف حدود لاری
 رشته جان بر دیزخان شیلاریک انجولاری
 سر کیشی تو یاس مومندلش یوزیه بیلکولاری
 کوزلاریک ایلدیا کتیر ایلی نیک جاوولاری
 صحیفه جاووب بر نهالی حور لار کیسولاری
 مغزی یوق لوقدن ایر و روق نیما و ایار غولاری

مژدایک غمینی صاحب بحر طایفه
هر تیر غم که رخ ملک شستید من حقیار
ز لطف غمید بولدی شانه ترا با شیم
اغریک غمید انار انانی سر نپس

بارسانک دیکای کی سن اولت شیرین کاپاری
پایز مای کی بود همیشه من مبتلا پاری
انتیصل خدک غمزه ای او شو قوا پاری
پوقه قایغوریه اهل عدم دیکه چاپاری

ای کوکل اسر سو یادین طوطه کوز دوشانی
بوفغای مرز غمید معنی نیز صورت بیلا
عمر جاویدان پرورد اخضر غم آب حیات
نچا نیلای حیرت نیکد ایر کفانی بکلین
منفعل غلدی کوزرم یا ششی بیده که بیک لایم
مرسورا الحان انیکنی غموفیقون کیم کلف
رحم نیز فایم کوز کل کوک باره قلم کس اثر

عاقبت خوبار پر لیدا اوینا غم کوزد باشنی
نازین لار قوشید اکر کان لیتی تاشینی
شربت لعل لیکدن الدی قطره جاشنی
رحم قیل آفریکت کسین کوز کوزرم دایاشنی
استانیکده بسی ستاد غم دراشنی
ناکمان سالدی براتی مندی ن او شول قولدا شینی
بوسینک امیک انای کیم ابرود ز ناشنی

بر طرثی کیم اور از غم آنک قیچن کوز لاریک
 دام زلفونک دانه سیدین جان شوم ساقلائی دیم
 چون قدینک عشقید اجان بر دی اتایی دنیا دا

بار سینگ دور هد بری حسن و ملاحت سپر حدی
 عقل و روشوم خر منین افر محبت اودا دی
 عالی نعمت لار زیارت کامی بولغای بریدی

ای سیکم شهرد و سکر شیرین سوزونک نینک بنده سی
 ای ملاحت کسوری نینک خپروی غم طاعنیده
 جان بیخشن باره ایلای کیم مکاره باس نینک
 سایه زلفونک نینک باشیمغور بسون مستدام
 لعلکیم زه سا اتایی نینک مرادین جان

اهوی جین رختن ایلی کوزونک شه خنده سی
 پز نیاز و ایلدی شیرین دو دا نینک خنده سی
 اول آبدن دین بیر سن نینک طالع زحفه سی
 کیم غنیمت تو کیشکی عمر نونک بایده سی
 ایل دیکای لار دنیا دایز نیو اینک جان ادر سی

هر کیم که بافتی اول کوزی عین بلا ساپی
 حسنونک دکاتی قیل نظرای بادشاه حسن
 نی بولغای ای جناحی بیر ادا نظر قلیب

در دیدن اولدی باقادی بیر دم دو ایاپی
 کوز اوجیدن اوتار دا بو یکین لدا پی ری
 نینک کدر محبت مهر و وفا پی ری

کو بیار جائیم نیا دلیواد اونویا
 فلک کا تیا اہم نے عجب کیم
 قانی بر مشفقے کیم یاد پر سا
 بر قول بار ایکان بیار لطنی
 نی بر لیز لیدی منیدن کیم منور کدک
 خرامیکد امکا تسج بولدیا
 انا بی عیم اور ملک عدم دا

کو کل احوالین اکاد اونویا
 مینی اول زہرہ کوز بک ماہ اونویا
 کدای مخلصین اول شاہ اونویا
 نی کیم لیک بولدی کیم نا گاہ اونویا
 از لدین جان ایده سراه اونویا
 برسوزن کیم آہ اونویا آہ اونویا
 جو پسندین اولت حرکان اونویا

ای کمال در پائین باغی نیک سپردی
 پر کجا ای بی یوزنک بوسنقور لاریندن دوریم
 عاصیک بیره لطافت دعوی قلیان و جسدین
 سین داعی بر ایشا سیکه یوزوم سورنگای ایدیم
 شپست زلفونکی منیک بو یوموعه زنجیر ایدی
 کاتب قدرت خطیک تجیر ایشا رداکل اوتا

بر زمان وصیک حیات خضر و عمر سپردی
 اوشب سوزنی ای خودنی الحال کو گیشن فرما دی
 کل کھی اردی صبا کیم برکن بیگمشن تیر ایدی
 کر کد لارغو میسر بو پشتمه لار پسندی
 طینتم تخیر قلیان حلد و قدرت ایدی
 نوبت خالیکن کما کہ قلم دین ساجادی

جو بیدم اچھ سم بو قوتو تائیکت اجباریم نیے
 اوتاردا کو رسا ک ای باد صبا کلکون سو ارم نیے
 جس دابری فان بولدی ایشیتب لالزاریم نیے
 تو کولسون قانی فاش ائی او بس قاسکداریم نیے
 فسراقی سکرند تو مادی کرد و غباریم نیے
 ایسک بید کینر امودب منیک اول خاکساریم نیے

باش ای بیلدی ایلار تیک رقیلا جردین کینیم
 سمند نعین ای کجای سن تو مان تعظیم ایلمیدین
 یکجا عینک لال زاری نیک غنید ابر ک بولدوم
 بیل انوک سیرن مریه یرم دین یا شو دیر ارم
 بو خاکدین یازوغیز ک غباری بو کونکلده
 انا سچد تیا رو کیم لیب ایلار دین سورسا

یوسف کپی شیرن حرکات و سکن نیے
 یتیماس موکلدار غنہ ہر ارچسن زکایت
 بولعل دابا خاصیت آب جیاتے
 یا شور دی فرا تیکد اوز زم یا شی فرایتے
 جون اولدر داننک کعب سی دم غفایتے

ای لب لاری شہد و شکر دمہر بایا
 جون چسن و جاسک تیلما کی صد فاکدین
 سوز لارده کوروب لعلیکادیر میر جنی
 عمان و محیط و شرط و جیحون تیکلر نیی
 هر لحظ قیور سجده انا بی بوساعی

نال مندی هر طرف مید تو شخیک کو بکل دیسا
 اچسون بی مغسح کلا تک عم زدای
 ساجی بیکن اتای بی با شیک توی ایا غنیه

جان بوی نیدین ایر مادی ز لئونک تور ایشنی
 بودورده کیم ایست سه خاطر فر ایشنی
 یاسون دیس کت ما شیکده سعادت بر ایشنی

ای بیکم عید اولدی کیل هر طرف سیران قلیلی
 بار چا قربان لیتی قیلور لار عید اوجون من
 باغلامای دور چسن اینده طاق سمار ازل
 خاطریم دین قیلدی غارت دین و دنیا کز نی
 سر و بویوق لار غه یوقور اعتمادیم راستی
 یاز فصلی دور دلی من یار و صلیدن براق
 بوی دیک بولدی اتای بی هر طرف هر شته حال

عید کز حلیتن منیکد یک جمده جیران قلیلی
 لیتوروب تو دین سکا جا چینی قربان قلیلی
 قاسنار یک دیک تبا نی تو تو ز ایران قلیلی
 تا خیا بیکنی کو بکل ملیکد اسلطان قلیلی
 اول ساجی شیکس خاطرین وعده یلیغان قلیلی
 نی یوزیم بیل بار ای من شت تبا نی قلیلی
 اول منم لار شهنسوار ی عزم جیران قلیلی

خران بیک المادی بحتم بو ایل فصل باهیم بی

که بجان غده بصدل قیلدی نا کور صلی باهیم بی

باغ بهشت دوزخ چسبند کنیتی
 وصلیک دور اول در جان دور انکا تمیخت با
 حسن ایلی نیک سپور غالیغی چون اولایار
 لعلیک غم سیم الف کیمی بارماق نی کیلتوند
 سالان طسرنی اوز کا منم لار چالینس
 نابد شاه بولغالی کسین حسن مهریدا
 صویغی انا می حالتینی اوز کا نور دینی

اب حیات منکر بلعیک روا یته
 چسبوند دور اول کی یوتور انیک حدوغالی
 بولدی سیکنی بدری کو کلوم ولایتی
 دیر سین از نطه دور بل غطیک نهایتی
 بولدی مکجا کو کوش جشمیک غنایتی
 افرانه بولدی یوسف کنان مکایتی
 عشق ایشی در کیشیکا از لیدن بدایتی

ای قویغوجی کو کلک کانم عشق داغینی
 باقون بو یوکلینی طری نهالین کورای دیکان
 نون العلم رموزینی شایسیدین انکالغان
 محض روان دروغ تو دور نندوق میبتک

زلفوند شوش ایادی جانیم دماغینی
 کورسون یوزوکلینی اوز زلالغان روضه باغینی
 ایلماس کوزی کا نطه چه یوز قاف طاعینی
 سرخه پنجه لار کیشی باشتین ایاغینی

کوکل وصال ایافت نی کورمکان میک ایدی
 فزانی شکی ناکاه قیلدی جانف مجوم
 یوز دمننی کورمکان ایام حسن بوینف دین
 کوزوم فنیک سکا توش برمانوخه نوبلار نیک
 انایی سوزلاری لطیفه تیغای غریبه کیسته

یراق تیغایچره مساقمتی کورمکان میک ایدی
 یوق ایرساقمت واقمتی کورمکان میک ایدی
 جمال چنده اخافتنی کورمکان میک ایدی
 یوز یزیده نورلطافتنی کورمکان میک ایدی
 کمال زهن و طرافت نی کورمکان میک ایدی

ای حکیم سین تپانغان جانفده جیایی قالمادی
 حو بلار جورده جانیسین مین موئار تار مین مدام
 خضر کویا مجزین خطیک غیری کیلم بو کون
 نیشلار نیک ایر نیکینی جن کوردی مهم جرمی
 اب چشم غه زقیبک رحمتیغای نیدن بری
 ناه قاسینک غه اخی کوردی غوز جانیک اوجون

ظلم و بیداد و غم و رنج و بلا یی قالمادی
 یا جهنده منیدن اوز کاستلایی قالمادی
 اب حیوانفده جزانین رضایی قالمادی
 چیدی دروسل غایدی بهایی قالمادی
 ایشلار نیک بیر لایشکنه باجایی قالمادی
 بردعای کویونک اوتوماغان دعایی قالمادی

بیکاسین اولدم انایی قدرین ای سلطان حسن
 لیم دیکای لارا اول فلان بکین کدایی قالمادی

ز لینی یوز کاسالدی کو نکل ملیکن الغالی
 تخمیر ایتارد اطنیت ادم فی قدسی لار
 نرکس کا باختی دیب بینی یاز غوردی کوزی
 هر کوشت دین کو نکل کا بیلتور بلا اویتے
 هر کایه دیر لارانی تا با دیم نیت ی
 پسر نینی جانده ساقلار انای بیکن آم

یغدی ملر کجین و حسن نینک سپا هینی
 کلیلوز دی حیر میل انینک خاک دا هینی
 او سر در کیشی بیور مو کیشی نینک کن هینی
 یاد ایسام اول ترانچی قرا اینک نینک کن هینی
 اکیتم کو نکل داعمه و محنت کی هینی
 لی اختیار حقیق نچو کن ایسون ا هینی

اینک کورس نینک تیک کورس و دی
 عجب کرسی ای دی کای ایا کینکا الیم
 یوز و نلده عابد اصنام کورس اخی
 نوزین
 نیدیب ویسون کیشی تز کیشی غامه
 قاشیکده اوز کیشی قجان کورا
 دین

غنایت از بی دور سعادت ابدی
 کور کور لدا غای انی غنایت مددی
 قلیب سجود دیکای با یضم فی یا محمدی
 کرمخص روح قدس دور نینک نینک
 انایی نیم اوز مدین بات اولور ادر کاجدی
 جسدی

جان محرم ایاش عشق مشوق ارا پسیده
عاشق کیشی لار کو نیکستی بیسن سکین اول
مهر نیکتی ارا و شبو اتا پدین ایاسانک

محرم قید امان پسکامین باد صبا پی
کیم کل جانخی دیک باقی و کل حسن اوایی
باری ایاه درد رعینک پیرله جانخی

ای کورک حاوریده کوزی زهره یوزی آی
عین الحیات اغنیک اوزه سبز دهنر سیک
کو نکلوم که عقل و صبر و جزو پیرله بای ای پی
اجسانک یوزونکنی اقسا کوزوم بای سنی
آه اولدم که سر خوش و سین نطع ناز اوزد
نی باز غلبه نازم ولی سیندا و فار مهر
انهای کبر اتا نیسی بحران ایلیک سیدن

خران جهان چشونخاشه ذلک کدای
اسکندز کو نکل کی برون بولدی رهنمای
عشقیگ پیر اربنده جمعینی بردی بای
خون سپیل ناز همیشه اگر یاز اچیل سدی
میز اربکالی ایغینکی تر تمام دیسانک کدای
ای دوست من بر طالع ایله قاپاری بارای
لطف علا و دولت و دینسایر جدای

نای مقاب مورکالی اول حسین شامینی

ایمان کورد مکاره ذلک مهر و ما پستی

با سلا غوسی دور رینی تسویش دغم ساری
 مین خسته پنجه همد قیلا مین عدم ساری
 بز زش او یوردنی بقده ساریدن ضم ساری
 کو اتقات قیده لر کل جام جم ساری
 میخا ز دین کوشینی جرم حرم ساری
 بار سارک او شال جناسی او کوش مری کم ساری
 سجده قیسه لودنای سی داعی اول دم ساری

کو نکلوم هوا قیورینا اول زلمی خم ساری
 جون با غلامکس وجود پیرا سورماق اغوینا
 زا هد یوز زلمنی کور کالی ای کوبت جمال
 برسون حرام لعینک او جون قانلار ایچکام
 قویا پس جرای کوزلاری عیار یقی بلیا
 بیار قو لو غومنی مینک بیگور ای بیبا
 سا جیک ایغینک ایله باش قویا مین

هر کوش دابار زلمی یکن یوز کما یینه
 ایکی یا کملی ای بی تو لون ای پیر له قرا یینه
 زلمی خینی نیک سپدی سی بندینه یانه
 لعل بی نیک او سینه کی مهر کیا یینه

ایکی کوزی کیم حرم اید دور تا حراثینه
 ییم کوردی هک کردیشدا قاش و کوزی بیگ
 کور ساریزی نیک قوشینی مجنون بولور ایدی
 کویا که خضر اب حیات او زره ایکب تور

حور لار کور شر این اچکای لار روضه دا
 جاو بال نیک قلیب غم گوشه سین ساج کورده
 خضر نیک سوین یا شور دی سکر اغوش شرعی
 اولکای بی آتای اکل قدو قامت ارجون

بلار نیک جام می نیک تبالار شرعی
 شیوه پر لاقبلانقیدی کورکل لار ریتینی
 پسره لعل نیک سم سهر خط یا قوتینی
 قلیب نیر سر و صنوبر دن اینک تار تینی

یارب اول عارض مودور یا امانت خاوری
 خضر فرخ بی میدور اول پوز اوزه یا خط مو^{دور}
 مینک مودور یا توطه عشر مو یا نعل مو^{دور}
 کوز مو یا ایت مودور یا قنف دور^{دور}
 لب مودور یا عیسی حرم مو یا آب جیات
 اساج مو یا نعل مو یا نعل او سید یا تورالمان
 قاش مو یا قوس قدح یا کعبه نیک محراب مو
 یارب اول اغوش مودور یا سب من سر اوزه
 ای آتای بوسنیک شو نیک مو یا لوری تر

چسیند حور و ملک جان پر ل بوتش مسری
 کیم یا زب تور منغ جانغوازل کاتب لاری
 اینک مودور یا لاله نمان وورد احسری
 سوز مو یا در عدان یا مهر انلی نیک شکر بی
 قد مو یا جان دروان یا روح قدسی سیکری
 یا کلب تور روم انلی کاجین و ماچین شکر بی
 یا لال عید تور یا طاق کپری شکر بی
 کیم مسجا اغوش نیک انجا زین بوتش بری
 یا قلیب سین سحر نجات و میدان نیک بری

موزن کورکای رغا قدینک نی
جم و اسپکدز و جشید و جوب
اتعیب عیایت تیل کر شه الار

اورنیتے قامت و حی و علا پنے
ایشی لیکن لیکن کین باسیا
سورار لار کاه کایه عم کد اپنا

کوزلار کینک کیم قصد جان و غارت دین ایادی
نانک پیل ساجیک نسیمین حسن اقلیند
کیمکا اتای من بر جوجان ایغین کیم هر کچیا
سکه او جون تیل پرتر جم نپر کا اول میگری اوجون
جان برای اعلیک کیم فراد کین عاقبت
زلف مشکین تازارده کور دوم اول امر ترق
ماه رخ لار هر بدین خود اوز کایار ذق نیلادی

بر نظر دایمز تو من عاشتی پسین ایادی
شمه ایتیب شکست ناه حین ایادی
ز سر عم پر لسنیک جانمخه تی من ایادی
کیم سینسی حسن ایلیشا و دیزنی عینک ایادی
جان شیرین فدای عشق شیرین ایادی
پسبل تروین نقاب برک نسیرین ایادی
بیس کنگ مریخه اتای بر لکین ایادی

ایک اعلیب قجان کیم درج اتایر یا تو تینی

جشمه حیوان اچنده کور کور دوز جان تو تینی

کورکالی سین کوزلاری سیاره یوزی ماہ نی
 شہسوار چمن کی من یو لو مکده خاک راه
 ای کوخل کر حقیقت جانید شو قیده اردور
 عنبر سارانی حاجت ناف تا نام
 کبر با قیدیم یوزوم نی رشک المیدین کورکالی
 جنت اعلیٰ کوخل دین حقیقتی خلده قهر حور
 بو اتی سین کد ای کور مادرک تحت بلند

هر سحر سنی ملک تین او تکارور من اهنی
 لطیف ایتیب یر دین کور یر دم بو خاک راهنی
 سین کد انا کیم دیدی سیودب اینکد کیت
 خون معطر قلدی ز لوتوک خیمه وچ کاهنی
 بول پرورداد امن با کینک دابرک کاهنی
 تا سینک کو یو مکده ایتیدم جای زمزل کاهنی
 کیم سنیک سر و قد سیکدن قلدی شی اللہ پنه

جالینک لوصه نینک باغ جایی
 یوزونک ماہیتین تیکری نیبور پس
 تیسیم قیل که بولسون ذره ظاہر
 کور راول یوزو کوز نینک طالبعیدا

لیک آب حیات جاودا اپنے
 نی حد عقل ایور شرح ویاینے
 محبت اہلی نینک رفو نہاینے
 بمعجم ای ایلد زہرہ تراپنے

<p> بونی یوز دور بونی کوز دور بونی شیری کوسوز دور کیشی کور مایدور دور کوز و کوز صیادی کیشی ار کوز کون کیشی کیشی کوزمان ای یوزی اییم سیغ بچن لشکی سانس مولاه کوز و کوز کوز اتای خاص لینی دعوی میور کیشی لاری سن </p>	<p> کوز قوز دور و حین و مصر امید مثل رستی کوشی کیشی قاشین بریم انیشک اول طرف اوق یاکی بولور اولدم کوز کیشی بریم دین نیل دریا کیشی جقاتای بر لوز باکی الوز قوزاج پنجاه کوز کله اساقلا کیم اسرو عین دور عام غوغایه </p>
---	---

<p> ای بچکن بچری نینک عقل و غور دیوانه کیشی ییر سیله عموار بولدی سیل جوان ایلکدین کوز کیشی دعوی قیلور شمع جابینک مهری عشرت و شادی سیله کلزار اچیزه اولور دور اشنایق دعوی سن ثابت تیلور عشق کیشی مایه چسوک سیله مغور بولم اسرو کیم </p>	<p> قصه لیلی و مجنون کیم تن افسانه کیشی کیم حسن کوز ارز سیدابو کوز کل بران کیشی یوق بیامین دیک سیله بر اچ کوز یار پروانه کیشی هندوی صاحب سعادت دور اوشال کیشی کیم کوز عقل و موس دین مطلق بولور یکانه کیشی عاقبت غم شتر تن اچور فلک جانانه کیشی </p>
---	--

<p> خوار لینی حدین اشیب تور سعادت ایت کیشی ای اتای نینک عزیزاق جانین جانانه کیشی </p>	<p> خوار لینی حدین اشیب تور سعادت ایت کیشی ای اتای نینک عزیزاق جانین جانانه کیشی </p>
--	--

اھوی جنب ایاری سیرلہ یوغرولیش تام
قل انابی کوزلاریندکاسرمدالتون توراین

کیم تو جارسین حوری اور شو جمایل شہیہ
قاییسی یولدن کیم اوار اول سیم تن شندے کھی

ای طلعتی منظر الایہ
بوچسن ایله حوریا پری پسین
یوق دور قهر دار لغو کوز بیکت
قدرت قلمی اوچیدن اول حال
یوز باره سیلور کونکل نی کل بیکت
اُنسیم تو تو نئیدن اسرا عیل پسین
سرا تا پس انا بیغہ یوزون کندن

حسن ایلمینک اعجاز دشا پی
انسان سیننی پلیدی کما ییہ
دیوانه کونکل لاریک بنا ییہ
ای اورزه تا عیب تورور سینای
اول زکس شوخ نوک کما یی
اینه حسیننی الایہ
حجران تو نی نیکی صبحکاپیہ

جهان دین تیلک کونکلوم نوک بار ایردی خوشن
اگر اوجاقی باغینده میسر بولماسه و صلیک

اوزون ایدیشه کاسالده تپانی زلمونک عیاسی
سکافوزخ ایرور و الله اینک فودوس اعلی پی

ایک تاجیخ تو مارا چیلایب ایور

سوجو که اوز تو ملا عالی توغیرل ای کدایر نه

الفت بدین کور دوزک بوز کوز سینه
ای نیک نی معنی کوزی بار نه تراقی
تپام ازل حسن و ملاحظ اولاشود
کیش چیه عارت کیوتور و کیما کینه آئی
ای بوزی ترم قیما پس انا سوز موافق

ایشستی تولا ق در عدل نیک سج زو کوز نی
اوخشا تا غایب اول غلیکا اوزو کوز نی
ار توق یزایب تور باری سیدین توزو کوز نی
اوس سیک تا نیکس اوزره یا نیک کوزو کوز نی
دوران ملک جی بیلد یولدور ز کوز سینه

ای دم عیسی سیرم جسم جوان نبی
یزو کف اوزره کوز لاریک سیاره بی کور کاج حکیم
شیوه رنما زور شه سعدنی ایردی کور
نیشتی خوش اور تیدا کور مال تور و دم سا ملا
سیر رقیب لار نه مبین تو قانک حکیم کور خوش

قاشار نیک حراب کور جاه زوم عجبی
دیدک کیم ای ایدر توغیش سعادت کوبی
سیرکای قیلم ایلیکان شیرین بعلم کچتے
علیکیز یا دیدن قان ایلیکان محب لار مشرب
اهرمن لار ملتی بیر لاسلیمان مدبسی

نافه زلفونک جیالی میرا ای حین لعبتی
 میں تپتیا باغ بہشت رخصت عین کیم مکن
 کرجہ سنت برچہ بلار فاشیدہ فان الما مار
 سپوسا ایلطریہ نعلین میں سیوا کی گئی کیم
 یاد صابن کدین کرم قیل ایسی او نور روان
 اول جمال کدیم کو بکل کوردی یزد کدین دنیا دا
 قلم غای سجدہ آئی کعبہ نعلک حجابند

فایعوزین فان ایادی نعیم نی سودا رحمتی
 بلار یک دور آب حیوان میرا کوش شہرتی
 فرض عین اولدی کوز کوز دین الارز کستی
 خوش دور و درویش کیتی میند پور عالی سمعی
 کیم کیم انا پس سین نیزن و اللہ مکن جان منعی
 کور ماسون کا فالار ایلیکدین محمد امینی
 بر ملا عوچ کونکلی ده اول تاش کوز نیک منعی

اونو تی پر یولی اول یار سوز فایز سینه
 خرا دیم ایکی جہان زہ بودور که که کاسینه
 مجتبی ک داکو نکل جو کد بولدی اوق تیگ
 جو قسمت ازلی دور شراب ناب الحاکر
 رقیب جانینی تن دین جدا جدا قلیون
 کیتی جہان زہ رضا میرا نرک جان ایچاس

سراقی دردی بیلد قلیدی بتلا میریله
 اوتارد اگوز او جیدین قید و جانی پینا
 ایرمه ای اوز کدین ای قاشی یاپیرینه
 نی موج یاز غورا دور شیخ بار سانه
 ایردی طلم ایله محبوب دین جدا ایرینه
 کیم کپسیدین ایرغای بیکیم قصب پیرینه

سلطنت دعویٰ قیور باغ اچرہ نی ازادتی
 قول بر لای قاش او نیاب کوز او جیدن باغما
 کرعاقه ایینه تینا خاک را مینک کردین
 لوبت چینی یوزونک کار خاشا نی الجله
 بخت خطایر لر لغونک قیلدی تا بدعی
 ای اتای کر جیس دعویٰ ملبوسین قول بوغین

بر لای خشل قیدینک بر و پسان بند
 کیم جهان اهل بولور سیسته اچسان بند
 ترتی بر لای کجی سغه قول نسماکان بند
 فیجب کر بر لای لار پسیس دسان بند
 تا کر سیسن سوندی بر نین بولدی بجان بند
 مور سغ نیلکاپس دی بر لای سیلجان بند

خوان وصلیکدن نکارابی نوا قیلدینک
 قانادی عالم دایر جور و جمان کور مکان
 ای جبا جی جون قیلور سن اغری بیکانه لیک
 ای کونکل بسور دیم خونبار نی سیور دنگ
 کراتای نیک سی بیور دوم ان بی قلدیم

کوی بوی و در پندر لار دیک لدا ایلدینک
 نجا لیکدن یان کوز دیک جدا ایلدینک
 نی اوجون اول ارز نکاشا قیلدینک
 بیر بلایق نیک ایلدا بستلا قیلدینک
 کیم مونز کید کت پسته بند و بلا ایلدینک

جناہ پر لہ الخائن اس اور ماغینک پائے
 نیا کیم پر تو رور یا شور ماغینک پائے
 قدر ایر کا سینک باش اور ماغینک پائے

لو نخل شیشہ سید امہرید می دور
 یورور دایینک بلا اغزینکنی تو تمہ
 اتاری یرکایسل زمین کتور ما پس

عسی میم لدا ی آب حیوان بندہ ہے

دبر اسر لیک طوطی جان بندہ بی

تذعلیک نیک نایتین کورکالی جان طوطیسی
 کوزکا ایلمس مال و ملک و دنیا نیک ازاده
 عشق رفریدن اگر سیرتجا فتم ایس بقیته
 اولکالی بیٹی اتایس قول فراغیک ایلمیدن

سینادی بر و از دین بر خط برو مال سینه
 کیم اچار محبوب ایلمیدن جام مال مال سینه
 ترک اتیار اردی قاموق قوی وقیل دقال سینه
 بر دوح خسر نی بولدی سوریکیم احوال سینه

ای قدیک طوی نهالی وی یوزوک شستگی
 خاطر جمع خلایق فی برسیان المادی
 کرتاب السانک یوزوک دین مال ایسی نام بی
 قان یوزومین عزت ایلمیدن سراجی کیم نام
 یوزومین سیک عم نیک قیلدی اتایس بی

نایدین و ختن سندی زلمونک نونک علی
 تانک ایلمدن داعی لب کل اور زور کونک علی
 کیم کل اچلپ بر لور یوسته میل غلطی
 سواجار دادم بدم بعلیکسی اوب تعلقلی
 زلمی سندی وستای سودا سندا ماه کابلی

کونکل الایک کیم یا شور ماغیک سینه
 رقیب لار غه قیور بعلیک بسم

جانیا حدیدین آشور ماغیک سینه
 قانیم یا غص دین تاش اور ماغیک سینه

لعن جان شیکدن ایرو تو متورای عیسی
 جنت اعلیٰ دا کو کھلی زره قلماس تزلد
 کوزا جندین تری عوج اور دی انامی جانجی

عاشق چاره نیک اور لاکتین اور کا جاره سی
 کیم کہ بولدی نازینن لار کوی نیک اوره سی
 ناموک دلوزنی اول غمزه عیاره سی

هر تون ارتیقام اول بوی قنت یادی نی
 بولسون حرام کو کلمه درد و محنتک
 زلمونک خیالی بوغالی باشیم غمسیه بان
 وصل ایسا سگ کو کھلی بولیده خاک راه بول
 ای بادشاه ملک و ملاحظت خدای او جون

یزمن باشیم دین ایکی کوزم نیک سواد سی
 جو دردکدن اور کا ارقیب ام اعتقاد سی
 ایمان کوزم کاناچ سپر کعباد سی
 کیم اهل دل لار ائده تاپد توبه مراد سی
 سیر لطف ایتیب انامی مظلوم داد سی

ای نیک قصد عیج تو نیان زلفی نیک قال سی
 سیر قیاقاق بیدوز میسک کو کھلی صد نیک
 کوز لاریم در بایسیدن مردم خیالک کھکالی

خیرم کردان تو تارکین من بریشان حال سی
 ای فرا کوز کیم دین او کاند نیک بو بوخو آل سی
 کیم علم نیک خس لار نیدن باغلاش من سی

بوزولدی عسراقی بحر الیندا
سقاسم رهیم جامنیزن اچکان
صبا کیتور مساز لئونک سپین
بلینک اغنیک خیال انکته سیندا

بویونک سپرو نهالیندین مدد بای
تیلار لعلینک ز لالیندین مدد بای
بهری باد شامیندین مدد بای
اتای قیل وقا لیدن مدد بای

ای لاله فردوس یوزونک بیر له مبابی
قیل ملک و ملات و اندای من الملک
آسوی ختن بر له خطایی خجل المار
سلطان جمال اولغای سین کر کلوم او برین
زلنونک ضعیفین یازماق او چون چشته آئی

چسونک کنی میهم یوزونک ناکنا متسابی
جون بولدکی پلم سکای حسن ایلی شابی
ز کپس لاری نیک ز لخی ساری سپه
ماه اولجی تیدور که تالار اول ز لخی سیاهی
ایلی کوزی نیک حوتید اقله کاسیاهی

ای ملاحظت باغی نیک بیر سر و کل خساره سی
عارضینک الینده آمین نخه عرض ایکی کلک

کشف انوار بعلی دور یوزونک نظاره سی
بیر اوروس قولش ایماکس دور خیر سوره سی

<p>دفاير له سپر قيسانک ني بولدي خدای او جرن خدر قيسانک ني بولدي قبول حاضر قيسانک ني بولدي</p>	<p>اوتار اھيم اوقی تو توڑ فلک تين بلايي دور رقيب اخر ملادين کي توڑی ہا حاضر جانين انايي</p>
	
<p>فرايد که ادا ايتا سپس فراو رسي پريے اي بويسف عيسى دم سور بير نھني پريے کوز يک شيدہ غرق ايلار دم اري پريے سچ او توغوے تو نيغای موادق کسي پريے کرگور ماسه ايل نيغ معدار خسي پريے</p>	<p>بھيکدا غم و چهرت کو ديوردی بسی بري يعقوب بيکن بولدو ک غم کلکھ سيد مخزون نا باغلا دي بويوم ني اول زلفی قراباغی تو يماس سو جو ک او توغوے اوغينک فاشيد انا سوز بھريدا جون در لار غوص ايتوک انا يي</p>
	
<p>سنا قيتک مت خاليدن مدد باي بلاغہ کدر ائيدن مدد باي پوزونک زخده فائيدن مدد باي</p>	<p>يکجا عيک رنگ اليندين مدد باي کوزونکدين سحر او جون پوزا ساجينک ظلماتي اهير ان کونکل کا</p>

کوز او جندين باري منع ايتا تاشا دين مني
 بير نفيس تو پاس غم و تشويش و سودا دين مني
 بير کاجالدينک شيشه ديد ايوان مينادين مني
 غير لطفونک کيم کچرکاي او بشو دريادين مني
 الميغاي اماي دور بوکون همچون شيدادين مني
 فرق ايتا اماي دور در لار ذره شتادين مني
 سالي لار روزخ قد ديب و دوس اعلي دين مني

کرج کيم کوز دين سايب سن جوم عمادين مني
 هر کچا تا مسجد زلفونک جيا لي او يقوعه
 بوسا غانگده کوک تير ار ايردي بشيم لطفونک سله
 بولدي در با کوز ايشيم چو سيله بير صدينک ساري
 دو ناکون بير فيلسوف عاقل تورکان کيشي
 کوز لار يک ديك پس کتو تو م گوشه غلاميد
 بول خبت دانا يي سين سيزن قتلغاي نغان

کداني معتبر قيسانک ني بولدي
 صبايتک بير کد قيسانک ني بولدي
 و صبايتک دين صح قيسانک ني بولدي
 مينک يک چخر قيسانک ني بولدي

شهباز کا نظر قيسانک ني بولدي
 کوکل پوز باره دور کل غنجه سيکليقي
 ترا ختم بيگن جران کچا سين
 با قيب او سرورک کوزونکدين نايحيم ني

امیدم بوستاندا بو زنگدین
 استورگان برسیغن بعقوب تاجی
 وصایک اقبای بولدی طالع
 فراقیک جوایده تشنه زوکل کا
 توزولدی دور و دلبساقی بولدی
 اتایی حیثه هرئی که در لار

اجمیلدی یوزکچستان شکرده
 توزولدی ملک کنعان شکرده
 ترکانندی شام بجران شکرده
 یوزقتی آب حیوان شکرده
 موافق بولدی دوران شکرده
 دیاس لار عهدی بالغان شکرده

یاری که اولتورور مینی بجران قرانیده
 غم توبه پسینده نیز غوروبان امتحان اتایی
 یوریکلی نیزه سی پلید صفا لازمی سیندورور
 ترسا پیچ چرند بینهی ترک اتیارایدی
 جیرتده محو له له غوروب عمل حظه دن
 اول ترا کوزگی تریاکورمای رومو دور
 خاسون دیسانک اتایی اول زنگدین جهانده

هر قایم بو پسته تیکری تقایله اتایی
 بیلقان نی غلگری بارینا بر امتحانیده
 یارب نی سجوی دورور انیک سناسیند
 لکر کور په ایدی یعنی سیسه زانیده
 سوزلار دایشلاری دیرنی عمل کانیده
 بشیم اقادری عین سیکت یک اوایده
 ایتیک یوکوریل اول کوزی اموعنا

اول عالمی تا شدا سینه اوختای دیب اوزینی
 سین رقیب نیندایت لیلین لوریم لورالامای
 ای آناچی لر لوزون یعقوب بیخلمن لور باس

بدر اوزین لور کیم نیاسیر کایمیتورودهر ماه
 لور کوروب ساینخ بوزومنی ایترایر ساند کاه
 یامنه اول بو سیف یولندیز دیسلا لارمیک

یارب اول عارض مودوریا لاله ۶۶ او پستینه
 یوز اوزاسا ساند تاراب شکیس ساجیکتی ایچار
 معل سیر ایلکده اوزره بوز مرد پسرده لار
 کوز لارینک تینماس مودی جانینی غارت قلعایی
 چمن کچی دور یوزون کیسو لارینک ساتلارانی
 کیر بیلیند ج اینه بار ساج احتیچی کورکل
 کرج بیلل دور آناچی چسنی رصیفند اولی

یاشتا نین برکی دور سپرو صنفور او پستینه
 یاسمین دور کیم توشبو بغوز سنبل ترا او پستینه
 طوطی کویا تونوب تور قدوشلر او پستینه
 برسه مندوی خالونک کیلدی کافرا او پستینه
 ده نی اهنون لاب یایلی اول ایچار دور او پستینه
 رسمی بر پاس اورور شمر نی شمر او پستینه
 قرش او جرماس اول ری بیکر سمل او پستینه

یوزو کئی کور دوم ای جان سکر کلد

سپو وندی جان پرمان سکر کلد

یزدینک تو شومه سجده المنست لله
 خیاط ازل حسن توینن یتکالی نیرکا
 قد یا قلبیان اه او قینی ات محب لار
 لعینک اوتی کویدوردی وجودیم فی
 بحر اغریقده لطف قلیب خیل خالیست
 قول لوقه قبول ایلا دیکنه او شولدا
 عشقیک بولید بولدی آتایغین برابر

طالع نیایقیدی روم المنست لله
 اولتور کپس انکار دغم المنست لله
 تیکها پس سخا باری الم المنست لله
 اغرنیک کپی قیدی عدم المنست لله
 خوشن سوردی منی دم بدم المنست لله
 ای شاه جهان محترم المنست لله
 لطف دستم دماج و دم المنست لله

چاکیم کیزدیم وصالیکن ارزو پسیندا آه آه
 خرقا یکنک اچور و رکنا بغیریم قاین فی اوریده
 تا تعالی لعل لیک نینک سکرین جان طویسی
 سین ارنج کورسا نوز بوسانک بساط حسن ارا

آما دیم وصلیکن عدم من بیان کمره راه
 عیش ایله اچقان لچا لاری ساغیتسام کاجا کاه
 سر زمان تا تیر غایب دیر فایده بو تاه
 اوز کاخو بلار غا دیگای اار سر زمان ایله شاه

بود ملک دین رکن اور پسرین لاله
 بقسم الیه یوم بسیار خوشستور
 بود کون خود قاتینک شو قیده اولدم
 ساجینک نی طرفه دولت یقی ایلیان
 قو بار قنته بارور عالم ایلیکتین
 نی تا ک بر کشته بوسام بوی بیکلیتی
 ملک کایتی داول ای ایشتماس

کوز و کدین متعقل بوز میک غزاله
 حمزه اغچنه خندان و ژاله
 قیامت تا ییلا دیاریم نی لاله
 کومیش کنجی اوزد یا تور اوراله
 خدرمان یوروسانک قول سباله
 ساجینک سو سهدین قالدیم رجاله
 آا بی چخب برور یو و ناله

صبا اگر کوز ایسانک چعب خضر تده
 رقیب طغنه قیاور نیری نی نصیب دیمان
 قوارسون او شبو مینک طایلم کر حیرت الیه
 حیرم کجه ده ایت کاهام دور کیر ماک

بو چسته حاینی عرض ایت طیب خضر تده
 جناسی نیر کانی بیما پس نصیب خضر تده
 باشیم اماروی و برلمان قویب خضر تده
 نی بو چخب محرم اولوب تور رقیب خضر تده

نقاب الورد بوز و کدین آما مینی بیکلیتور
 کر کل اچیل کیرا ک غدلیب خضر تده

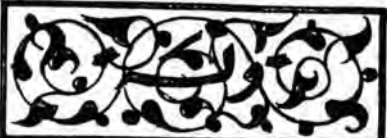
اگر یوز باره قیلب جاننجه جریب
 موحه دلا دغه ستر گنت و گنرا
 حقیقت نین جبر نوت ای در پس
 سلاطین غه دصا نیک دست بر مال

گو نکلنی بریا کای مین از رکایاره
 تپسم ایله بر لیسون اشکاره
 نچا بخت مجاز و اسپتخاره
 ایامیغ سکار مدح جز نظاره

بیاطاع کرم قیلدی کا دو شستم دست نیغ
 کله آتجه بریرله دعای صبح اثر قیلدی
 عجب بیل ایلم ایران کپتا نیدین اینجهان
 سپینی کورمای اکراد سام فرشته کیند خا کم نا
 خرا دیکله اجنا لاریکم قایتی بجایستی کونکل کوردی
 حیات خضر و عمر نوح و عم شید نیک نیکس
 اتایسی دوت لار دین التماس المیار کیم اولکانه

تعال الله زمی دولت تو من سکرانه حیات
 یرق ایر سا قصد ایب ایردی فلک بر جوعه
 محمد الله و الهه ایر شیم کلت نیغ
 تجلی قیلمش کی کای منیک ادره فغانیغ
 حیات عمر بد اکیلمای دور دور ایردی کجاییغ
 نینک ایتماس مین نینک بر لکچور کان برزیا
 دعای کور سا نیکم قدین قیلک روح و روا

جمعیت خا طریقا سائک حق دین اتایی

بر یونک ز او شول زلفی بر تایدین ایرم

هر چی ان پوشه تراز لغونف برین کو کلو م
مهر سیکه خطین بو یکس بر طوطا جان بو جیدین
جون موز دور که حسن و ملاحظت کجی کس
بیت الاقران ایلام کو کلو م اوین یعقوبیت
سو بر لور نعیم او یا متن با وجود عیسی کس
یر سیکه ناول لارین هر پنجه ایلیک او کتاره
ظلم الیقه ان ایلامین دیر یار اتایی کو کلو م

چهرت دغم دین بر لور جان بر ما ک اسان کو کلو م
هر پنجا تعلیم اتی رمن او شبنو نادان کو کلو م
عیب ایما س کر لطف ای تب یکا نکت بو بران کو کلو م
قیل نظر یوسف میگر یکیت الخوان کو کلو م
کیب ناکه سیل ایل آجوان کو کلو م
باری قالدی یاد کا دینک زخمی بجان کو کلو م
کیما پ عدل علما والدوله سلطان کو کلو م

اب لعلینک او جون ای کو کلو م کتاره
سینک او سرول نوز و نمونک از زو
محبت مشکلاتین حل قیسور غم

ای شیره مان بولدی عم دین باره باره
قدور جان شیشه سین عم باره باره
تاییماس در دول دین اوزر کتاره

کوزونک عیارینه قول میں کمیش
 وصالینک دین خیالی تپ نیرکا
 ارشاطہ دین بہرہ اوزد پ
 ہالی ایگی بردی آرزو دین
 زمانی بای برسو کف تپای دیب
 ربیکینی جو انزک ایلاسون محتا
 پریشش محنت و غم حق براتقان

اگر جہ نقصہ اتیار جانم کمیش
 جالی نینک کالی نینک کمیش
 اولای جانک پستہ سین زنونک کمیش
 اویاتی اوخسا پاکن تاسینک کمیش
 ترشارہر کجی ای کوکینن زمینہ
 حوالہ تیشام ایرلار دینہ
 اتا مینی پری رخ لار عمینہ

ایرب مینی اول سرور سدا مین ایریمہ
 محبوب فراقی بید اولتوزمہ محب نی
 مجنون سوزینی یسلی قید سدا جسور لا
 عاشق کشتیلار پی روی من حسن عشاق
 مقصودوند اگر جہ نینک اولاکیم ایرسا
 جانیم نینک بحر اقصا قیلت سین

بیلمینی اوشول نایغ و پستاندن ایریمہ
 شتاق بدن نی نفسی جانین ایریمہ
 یعقوب کوزین یوسف کغانین ایریمہ
 اول کان کرم معدن احسانین ایریمہ
 اولتوز مینی ایندہ وی اندین ایریمہ
 جانیم دین ایر عیسل دی جانانین ایریمہ

معبد محمی دیب ایشیکی جیدی بولوب سین
 سیم اغزی بیلا زلف مقدی لام النی دین
 سین جدر ایکه سیزین یوز او یورکم مودولکن
 بودم که لطافت ارون سین حسن ایله الدینک
 حال و حقیکه مه ننی جان لوحیه یازدی
 کیل سوریر اغیز خسته اتا ننی یکیم کیم

کاز نوزی غنی دیب اوق اناز صید هم غم
 ای وای تنیا حی خسته که کفکلی قالدی الم غم
 حدی کیراک اغز سپو اریم جور دستیم غم
 لطف ایله که تنیا پس کیشی البته بودم غم
 اولدم که ازل کاتبی ایل سوندی قلم غم
 لعلیک غمی سیرله باره دود ملک علم غم

اینک کیم تکلیکین مشطوری بولوب
 گرم خوش شوری کورملوک کیشیدن
 دغانیز در بادن تینکری یزار
 او سال کیم سیو مسایر بیسم تن نی
 جهان تو تو تک جناده کراتا پی

یزار خاک بر پی کوز نوزی بولوب
 چاکیم چسنی نینک موزری بولوب
 ار حسن ایچه جوت جوری بولوب
 کداینی دور کراتون توری بولوب
 دفاده دینانک شوری بولوب

سایه چنگ ز بخیریه دیوانه بولغای
 رقیب اوین سوزارینه قاناری
 اتایی بولدی چون محبت آه خسی

اگر عسل و خرد بویا می برده
 جنتیم تو پریا تحت الشریه
 حضوری قانادی شکر هر برده

ای بوزی کعبه و صالیک بچ طلخیز من سناه
 چون تو شوب سین چش برله خولار اچره غیبه
 طب ز لوملیدن کیوز سا تر بنیم بچ میل عم
 پسونکا درد دلیم دیک قیدی جرم می زیاد
 او ابر بر پسته نه خوللدری سیواک عقیدیا
 صغرف سیک قامت او کینکی کورکازدن بری
 خاک با سیکونه لومارده سورنگالی ساریغ نوزدن

فا شلدریک مجرای ایدر امانل نظر عیبه
 مین غیب احوالیه قیل کوز او جندن برنگاه
 او قوغای ارواح قدسی طیب ادر ثراه
 چشمه خورشید نیک یاغداغی عمر نایه
 دنیا دایمکی دورور سچ کیمه مین کوبنه
 بریتور او دایم شینک شام و حش خواجه
 باک دین لاریولیا بولدی اتایی رو براده

جانم صدقه ارک کوزی بیارم غم غم

باشتین او برور کیمو لارین سالسه قدم غم

چهار اولدی کیل ای طرح عین لار ساری کینه
 ارا ایما ناین نرس بوز رنگ او تو دیک با نسا
 ویا تقا دین فیض کل لولکلا کی غرق غرق بوسون
 ساجتی ساجون فیض لئون کوشش کل بر لولک
 کوروب کلنی بوز رنگ یادیدانه سراج ایاسام افغان
 مقام میکرده خوشتر حجاز اسلینی است
 آتینی لرا ووز ساند او شال ایدین بوز کل اوز

جامیک نشی عکسی دین کل و طارنی بیزم
 بوزور پسن قلیجی بر دجا بسون ایله خون روزه
 بوزی گلشن ساری کلکون قیا باغین بوز بیزم
 بسا دریش لار کلخلق قلیجی بوز لولکده در بوزم
 ترحم ایله بسیل دیک مین مسکن بحر خونه
 مخالف قویسه با قده توزوب ایگونی بیزم
 ملک سپین هم نجای ملک بوز کلکون خیر لایسته

ای سلطان ملاحظت شوریده
 بوز رنگ مجموعی حسن دورور کیم
 قانی جادو کور رنگ دیک با نسا
 تا بلیس حسن با عقید بوز رنگ
 قوتونک دور ای ایله کون زر خرمه
 او قور لار کل بیله ایدین سر جرمه
 خطای حین دما حین کافر دمه
 نهال ناز بیزم برور بره

ای سلطان ملاحظت شوریده
 بوز رنگ مجموعی حسن دورور کیم
 قانی جادو کور رنگ دیک با نسا
 تا بلیس حسن با عقید بوز رنگ

ساجیک یاز یا مخوری قیدیم سیمینی
 ترا سی کوز لاریک نینک آتی برله
 نیانینک بولدی مهانیم نی بولدی
 ارق انیشک بولکونکل بوز یار دین
 طیبیا سورمه حالیم نی کوبولماک
 رکابینک انا پی او شویول دا

بولوت دیک ماه تابان برله سمراه
 عجب کونی دور ایمان برله سمراه
 دصا لیکت بول پ معان برله سمراه
 بارور مبراره سیکان برله سمراه
 حجت دردی ورمان برله سمراه
 ابرور مور ی سپیمان برله سمراه

سوزونک دیک سز اغرنکین پستوده
 لیسک آب حیاتی اوزره یارب
 خطینک تجیر اتیارد اکتاب سن
 کوزونک که بیک اوقین انا ق پلارد
 جهانینک کعبه پیندا فرض بولدی
 اولار کیم پییزی مهربی از دیر لار
 انا پی سرنی کونکلی و کوفی

عدم دین لیکانی یوقستور و جوده
 نغوشت عکسی دور یاشک سوده
 منینک اعیم اوتیندین الدی رود
 یوقستوم منن فانی تر نغان قابوده
 تاشینک محرابدا کیدیاک سجوده
 سیننه دیر لار وفادد ارنمود
 نوزار لار کاه اوت ناکاه سوده

خطی کم صوفی کل اوزره کوروز	سار خط میریجان مودور بو
مدر کوی سپمین یاز محمدان	معین زلف یا جکان مودور بو
اتا مینی کوروب کویینده ایچور	سم اول سپکین سرکردان مودور بو

سوجوک تیل دین اچق سوزلار همیشه	مکنا جور ایلار اول دیر همیشه
یوزنیدن شعله ایتمه همیشه	کیر نیب جور شید خاور اویدین او یکا
کونکل لاروشلارین اولار همیشه	کوزنی فاشنیدن اوق یانی تیارماک
اوزین اوت قاسا لور همیشه	سپیم زلفیدن یوزر سگ المقیب
کونکل یاب راق لایین میهار همیشه	دفاینه سر قامت لار غمدهن
جنایره کسپینار حوبلار همیشه	عجب تور اوزلاری سبوکان کیشینی
اوشال لب رصیفدا سکر همیشه	اتا شی شخردین لذت قیلور کسب

خط شکیں که دور جان برله همراه	خصر دور آب حیوان برله همراه
-------------------------------	-----------------------------

کمی که با پس ساید غن بوزمکانا زاید دیر
بوزیکانوب یخا باقسام نکاکو کولت ایوز

ای غم اغزی دی نی بوریا شتوگ سین
انایچی کوزی تی یاس کوا ای شتوگ سین

ای منیک لاری مسکه ایلی لاله کوزی باهر
ای وای تجان شام فراتیک تانکی آتای
کر نکوم کیمو توغاش اق ایلانیک ساجلیجا
بجش ایسا سگری بیلیگز بر لاسور ایله
کردمن وصلی ساری قول سونسا کاتای

ز لومونک عید اتوقی کورکل نی قسد اماغور
کیم بولدی مسکا او شبو یاروق دنیا قرانغو
نی سود قیور اییدی جو بلما یه بیدم اغو
اغزیک بیله تارلیق تالاشور پسته یی اغو
بوزیکینی سو ایله داغی جانیکدن ایلیک بو

میگیز با رو صفت رخوان مودور
قصد اخی کوز لارین کیم کورله ایوز
چیقارم خطه بوز میک شیبو بیله
جهان نی تر تی یوسف دیک جالی

اغیز یا عجب خندان مودور
عجب عیار تر کستان مودور
ملایک خدی لوق انسان مودور
ملاحظت مهم بر سلطان مودور

بیر نفس بوینور که بوسا کند یار در دین

ای آبی خچر بختیگدن شکایست

ای ساچمک زنجیری نینک کشته سی اهل
چرخیم کور دوم بوزونک قاشینک مناسیدال
ای بوزونک نقشی مصور ایردی کو کلوم
بند زلفونکنی رایشان ایله قاشینک الیا
جو ملک اور حد یعنی بیلمی بودوم اول سلطان
یم که طرح لاری سیو ساخر اریق تار تاروی
رحمیتک سیکاج انانی نینک ایله قشقا

کوز لاریف ناز و کشته فن لار نید اوزون
صنحه اولده حقیقی سوره و التمس دنون
بند املاک نی بنیا دیکلکس تن بودون
کیم یانیمی ای کوز کاروشن راق کوز بورج
بر بلا کیم شیمیو لاجم سوزوم بویون
کل بوزونک شو قید اورتور میسکین خوار دور
رحمت قیلک خدای اوجون کیم یاسینک اوجون

سیسی من انکلام ایدم پونا امیشنوک سین
بر موج جالار ایب تویرا دینک حقایق دین
از لده نی که ایتمک کونکل که خوب لار دین

کونکل کافت و جانته بلا امیشنوک سین
ای پس بانی کی کوزی قرا امیشنوک سین
بومر بخر محبت و غم غم امیشنوک سین

دروغ آتیس منیف کو کلوم تن و جان و روان
 بر لور هر صبحم رین کل و دم ار عزان آیدن
 کونا که بر لاسون آلوده باک اول آستان آیدن
 زی بولغای و عده خیساک زی بولغای شادمان آیدن
 ایدر بر غیر ختم کلشن مثبت جاودان آیدن
 بیجا کستای لقمه سیرله او تارین هر زبان آیدن
 چون ای حسن ایلی نیک مای سجا بر تو زیان آیدن

بر یونک محلی که رسک ایلیور می سروروان آیدن
 جن واکوز لایم می که یوزونک شو قداغان
 ایشیکتا تو کونک نیمه یی این سال ایلایز می
 نو فایدهس مومسانک علیکن کونک کال لطف آیدن
 چه ایلیک رو صیسن مانع طیبیت و صد الماسون الحق
 صبا بر ز ایل دل کونکلی او شان ز لوف احوه غیبی
 اوتار داکوز او جیدین بیر اای می سیرله سود ایل

جونی چمنونک بیلین چمدوغایت مغان
 سین کمال لطف و کرم پر لغایت مغان
 میندین اول دیوانه کونکلو مکا حکای مغان
 عیب اکر یوسف جماندین دیوانه مغان

چای ای دلبر جبا با بین رعایت مغان
 بنده نیک فاحدی بار و صلیک تمنا مغان
 ای صبا قیساک او شان مشکین سیلا سلیدن
 و اعظا چون کوردونک اول ای نیک کمال چنی

ندین کافر کوز کنی ساجلا ریکدی
 نظر با کیره خوش سوز باک لارغ
 سنک بونیکغه ای کو کل دیایم
 حقیقت دامج محبوب بر دور
 قیور سین قامت و لعلین توقع

قیور سین قلی جانمخه قرا سین
 یوزونک اینی م کوز دین ایاسین
 یسی زلفینه قلدیک قبله سین
 ارادین حقیق ای باد صبا سین
 اتای راپستی شیرین کدا سین

ای بو کو کلوم نونک حضور ی کور لایه کور سین
 سین جاجلیک بیلد عالم دا خود مودو ای دم
 بی بری اوخسار کنا حسن ایچره ی انیس ملک
 یوز اوزار نونک حریمکن سالیب ای حسن
 ای سو یوب ندین تو بار کو کلوم ی با حقیقت
 ظلم بحران بر کو کلوم شهرینی قلدیک ع

دولت چس نوکغه بولمه اسروم مودور سین
 حیف کیم بولدونک دغانیز لقی بیلا مشهور سین
 سین مرخت ریاضین نیکلیکان مودور سین
 مودوم ملکین انعال کلدیک م کفرغور سین
 ای جمال اینه سی سین بی عجب منظور سین
 کیل ولایت ظاهم ایاب قیل نیا مودور سین

عقل کل برشته دور سودای رنومیکه الیکده
 کراتای بو پ مجنون توت انی مودور سین

طوبی بیخاجی ایکی بیخاج تور تو من ایکی
 غم طایعدا فریاد بیکس جان نیر اینس کیم
 زلفونک جهر کس نوز کاسایب ایکی طومین
 عالم دایم کش یرق ایدی مثل اتایی

اوشاقان ای کیم سکانور قیلب سین
 شیرین لب ایله معدن ک قیلب سین
 جان غارینجه کافر خیر قیلب سین
 سینم انکالایق ی شکر قیلب سین

ای غمی حسن دجایک میر لخت و نایح دین
 کورتلار کولکولک کولکلت الماسکینان ارا
 قاب توشین ایله دین قاشلارینک قیلدی یان
 زلفونکوز سوز ایدیه جانین فدا قیلدی کولکل
 راست بول تینک اتایی عشق سمر لاد

ی ایبار سین بر قبا با قاق سین محتاج دین
 کوز لاریم نخر رو اندوز انبو سنج دین
 ساجلارینک خرد آیتی دور نیکه الحواج دین
 کاروان حین غداری جاره یونوز باج دین
 کیم عینی دور اوار بر دم دایوز جلاج دین

اگرچه سین اچمد اوربا سین
 معاذ اللہ و ف دین اور کاقیلسام

خضا با بنید امم یس منتها سین
 مکاره چاکم قیلسانک خضا سین

اتای اول بزی کل چسرا تیندا

سیکان بفریدارنگ کایسین سین

عینک قیدی کوخل کاعشو داغین
بمی چسته کوخل لار مکی دور
یوزومکا با پس قدم سر خوش لوغونکده
ترحم ایما کیل ای تاملاری نون
ایسکین ایتلاریندن یاد قیسانک
بر یونک غلین بودورد اکور سه طوی
قیلب نوز اول سیجا جانجا قصد

مشوش المیدی عقلم و ما عین
قرار نونکنی ساکن راک تراغین
موتو تای المیکم کایر دولت ایغین
که بحرینک سالدی جانفوقا طالعین
بیر اول ایت لار طبعی پزی ساین
سایب قاجای او پاتس روضه با
اتای میل روان اداغاک پراغین

ای حور عجب روح مصور قیلب سین
بر عارض وزلف و قد و قامت کوسینک دور
ایمکی کشید اعتل و خود قانوسی بوستور

جان الفوجی پیرادی سیکر قیلب سین
رشد سن و سبل رع و قیلب سین
بر طور دایسین نسته حی دلم قیلب سین

ای پری بیز صم سین نسل ادم دین موسی
 صورتیک روح القدس نیک موی کن بقدی
 عازینک نیک کعبه سین کوه کانی ضیالین حاجی
 بحر نیک اول تورکان کالعلیک نفوس دا جان
 جان دماغی بائی شیندن آشیق برینی
 ای بار کنی کبوتر کیم سنی ایل نامه دیر
 محبت و غم برله عمر و کف برلدی اوج ایلاد

بملک باجور یا روح محمد دین موسی
 ادوی چهیزه لیکان اسم اعظم دین موسی
 دیدی لار جاهه رخدا اینلخه زوم دین موسی
 سورا ای کیم محمد عیسی روح دین موسی
 حین ایقتیل ای نسم اول زلمی برجم دین موسی
 کیل کوزوم دا ایشان قیل بارجم دین موسی
 ای انا کیمی سین محمد طنت و غم دین موسی

سهر چرسن اچدانا موسی سین
 تبسم قیل لعلیک جان باغ
 اگر حور و پری بو پسیر اراکین
 بواق ایودا قر اولوز لار بسی بار
 نیریک لیک حاصلی ای یار دردی
 کونکل دردیغه بر درمان قیل ایدی

زمانه خوب لاریغته شاه سین سین
 کبر عیسی روح الله پسرین
 سکای جان بکون دکوا کین
 ویکن قنف فرخاه سین سین
 کراو لسام انده هم سمر اه سین سین
 جو جانیم درد دین اکاه سین سین

سینی او تورا کای غمزانک مصلح
 پرکی رخساره لار نیک خسروی سپن
 اراد سپام بیلارین تیکمیدن یکم
 طمانی قول لاریم دین دور دعیش سپن

کوزونک دیک کاسرینده لوسون
 سینگ یک جان شیرین قانده لوسون
 عجب جانیمو دردیک تن ده لوسون
 انای او شوسوز کابنده لوسون

ای از لیدین غم نفس دردینک بید جان عزیز
 کوزو ایمان ایی نیک شر حسی صاحب نظر
 نازوشیوه میر له خولمار دنیا داکوب تورو
 خسته کونکلووم قاسلارینک پاسبینه جوان
 سترار ایرسام فرادینک درویدین عیب اتیمکم
 اییدی کیم طعینک خیالی میر له اوسر دک مین بولم
 یارغین ترک ایب انایسی دیرسن ایی ناصر دلی

حاجت ایرماس تورسکاخ عرض ایلمال کونکلووم
 کوزلارینک اوق و قاسینده کوزار عین
 یوق سینگ یک شیوه ی پرقتنه نازی بون
 کوزلارینک مر کوشه دین جان تصدیق قیلدی
 میر صنوف نایراندین صبر قلیای تقی سمین
 باهده و آب حیات اولسه بران کاس بعد این
 ترک ایار سوادی مرکز قدیمی محمد مین

کراتابی دین محبت نیک شائین ایسا پائند
 یکر پیکند او قن جفا رعای ستره اعلیٰ

<p>بیم دین میانین دو ای بحبران قیاسم انکا باجای بحبران اول اولک ابرورچ جای بحبران داند ایما پس اول و رای بحبران بولدی غم ایان کدای بحبران محموز انار ایسے لای بحبران دیرانی نئے نرای بحبران</p>	<p>جانو بجای دور بجای بحبران یقینور کیتی کوزیا سیم اوزکا بحران دیما کینز صنم مزاین دو رخ صفتین کر قیدی واعظ شاد ایردی کر نکل وصالی بیرل هر کیم نی کر صاف وصل اوسوروز عشق ق غمین انا دین سپور</p>
---	--

<p>جما کیک تا ابد بایسده بولسون بنیم قیل جهان بر خنده بولسون ادیا بولسون ای دگون شر مند بولسون</p>	<p>یوزونکن خورشید یک با بند بول تکلم قیل سا جلیسون درر کوم یوزونکدین برقع العیسل مرز مایا</p>
--	---

او شال کیم جرمه اچتی بی و صلحکاریدن
 فی دلدردین و فایردم فی یارشم ششم
 پنجایم اختیار ایم سکا جالیم نوز لای
 برویو کی بخلی موکسید اجوبلدی ستم عالی
 رود اور بجر خاریدین جو بلیل نوری شیشا
 کو ککل لئو کدین اوزین دیب قراری کوزو ک
 یوزو ک عشقه اجان برده انای خارم پر

ملک اچور انکا قالماری بحران خاریدین
 تو لولدی بودل پرغم همان نیک کاروباریدن
 وی عیلم کسینی کور کج کتار اوز اختیاریدن
 معاذ الله که یاد اینام جسمی پرو جواریدن
 سکا تیزله تسل اچاس کیتی اول کله اوزیدن
 قرارسون کینا روبر اوزی بیخان قراریدن
 عجب ایراس اربوت کل رحمت قراریدن

چو کیم دلم مینی کویوردی بحران ناریدن
 عشق منده اغریز او کاپس زنجایک کیتی
 کوزلارینک لرتو کسه تا نیم جان انجا بوسن فدا
 مین نیای باغ بهشت و قصر حلد و حورنی
 عاشق ایراس اول هموس کیم تلار زبریر صل
 ناصبار لئو کدین مین حسن المیدا یاغالی

عاشق لئو کیم سکا ت قیسم اینک ساریدن
 بیجان یوسف او جن ناموس و کت و عاریدن
 کیم جابعن دفا مود یار غه سیو کمان یاریدن
 چون سکا یردم و صایک کیتی را تئور باریدن
 عاشق اولدو کیم و صایک کتدن ایشتر اوزیدن
 سکت سو داسی پلدی تهر جن عطاریدن

ای جنابی من سینه سیودوم که جانان بولجین
 مورنی از زده تیتما خاصه عاشق کویلی
 قالداری جبر و فراریم آن اوی اچمه هر زمان
 جمله عالم قاتیلکدن ادرک تورلار را پستلیق
 اولتورکدن یزنی نده حصوم سیودی برب
 رمینی بحر اغرنی اولتور ساسم کلما کسور

بیللیدم موداق وفا نیر دشمن جان بولجین
 حسن کلید انلار سن کیم سلیمان بولجین
 کوزلایم نیک ورمی دیک شهان بولجین
 حیفا ایاس لم سن موز کدی عهده ایجان
 نوزیان دور قلما غیل اغر نیشان بولجین
 کهان رحمت کلیل حالیمو پازمان بولجین

ای طرفه کسین نی عجب اوی دور کسین
 بیر بیک لاریک اوقی بره قیلغان یورایم یینه
 کونکولوم اوییدا اوز کالار دیر ما کاشین ییر
 کورکلور کیشی ار علمی دور و خود کونکلر امان
 ای غم اکر اولتور سانک امانی یا روق ییر

هر قاید که بار جان و کونکلر محمدی دور کسین
 بیر باقاق ایله کوز اوچیدن رسمی دور کسین
 چون دنیا دایسین اوشبو حرم محرمی دور کسین
 بونون دا اول کسین باری نیک علمی دور کسین
 نلسون نی دیسون چون کسور ی نیک غماید کسین

دعوی قیلور بخت عشقینگی عالی
 نازک ایلیک لارینگ خانکار احتیاج ایس
 او سرور کوزونک کرشمه دامر لفظ فان کوز
 دردیک اتایی حلقه بلوشی بولای دیسنگ

تا قایسی بخت رطالعی زخنده یاری سن
 بشتین ایاقو حسن لطافت کاردی سن
 ای نازک شیر کیر نی میدان سواری سن
 قیل کوز باشینگی مردم اول ای نیت شاری سن

ای جانیک رو ضعیفین منفعل خلد برین
 خرم غمدم نی یلیکایر کوسی ذور عاقبت
 سر کجای آ باش قویار التون بوسه عیقله
 ایل او توک نی بید ایتار لار که کھی یکنیر ایلا
 بیخاکار ایلی کادین وایا زین بیسور
 رسنگ ایتدقن توتار جانیم صراحی دیک برام
 جون اتایی تابی یازین جان آرادین موسول

سزاغیند شیمه سنید اخضر و عیسی شم شین
 کوز لارینگ ناکشید اخلیند از سی حین السین
 کرانیا فایس لاردیل اول ایتیدا نوز حسین
 ای نیریک نیک حاصلی سن منی اولدی ساغین
 اختر از اینس کیشی کاخ کوزونک یوحی دن
 دم بدم او بسا یار نازین لارینگ لبین
 لی مع الله قویدا حاجت ایاس روح کامین

انای پس کی سلطان وصالین از زور

تفسیرح الیه اگر مردی بود که اسما پس

فانصوب بولدی تقصیرت خاتمہ تقدیر دین
بارہ بارہ کو یونکوز دا بولدی التون دیک یوزوم
کوز لاریکنی توش کوروب سورسام جو برینکا
وہ فی مصحف دور یوزونیکیم کشف کشف الہادی
او یقوت غمہ سپا یه لار محتاج دور لاریکجا
یونمینگ کو مظلوم دای عشق اعغید و رای
بند ز لومنگدین انای کی کو یکنکی قیلا چسدا

سغیدی محبت دین ایلمک تاشن حین بصیر دین
بارکر تو برا عید اخصیستی اکبر دین
بو تو شوکت بقیرنی سورسام کسمیر دین
حتم قیدی کور کاج انی درین مسم تفسیر دین
پس کہ تیناسین سین فغان زمانہ شکر دین
قوی دو اند بیری یکیم ادلی ایش تیر دین
عقل ایماس دیوان دین توغای براق دین

ای سپرونا ز قایسی جن کھنداری پس
یوقامت دیویوز بیلا فردوس باغی نینگ
عمری دورور کہ صید بولوب مین کندینکی

بو شیبوریرجان وگو نکل اختیار کی پس
طوبی نهالی بیر لکل دلالة زاری پس
بیر سورما دیندن بولدی که کیم نینگ شکاری

بر لغالی اغریک سیجی غیب ملکین جان
 کور ایسر کان سانک یوز اوزره زلفه برتا بیکی بان
 میل دپر قالمه کورونور زره جیغا پس باعدین
 کور خیال زکین کیم اوزیکا یا علیق اتاب
 ای کوکل اول بسم تن وصلین قیلور بوسانک
 قانیک سرونی اگوش دپس کور
 لعلین بزینک قانین مردم انای سو زیم

خضر نیک آب حیاته آرتا دور ظلمت و اجهان
 برک کل او تیغ اوز شتر جهر سنبل ساریه بان
 او غری لیتی قلیخان او چون کلمی لیکه من ارخوان
 گاه اغریکنی اوبار کامی ایلیکنی کتان
 قیل یوزدنک التوینی غم بوره سینه امتحان
 توغای ایردی اویاتین شیشا زردان
 چون ایریاس سر چاکم بوسا لارقان بر لغان

چاک ترک ایسا بیلان سچا و فاسوا سین
 کونکل سا جیکنی دعا و ایلار اوزون تو
 یوزونکنی کور دوم و قیلیم قانیک ساد
 او شال کور حسن ایلیتی سیدوی عاقبت
 رقیب کوییدا یول بر مکنار من سیک
 چسدیر اول کیشی کیم بوسهر اطلس بو ش

نیشب حمید ایلورین مینن خا بوسا سین
 لمر کور زحمت سود ایلور بلا بوسا سین
 کیشی کور کوب فی کور سا قیلور دعا سوا سین
 کور اولر درد ایله قیاس دی دعا سوا سین
 یا قیلور دیو کور کلوم کلپیا سوا سین
 قویار سر یوز قیلور شال دوبریا سوا سین

جان صورتی تا نیک کیم ایرو در جان ارا سید
 بر چسب بر جان و لطافت بیلا پستی
 کوزیاشی بر لب باد صبا عیدی بر تنی کاش
 سادگی کو کنگلی از اینی خرمبار بلا کسینه

میو پسته حق ابا نیده رنجور بولاسولف
 کیم ناز عیلا سون دیرد معوز بولاسول
 جهد ایلام دم بوموخ کوشور بولاسون
 سیج کیمجه کو کنگلی اوریه مامور بولاسون

د

با وجود عارضینک برک سخن دین کیم دیسون
 دینانی ترقی نیک چسزنگ بیلا دریم سوزی
 حکیمت بر لب دم اورا پس دزه صراف عقل
 تا وصالیکندن یراق مین یا و پکس سیج کیم
 ز لوت و خالیکندن مخطر بولدی عالم بعد ازین
 کمر و فن ایلاب مینی صید اچی دیرلار ایل کسینی
 ایشیکلر کیم شهنش لارعه اندا باروق

لاله دین کیم سوز لاسون سم ستر اندین کیم دیسون
 یوسف و یعقوب ایله بیت اخوندن کیم دیسون
 اری نجشی بارایجان اصلی یاندین کیم دیسون
 بجای اولدور عب ایما س حال نیز بدین کیم دیسون
 نازدهموی و نانا روضن دن کیم دیسون
 مین از دین متبدا مین مرفن دین کیم دیسون
 بو انایی دیک کلدایی لی وطن دین کیم دیسون

د

جو بیلدیندا غزیدن وحدت رموزین

انایسی قطع قیل محجوب لار دین

دولک

کوزوم تا کوردی ز لینی ننگ کیدین
سورار حصاره یکنه کور ساپسون
نی بلیسون طوبی سپوکان بت تحت
جما لیک انتعالیدین قیریل کل
اوجان صورتین کورماک تیلار سین
مینی تیلیریم یاراپت سیرکاتی
انایسی چسوک این رصیب قلدی

لوکل بو نیومخه سالدی عشق بدین
نی زیا لاله دور دیب نپتر ندین
سینک بهقا میکنک سر و بلدین
ترا باشین الیب لیتی جن دین
کورونک اولانی نی نازک بیرین دین
کو فیض اسم اوشول تیرین بدین
ملاحت پیرله کیم دیکای لاراندین

دولک

ای نوز دیده سین نیز انی نوز بولاسون
وانند اگر چایلینک اوچون بولاسون وطن
جنت تا کرختی چسولمتی کورما سام

مسج کوز جهاندی مانع منصور بو
هرگز کونول خرابید اهور بولاسون
کوز سوی سونغا پسون وحم حور بولاسون

ای کو کل ترقی قتل او شال صاحب نظر لار مینین
 بده ایچ توت کوشه خولار کوزدیکل فارغ اول
 قتر الحیدر اباد شاه لار بار سباه و تحت ایلا
 بار ساهی خواره لاری حوار کورمه اسپرولیم
 قاضی عشق اید اول محتب قانی حلال
 ای خجارت دعوی مینان جمله نام و نکل او چون
 کونک فریاد یکنیا نیس اتای بیلتیلا

کوزکا ایما پس لار فرغت تین سیمان مکتین
 تارمه ات دتون او چون بو ترقه ایوان مین
 کیم او رور لار قدسی لار کوندا اولار دینکین
 نیکر دین اوزکا کیشی بیکس اولدینکین
 ساطار اوزما سوشنی و ساطلاماسی حرمین
 کیل دی میخیزه و اگر کیل کدالار سمین
 حق تعالی دین مجد جوکی سلطان دین

اوز ایلمان کو کلنی خوب لار دین
 کو کلن بولدی و صلیکون کرفار
 بلیک شوقده اهر خط کیم بیتر مین
 کو کل لار شیکرین سلطان عشقین
 خلیای کوب تودور کفان دایکین
 در پس عارف اول قتل حرم حاصل

تین و جان دین عزیز محبوب لار دین
 او زردلی جمله مطلوب لار دین
 او قور داقان تار کتوب لار دین
 قیلوریه جمله دامغلوب لار دین
 سورونک یوسف سوزن تقیوب لار دین
 چا دفع وجه و مضوب لار دین

کو کل جوان ز لعل کوه معینه بولغالی جون لوی
 بهشت عدل الحیدر اکیم او کار لار شایع ط
 یکن عینک ناری یانیده نی طره سبز دور کرم
 اتای شعری جون بولدی لیک و ضعیف ابلس

بیرون لاریخ واکامی جز استغفر حایندین
 شالی پیش ایمس نوز بیرونیک نهالندین
 چایا لینه اورتا بدورانی یوز اوت و یانین
 یاییدی سوز بنا طیدا انیک دستنی جانین

ای پوسه اوتس کنوشول دلی دوتای
 رخساره وز لعل کوه معینه معینه
 هرگز قد میکلین قدری کیمکی ایروم
 مین قالدیم عشیق داعی بر کوش کو کلکوم
 خورشید بکین دنیا نی حسنوک تو تار
 هر چه که محبوب جانیف محب نیک
 داردی اما هیچ طلب الیامه ضایع

یاد ایله منی پسته ز بخیر بلا دین
 کلبه داجو فرق ایی کو کلک افنی قزادین
 باشیوه بیراق ییق متاین شمشی قضا دین
 یوز سکر که جان دردی سری کیتی ارادین
 کو کلکونک اگر بولپ ایدی فزه دن دین
 بر فخور ایشی خبر قول لوق و پسیم و رضادین
 خوب لار عمیدا اولی انیک دردی دودادین

جانین سکا، بشوردی داغی باردی اتایی

قیل تر بندن ماری اوتارد الذرای جان

سین نیز ای چی خسته سیوان تناسین من
قایدیه بیر این کیم کا و این درد دیم یینه
با یانی بروردنیا و ابار چایسه نیکی کی
مجنون کونقا ریکین سیسی غینده
زلفه تک که اوزون تو تملار انینک فکری اذدر من
کوب جور و چالار سکا قیلدینک اول کولکونک
دیر سین کونقا قتم دانینک صبر اتایی

اور تاندی فرا وینک اوتید جان تناسین من
بولدی حکیم حسرت ایدقان تناسین من
یوسفوز بوسینک دردینکا درمان تناسین من
نچه کیز این بی سر و سامان تناسین من
بریشام مکنک بر لادی مهمان تناسین من
بولما پس بریدین دزه بشمان تناسین من
صبر اتمکای حرن فالادی امکان تناسین من

حکایت نصیه یوسف یوزونک حسن و جا لیدن
فی ثمرین او غنچه ورا غنیک الیر کولکونک منی تونو کونک
جما لیدن اقبایدور و رکف کوبدور ماس ادرش تا کیم

سبح و خضر اعجازی عیان لعلینک زلال لیدن
یا شوندی مرچیا سور سام تا بیگاس انقبایدن
الاجیم سافلا سون دور قمر عن الکمال لیدن

تذکره

وهی دولت بودیم جان کب اینار جام اغزیدن
 یلما سون دینب سیرن این حواس ولی لام اغزیدن
 کرب با کعبه ناسه مسج بیغام اغزیدن
 سورمان دیرمن دعا کرکدیش نام اغزیدن
 خاص کو کلکونده ب دست ایلمان عام اغزیدن

قایغودین بولدوم عدم مسج تا بادیوم عام اغزیدن
 کوز لاری بوزغ اورار عاشق بید هر غمده
 یوسفور کل غنجه نینک حدی نهم تبلیغی
 جز کچک لار نینک کنه بین یگیری سورمان بده
 تاش بغیر لسی خولار مهن ایا سی توت نهان

تذکره

اخو کوز او جیدن منکجا بیروم نظر سرائی جان
 کورودین اوتار ناله و اسیم سرائی جان
 بیلکده تیلالت تا مادول الای سرائی جان
 عیسی دیکان ایل لعل نینک دور کمرای جان
 اسیم توتو نیندن نسی قیل خدرای جان
 قیل لاری کوروب تا بادی سیرنی سگرای جان

فان باغلا دی بعلدیک سو سیدن جکرای جان
 سین بیرون ای سینی غب تورسکا نینک
 اغزینکده سوروب بیلادول الا قیل او چنجه
 اولکان کیشینی تیر کوزده دور بیس اچره
 کیسولکین اکر اشتی سینی لچر و کوزدور
 شیرن دو داغینک حد میننه یلنی باغلا

انہی قول کہ ایم دوزخ میں

ایک لطف کون شے اللہ درم

دل

بارجائیں دیکھو کی پس بی جوش
اوزنی اوتور مار میلہ نینق دین ایراس
باوجود بوجہ الیتر و ناسیدن کو کلن
یادگار یار یور یوریم داعی ریشم شینک
وصل نونشی دینا دبولاس ایامی شینس

باقی برتسون یکدی سیر فی خاص میں درون
میں اوزونی اوتور ای میں برک کا وہ شین
وہ لہ تدبیر المائیں میں بوجہ ان ریشم
عزم ای جراح قویعہ بو اور کا ہما س
جان مجروح کنی سا ماعا عاشی ار سنا ک

دل

شمہ شرح ایاسام تابونعدہ بحران تصدین
نور قائلند انوز یاشم فی قصہ خوان لار کور کمال
تذکرتی قانینی پکنک میں سور مادیم ادرستی
یش بت جس عشقہ احالیم فی عیسکان کشتی
پسبل رفیدین اوتساک ای جبا نیکر او

سین دیکای سین کم اوقیدور ریر کفغان تصدین
اوتوماس لار مجلس محفل اطراف ان تصدین
جول سور دکما پس قاضی عشق انداقان تصدین
مسطق الطیرہ اچرہ لورسون شینج سمنان تصدین
عضد فنیغای سین ایامی نینک بریشان تصدین

تور

تور تو بچی قلب ایردی عاری سیوچیران
 یولدوز کیمی چیب چورده سیدانیز مہتابان
 دیدیم کہ بود در البتہ بلیس سیمان
 حین ای کیم ار لار یولده مہری بہرین
 تزن کون کیم زرات لار کیمی عجراد سامان

بوجوم سچو لوقستی میکانیر کوز لاری حلبان
 تیریشی عیلائی اول شترق حسن ایردی
 بوردوم کاشید مہر کیم چری لار مغیلب تور
 سلکون اتی نینک بغینی کوز کوقیلا لایت
 چیران کوزی نینک حسرتیدہ ایکن اتای

دوک

کیشی اکلکاماسون ناکاه دیر من
 پسینی حسن اورد اسپداسا در
 کاپستان ایرم نی کاه دیر من
 یولونکده بنده خاک راه دیر من
 اینے عیسی روح اللہ دیر من
 پسینی بوجو ایرور کیم ماد دیر من

حسرت اسپتہ غم دین او دیر من
 اوزوم نی بیکر کدای کوی او دیر من
 پسین اول کل غم منی کیم کیم کیم
 بر یول تیر نی کچور حیدم نی بیای
 میں اولکان نی لپنک تیر کوز دنی
 تزلونکد دور اولی داعلیق مار کوردن

پسینی بوجو ایلدیر من ماه دیر من

قاشیکه خد او حشامین دیب یوردورای
 بحر کینه د اوز بایشم کی کورما کوج سیرمادی
 او شوبوزی یوسف کفان دیکای لاری
 ای مصور سیرنا کند اول بی صفت میدستی
 یو موزور ایکی کوزی کورساتا منی رب

المار آفریه الی ما تیان صورتین
 سیر مصور دجله و حجون د امان صورتین
 کورسار جازه زخدا فیده زدان صورتین
 سیر عایسن انیده منی حجون حیران صورتین
 خود کوراکس بی کانه مسلمان صورتین

ای اقیاب دره یورونک تو لون آیدین
 حیرت نایمن که باجای اوستین کینک ساری
 پیر کورک نی حق یار اتالی بودار دینی کا
 کل منفعل دیسام یورونک ایندا بوجی بار
 سستم اگر تیر پ برکون نازد اناهای
 کمال نازمه سپرجه بیلا تو تیان کی کم

باشینه سایه قیل تزار لونک سما دیدین
 سلطان ایاز یورونک کات اوز که آیدین
 حوری کسینک کلهادی جنت سر آیدین
 زنگی خجالتی بیلور خود حور آیدین
 حوری که من جیکاد من اینک قاش آیدین
 بیس تور کوزر مکا دره اینک خاک آیدین

اول یوزی آیدین جو ایبر دیدنجه بیلا
 بیجان کلک نیانی تیکار سن آیدین

دوره اول

سابق کیلتوری کلکون ک خوش دم دور بوکون
 کت با و صا دین تابی او لکان لاریت
 قامت کلن جن لار حیدر تعظیم او جن
 بر نوزنده کتشن و باغ و بهار و باغ
 هر کشیکایم میسر دور پری و ش بار ایله
 کیمیکایم بو پر سنالی پرله می دین سره
 سپیل و کوش و ما و مین کیلتور سه لار
 کیل دبی نیجانه نیکسیت اطرا مین میل طوا
 ای ای ای بولد غافل نه پریس مقدم بیله

علم از خنده نوز و عیلم دور بوکون
 چند اباد سببا عیسی مریم دور بوکون
 سانی کلخ کلین کس پرو انید اتم دور بوکون
 کند خضر امیکر نیک بن و خرم دور بوکون
 جوع نرش ایلا پاس حاشا ک ادم دور بوکون
 او شبو نوز شیش دین کوهلکان غم دور بوکون
 جام می مجلس و ابار جا دین مقدم دور بوکون
 کیم صنم لار لعلیدن می باب زرم دور بوکون
 عمر نیب سدم سحر مار کت سب کم دور بوکون

دوره دوم

غز نیکنه کیم قیدی اجیا آب حیوان صورتین
 نیر فلک نیر کیم اوقور لار نیر کاتاز اید بشر

بیر تبسم و اعدم دین کور کور زجان صورتین
 یوق ایسا بوجه اید کیم کوردی ایسان صورتین

چاکیم خون ناختی بیلدی اغزینک
 قانی دادای ماحت ملکی شای
 دی ای عسلم دبلرین تهر دایا
 یی نیب ای رحمی یوق قایتی کولک
 گلای سوز لاپس اغزینک قایدیه
 قولاق ساساند اتای سوز لاریک

چک یلقین دیدی لاریبار مجاصوم
 که بچرینک ظلمی قیدی نرنی مظلوم
 بز که کلکوم حالیدن قیل ذره معلوم
 عزایم ناکشینه دجوم دمرحوم
 که کیم لوط دنم بخت مدوم
 تشار ایگای سیکان یوزدر مظلوم

قیدیم هوس لیک اوزه شیرین باتین
 اغزینکده مخر ایتی عیسی کوروب زیاد
 سین حسن ایله غمی سین دین پستی نقیر
 بچرینک جولیده سوسا کلالرین دلی یاسود
 مجرب وصله سیده اوقورین محسوزی
 زهار عشق شیشنی اوسال بوغده ای کول
 جنل خله لاری نیمی بو بربود هر ایتدی لاد

بودوم ایکی نی کوثره آب حیاتین
 بزوش قاجیب یا شوندی کولک ایل اادیاتین
 ییل لار دایر نظر منکا اغز کات پین
 هر خه کوز بکشیم اقرار اترق فراتین
 قطع تعلق ایجا کوجه کایات پین
 اسانی مشکل ایردر ایتک مشکلاتین
 کیل خرقه کی تایی روان بول براتین

عقلمی یوق حیوان دورور یا فهم وحسی یوق جاد
ماه تابان پر کچا لوکتین سالور پر کا اوزین
اغزغا الماس ای بی ضرور شیرین سوزین

کیم که حسنو کمنی کوروب بولماسه چیر انیلم کیم
بیکیکی بی سرخوش بوغونده بیرکاتا بانینک کیم
سورغالی لطف الماب انی سرشتا نیک کیم

بی عنایت سیرسکا جانای تقصیر المادیم
پس که کله ایتیم کی سیم نی اورون تون
عقل وسوشوم ذکر و نکیریم داتعا اوزکائی
سیرنمان رخساره سی لاله بیکیم سیر قدی پرو
بندنه نیک حقیقه معنی انواع لطفونکدین بوردن
خدی نیکد اوزکا لار اعلی مراتب و شیب
بیر ایاچی پسر نیکد امر زمان پر زاه اوز

جانعه بیتیم قیودین ایانی تقصیر المادیم
تزی کی کوکلوم نی غم وسووانی تقصیر المادیم
قیلادیم بر خط حقایق تقصیر المادیم
قول بوغونکده امین همان لالای تقصیر المادیم
ایدی بو قوریری هم بیدای تقصیر المادیم
بار جادین بولدی بو قولدای تقصیر المادیم
یادیمکس سین مینی یارای تقصیر المادیم

قیما با قسک ای خوب لارعه مخلوم

تزیار سندا ایلی جانین خسروروم

یاد ایلیا کیس ای شاه دیگوم دور داعی اولگوم
 ایما نیم اوشال نه دیگوم دور داعی اولگوم
 یوق مکناد لخواه دیگوم دور داعی اولگوم
 بولسون صدق کندگان دیگوم دور داعی اولگوم
 پیش سر ای تحم شاه دیگوم دور داعی اولگوم
 سیدین بولونک اگاه دیگوم دور داعی اولگوم
 روحی سکا سمر اه دیگوم دور داعی اولگوم

بحر کنیدا بلیکم آن دیگوم دور داعی اولگوم
 احسرم ار عرضه قیل ایمان دیسلار مین
 سور سا ملک الموت سکا حور کیر ارب
 ای فرمن کل دنیا کسین باقی بول اولپام
 جنت داکیم ال اذنه بولور زنده جاوید
 حذب لاریخی کیم توغاسا لاروق صلیت
 عشق کده اتمی اول دور بولغوسی تا حشر

نیکری بولسون قاید ایم بولسا کتنبه نیکیم
 بوغاسا کتنبه نیکیم یاری ای او شتر سکا نیکیم
 قلیدی عالمنی منور ایکی چلبه نیکیم
 بس نه معنیدن ایدی کونکلو منی افانیکیم

کرجه اولتوردی مینی غم پر لبحر اینک بلیکم
 ییر بلیک نیک او طاری جانیم دین ارتور منور
 بعد ازین کرای و کون توغاسه بو قونوز احتیاج
 سوز نیکینی سر تو یا کور مانی قلور سن قصد جان

ای بسی شید اگر کل لار قلدی قاسینک سکیم
 قیل نیایکی باریش قلمیش از لده بر قلم
 پسین ورجان بجهیم تو لاری علق
 درق از لوتک او چون چمن دیدک او مال باس
 کیم سکیم جاروب اتای بوزومی خاک اندازم
 لورکالی او سرورک بوزومنی صور ز ایل لاری

بیر نظر قل کونچدن نیرکا اوز با سینگ سکیم
 بلیکله تصور منی قیغاذه تا سینگ سکیم
 تم تولون ای اینناکی داغلیق قرا او سینگ سکیم
 سین تیریک بول تا ابد بوسلا قورون
 کوربول تیب میسی تو لوقه فراسینگ سکیم
 ولدی لار بار جانای میست ولدی با سینگ سکیم

ای غم و دردین سینگ یوسته عیش و غیریم
 هر نمازیم دابینگ کا فرغ اسلامیم اگر
 ایشیکلدا ایت می کوردی دیک قالمادی
 گاه کامی ایل کوروب سپسومکنی چران بو
 فرقا سینگده اوتار اوردی بو صوف کونکونسی

مهر و صیفت میرله بوغ و ولدی از لده طنیم
 زلف و خاینگ تول بوغین دین اوز کا بو سیم
 دو لیسنگد اوز سینه بر کایتی عت حیم
 میس سینی کورکان ساین آنا پروغی حیرتم
 اه ایدی قالمادی اه اور عالی هم تو سیم

قیل کل اولساند اتای چیرتم هر له دیا
 کرسینگ عشق بیل او پام ز می کون قونیم

در جبین دشنام آید زین بر دواجی برین کجا
 سین می تو عظیم اینت قول لار ساینده
 طغردین تا و ماس آتا بینی ایسکی کیدن زین

عاشق صادق جان خلدین ایمنی خیماس کیم
 ایلا ریک خلیله ابرسام فی مخا کیماس کیم
 میج کدای ایت اور ساشیکنی تو زین کیم

تا کو نخل و اعراضینک تمیش مصور ایلام
 لوب او زون نون تا حو کساجا ریک او صفا
 تقد لعیلک شرتبذین بر دیم بر جاشنی
 بیروق التون یورد منی خطا سکی نیک او چون
 بر کیشی عهد از لده خیدی بر اینی قبول
 خچا کیم نغان قیلور من طالعیم مینا پس نظر

علسیدین جان خلوتین سردم منور ایلام
 مجلس کشفه دل لاری موطر ایلام
 ای عا الله سین لجریل کیم سردر ایلام
 شسته سیمین است کیم بر ایصط ایلام
 مین کونکو لدا ای یورد کت مفر ایلام
 یو یختیم قولاعش ناردین کر ایلام

از رکلا پس ز سوادین قید حوملار نظر
 مین آتایی نیک او دوزم فی روح پرور ایلام

بقایه در بر پیش کون عرفانی
فکرتین ارتقا روین هم نیک اوین

بقایت ای بریزو خفایات بات ایم
دینک ایم فایده سین ایانا ایم

ای عم و در دیک سیک ایکی جهان دین حاکم
تو تو خور ایران ملک تین بولدی پسنخی کوکل
حق تعالی خا ادم نی یار آس دین بورون
ای صاحب مشک المادی زکو کت ای کلوم تو
بلا ریک و صفیدین اور کاسوز لاسام اغرم تو
قول لاریت نیک قول اوغش برده تور من اصغار
غلیدی دیوانه اتای کوز لاری سر خوش کوز کوز

پسین بارید ایم کائیا فی قصه درد و بیم
تا ایشکا ایلار یک برله بولوتور نیر ایم
پرورش تابی سین غمک بولار کلیم
تایب سی دین حل کربولغان نینک بر مسکلم
اب حیران بوپ اول توریز میدیل نیر
کر قبول ای پانک زسی زخده نخت متعلیم
ای بی سول رسیدین اور کول دلا بعقلیم

حیسه کو کلوم دین خیالیک بر زمان کت ناسیم
نی تاین در مانده بولدوم من بر کو کلوم ایلیکد

چی کلیم صلیک اتا لیک تو کوم تپاس کلیم
پسین نیرین سیج بر دایر خط قرار تپاس کلیم

موتان دیسلا ر عمر انداوتی نیک یار سیدین

بو خسته اتایی پی انکار نی کوردوم

یا قینک تو براغی بیر له قسیم کیم
کوخل مطلق نیاسنو کدر مکار بس
چا لیک بر توی دور جلد عالم
جو یوقستور واجب مطلق دین اورفا
احد دور اصل افزع جلد اعدا
بی تویا بید اپ نذین اورفا
بو کون کو یو کله ایثار زور سیده

سکاسین سز بری فایسی صنم کیم
دفا یا جور دیا ظلم و پستم کیم
نشت در دیر یا پیت احرم کیم
وجود ممکن د بحث عدم کیم
حساب بی عدد و پیا و کلم کیم
محل عیش و کرسی و قلم کیم
اتایی سیت عزیز و محترم کیم

دیسانک کیم جان سربقیعل ایتم
تو کونک من سا قلا سانک جانیم باچا
چا سرحوش ایسانک چه کونک مندن

تو زرب من او شونا که تو لدر ات ایتم
اگر سا قلا ما سا گنک سین میل سات ایتم
وفا جام میدن سم تات ایتم

کچھ سورا اور کذا یعنی لطف ایله بادشاہ ہم
 باغ جیست تنگی توینوسی نی کیہ ہم
 ایدی اوجار لوزوم دین اول یوزوش خاک راه ہم
 آه که قالمادی تیا ایدی بحال آه هم
 کیم ایکی دنیا ده انجا بست درونبا و هم

بی نظر ایله نیرکای چسپن ایله مهر و ماه هم
 بولمده بهار چسپونکجا غره که بوغزان عبهر
 یول یوزوسانک سورا ایدیم یوزومده خاک راه
 سوندورور ایدی حراوتین حیفت کونکلین آه
 سایی زلفون کوزنی نیر تو تیار ایدین درغ

جان هم نفسی محسرم اسرارنی کوردوم
 محنت یا کھلیب دولت بیدارنی کوردوم
 کیم اول بوی سپر و یوزنی کھزارنی کوردوم
 جنت نی نییای ایدی که دیدارنی کوردوم
 قانین مین او شول قامت و سفارنی کوردوم
 سین نیرنی اوجون لاله کلارنی کوردوم

المکنه نده که بیایارنی کوردوم
 بحسیم مکرار نیازی اینر او کوشیدن کم
 عمر دم جنبستی اچره نیایار اچیدی
 ز اهرمکنه عرض ایلامسون باغ جناب
 نی جبر که کلک ایلیکده اقلده نی تحمل
 قان ایله نیرنی بیجان اورا کی کوردوم

هر چه بدیدید ^{چنین} از ادب لار جان بتار
 ایل منی جوکان زلفونک بیره پردم لوی سیکه
 بو تیریک لار ساینده توفان خایکده ورنجه
 غارت بجان امیزدن منس و سچاره من
 هر که کیم یوسف جامیزدن پشتنو کسیندا
 برانای تو فی سیوه سیکه دینی یا غورزل

عیب ایما س سوزماق که اول آیم حال دور کیم
 کیم فرا میگد امیکد احالیم بریش مذور کیم
 یوق ایسا جان نیز تیر یماک یکده امکانه دور کیم
 حران و صلیکدن کرم قبل وقت احسانه دور کیم
 بومری شهری مکر کیم ملک کتخان دور کیم
 اول نخو کر اینسون کونخل بر باشو سلطان دور کیم

ای کل جهره یک سپرور دایم
 سپیمان ملکی دورم نوح عمیری
 اگر زلفونک او جون جاسانک شمنی
 پلینک دار جیره قلیج کان بار
 جامینک ایتی دور حسن الحدیث
 بود اعی کیم قویار جانجه جهرینک
 یوزونک مهنید جان پردی اتایی

فدا بولسون سپنجان وروایم
 سنینک بیره کچورکان بیر زمانیم
 یوز او یورسام مینک بو بنومونه قانیم
 دی اغنیکده ابر قیور سر سچ کاغیم
 نی حاجت بو مینک شرح و بیانیم
 عجب قانغای مینک نام و نشانیم
 دیما دینک بر کون اولدی مهر باقیم

تقیب ایل ایله عمل لارخت و صیدک اوچون
بو حیانتیم دین منکاش شسوز اولوم جانایه
ای انای و صلی نیک تدبیر داجان اوغیل

سیده جز تقو و نیاز و مکت یوسفور عمل
بیر کرم ایلاب منی بجر ایلمیدن تو تنه ارجل
ایکم محبت باید اسپنخاس فن و مکر و حیل

اندک کیم خدی توقوع وصل جان دین کو ککل
کو دیدوم اورتا ندیم نیای اولن شکر کوزنی کور
کیر کالی جان ملکی اچره شتر نیا خوب لاری
باید میکس زلف رخسار و خطبکی کو کالی
علیه یادی بیلد کرا و پ بجران جو بیده
ایل تیار اوچاق باغین لیک جانیم بیبی
کراتا منی حاک اولنور سه شوق ایلاسه

نورنی سو ایلادی بر دی ایلیک جان دین کو ککل
کلیتور و ریوز قشبه نی با شیمخه مر بایدین
تیمادی بر خطه تا زاج دتا لاندین کو ککل
لار و نیرین و سنبل پر لری جان دین کو ککل
قانی بولسون اچسایر دم اچواندر کو ککل
زلسی سود اسپنده اوزماس باغ داغاندین کو ککل
تاقامت اوز کاتیماعای شیا و اندن کو ککل

میک لاریک سنگ حسن یا یوطه جان دیر کیم

ایکلاریک ورد ایریم یا باغ رضواندور کیم

تو توب تو را زین لارا اچره بیر

تو توب تو را زین لارا اچره بیر
 بو خاکی ساری هم کاشی نظر پیل
 منکار لئونک خیالی دور تو را مال
 تو زرش قانی محل بات بول دیوان
 ای اعیسک تو بر اغیزن ذره حال
 سلب تو ز نکر ایچاچ بو موچو کوب
 اتای کو کنگلی دن سور کم بدور حال

بو کوز کیم سینه دورای زلمی قاتل
 تجان کیم تیر غم انکلی اتار سین
 نچا یوقیزه ایسام اغونیک غمیدا
 اگر شیرین بیکجه جان تیلار سین
 یوز التون المایدم تابان یرو کونده
 کوزونک کونکوم اولیو ز آل پرله
 صبا جوکان ز لوندن اوتاردا

کریسین بوله ونگ منجا جور ایما کیک بر ایشل

کاش بدنا بسامیرم ذره نقصان و حلال
 پسین اول کیم جنس و عهدین او تور لاری
 مسک تزدین صحیح جان او زره خطا طارل
 یو صورتور و وصلیکدن اوزر کا قیل اول کنگلی حل

کریسین بوله ونگ منجا جور ایما کیک بر ایشل
 بنده من اول کیم وفا با بنیده دیر لادی نظر
 قول بو غم کونو ای بیت بر دی خطینکی عالی
 ذوقیت خود مشکلی دور بر پیری شکل بو کیم

چسبوند سوزین یوزاوترو دیسام یوزگورده
 ترکیب صورتی قینورد فرشته کا
 دیرلار یوزونکی آیشیدی یکنم منگی کو
 کرخاک اوپسام اولی لیلیک خیالین
 قان یرت قانیم نی غنچ بکین ای صابلی
 توت کوشه انایی صنم لار کوزی بکین

ال کوز کو وضع حق پی اوزا و زوند نظاره قیل
 کو نکلونکی تنگزی دیدی سنک خار قیل
 اول ای کاشید انیتی مینی بر پتار قیل
 غم تاشی بر کاشینه کو نکلونکی باره قیل
 بر صجد حکایت او شکر کلعداره قیل
 صاحب نظر بر اهل جهاندین کازره قیل

ای سهر حسن اچده اقباب ی زوال
 طوبی حنبت تیر قنور سم نهال سپردا
 بر کو نکل بار ایدی میده آل ایلد اید
 صورت لوح و قلم موجود بوکاستیم برون
 زلف و رخسارینک ایبری ملک سندان دروم
 یا غلیق او بنوم دیب لپنی دعوی ملیجان فرمید
 و صلیق اول ای مینک منجم دین انایی سورما عمل

شیوه و ناز در سم علیلد اصحاب کمال
 قانینک سر ویده کیم بار دور بوحد اهنه آل
 ایدی بر جانیم قایب تو دیوار اینی سم آل
 زلفونک ایدی سر بسر حال برشا نیغودال
 خطینک و لیلیک کدای و بنده سی طوطی وبال
 فوط سالدی بر نیوغه نازا برسی کوب انحال
 کیم کلک تار میوزور و راند اق مد فرخنده فال

ایچا، اس لعلی کنی سیوکان خضر و علی دین سینی
کر لیک لار ماؤ شید ابوتسا فادین شکت جن
اول بوزی کلر از نیک کو بخلیله بیتر مکیس از

ایسا پارس مجتبی میر کم بولسه جبارت سیک
لاله و حل دین بو توبه تور شکت تا تار سیک
ای اناهی تاش اریسکان مالزار سیک

پسیودی خربلاری آیردی خان و نامیحدن کو نکل
او مین جانینجه یتیم جو بد جلیاک تین یتیا
بو شینک یو کر دک یا شیم رار یعنی ایلیا قیدی ها
دصل بحرینف نصیسن سر کون سکا شرح ایلیا
بولغالی نیز ارمیدن آی یوزد ملونف مهر دیا
یتیم بولغالی نصیحت نامه لار یوزد کج بیخ
جان پرور محبوب اوجون عاشی اناهی چشمن

اوز کانی ایتره شینک بو قیج حانیدی کو نکل
دزه مهر اون ماس او شول نامه بانجین کو نکل
اسکارا یقلا دی سپر نهانم دین کو نکل
جو نکل واقف دور شینک بخشیا نام دین کو نکل
بیل کجار کجاس شینک بر کون کانه دین کو نکل
اوز کانی قیلماس جزو شیرن دانه دین کو نکل
مردم ابوزر سپسن آیردی خان و ماس دین

بحرینف غمدا بولدی تا نیم باره باره میل

یتلیجا جانیم نی ال اداعی در دیم غه جاره میل

ای حسن آنچه املکت بی منتها شنید
 اغرنیک بید مضایق بود نور جان او شنید
 جان غارت ایلا دید کونکل الدینک ساعینا شنید
 لیم سویدی بخشی سوزنی کویادی اور نامادی
 اولوز اولای تاشینکده یوزونجا بقاقنه
 پس نامید قیدی سنی وصل بولیدش
 جورونکنی خود اتایی وفا چه گوراروی

مهر و وفا سینک دور وجود جان شنید
 کونکلوم او یونک باشیم صدقاندیس کدای شنید
 قایسی خاتک نی جلمیادم ای یونفا شنید
 عشقک اوی تو تاسمادی بالوزونجا شنید
 بولسون جیات خضر ایله عمر تاشینک
 بیگانه لاریک او تکانیک ای اشنا شنید
 حیقای حاجی لوقه ایکنک خلق ارا شنید

ای بشت جاودان بر خط دیدارینک شنید
 اوز کالار دارلف و خالی بو پس حسن ایید
 بر نظر دایوز کونکلنی صید اتیارامو کورونک
 نخت کره دین مو در یارب نکاح محرم لوق
 جور اعبار الیکدین جانیمجه بیتم اوه
 ای کونکل سین نامون و کوزلاری جان الفوجی

کوشنار ماز معین لعل شکر بارینک شنید
 محض حسن و لطف ایرور باشتین ایق اریک شنید
 مین ایپس مین بالوزون جاناک قارینک
 یاکر مطلوبی غایتماس طلبکارینک شنید
 بنده دین یاد ایلاسنت یار احد ایارینک
 ایلمین مشکل کاسان بر دشتارینک شنید

کل جاہلم نی مجھ کوردی ایتور عاقبت
 برقرار نمونکے کا شیندہ باقی پسند کوزوم
 چچا کو بیور کا مینک بوجڑی کو نکونتی اراق
 ای کوزی حیران آتا مینی ایشکدن قانوغہ

بولغوسی پیر شہسوار الید ابا شینک کوی دیک
 کوز لایم نینک ویرہ سن زاع ذرخن لارادی
 کویدوم اور تا ندیم داعی کل بولدی ایدی قوی
 باری اولتور سال دخی کو نوکده اقمیش قوی

ای لطافت صحیحین طالع ای جان
 ایکی یادور قاشیدہ بیوستہ مینک اور سلما
 قصد جا نیم قلیغالی عین الیقین بولدی مکان
 قیصر روم ای یوزر کند میکن ساجیک خان
 کریم اہوی حسن دور بخطای میلان بدین
 چون تیلیدی بومینک جانیمو المای قوی
 مرنچا کیم سلیوروب باقہ آتا مینی سستی

کودش دور قمر دامت دوران کوزونک
 نی عجب مہر نظر واقیہ پوز قومان کوزونک
 اندہ کیم باقی میراقتن زار ایلہ نہان کوزونک
 شاه مسدستان مینک سلطان زکسان کوزونک
 جین دیا حسن لالہ زار نیدا قیلور سیران کوزونک
 غمہ ہیرا یوز مینکد یک جانی النان کوزونک
 بر نظر قیاس انکا میتری اور جہان کوزونک

ترا هندی اتایی میک خدر قیل مچ

مین دعای صبح ایله کجه بنایک مین

یوزونک شعیخه مین برواره لاردیک
بولوبوتور کچ و صلیک چسرتیدا
کوزونک کارنیدا عشرت بیت لارکا
یوزونک دورنیدا یوسف استبانین
ازلدین آشتا کیز مین ویسکن
توزاقه ایله می کوکلوم غدی لیم
اتایی کونکلی نیک عهدی بوتون دور

ساجینک زبحرینه دیوانه لاردیک
کونکلنک طبعی ویرانه لاردیک
تیلیکس گوشه میخانه لاردیک
اوقور لار عام و خاص افسانه لاردیک
بولوب تور مین بولون بکانه لاردیک
کلپستان ایچره خایک دانه لاردیک
اندیسندور ساکنه میخانه لاردیک

سور مینی برکون کیم دور بوگدای لوی دیک
سور دیوانه نیدیپ اوختای اوز مین بویو
ت اوچون سور تووم سن دیک حال راضی کوز کاکم

حسرت اوقینده کورا اگاس قریب لار کوی دیک
منتهما دور سدره کوبوسا بور غنا بوی دیک
ادمیغه یوقوردور سیج نیمه اب لوی دیک

المدی کو کلکتی بیرت عیار شوخ سنگ
 کویدوردی عشقی او تیز ایزاب روی فی
 بحری دور و غمی که ایزد پرچم اشین
 شیرین دمانی لذتینی ایل ایشیکالی
 اول قاش و کوز نیسیو کالی بولدوم شنه
 شرح غم فداقی مقیورم نفس و ای
 قلمس اناپی قاسمی دیک سر زار لیتی

کیم که کوز او کوز کوزیدن کاز فونک
 نامر پس بلیکا باردی و نم خاک بولدی
 قیلماس قخل اذه کمر عاشق نهنگ
 اما پس کشتی کونی در نموسا تیل سنگ
 ایت تراغی غمزه سی بر نازک خدنگ
 یاد زمان وصل مقیورم نوز و کده جند
 بولغسل قدم باز نمی میکم دیک پسته

ای بیکم تاپسته زلف سیا سنگ من سنگ
 قوال تو غونک بیر له جهان شهوری بولدوم عا
 اخرای پسرد جانا نیم اوتار دالطف انتب
 کبرجه اولتور دوک میسی کی سیز تریکیان جرم او

کوز او جیدن مبتلای میر کاسک من سنگ
 دیما دیک بیر کون تو لوم کین ایشیک من سنگ
 بیر یوز و میکا باس قدم کم خاک راهنیک من سنگ
 حشره دایم من هم بو کوز دین شرمسار نیک من سنگ

پیر هندی بولماسون دیب ناگ اوزده تانیک
 کیلتور ای جانم نی همان جیا لیکنه دیلی
 فاندین ایما نکای میخی اولتور سه کافر کوزلار
 سورده واللیل و ریش او قورغان کونین بری
 استا نیکده اتا پی کیم دورور دیب سور سالار

اوز کالارینک ایتا که کویسا کویا جانیم سنیک
 بو محقر تحف نی انهای مورهما نیم سنیک
 کیم بو کولکلوم برینجه دور حقی بیوز قاسیم سنیک
 زلف در خسارینک بو بو بتور کوزا ایتم سنیک
 دی کاسین مر خاک را ایم بر لیکیم سنیک

ای خیالینک تا ابد سمر از ویو کولدایم سنیک
 تا پاسام و صلیکنی کیم اول نوح عمری دور سنیک
 ای جیا چی تاش بغیر منی رحم قیاس سنین سنیک
 تو بر اغیم نی نوز کایلیغی لار ملایک تو پتا
 که کیمی باشینک اوجون دولت ایا قین سون سنیک
 روح کولکلوم دایوزونف نقشیندن او کاسیم

قایدیم کیم بولسه ای عینک انده دور باشم سنیک
 غرق طوفان ایلاکای عالم نی کوز باشم سنیک
 کویدی اوز ناندی عم او قیده اچم باشم سنیک
 خاک راهینک کونن دابولسه بولده ایدم سنیک
 حسن نینک نقل و منیدرس بر قیلاشم سنیک
 صورتیم تصویر قیلغان دم داتا شم سنیک

کورسه تا شینکنی اتا پی باشلاسه دیوانه نی
 عیب قیلماجون باینی لوی دور دیدنک قاسیم سنیک

اولاد من بولاسانک بو شهر و الیده
اتای اولدی سیز کاباتی بولسون

یوسف سیز یعنی کنعان و تیرک یک
جهانده تا ابد جان و تیرک یک

چس باغیذا ایوزونک دیک ورد هم کورمادو
چین و اجین و حق و کوز لاریک یک رحم سیز
تاهمیتک بالاسینه باردوق تا شاقنعال
بر اولوس تا خولار کوردوک ولی ای اوزر سکیم
پس یو کالی ای سیم من یک کولکلنی فولادیم سینی
آزین لار دوا فارهمر بار دیر لار و یله
دیسالارنی عیب تانی یک سوزین آریتم

مصر کلینده لیک سیک قندزیا کورمادو
و خطا قان تو کوجی سیر ترک نیا کورمادو
سیر بلا کور دوک تعال الله که بالا کورمادو
در با من تا سیر سکیم شوخ زغا کورمادو
دینا داتینج جادنی اوزر کا قلع کورمادو
کوب ایشوک سیز داغی بر سوزنی انا کورمادو
کیم فرامینک دایمک یا شیشه دریا کورمادو

ای جابانیدا محکم است یا تم غنیک
ظالم دین دور بوکم تیا س سیک دیک ایغیه

قالادی جبر ایگالی محر سیکده اعجازیم غنیک
کوکیتن اوکنان مالار فریاد و افغایم صنیک

فرامیگ او نیدا پیکن اناپی

ایور بروانه بال ویری یوق

ای سعادت مطلق اول عارض اینک سینک
کعبه ارباب حاجت قاسلارینک عرایدور
بو لطافت کیم بری یات سینده دور ای
کرج من تو شوم جالیکدن عین کوزونیک اراق
خواه و صلیک بر لیر کوز خواه اول نور عراید
حاجت ایرماس خضر نیکد اعرض حاجت ملاماک
فی عجب یساک اناپی بر تون اول ای و صلیک

حسن افلاکینده یوقور مثل یونیا سینک
قبله اهل محبت خاک در کاسینک سینک
کویا باغ ایرم دور محن کاسینک سینک
یختی کیم چارو کولکوم باردی هر اسنک سینک
من رضایریم چوک کیم بولسه دطوانینک
بنون یختی کوز کوسی دور طبع اکامینک سینک
کیم اوتارینشی خاک دن مر مر احمینک سینک

یران اسسین سیرن جان و تیریک
لب لعلینک بیلا سرور و انینک
رقیب لار صحتی جان ذوقین المپور

عفالدرددجران و تیریک
باغیلار آب چچوان و تیریک
خوش ایرماس ماری زندان و تیریک

یوزونک مورشید و امیک صبح صادق
 بونی کوز دور بونی کیر یوک بونی قاش
 لب نیرن ایله عذرا عذارینک
 مسکدیک جلدنی قول قلیغای ایردینک
 تیلاب تابا پس ایدم استکان کونکلنی
 اژوندا ایستادیم بیارم
 نظر قلیون دینیاک اول پسر واراد

تعال الله زمی خوش خلق
 که حقیقی دین و ایمان دین خدایین
 قیدر چسرونی بون فر بارود اوستی
 و فایدا کند حکیم چس نوکله لایق
 صبار لغو کند دنا که میردی ساق
 عمیک سیک با ما دیم یار موافق
 اتای قیل روان توکر علایق

سینگ یکن چس اید حور و پری یوق
 ختن آهوسی با قاس با حشید یک
 دلارای که ناز و شیوه بیلما پس
 قتا قلیسون اول قاش کوزنی
 کونکل نوک یوز تو من مینک یاز
 بوزونکا ادش غای خود شاه انخم

بی قند و غسل بی اری یوق
 یوزونک دیک یوزونک دیک دری
 درختی دور که سیج بر که بری
 او شول ایش کیم امیک درد شری
 تا بیلما پس میر که غم کنگ شری یوق
 ولی ز لغونکا ادش رشکری یوق

سعی اتیار زاهدی خست نیک اپکی باغ
 منید اسم صبر و قراود عقل و موشی بار ایدی
 کور ملک اولتور سا یوز قالمه سینی مسج باکلی
 کیمای کای اولسام اتا پی سنگ بویونک سروی او
 حون

میش بار و دین مویونونک دیک نوبهاریم دین
 نی بلایق عشق ایدی کیم سالدی باریم دین
 بو اولوم دور کیم اولادور مین کایم دین
 تا قیامت سایه رحمت فرایم دین

بویونک سرو روان دور جانته
 بی ششم دانسی دور شادار کیم
 خیالیک غم کو نکل دجان برور من
 مینوم کور کلوم داین ای چس کخی
 تا بیاس جمه عالم دانیلک
 طیبیا درد سپریر ما سکا کیم
 اتا پی سوزین ای سلطان حسن

نی نر باغ و نی نر پستانه لایق
 بولوب تور غنچه خدانه لایق
 عزیز تحف ایرور مهانته لایق
 بی سر کج ایرور دیرانغ لایق
 لدا بی مستی اچ نونه لایق
 سینک دروم ایما پس درانته لایق
 کور لار نجی در سلطانته لایق

سین انایی بر خود دیر سن و پختن بی سوس

ایت کدای کوی ایله هرگز مقبور مو اتفاق

ای دوست میبک دنیا د این نیک سپوارم
وصلینک الشیخی مرخچه کیم فلور من
زلغونک دیورونک چیر تیا کچ و کوندوز
عشقیگت بولیده هر خچه کیم بجا ویندا
عیب ایتد ارقنقه کوکل مال و زاری
ای حسن و ملاحظه جمنی صحیذا طاهوس
نا سپودوم انایی کیمی پستانه کوزر کنی

عقیقه داعی او شوسوزوم دین کوزیم یوق
خوسایه لطف و کرمینک جاره کرم یوق
ایسم دین اولون صدم شام و محرم یوق
اورتا نشاغیر یانسا پرواک سم نیارم یوق
وصلینک کوسنیده جو مینک دور و زیم یوق
کوزوم دین او چار سین نیا مین بال و بریم یوق
عقل و خود و باستین ایاقین خبرم یوق

اه اولتوردی فراق اول طعذایم دین براق
ماله قیاسم هر زمان عیب انیامک ای عشاق کیم
اختیار ایتیم اول ای بی ایکی دنیا دین رلی

لاله یوز لوک سر و بویوق توغری یایم دین براق
عذیب نشانوا مین لاله زایم دین براق
نیامین سالدی مکل او ز اختیارم دین براق

حوز شیده خاوریده یوز و مکدی کمال بوق
 نرک پس کوز و مکدی بیکری خن لال زاریده
 یوز و مکدی شیده آبی جشی املی داغ بوق
 جانینی وصل او چون دیسام آل ای ترا کوزوم
 از یک بلیکنی هر چاکم فکر ایلا سام
 محبوب او چون اولار دامنکا پوتور و نظر
 تو بعین انا بی مدرسه و خانقاه بی

کم بارانکار زوال ز منور کاسیج زوال بوق
 ارق یا کشیده اوینا غمچی میر غزال بوق
 قاشیک قاشیده ترغوی نوزور غمچمال بوق
 آل کم بوسوز و اشیده و مکر و آل بوق
 کو تکلم و اجسز تصور و هم در خیال بوق
 عاشقنی اولوزور و اسکا هم مثال بوق
 معینا قولی صادق و صوفیدا حال بوق

ای بنای چیس الحظه قاشداریتد پوسه طاق
 اول شبت عدن کم دیر لار و صایکدور سکن
 حاصل تک سلیمان حق بیور میل دور مکن
 دین و دینی عیش و عشرت مال اولک و عرو
 کور مادوک جز جام باده مشری صافی رفیق
 ای خوش اول ساعت که فصل کل چستان

یوزور لیوان عکتابوا سپس علم طراق
 عاصی مین پسندین یراق تو سکان تو کوزور
 کبج حسنوک قیلغالی ویراز کو تکلم و ادواق
 بار جانمشی دور دلی دلمه باریدن نجشی راق
 تابا درق غیر صراحی سنشینی بی نفاق
 عاشق و معشوق و خلوت باس اجوق یا نیک

ملک ایوانی باش ایندور روز
 کورارین مانع جنت میوه سیدین
 مینی دیوانه ایلاب عشوه میرله
 اراد جاق بیر سائیکری سین سیر
 اتایی پسین کیم اول سر قامت

قاشینک محرابی نینک طاقیه شتاق
 یکا قینک نارینی یوز قالمه بر راق
 سیدور سر دم بری لار دیک باشونما
 دیکای مین نیر کایتنی سپیکر اوجاق
 املیک تیمکس نچا صل قزلنی سو ق

ای صبا کیم تور او شال کلکون قبادین عید لیق
 چونکه زلفو کلدین مکنکاییماس بیلورین تار موی
 عجب کله قه بارچا ابل المیور نار و روزه سین
 کوز تو تار مین اوق اتیب یازماس کوزو کیدن
 چونک مین فراد دیک اولدوم فراریم دابو کون
 مغرب التون شیرده سی اوزرا کوشیش کوشیلا
 قیلنکات فطراغونکدین انا میغ روزن

لال یوز لوک سر و بولوق در بادین عید لیق
 باری بو قی قسل روان باد سبازین عید لیق
 مین قاشینک محرابینه المیای دعا دین عید لیق
 سیر اوق ات بغیریم دیب اول ایلی یادین عید لیق
 نی ایشیح حلوا او شال شیرین قن دین عید لیق
 ساقیا سلطان تو توت ابقا دین عید لیق
 کیم در نچ ایما پس غنی مرکز کلا دین عید لیق

بو حسن و بولطاقت ایله قاپیند سکن
 ندین تو شه ایامی کجا مردم بدم سایه
 تقییر بولدی مصحف حسن و جمالیکجا
 اولدی اتای حسرت ایله اسطرار دین

سپر رخس واکور ماوی بریاغیان لطف
 کز خلق خوب کور ماسه ایدی ای جان لطف
 مرگم که قیلدی دنیا داشیج و بیان لطف
 آخردی بولدی بولمادی مویر زمان لطف

تولکونیم

ساقیا کیلتور قدح کیم بولدی وقت کل لطیف
 جار طاق سرو اورا قهری قیلور کوننده
 تو شه پیشین سا جلا ریک با و صبا دین
 لوحش الله اول زمان کیم ماده طکون ایجب
 یوز اتایی اولکلای ایردی نازنین لار
 ظلمدین

نرکیس سیراب سر خوش نعمه میل لطیف
 دیر صراحی هم عربت چه میغنه قتل لطیف
 ساجیلور کل برک او سنید اعجب سبل لطیف
 غار صینکد ابوی پیداعکس کی کل کل لطیف
 بولماسه عدل شهنش زاده خان عید لطیف

تولکونیم

اگر کور کلونیم تیلا رجایی الماق
 جدا بولغانی مینلف دیوز رنگ دین

قسراغی کوز لار کیندن بر قیماق
 کوزوم کانی ترا کوروندی یاق

حق تعالیٰ چسب و خلق و سلطنت سردی
ایچیکارنی مند و ستا نوبه بارسانک ای
اول کوشته بیر لکیم باقی انکا اوسر و کوز

سین بکوسین خواه لطف ات خواه قیل کبر و داع
بس اوزون یول دورترادین تا وراعه نوت
تا ابد ایچین مانتی بی بولغای پر خط ساغ

دلمه العلیک شرای اب کوز دین لطیف
صفی حسونک قاشیندا متفعل اوران کل
بیر نفس اغرنیکی کوز سرز کاشین لیک سلا
سین لطافت سویی بیر له یوغور کوشته سین تام
یوز اوزا ساسانک تاراب مشکین چکلی آرایله
ایتا دوک عالم داعمری عملساری تا بادوق
بحر دین قیسا اتایی ناله سینی و کالای عب

قا سینه تخلی داغی سر و صنوبر دین لطیف
نقطه خالیک عمیری مشک و غیر دین لطیف
کیم کیور سوز سوز لاما کیک سهد و کوشین
اوز کالار نیک حسنی بولسه زب دوز یوردین لطیف
کل اوز ابرقع سالورین بسنل توردین لطیف
عم کونفیدا یا ررمدم جام دسان و دین لطیف
جون تا بیکس دنیا دا اول ماه بیکور دین لطیف

ای پادشاه کشور چین و جهان لطیف

فوخده کل نیجا سینه اید بوستان لطیف

پراچا کیدی خیا لیک خپسته کو کلومی سورا
یار غین وجه معیشت قیل ایا بی دنیا دا

جان چیدین تا حرقیدی کو کل میره کاش
کیم بودور صاحب نظر لارا لید احسن معاش

دودا ویک خالیدن بوجان شرنم کا داغ

زینت پستان یوزونک مس قند پوز کل الوداع
وانه عالیخه تو لوق قیغالی بوزیدر سیک
کو تجا ریکدن قیریل کل قا جه اندین ی
کو جرم پیر ییکیت یک حاصلین ضر و الیدی
تا ایا بی خلادی کو کلین ساجیک زنجیر نه

عاشیق ای تیر کو عیدی بیل الوداع
منه ایلین اختیار ای قزقل الوداع
عیدی زلفونک نخلتین داغ بیل الوداع
اشیکیدن قیغادی او بو قاری قزل الوداع
خاطر ندین عیدی لار جبهه رحشل الوداع

دودا ویک خالیدن بوجان شرنم کا داغ

ای دودا ویک خالیدن بوجان شرنم کا داغ
شام زلفونک اجمالیک شعیدن میر بوتوی
میر داغی باغ و جن دا ایل سکن کیر کای ایدم
بوالجب نخت مایون بیرا فارغ بال چوش

رحم میر کو کلونک تانی حال زاریم دین فراغ
نیر کام نیشون کوریر لار پر جواغ دین مینک داغ
بو لاسا کیدو لار نین زنجیری جان بونیند باغ
کور ما دوک زلفونک بکین سر و سهی او سیدار داغ

باز جوید خاتای پوزار برید جبرئیل

تایسی دلم دور کیم اول عاشقی قد پیدا ایلماس

جان فالادی غم دین ولی جانانه اینانمال
عنان تیکیزی بولدی کوزوم یا شی و لیکن
هر نچا کور کوز سا کوکل مهر نشانین
کافر کوزی خود رحم قلیب بر نظر اتیاس
در دیم نی اگر حضر تیدا شیخ قیور من
زاهد دیماز بخیر ساجیدین کوکل اوز کیم
دیدینک نفسی عهدیم و بیانیته نیکوم

فریادم ایستماس داغی افغانه اینانمال
اول حسن امید اقیمتی دردانه اینانمال
جان بولما غوجه ایده بروانه اینانمال
زلنی داغی بوحال بریشانه اینانمال
سینکس کاسایب اسر و ظفانه اینانمال
عاقل سوزیکا البسته دیوانه اینانمال
خوب لار دین اتای ولی بیانه اینانمال

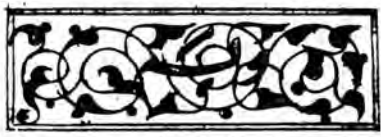

برده دین حقی بر دیم ای خوبلار بهر بنده تو بیا
با جان سر و سنی بیگ کسی شاخ در کستی
وصف اتیار ایدی جیما کل بوک بستی ناز کو بستی

اچسن و قیوم سترین ایلبا بو عالم ذواغاس
نی او جون ایدور مادی دیتال بو بوک ایده
ای یوز کف امید اوردوک هم ایما س جیدین

سنجایین بولما ساند جان حاجت ایرماک
 فرامیند کوزوم باشی باو ایچکان
 یوزدکدن شام لار زلفولنی سجا
 بو یوزدک سر و کوزدکس یوزدک
 اکر کشت لب دریا قیلور سپین
 رقیب یر له مصاحب قیلما یرنی
 اتعیف بوسا غافله اورون ک

سنجت و حور و صفوان حاجت ایرما
 بهار و بار نیسان حاجت ایرما پس
 فزوغ ماه تابان حاجت ایرما کس
 سینگ قاشیکد ایتان حاجت ایرما
 کوزدک میکل که عان حاجت ایرما کس
 قوتورغان ایگاسکبان حاجت
 سروی کاخ و ایوان حاجت ایرما کس

اول یوزی کلیم بوتول فی سئل کچار یاد ایلاما
 علی غه جان یر کانی غم طاعیده نیغاید
 زلفین باد صبا سونداق که کسیر روح
 چون یوزدک کوردی کوزوم قیلدی وطن نیک
 حق تعالی ساقلاسون کونیلین غم و سوس
 یومور و حور و جانا و ظلم و بیداد و پستم

باشین او یوروب سنجایه بولی آزاد ایلاما پس
 که جوشین دورولی بروای فوله دایلاما پس
 بر سو ادین کیم تریک لیکسینی بر باد ایلاما پس
 کل نیاجون نوروز تاجی یاد نوشتاد ایلاما پس
 خاطریم نی بر پنجا کیم قایغودین شاد ایلاما پس
 کیم مینک جانیمه اول جور پری زاد ایلاما پس

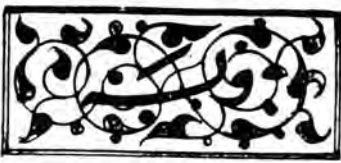
بیزوایک پیرله سازاتیوکر ریختیصل المله
 پنجاهی جان طویطی برواز ای تارسی هر ط
 محل جانان روان بولدی کیل ایگیش ای کوکل
 ای انایی تزک دستار ایما کیل گیم دنیا دا

اولقه بروانه کیرا کرای عیسل برکاپس
 بیزکا اول سکر اغیز فزیداجا لیم دورس
 ییلی کوچیدن تیار مجملقه اوزرچر پس
 عاشق اوباشته تاج مرصع دورس

بیزیک ییک حمودوس ادم تایلماک
 ییکاییکه اعراق ییک قطره قطره
 محب بسیار دور پسیر کا میکن
 غنیمت توت حال حسن دورین
 وفا قیل گیم سلیت یک بوستانی
 زوایکدا کوکل کا پنجه باقسام
 انایی خود قیسور وصلیکه تننا

پیری یوز لولک سپیچا دم تایلماک
 کل نیرین اوزده ششم تایلماک
 بیزیک ییک عهدی شکم تایلماک
 مثل دور کیم نیا بودم تایلماک
 سیمیشه تازه دغرم تایلماک
 درای رنج دردوز عم تایلماک
 ولی پسکن کاملک جم تایلماک

کراتی او پسیر نکاتول فایم ای بیگم باقی یو لوکنت پیارینه

دام عشق آلیکده اقلدی شیارم ایلاما پس
ای مسلمان لار نغدی اول سونجارم ایلاما پس
سپنیلدین بیر سیسم سوارم ایلاما پس
دادیله کم دین تیکار سین یاد سارم ایلاما پس
پر کنتان من کوز مکار تریا رحم ایلاما پس
میگی رتم ایکی ای انکار سارم ایلاما پس
کوز مادورک عالم داسین تک جانم زرم ایلاما پس

الدی کونکله منی منیک بیره لارم ایلاما پس
کافر خیر منیک جالیم لی کور سارم ایلاما پس
کل بوزی شوقینه انورم غنجه دیکه مانلی یادی
پارچون تو یادیکنایتماس تحمل قبل کونکل
کوز یوسف کیند بولوب تدر جس ممدید عزیز
ام لاریکم سن او در اکی ریحای یادوش
عجبینی ناکر اولوب تانیک انا بی...

یوق دصایک دولیدین اوز کالو کلمه داسوس
بونی ایش تور کم تو یوب سن ایله اوغری پس
خطا بنه کیک کشید انا لیک کینت رکنین عد پس

ای ازلدین درد عشیک بره جاتم غم پس
کوز لاریک زلیک کی سید کونکل لازمی تو ناز
جانی خزان نمونین خلیل قدس ارکوز مایی

عذیب	زارمین	یار مسی	یار فصلی دور
حلق	زنادی	کیسولاریک	کور مادوک
برسجاسن	شیدو	قدین میار	سرو اوکخانه
ساکوشیر	کاکنمار	ایوز کوز	سحر علمین درک
عیبکس	کوبولیکینر	ماین اوسر	اهل توی کور
یاری ایچار	کل ستم خار	سید و کریم	عشق استغنا

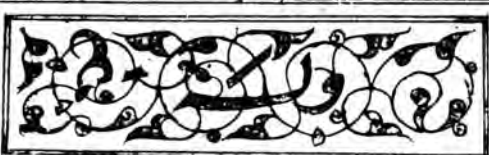
میں ایس میں یا غورزن والدہ کو زور دینے کا
 اتشین علیکنی کو کلوم سیو کا نیندین یا زور
 نی عجب کریر کون تو تسا اوین کو کیتن عزیز
 مسیح کافر کو نبی جمع اتیادی ایمان الہ
 ظلم الہ حاشا بوزالغای کو نکل شہن رقیب
 کرہ یوق سوز دور اما سی سکر اعینت فیکر

گوشه لار دایوز میکدیک والہ وجرانی بار
 چرخ کویدور وکوف منی او کشتی نیکانی بار
 کم سینک یکت ایوق ارتوق کوز لاری حلبانی بار
 طرہ کافر دور کوز زنگ کم کوز ایله ایمانی بار
 خاصه اول شہری کم ایک سن بکس سلطانی بار
 ساریخ انزن یکت یوزید ایور غلطانی بار

نر کین کو زور یک که قاشید باغ و بهاری
 حین دلماحت و کم و لطف با بیدین
 مانع ایرم دابلکه شبت ایچره بیر نفس
 اسکدر زمانه دورور کیغنا و وقت
 باسغان ایریک تو زینی اتایسی کوزنی او

جان د کو کلنی ایپ موناک اختیار ی بار
 یوسف د ایری بولپه سلیم نیرده باری بار
 سین نیر بو بنده نینک کی فی صبر و قراری بار
 سر کشتی نینک که کو کلنی تیاکان کجاری بار
 ایستاری بولومکده شام و محس انتظار ی بار

فاسیگ کر جان یلار کوز بیر لاتی
 او شال کلک ن تجار او سیتد اناکی
 ازون دور قس زلفونک دیکن
 انا پی نیک قبول ایت قلی جانین

کوزونک کونکوم الوروش در نظر دور
 بحب مزدوی جان الیب تجر دور
 جو سوز اغش زینکغ بی تی نختر دور
 اگر چه یه محقر ما حضر دور

سینی چسن اچره ای دین پاک دیر لار
 مچم لار کوروب شیرین یوزونمنی
 سمن پیر اهیگ دین رشک اینتب
 او شال رگانه کوز لار قولى بو غیندا
 ساجیک زنجیرنی دیوانه دین سور
 اگر بو پ وصا یسکدین امیسی

مینی مهر نیگ یولیت ده خاک دیر لار
 شرف دین چمبر و املاک دیر لار
 قیلور حل ییک تیا سین جان دیر لار
 میسکد سنا دلارین جالاک دیر لار
 له قلیش سنل ای ادراک دیر لار
 خرامسک ز سر نی تزیاک دیر لار

هر جا اول جان لیم انیک سین بکین جانانی بار

سایه سر و قد سیک دین عمر جاوید ای بار

انایس تو لونه بیر لطف ایلماس سن

ایلماسک ارغلی موخه فی غضب تو

سجیک جون لیده القدر و یوزد کد جون بیج صادق
ملاقت خلعتن خولمار ارجه کیدی لار کوردوک
مککین نیر تریلمکایدین اولوم یوز قاتله ار
توق راق
سکامین نیر نی غم چانا که من نیک عاشیقنک
مجت دعوی سن قیلغان کیشی نیک باج
برکون وصلیقنک نیک ایلماس بیلار جنتی راه
انایس بیج بو دنیا دین علایق نیک کیشی قیل کیم

بو شام و صبحو کاترن کون کوکل جان بر ارجا شمع تور
اولار عقیقه دور ایلماسک قد سیکو لایق تور
بر سوز داغی بیلور کولکوم تیلیم بر احوالیق تور
دل عذر ادین ایریلماق بلای جان دامیق تور
مخالف لیتق نیک نیک ایلماس معافی بی نوالیق تور
بیور لار سپیه غم نهدین بونی نادان خلایق تور
صلوات و صوم عاشق قه بو کون نیک علایق تور

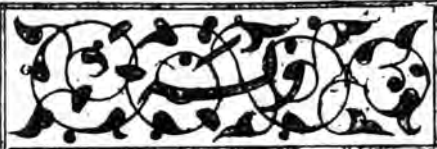

ساجیک یلدا تو نی ایلماسک بحر دور
پری سبب حسن و لطف ایلجه ملک عم
ارجه کوییدی جان عشیقنک او نیندا

کوزونک زهر و یوزونک شمع دور
خطا دور کیم سینی دیر لار بشه دور
کونکل احوالی سم اذین نیر دور

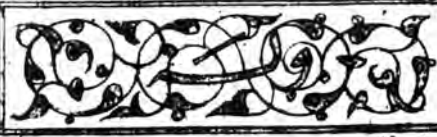
چسباداود ز لوفوگندین اوتاردا
اتاینی ارعالمو ستا تسانگ

سپلیمان لسکری نینگ غلغلی دور
سات ای زاهد که اول خوبار غلی دور

اول ضم کیم سویت سیداپری ییک اولتور دور
تا کیم کیم سپیل اینیه جولا یی قیلا
اول امیک کم سو دین اریق تور یوماس ای
امیدی بلیدیم رات اینیش بلکه کوردم کور بلیلا
فانتلارینک یاسن انای کورکانی حزن اچر طاق

غایت نازک لوکیندن سو بلیلا یوسا بولور
کیلدی حبت رو صیه نیدن آب کوش سادی
بلکه سونی باک بولسون دیب ایملکی پرله بور
ادل که دیر لار سو قیزی که کاه کوز کا کور نور
صیحم محراب لارده سوزو یاسین اوتور

عییف قانیم توکارا کاشنه لب دور
کوتارماک باشتی محبوت ایشکیندن
میچی اولتور روی قارماق ایشکیندن
سکا دصلیک تخان نیتسون سلور سن

دم عیسی و اولتور ماک عجب تور
محبت باید انزک آدب تور
کیم انجو تول نی قارماق بی سلب تور
ولی عاشق ایشی سسی و طلب تور

زلفه کوز دین کراتی باشقه کور سایی عجب

کم کورار مین بیسیا غانی یا ایلی پسیر

سوز لایسه اعین سکر کور ووز
طالعیم نی یوزی سیده کور سام
یا کنلی آی قاشش لاری خالتین
بیلنی سر پنجا که پیسینجلا سام
یوزی قاششیدا تانک ایما س آی
مشفت دور منقا ستم دردی
بو اتایی کوز تک جیا لیدا

صدف لعلیدن نهر کور ووز
کوز و قاششیده یوز نظر کور ووز
آی لار دایسراز بیرار کور ووز
کوز لاریم هاتمین کم کور ووز
اگر اسپتارد سحر کور ووز
اگر ایل قاششیدا نهر کور ووز
دایماست و چخسر کور ووز

میگانغونک روضه نوک جغت علی دور
کوز نوک زکس یوز نوک نسیرین ووز
از دین تا ابد جان عند پی

بو یونک طوی لیبک کور علی دور
کلپستان ایرم نیک سپنلی دور
جاینگ کشتی نیک بیسی دور

کیم کوردی کوزوند حسرتی دامن کسی بیار
 اول کون که کیب گشت جن خدیگ و بارید
 اوجاقی تا یوز قالمه قیامت بویور ایردی
 وصلیک طلب ایتهای نیتاین تنگیزی از لیدش
 ی عشق بلاسی مکنایا جو رزمانه
 یاریم کچ لار کیم می اچجب آه اورار
 میل آیمکس اتایی جن و باخ ارا سینه

جان غمزه بنوی توله فان کونکلی کرفتار
 نسرین نیتسن باره قلب قالدی و کل زار
 طوبیده اکر بو پس بوقامت یله رفقار
 مطلوب یرانی پیستی مین قولی تلکهار
 یا یا رنجاسی مکنایا غصه اغیار
 بیامکس گیشی سره مینی مکر عالم اسپرار
 بستنی قبیان کوزکا ایلمار عاشق تیدار

یوز ساری بولدی روان ایلی کوزوم دین بچار
 سین او شال سلطان سنی سین کویستقان
 بولدی بوزیم سو غمیدن یختی ییق قیل سال
 قیدی جانیکی مینی شیرن لیکد دوزقی بی
 دولیکدن کورکاییتی بار جا قول لاری لیکد
 اغنیکیزی هر پنجاسور دوم تیلادیم تا بادیم

سپرو دلو بوم نی بولدی بیرویان قیاسکند
 دولیکدن کل ایشکین سیل پیل اچیل
 اغزای کل غمینی ابرسته هر ایکان اورار
 بو مثل دور کیم کیشی بال توت بار شامار
 او شبونی طامع دور ایم نیرکای تیسکند نامار
 کویا بوسوز غلط دور کیم تیلاکان لار تبار

محبت شرعی خوب لار تو لبینی
 پسیمی یار کویندیش تابدی
 دمی محبوب نیز عاشق چیتین
 اتابینی کدالار اچسره مظلوم

نهال سپرویت اراد او نور لار
 سپیمان مکیسی بر باد او نور لار
 ارخصه ایرسا بی بیاد او نور لار
 پسینی شامش سدا او نور لار

اور تاندی کل میرونک او تیدین لار زار لار
 نخل قدینگی کورساجمن اچره سردینک
 زلف و روحنک دعاسی مکناور دجان ایدی
 خالیک عیبری قول لر غیره معروف بولوب
 او تورد س قاش و کوزی منی ختم قلیعای
 حسن اولدور و بولوب اینک لطف و برتری
 خوب لار که وصل لاتی کور مایس اتابینی

یا لغوز نی لاله بلکه اینک دیکه نر لار
 باش ایبدو رب تواضع ایثار لار چار لار
 اول کون که جمع ایس ایدی یسل و نهار لار
 زلفنک جنید اباستی اور زن مشک بار لار
 بیویسته صا دسوره نی ای حق کداز لار
 صورت قبا صانام داعی بار دور نچار لار
 باری نظری کوز او جیدن نی ایار لار

نہم بحسب راجح تو نہ بیت در سیک تابی

دریا یوزینہ خون خس و خاشاکہ کیا کہ تور

دگر سرتاقی کرجہ عذاب الیم ^{روز}
یوزی جمال مصحفید و رانی ^{تخت}
قیاس تجسیل اول سل و قاتین اور کانی
سذری سبیل در روز اول کوز کاشینده ^{خال}
انسان یی بیسون اغوزنی کیم علم غیب
کور کاج رقیب یوزنی باسلامک اغوز کیم
سالدی تولاق آماج کدانینک سوز نینہ

وصلی امید یی جنت ناز و یغیم ^{ایور}
قدی وزلمی اغوی الف لام و یم ^{ایور}
مر لیم لہ ذمنی نازک و طعمی ^{سید ایور}
کیم بادشاہ روم و خطا غہ ^{نیم ایور}
کیم دور کہ غیر سنکری ^{تعالی عبد ایور}
خوبلاری از غوزور شیطان ^{رحیم ایور}
جون بادشاہ لایقی ^{در یتیم ایور}

پسینی سرفاقت شمشاد او تور ^{ار}
مین در چار زلفونک ذکر و فکری
کو کل لار تو سمارن صیدا نامک ^{الحمره}

غیب سیر لہ کو کلانی شاد او تور ^{لار}
حلاتی صبح و شام اوراد او ^{مورد لار}
کو زونک شہبازی صیا او ^{مورد لار}

تغصیر عم بدور

خداستیکند ایلیان ای دلدار تغصیر عم بدور
 عهد و بیجان المادیک اول غنایت لار قلب
 سین اگر اوز کار بوس بس نیش همان قول سن
 با جود کی کم بپور سن یا بر صادق سن به سکا
 یا ز غور سن کم اتای سن نعتول قول سن

یکم منی قیلدنگ منو کی یک زار تغصیر عم بدور
 برلدونک اغیز سوزلی نیرار تغصیر عم بدور
 تا ابد تا بر عدا خد مسکار تغصیر عم بدور
 مر زمان دیر سن منی اغیار تغصیر عم بدور
 جسد امید دولت دیدار تغصیر عم بدور

تغصیر عم بدور

عاشق کیشی نیک خاطر ای غناک کیراک تور
 کوز یوزنی پایشیم بلیایوی سیرنی کورار
 قاشیک یا منی تور جیک این دیر کیشی نیک
 خالیکنی قبول المادی مقبول کوزونک کم
 بحر اغوسیدن جانیه منی کوکل اخسر
 عاقل نیلیور صورت مطبوعه کوز این

جان بر منی دلبر او چون جاک کیراک تور
 کیم پاک صستم غه نظر پاک کیراک تور
 سر تا قدمی خاکی بکین خاک کیراک تور
 ترک المیدا بر سنوی جالاک کیراک تور
 لعلیکدین انکا قطره تر پاک کیراک تور
 بو منی غم بر اوز کاجه ادراک کیراک تور

کوزی کا سطر زہرہ سحر لار
 یوزی حسن اچرہ یوسف جا تو مینک
 روان برپہ تیریلو ز یوزا در کئی
 معطر ایماکان جانم دماغین
 کوزوم یاشینی مردم دانه دانہ
 پشین اول سرد و کوز کا ایماکس

یوزی کا مسبح صادق مشرتی دور
 ولی زنی سلیمان شکر کی دور
 مکرم قہ میتے جان بیکری دور
 خطی مشکین رخ حال عنبری دور
 ساحیلخان قند لعلی نیشاری دور
 اتای پنچہ او شیبو جوری دور

کوزونک دور ضمیر عیار سیدور
 اگر جہ جان شیر نغم دور اغزینک
 کوزوم یاشینی مردم ایماکان قان
 تجلی نوزکا با کیرہ نظر سرحہ
 امیدم شیشین وصلیک پویدا
 ندائین وصلیکانی جاوہ ایما ی
 اتای حالیدن سور غامک غامکی

بلا افلاکی نیک سیارہ سیدور
 ولی شکر نیک جان بارہ سیدور
 یوزونک نونک لادیک زحارہ سیدور
 زمانی ای یوزونک نظارہ سیدور
 او شاتان خیرہ کو کلو کھنچا رو سیدور
 کو سلطانار بوایش چارہ سیدور
 ضمیر لارکوی نیک اوارہ سیدور

اگر محبوب بار او پسه مجب قه
فرا آید که بسی آسان دور او ملاک
اتا یغ بهشت جاودان دور

نی غم که جمله عالم بر او
ولی بسنی نیز تریا که ابرو دشوار
پیور ریاری بید بر طحله دیدار

بیدید تو لون ای یوزونک ایله چیس
چین اچره تصورین پلیدیان تا دم محشر
سه خوش نونق نیک عینی دایوز شیوه سی بر
جانانه دلدار بسی بار بود تو پس تا
ایلی کوزونک اوستیدا قاسینک قنه کا قنه
سختاب یوزونکوز دین الامین زلف نقابین
حرب لار یوزونک کورار میله زنی جمالین

سین حسن ایله سین چونک تو یاش دین داعی مشهور
باشوندن یوزونک نخلیدن حبت اراجور
اویار و اوزونک تیره اسادی کاشی کچی محجور
لیکن کونکل المان ضمنا سپیز کار استور
سرو قدینک اوستیندا یوزونک نوز علی نوز
کل نخشی اچیلما س کچه لار یا غما سه یا معور
کرحبده چیلور نیزه کا انا پیجه دو ادمور

سینی دیوانه قیلغان پیریری دور

کو انسان و ملک نینک و بلیری دور

درد و غم

ایسمین بدن یک آل میگیر لار
که ایچم سیر نواع سیرگی ایردم

خضاین یوزار بور پس نیری سپوکان
فراقینکه کوزوم سر حشیمه سپیدن

محب لار عشق خوانیدن همیشه
خرامان اوتپ هر بولدننی اوسل

اگر جانیم کیر ارا ایکن میکلار
اگر عشاق قدرین بیلا نیکلار

مثل بار کم دیکان لارنی دیکلار
ولی سم سیر یولی اولتوز ما نیکلار

کوردارین سریقان باقسام نیکلار
بنیر قانین اچجب سم عم مدیلار

اتای خاکیں اندر ایستایم لار

درد و غم

کونخل نابولدی زلفونکف کرفار
کوزونک کلنید کوز کوز سام حخم

خیال عارضینک مر کچ ای نیک
ساجینک سود اسیده تاملار اویسن

بریشن یعنی مکن بار عاجنج اراتار
کوروب ایترک موند سیر بلا بار

کوزوم کوردایسده المای اویسار
ولی نی سود چون یوقی بخت بیدار

سینک سپین تا نیک نیک حسرت بند
 نعل جن کوزلار یکدیشیم کولینی
 بوغم دین خسته بولدوم کلم حقایق
 ایشیکینگی اجاین نیلما میتین
 کونکل تقدین الوردا غمزه کینه فی
 انا بینی قولوم دیب تور او شال ای

کوزوم نونکد یاستنی سیماب دیرلار
 بیر اقدن کور سالار قو آب دیرلار
 لیکنی شربت غاب دیرلار
 کوی معنور یا غیب فتح بایست
 عجایب جادوی قلاب دیرلار
 بل کونکین انیار ایتاب دیرلار

نچا جانمغه پسیدین درد و غم دور
 محب لار غمجه قیلاق یازوقینیز
 مکنک دستور ایرورسین نیر تبرکماک
 نچا جانمغه ییکدینک وعدہ نیر
 کوزونک زلفونک بید اغونک غمده
 کون قیلم کرجبریکد اتریدیم
 انا پی او شتور اولد انا کور

کرمهریک جمالطفونک پشم دور
 محبت بولیده بسیار کم دور
 سکامین بولسام ای جان لی غم دور
 نچا رو نیازما قیل دم بودم دور
 بوجدوم حاصل عین عدم دور
 ولی مندن کنه پسیدین کرم دور
 مرادی خوب لار دهنیم بچقدم دور

سیریکا جا کربنده اتای

سیریکا خادم و داعی کتشر

ای کمال حسن یوسف دین جا ایک بار
استطاعت یکنه اکرجه اورتا نوز جا نیم رولی
بده نی اول نور کالی عمر اندر علی شوش دور
قیله لار محشرده ایل تقوی و طاعت یر لار
بیلر دین یری مو امید کنه نتی من محروم نی
طعنه دین جاننه تیر سوسر سیدو کت اول کافونی
مر زمان جیقیا کت عزمان ایل کوزی کت سیکان

بولدی بحر یکنه دین بعین کوز لار ایم یعقوب وار
اور کالار نیک و صلیدن خوشه اتی شکا بو
جو کت من سین نیز تیر یکنه دین اولوب سن مسار
مین سیک عشق کت یله بیغیزوم دور اولدم
و عده و صلیک کت سلاقی کت منی امید وار
بر کونخل دور ای پیمان لار مسکائی
عصه دین اولدم اتای سیک کت جالی حصار

بوزو کتنی قله احباب دیر لار

شیکنی قله احباب دیر لار

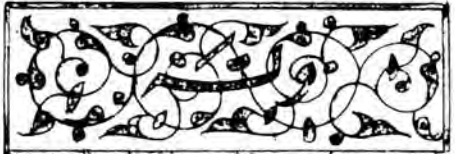
بوزو کتنی قله احباب دیر لار

شیکنی قله احباب دیر لار

باد صبا که کیلوتوزر جان تو ساجیکه سمنی
 زلف معطر یک نیم اول کوز دین او جاد او زلف
 زاری و ناله که لم قیلای راست ایلب ای با
 لعل لبیک چیا لیدین بریکوز ایما نین دیدیم
 سور سکن آتایی حال دین منی ای باد صبا

شهر صبا نیک ایلیسی به پیش خبر مو دور
 سر و سنی نیک او سید از اغ و غیر تر مو دور
 ایلا ریخا بونا له دین مر کچا درد سر مو دور
 جان عزیز دین ولی ادمین کدر مو دور
 لطف در کم که ایغیز میگری بو چون سر مو دور

بو ایله بار دور ایکی مایه سو
 بیری نیک عارضی خورشید تابان
 بیری نیک زلف و حال دانه دام
 بیری نیک لب لاری یاقوت سیرا
 بیری نیک غنغنی دور سید سمن
 بیری سلطان اقلیم ملاحظت
 بیری نیک غمزه سی جراح استاد
 بیری نیک ایکی قاشی دور یا ایکی ای

بیری خند ویر سی سهد و شکر
 بیری نیک کوز لاری کنار خیمه
 بیری نیک قامتی سرو سنوبر
 بیری نیک تیش لاری با کوزه کوم
 بیری نیک ایکی مادم مقشدر
 بیری حسن ایله خاتمان و صبر
 بیری نیک ایر برکی الکاس خنج
 بیری نیک طلعتی دور عید البر

روم امید ایر عجب هند و توشو تهور خالو کم
حاک راسی دور تابی گویدین منع آنگه

هاف جن دخن بر کمرین لالاسی دور
حول انکب از بوستان و خنک الما و اسیدور

اوسر دل کوزونف که جان کونکل دین باری بار
گشت جن قیلور داعی قیل ایکلارینک
خورشید خاورینی یوزونف انغایدین
جان کایینی سکر سلکین ایلار اچیلدا
حقا قیلور ایدم بر تو توز جیه دین وداع
دریایی دور کوزوم یا تیشی چرکیند الیم بر کون
خوب لارا ایشکد ابرکد اینور ابروی

مر کوشه دانینک کپی یوزمینک خای بار
بر کل علی دورور که یوزنیده کلا بی بار
مر کون تو غار دالور که یلار اضطرابی بار
شیرین لیک که قند و عسل دین عقیابی بار
بو یوم دانیا بین قراز لکونک طبابی بار
یوزنیده مثل قتب کرون جبابی بار
خاک یوزی نینک استید اجتم بر آبی بار

ای سلیم اوشو یوز دیول شمس ملا تیر دور
کوز اجدین قیاق شپوه یله باقیلارینک

ای سلیم اوشو سوز دیول شهید یلک دور
جان نمودن قیار اوجون رخ مویا نظر دور

طن اتمی مدعی مکار غم نی قان کوروس
هر مسجد که مشعل مشرق میطور طلوع
سیر سا اراتای رقیبین عجب ایاک

بر پیش دور که نیز ز انده نور آل سالور
بجران اویتد دور که پورا ک فاکت سالور
کیم ایاسین ایغزلار ایتیک اسو فاکت سالور

شکن خطی کرشید حیوان نباتی دور
اول شهسوار تر کشی نیک او تی نیک یونکی
هر کیم که ایجاد ی لب آب جیاتدین
کونکوم نی اوز باکر اوجاسی قیلدی قیانا
یتیماس موبیر امانیه ای حیسن اید غنی

بر وانه جان انکار تیریک یک برایتدور
جان خوشی نیک تیریک لاله کسکان قیایتدور
بیرستی دورور کیم انیک حی ایتدور
بوخان اوروعی قایسی اولوس نیک قیایتدور
کوز اوجدین نظر اچایک زکایا دور

طوی جنت کوریلار قامت وبالاسی دور
بنده نی بحر ایکیدن قیقان فقیر و زار خوال
عشق ملکینه اسیر استکان نعل اوجاسی نیک

قنت دور قمرم ز پس شهلا سی دور
غایت ناز و کبره بر لاپسته سی دور
خپ کو نکلومنی خطایم کوز لاری نهای سی دور

بیر صلیح عشق حائیتین تا باد دی دوتوف
عم کنجده اتایی بکین بر ملاین خواب

منقہ در سپه لاشی قیل و قال ایور
بج وصال اتیا ما کینز کیم خیال ایور

حال کین کیم ایشول نوزیاه تا بامیده اور
نی با نازک بر ایش عالم العیب اغی
گرچه یوسف دیک بوگون حسن مصلحت
ای مسلمان لار عجیب عیار کا نو دور کوری
عجب خلق ناو اهو ی حین قان
که قلمور جو درو خاکه کور کوزور مهر و وف
یوز اتایی دیک کدایی اول پ قانک

رسدین یوز داغ حسرت لالینیک حائیده دور
نسبت کسرا ز غمی مخنی سی اینک شائیده دور
مخو عیسی بکین لعل خندا میت دور
غارت دین قیلان ایچره کوری ایامیت دور
تا باد دی اول بوی خوش کیم سبستائیده دور
حلم اینک دور مری قیل بند و فامیده دور
بود داغ و کبر کیم اول حسین سلطائیده دور

شیرین بی که جان بر سینته نمک سالور
تجینعی عاشق اول تو سی تعلیدیدین جدا

جان دور یا جان جهان که کو کل اچر سبک سالور
اولدم لیا ر او تار داغ دین محک سالور

کینک سرخسہ روح و روان دور
 کوزو کز کس یگانگیک از عنوان دور
 خیال نازک در سر ز بهان دور
 اگر مقصود بر پیر قلب جان دور
 سکا چون قدیم و قسیم بیان دور
 اگر سین اور کا برد و ناول مان دور

جالیک رو صغہ باغ جناب دور
 ساجیک سبیل بو زونک سپر و صوغ دور
 بیلک اغنیک سوزی سر فائدہ دور
 نی حاجت موجب جور ایتاک روان دور
 چاغم بوتہ سیدائیز غور دور
 انا مینی قیاس ایتد اور زونکا دور

سہ زاری درد و سمدی ریح و طلال ایور
 جان نیز لیشی جہانہ شیر میال محال ایور
 عشاق مذہبیدہ زمان وصال ایور
 عیسی دی و خضر و خط ایرانی زلال ایور
 بیلمایس مولیٰ کن معنی اول زلف و خال ایور

دلہ فراتید ابو کو کل خستہ حال ایور
 سکت نیز بو کون اولار میں اینک فراتید گم
 باغ بہت و کوثر و طوبی ر دیر لاریل
 یوسف یوزی تودق دقنی بار ساجی سن
 معرفت ریح آنی تین سوزی دیر

نغمه اراد پغم و بحر اندین امایی

چون مهری آینهک خاطر انکار دوه بار دور

مرگو نکل که جان بیلار هم وصل جانان از رولار
شربت ایچامی تورور صاحب نظر لار چامیدن
بار خود اصل جان بخش اول شول حوری
چون یوزن سپودی کو نکل زلف در خندان
یرسین ایراسین سوسای هر لار حو آرد
مشلا

اهل عشق آینه اشک دور که ایمان از رولار
لیم که خوب لار در دیونه دارو در مان از رولار
اوقم ابر پاس اول کیتی لیم حیوان از رولار
آری بو سغنی سپوان لار بند زندان از رولار
ای انایی اول بوزی کل نی نه اران از رولار

جانمغ داغ قویغوجی اول بوزد اعال
سوسن حکایت ایچانی قدینک نهایی
هر لیم که سپو ساینس کی صاحب جان
یل نی نغاب حیقل ادر بکلیدن نام ادر
قویغیل انایی باشنی ضم لار ایاغنی

انین امید بر هم و دار و محال دور
سیر و جن غنباغ ایجیده انغال دور
صاحب نظر لار انیده صاحب کمال دور
اهل زمانه خوب ایینی سیر او پال دور
ایدی جو جای بر پ دقل و قال دور

جان علوی بی عدم دین جوید حاصل قندیلار
 کعبه وصلی کعبه غم ایگان محبت شانی لار
 زلفونگوز بی تارینی مشاطه بیز دین او عیلا
 کوز لاریب نی طرفه ساح لار دور کرم تیز با
 کوز یولیدین مر زمان یوز کاروان عم کلبور
 قدسی لار فالو بی وایسته کونکوم کوز
 ای ایایی حیده شکر الماکیل یزد ایگان

اغیز سکیه پیرله وجودوم نی حمال قندی لار
 توش بخت ییلد قطع منزل قندیلار
 حین و ما حین خود لاری بند حمال قندی لار
 جمله کشیم ایلی میک سحر نی باطل قندی لار
 حسن ایلی با کعبه کونکومنی منزل قندی لار
 ای یوز رنگ توش مهر دین او کانی زامل قندی لار
 کیم سینی مقبول لار دردیوخ قابل قندی لار

بو حسن عیلاحت کونکوم یارده بار دور
 زلفونک کونکل لوردیام ای جان
 هر بیسی بی داغ تو یار جان حسن
 هر بی تیلایا اهل نظر حسن یوز نیدن

حاشا که کل ولاله کل سزار دد بار دور
 کیم یوز کونکل اشفت کی مهر تارده بار دور
 هر حال که اول عارتن ارسار دده بار دور
 هر چه مهر دونا بار جاسی اول یار دده بار دور

<p>که کلزار آنچه خوش مجلس تو زب تو میکنند سنده لاری ساغلا تو زب تو صبا اغینه اغیز او زب تو وی میکانی جانده او تو زب تو سینی سیز نیز نیک موندان تو زب تو که بحر سیک المکیده جانین تو زب تو</p>	<p>ز می عشرت سیکند سه روک کوزونک سکه اغینک کاشید العل کابین تلاشمیش غنچه اغینک بر تار اوتاجیغی بغیر دین تیر غیر کند فراقینک سیکد کیم جانی بویتور ایغیف سیماک ایچاک کیر اکر اس</p>
--	--

<p>کافور لغونک بچا بیلیغی می کاید اولار بلدار سیک انقایدین سستی قناد لار قامتیکدین باغ اچیده پرو شمش لار هر سحریتی قنک کمانله دزیا اولار پریشخانه ازلدین قیلدی بوارش اولار صبر بو بیده بچا کیم المادم قیاد لار ای اناسی فاید باردی هیچ شام اولار</p>	<p>ای کوزی حیران قز ایر بوکلاری صید لار هر زمان غرق عرق تین ایر بوکلار چون هر بری نورغان برینده فاله دی حیران قوبادینک ناز او یوسونین ای کوزی جلجان میش نیتب ذل شراب و شاه ایلی ای کیم سیل عشق تو قیادی حواری قیلدی بر لب عارضه دز لغیدن اوز کا دوز و مکنک</p>
--	--

بوز اهو لاین مریان اوشال ایکی زاکور لار
 دل و جان صید قیلماق کیستی گورمای تزرور کز
 بو چسپن رشیده رککل و ملاحظتی نیلای باک
 و صالیق دو لبینی شکر لددیم بوگون
 اتای نینک خیالات محاین کور که خوبلار

خونک غیر بیست افغ اوجون بو یا قران کوز لار
 مونویکدیک ازینن فاسلار ایملدیک و بو با کور لار
 بچاکلم ازین لار اچره او شبو مبتلا کوز لار
 بهشتی کیم قیامت محشر نیده بار سا کوز لار
 و ما نیز لبی لارین بیلکاج نیامه و و ما کوز لار

ای محل کل عارضیکدن بو سپان و با غلار
 ای یوز و کف شو قیده تون لار تا بحر اولور
 زلفونک قد یکنی کور کاج با غنان ایور و
 کوز لار یک احرایی سوریل من دیوار
 اول تو باش یوزدت اتای ذره ایریکس ای

لاله رخساریند فزاقی تویدی جانوه داع لار
 یاه وروب کوز مشعلین باشتین تو یار من با غلار
 کل نیعاجی اوستیدا تو غمیش عی زاعلار
 سور با غیل عاقل غدیگیم اوسر و کز سماک
 کور با غینه کفک سالما سه غم دین با غلار

یوز و کف تا برده دین ظاهر بو یوز

صم لار پس دعوی کسی تو برت

ندين كو نخل كاسو كلو كني بردي حدن باش
 كرمش دين جو كو نخل نيک بر سينه تو ماس
 كينور سه خنده نيزين كالعل ميگوين
 انايي سپري هر چايشور رور ايلدين

او شال كه حش ايلي كو نخلني سگ خاره قلمور
 چنه بوراكي جي جاي سني بير ل باره قلمور
 يوز ايلغي شينج ويلي نيشرا خواره قلمور
 نيز لاره قان ياشي يوز بير دالهكاره قلمور

بولر ايلگي كيل كوشو نكدين قرارم بو متورور
 اي سخم من ضعيف خسته دل نيش
 تيلجه جايتم بار قيلاي سندي زلفونكنا خدا
 چاخال راه ديك كود ساند رقيب لار كوزيدا
 ايتلار نيگ چار لار مني كوركا ايشكنا عجب امان
 ايل يوز نيدا باقمه ريب مردم موزومكا سولماي
 اولدي بحر سگدن انايي اي جايي سگدل

طاقت بحر مجال استطارم بو متورور
 سور ماسانك اولما كين اوركا كاروبارم بو
 بون بوسودا ديه سگيم مال تو ارم بو متورور
 حق ساور بير زرد كو نكلوم دغبارم بو متورور
 كيم اولارين اوركا مشوق دور ستمدارم بو متورور
 سين پلور سن خود بر ايشنا اختيارم بو متورور
 ديا ديك بير كون مينك اول خاكارم بو متورور

تعظیم اتیار تا میس چون بر می بروش

نی غم او حشرت ایله بارسا بارسا بستر

یروز کندن روضه رضوان بولوب تور
جهالینک مصححی سیک ای تی دین
بورون حوز بار ایله چی چش و جهالینک
از لده جرحه نام میش بسیکن دین
خسار کنی مودور پارماق لار کیندا
مدام اوسورک یا تور عراب اچیده
تراگنوی کچه ده کیش جسم اچیه
تعال الله زبی شکل دشایی
اتایسی ماه رخ لار ارزو سیندا

بسیکن شمش حیوان بولوب تور
حدیث یوسف کتبان بولوب تور
ریسکن ایله صد جان بولوب تور
بوگون آتی جهانده جان بولوب تور
پعاشق اولوزور داقان بولوب تور
لمر کافر کوزونک ترخان بولوب تور
یروز مندی کوزونک جلیان بولوب تور
که عالم چسینه حیران بولوب تور
فلک بیک اسر و سر کردان بولوب تور

اوناردا کوز او جین کم بر از لطاره ملبور

خرد حصار بولیدن عقل و شش کناره ملبور

بویری بیک صم کویا که محض روح دور
 کوز لاری صیفی خود بی آساینه کوز
 کوز کدی یارین لارشا هیدزلطف
 یزنی خوب لار عشقیدن منع ایلاما کوز
 یارانی کوی کویا کویا کویا کویا کویا

لعلی خضر آبی جی تی قدی روح دور
 کوز لاری شتر لار نیدن یوز کویا کویا
 اسر دم عیلاما کویا فیض ایسکی منوج دور
 عقل قول منشی عشقی المیدا بر جوح دور
 صحت خلوت و اسکاره عذاب روح دور

هر خسته دل کیم اول میوزی تونون آپتر
 نایا پس میوزی کللی کسی رکنین و آب دار
 تو یاس نظر بی توغری مسکایینک نایب ولی
 کویا منی زنی سپس کسیدان الای بیام
 اول شهور بیه نظر انهای کوز قیاس دور
 عاشق لاری کینه سی کیم دور دی کیشی

تو یاس کوزی کویا رتن دجا نینا بیام
 باغ جنن داهر بچس باد سبب بیام
 او عسین تبار داجان عوزینی قیا بیام
 جانیمنه آغالی قسره کوزی الای بیام
 هر بچه پیلوردوب سوکیندن بولدا بیام
 پیار علم اتیار اولی احسره کویا بیام

قزاق نوک سوادین رموز لغز ایتب ظلم
 خلیل ادغلی بکین زبان ایار کا عش جان باز
 حقیقت با با پس ظلم یوز اعتبار اد پس
 محبت شربی کروشن بر ل ساز و ارا پسا
 چم چشمید و عقود و کی و کا پس نوک با جین
 انای پس کیم و نو حید حق خدی کنی سل سبهاست

ایکنی مصطفی بزیری میکنی تم بلال ایار
 جامیکدن قیب بریم قاشیک با پس بلال ایار
 یکن مختار اکریم نیک با پس ایکی شالی ایار
 پسین ارباغدی ارجون قاین زلال ایار
 غنی یق قهرمانیدن کوزر کنی با یال ایار
 کیم ایف عدد شکر عمل کل کی کند دلال ایار

اول دیر لار جمله عالم دعا علی پس ایور
 پس تویم ایله کل جمیل سربنی
 کنت و کتر ابر و پسید اعرف و معرفت
 عالم املاک داخو رشید عالم تاب نی
 خمر شهرید از یجا نی عزیز یوسف ارجون
 بیغوشی آزاده بنده پیدایطنی کدا
 بو حال کیم انای پسید اوردی بعد ازین

شهنا و اصل مطلوب و طالب پس ایور
 انکلاغان عارف و حاضر بر عیاب پس ایور
 روضیق اظهار قیماق لیتو خطاب پس ایور
 ایلاخان سلطان درم شاه کواکب پس ایور
 خوار قیغان میر تو بیدین مجتارب پس ایور
 بر نظر دامطر جمله عجایب پس ایور
 اوزر کا خوب لار نی دیگای یعنی کصاحب پس ایور

این بسی سیکسین و سیزدهن اید اسروغنی
خدا مار مهر و دغاسی دور که سب کیم کورادی
امراد ی برل ایایی دبر و کف پرندای کیم

عجب ایاس کوز تو تسامین لار برا کزین مراد
کیمیا کر لار دیکان کبریت احمدین مراد
دبر او تصور عاشقی صاود و دبر دین مراد

ایتم نیه عدم دین که خدای ایادی موجود
انوعینک نیه کلام ایلی که بعدوم ارتور لار
بیز خسته نیه بیر القیش او جون سور خایکود
اورتا نکای ایدی ناریکای عینک او تیدا کولوم
زردوسی طوسی نیه سکا ت قیدر اوردی
ساقی کیتوز اول اشش کلرک که خوشتر
شا به یله بیر بوسه انا بیجه نی طغنه

اظهار جالینک ایدی پس عایت مقصود
دیر لار بیلک آتی نی محدود و نی موجود
سیرکانی زبانی برغهای اکر برل نی کاسود
جان در دینه سب و ذینک بر لاسر بود
که خط ایاز اولاسا شانه نام محمود
مشکین نفس صبح سید زورمه عود
و صحت بریده ایمنی کلک تا بدو مشهور

او شال صباغ که صغیدین تجسی جمال المایر

یوزونک مرآت چسیدین یوز اظهار حال المایر

ای ساجینک شانه نیده نازل ای جیل اورید
 ناک غمزه اندازه قیلدی بو کل لار خوشین
 دنیا داپس در بریتی میرله کیزوک تابادوق
 کر قرار سیر کوز لاریک آق او ی ایچده اوینا سا
 سیر بولدوم حسر میلدا تا خودین انصاف سیل
 ای دیرکسین قرادین اتنی فرق ایلامان
 پیو کالی اوسرول کوزونک سیرله لپکنی جان ^{الملا}

دولت حسنو کیم اوجن جان وردیدور ملن میرید
 جان قاسینک کسینه قربان ای جانلیک ماه عید
 بیخ وصلیکه محبت بامیدن اوزر کا کلید
 مین لیب جغین بر باک لاریک کا دیرین ^{دید}
 بیدری لیک یوق مویکت سیز قیلدیر مدان ^{نا امید}
 وحش الله باغ زاعان جدا باغ سغید
 بیر نیچانه اتای ای ایدا بولدی سرید

دلمه العینک می دور آب کوز دین مراد
 سیر نظر دا غارت المار یوز کونکل نی ظلم ایله
 اده یرون بو تر اباشیمه کی گلیتور کوسی
 بار خچر حلیا سون نازک بلیک عمر انک سیر
 قنعت خشک دورور رحمان غنیم درانه دور
 مین طبعک سینه اولکوم دور چشم کوش کیت ^{بلا}

قنعتینک سر وی داعی طوبی نور دین مراد
 کوز لاریک دور ای صم کفار غیر دین مراد
 بو کونکل کیم ایترا اول زلف مینور دین مراد
 کر مینی اولتور ما ک ایر سا او سوجو خچر دین مراد
 تیشلاریک دردانه سی دور اولوی تر دین مراد
 مر چچاکم حاصل اولکاپس مین سکر دین مراد

ای بساط حسن انچند ابار چه خوبلار دین یاد
 نو ملک پیش کن ای مرغای بنده نی نیردن ویلی
 چون تابی در عشقند لذتین غلش لوکل
 خط مودور اول بروزه یا کتاب حسن و جمال
 ز اهر احو در حضور لبوثر و طوبی پسکنا
 بار جا ایل خست تیلار سیکریدین مختصر دی
 اول قدر بورکا ایا می عشقند سین دیادا

یوق موجر ان شدری دایره کاه صلیکدین کشاد
 تا ابد تا بقوسی یوق تغیر از نیغی اعقاد
 خاطر می بعد ازین قلیغوم دور و دور عم برید
 صحیفه کل اوزره قیدی لطف شریفین سواد
 نیز کاه دلیبر وصلی دور دینی عقیدتین مراد
 من جفا می خوبلارینک ایلکدین زیاد و داد
 راستی بیستور سنکدینک محض باکر اعقاد

بیسل ای صم که بولدی یا بوهار و عید
 بیر لحظه ال غائب یوز و مکدین بو یاس
 بیر جسر عید تو شنه کاه لیلک ز لالردین
 جان او یساین کوز و مکد نو مکایلی کعبینه

کیم خوشتور کیشی کاه وصال و کار و عید
 جمع اید انجمنده کل و لاله زار و عید
 عیندی که جمع بو پس می خوشکوار و عید
 رسمی دور و قدیم همیشه قار و عید

خایک اوجون انا سحر کوب بیرده انتظار
 کیم روح نوکده عذابی ایرور انتظار و عید

بود عاشر عشاق ارجون می دین اگر جان راحت
 بنده و اخلاص و صدق و شایه ابله اجمود
 کور کالی قد قاتین کنی بر لب پور و ده نار ایله
 بر لغالی زلفونک جرمی جمع ای خرم بار یکی
 کرا و تور خواننده مجلس و انای بی شعری

و یا پس ابردی لار عرب نازک لاری آنتی راج
 زاهد و زرق وریا و زهد و تقوی و صلاح
 تزکی مجتد الیادی بولدی نمودن فی علاج
 یوز ترن سینه عاشر کیکلدر در پستان
 زهره جنک تو سار مکلور پس و قهر دونی جراح

بازم

او شال کون کیم سوید بولدی ارواح
 یا قیلدی اورتا دامشکات آدم
 بنوت بای مینک قفس رطلیدی
 تو قوز افلاک تین بیر تو ند اوتونک
 بی پسین رحمت للعالمین سین
 علی با بها پسین شمه حکمت
 کی بیستکای اول ایلک کوشردن

سر ای گنت کشر آتاتی مصاح
 وجودونک بولدی اصل مکان مصاح
 سکنا تا بشوردی احودم دا قح
 زیمی خسیر و سلوک ای روح الارواح
 که قیلد سند نظام و باطنی اصلاح
 ایلک کینک که ای مین قیل الحاح
 آنا بیخ و دی ترخانده اقداح

بازم

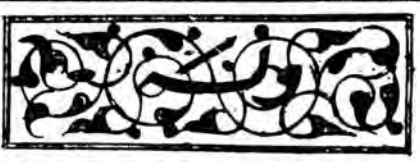
شفت قید زلفونید بر لودعوی
 یلارسانک کیم جهان اشعه توفای
 قراسا جینک کونکل کایکدیت
 اناهی سپوکالی اهو کوزونک نی

ایلکیدی بونیی سلی دین کوب بیدی کواج
 زمانای پسنلو کنی کل اوزا پواج
 قزایم غدا که بات بول باشینک ل قواج
 انی صیدا ایتادی سیج کوزنی قواج

ای سپیل زلفین جانیم دی اوزمینک سیج
 کحت ایتا زاریدی سخم صوم اعزینک نوطین
 طلیه کونکوم ساری کیک غمیک تعظم آتیب
 کرتیلارسانک حسن ملکین اسانک ایلک دنیا
 بو اناهی ایرتاکی مخلص قاری قول دور

سورماسانک مردم بو قولنی بار سو غیل عیج
 حاصل محبت نی سور دوم اریسه ایتور سیج
 دیر منای یار قیدی خیر مقدم کبج
 عاشق تحقیقنی تلیدی لار دین سیج
 نی سیکت یک تور که اندین یاد ایتار سیج

ای منور عار صیکدن شمع خاور هر صبح
 اول چراغی کوزلارینک بر لیک دور ایتدا

مطلع حسن و ملاحمت قد یوزونک دور اصقاع
 بولدی فان توکا که سال و بادو اچا که لیک صبح

ایلی دیر انجی کوزی بیک بو بارا کی
 یاشی بجزی اچره بو عالی زکونک کندی

بندہ دین الید امین قر وینا زو مسکت
 اهل دل آشنایین تاج سرور سلطنت
 ملک و ملک سکا بولور خوش و بارو ملک
 لطفی زیاده دور آونک یسار زمان حرکت
 کوز بریدو شدنی ایلور ییل موی عین مصلحت
 پار جاجا بی فی دفا جله ضراری منفعت
 شاه ولایت اینه حمد و ثنا و منقبت

هر سچا بو پ یارده کور و عشا و حرکت
 عارف ابا کند اورونک بایل قر و قما میدا
 کورسین اورونکنی تا سینا کنز عرفه سلو لیدا
 فخر دین اتمه از ایتب توغده کور ککنی یا امید
 بیر معان ادا قینک توزینی کوز کاسه مسل
 عهده تی سلا چیب فی سبور محب پلور تمین
 اکی جهان عبادتی دور مو اتای دنیا دا

تویا کورسون سینی بو سپه سچا ج
 یکنار جانمیغ کوز کور ککنومنی افواج
 صبا یکنک غنچه بیله اوینا سیرماج

یوزونکنی ای ملاحظه جانی بیر آج
 نتیای مین غم آنک ایلکدن زام مردم
 کلپتا مذا جیقار بیر اهیکنک فی

دوستان

ای مصحف چمنونف میبک توطی ایت
 پسین جور سوسن یا ملک ای طوف دوران
 کورچسن بر دور یکم سکا بارس بوسیم فی
 زلفونک دیدین قلا و در جانو کوزونک ^{قصد}
 کرجان و روان عالم اردا حق چقپ
 نیز بارجه خواصین بودم اغویکده کوزاز
 کرجوزات اکر لطف قیلور سکر تونک اتی

اسام اییکا بولدی یوزونک نوزی بدایت
 فی حسونکنا بارجدی ونی لطفونکنا عایت
 یوسف سوزین قیام ارزده حکایت
 حین لشکی کافر غرقیلور آری حیات
 قیلغای لپنک آدمونیک میکی کنایت
 واعظنی کیر عسی دیدین قیدی روایت
 چون قوسوزور ایسکده انکا حد حکایت

دوستان

ای حسن دما زینوه منیدین دام پت
 بدر میر عاصینک ایندانا نام
 اغونیک کوزونک حکایتنی باسلا اسم
 بازار سکت حین اره باغلا غوی دور

لعینک جیالی بر لولکل بولدی
 سر بلند قامینک المندانت
 مجلس انجید ایسته دما دام غ
 سوزاق کربار سکت قزاز لولکل کور

شادی لونی هم محنت و غم دور مکار ای دوست
 جور و تمسک لطف و ارم دور مکار ای دوست
 بسیار خجالادی کم دور مکار ای دوست
 احسن شیخ بود و پستم دور مکار ای دوست
 ناریک یکا کینک باغ ابریم دور مکار ای دوست
 کبرویب دی ملکتم دور مکار ای دوست
 هر طوطه تابی نیه عدم دور مکار ای دوست

پسین سز بوجمان عیثی الم دور مکار ای دوست
 لطف و کرمیکتی سین ارمینن ای ساسک
 دیدار ایله قانع ایاس ابروم اسپا جریک
 کرم کلوم بوزنی جور ایله چون سنیذان او بورد
 او معیشتی او خشتا بیلیان کبری سین
 توری قصه حشیدنی جامی المیکدین
 او خلعه فداجان کتسم قلیب انور

حصونک کی همیم سیکام هر طوطه زیاده
 بولدی مکارم مهر و وفا بشه وعاد
 قانع خاگر مدعی لاری بر سهادت
 قلیب لی عجب جین میدن بر وق عباد

ای ای یوزونک بنده لاری نجف و حاد
 کبر و سیکام جور و صاخوی طینف
 مین لعل لیلیک دعوی سستی بر کز اتا
 زلفونکنی سیوز بان یوزونک کاجده

میخازد المک ساریب او نوردی لای
 تاپردی ضم لار ایینه دست ارادت

بر باد و بر بوسه گنجی او تو ز غافل بودی فعل در آن
 کیس بیستمی بر کاس سال امینون تو از لغو نیک سکن
 درد عشق کز بود در کم دوستی جانیتم
 کز ایل در کم اتایی زنا کمل یارینکوه جان

باری انگیلید اولای اولو بخجه سیدنی ایر سب
 کز نظر قلیام یوز و یکلدن اور کانیوز کافار سب
 من تیر بلیکوم یوقورور یهوده جان نادر
 من نیبای بیستمه ارتوق جان جانیتم دین سب

کوزونک جیا ییده یوقور ملادن اوز کاصفا
 صبا کیتور کالی زلفونک پشمیدن بوی
 چاکر ایسادی درد عشق مصاحبت یاری
 کوزونک نی طره آتجی ز اجمید و زک
 کونکلی تیج بلا ییر لوباره باره نیلایین
 آتیکجا هر کچه تا صحمد ایستک تا یاتورد
 اتایی کوز لار کجا بار کال را بیک اورد

و صابینک ارزو سید اسم دعادین اوز کاصفا
 کونکل تلایا بادی بران صبا دین اوز کاصفا
 دل تا بلما دی بر بشلادین اوز کاصفا
 عاشید ا یوقور امینک اوق و یادین اوز کاصفا
 اکر توقع اتیار و بر یادین اوز کاصفا
 قان کز سر بر استجای کلا دین اوز کاصفا
 کوز کالایین ایاس تو سیدین اوز کاصفا

جو سر روجی کم اچیلین بیلادی ایمل کلام
کیر بیلکین ناوکل لاریدین ساطلا نور کولکوم
غایت بیکاس لکندن مدعی کافر بولور

بیده بیر سوز بیره لانا بیلدی ایغریکدی سوزدو
بیر ایقب یازماس نشاین ایلی عیار کین چوزدو
کرجود المار اتای سیر کا حق موزس کور رس

نی جان نیشی ای پری رخساره محبوب
سکجا بیرون الای نوح عیرین
مرا دیم بولما سون مرکز میسر
بوغم کم نیرد اور بوچسین نیردا
پسوار سم جور و سم لطین اتای

قاموی باشتین ایاق مطبوع وور
سکام ز قاتنگه اجبه ایوب
کونکله اسنیدن ادرک بولر مطلوب
سینی برسف دیسون لاری نیری
جو خوب لار دین ی کم کیر ابرو حوت

مر زمان جمیع زمان یوز اوزار لکوم کین
بولر حاجش و بوچسین ملاست سینه دور
خبت الما وده کولکوم قلیغای نیشی نیر خار

توشما سون اسلام چنڈا رسم زما زو صلیب
پاسینی برسف دیسون لاری میجا ایلیب
نیلا سون کل بولار اتی جنن داعند لب

مرا دیم اول کوزی عبارده دور که با نطری
یا زوق یسز اولدی کمان ابرو لار جمانی

نهانی عاشق مکیس نامرادی بیلا
اچکنک بیله ز حال اتا بیادی بیلا

جادو کوزونک که بار دور اینک فتنه قاید
یریک لاریک کیشنه یار لار که کل المین
ای نوری تاش کونکلو ارمین ایلامه خراب
ایشیک تایلاریک مکانت مقبول لاره
دجه مچاش تیغالی اول بوز نظاره سین

بیوسته ناز و شیوه ایور کفری با سید
تالان دور آری ایلی جریک نیک سوک شیدا
کیم صورتونک بیز بلمیش اینک اچی تا شیدا
بهرج کیم بولماسون کیشی نیک تون و ایشیدا
چیران دور در خلائی اتا بی معاشیدا

فیروا بونفای بولیم محراب اچنزه اولوزوب
سیر تو بامور فای مومین دیب طلعبیگنی بولون
نیشداریک دیک دانه عمان اچن انا مادی
چخار یخیر ایلام کونکلو م اوپسینک ایشی کین

اولوز ادر مین دجایی نوزونک با نیت
تولکلو کولمده اولوزور تا جیح من دیک تیلوروز
هر نیچا کیم ایشا دی مکیس صدق اغنی توروز
نیلداین فایزین یلوزور لومک خیاالی باش اوروز

نخچه قال نخلاب اتای سوز لاسه درد
دلین

اورنگا دور اولش بغیر توشیوه جی کول لوسلایا

ای غم و درد یک همیشه راحت و درمان مکان
عید ابر دور مباد که عمر جاوید آن بیلا
اشیا سینک مجرده غوغاب بولدم درم قتل
بولغای ایردی یوسغوم بچرک غدا نیندا سنج
پرورش بیدم لوکلنی میراورد مکیا ارد
زلفونکو ز چیرنی سنگ دیوانه سی من ابد
من اتای من لیک وضعه ایم تخمین او قور

اشیا سینک خال رامی چشم حیوان من
کرتا سینک یاسی اوجون بولغیل دیسک توکان
ای بت حین تولی یاغان عهدی نی بیان مکان
حال ز ایرم نی کوردت سمبر لغان مکان
میوناقوب لاری سیودی بولدی خصم جان مکان
یرماسون لوب درد سر بولغیل هروردان مکان
روح شیرین بر اختر و بلد مند پستان مکان

لوزوم ک سیودی یوزوکلنی حین اعصادی
بو یونکلنی سرو او تو مان ایلیکا عادت اولدی
جمال لیکنی الدییک دف و مهر سیک ایلیا

لورار بومشک حن نی بچیک سواد بیلا
ایرم نهالی نی نسبت بر دیوچه عادی بیلا
که ملک بان برور شاه عدل و دادی بیلا

ای صاحب فن عشوه بیدار فیدای
 بیخاس من غجزار غر خاز و امیک
 ناکر نظرم چاه زخده ایلکده نوشتی
 کویونک درور من حاجت فردوس کلم
 در تیشک ایله لطف تالاشان یازور
 خولایرعلیب حسن و ملاحه مین اچسا
 ای شهده ملک قلیغوسی دور قیر بجه

عمر انک ایلی دین فالما دی جامع بیدای
 بر نیچ کل اچید وصالینک جمیدای
 باغلا ندی کور کل بوسنی زلفینک
 خوشنور کیسکا بوسه میتم اوز و طیدای
 بیشتی سوغ غواص انی بحر عدندای
 مجلس یکی سین دور سین الارا محمدای
 خاک قد میک بول اتا کی گنیدای

حاصل عمر و تم نوکاندی چیرت و قایغوسلا
 من نیچوک تشبیه اتای اول بوزنی ای کون
 قایمیک خوشنور ولی ایکی بوزوم دایمیشی
 کوز لاری و کلوم الور خالی تو یا بر جانم و داغ

دور برد او نوز مادام اول کوز لاری جادوسلا
 پستی بو تنور تجلی بوزنی یلک کوز کوسلا
 سر بون خوش شاق کرد بوز بور اقرار سوسلا
 ای سیلمان لازیمی اول کافر جادوسلا

اونو تهر خضر آب جی تین
 فی قاتین ایلم بارکم ایب جان
 زرا تیک دردی ایند اگوزماک
 نیلور یوز ایتن ظلمات ای خدا
 اتای مت سبحی دیوانی ییز

ارشال یاقوت سکر خد نیرکا
 کونکلی ملک پس اول بوید نیرکا
 خیس البرز ورم اولد نیرکا
 مشخ مردم اول جم بند نیرکا
 کونا صح ضایع ایتب بند نیرکا

ای بیکیم دالد کبر اگاس ند ا جان سیر نیرکا
 ایل بریک دیر لاری منی کونکوم داخل ایتیم ولی
 سیر ضم لار خانی دور سیر بنده کیم نیر انچه قول
 جور و کلموز مهر وفا دور در دیکلر عین دوا
 در صلیک نیر عمر دم کلی دور شو قید امین عند سب
 سیر بو یوز شستا فی دور میں باغ رستان کیم کوبولور

مهم حیات خضر و عمر جاودان سیر نیرکا
 بر نیریک بیکت باه بلور یوز میک کاکان سیر نیرکا
 بو کما سون او بو اولوس تاخان دکان سیر نیرکا
 فی المثل کور اولور دور سیر مهر بان سیر نیرکا
 یاز فضیلین دابولور وقت غزان سیر نیرکا
 بو کما سون نیرین دلاله ارغوان سیر نیرکا

میش انای من چینی حسن ایچ خدا سن چمن
 کوبلا دور در روضه باغ خان سیر نیرکا

کرج ریب مدنی مردم خوارج لیس جلور
سورساک اتای حیره نی رکاه بخجیات

بمراه و مدم بیت الی عبا بولسون پسنا
ای شسوارم تا ایش لارکد ابولسون پنا

لردون دین اوتا رنا لاریم کج لاردا
زهره یارلیور درد فامیدا کونخل دین
یونفورنم ورنج رالم دقایعوز دین اورکا
اغنی دمیدور بشام و سحر نقل دشرام
بحران جیرکی بسک اورور حاقه یسخون
یاد ایلاسام اول شوخ قراغی قزه کورنی
زننی عمیدن اولسام اتای سی بسکین الیکا

بیما پس نیای اول باه عدا ریم کج لاردا
اسی کدیغی اوق نی یاریم کج لاردا
بحریند امینف مدم و یاریم کج لاردا
لحسی غمی دور دنع غاریم کج لاردا
دنیا نی تو تار درد و غاریم کج لاردا
قانایس نیاین جسمه و غاریم کج لاردا
بولغوسی دور یاریم کج لاردا

امید وصل دور با بدیرکا
اوشال یوز داغیز جمار لسی دا

میسر بولسا هر چند یسزکا
غایت لار قیلور کل قند نیرکا

ای ای ای ای صدق و احاطه یک بیست و یک قیل و دعا
 یا رحالم دور اگر سیسویان از خود بیسلیسون

سکد یک طهر بوی تند و سگدا
 تیلار لار توشش بولور ای سحر دا
 کور درم لطف یوز تور بوک خط دا
 بیزی ای کون تو غار دین کون
 تصور قیلما پس ایل الاکم دا
 توروب تور او شوناک جان هم نظر دا
 توتوب تور لار دو اینه دردم دا

لوزونک یک قنت یوق دور قمر دا
 یوزونکدا تا بیتم هر سینه تیلایم
 حطینک غرنیداکونکلو منی بنج
 تا بیلمکس نسل ادم دین سیکد یک
 بسینک کور جالین با غلاما قاتا
 کوزونک کونکلووم اورغ میل قیل
 انا بی اوشان سیمار کوز لار

اب حیات خضر الیه عمر تقا بولسون سکن
 هر بیس سوکولچونک اورنیدایوزمین دعا بولسون سکن
 محشره دالطف و رحمت حق دان عطا بولسون سکن

ای کونکلووم انان در با جانیم فدا بولسون سکن
 قیاسم نصیحتی کنه قان تو کیده دیس کونکون سکن
 هر نیچ کیم جور و جفا تیلدیک منکابور دنیا دا

حال بولدی کو کل فرانیے پیر لا
 زلفونک جیر کی حال ملیسن
 غنچه سو بوب تو بیغہ سنجاس
 مجلس و اجا غیر دن ایل ار سورسا
 توس قوتیلا ماک کا حد میر یوق
 عشقیدا اتر باشیم افار دی
 کوز او نیایب ارتی لار کو کل فی
 عاشقہ جاتینک ریسین
 خوب لار دین انای لطف ایتر

کویدی جائیم اشیتا قی پیر لا
 الدی کوز زلف اتنا تے پیر لا
 ارخا تسام او تو تک بشا قی پیر لا
 میں جام جمال ساتے پیر لا
 ساغین باری دور ایانغی پیر لا
 پیر با تادی کوز قزاقے پیر لا
 ایکی تاشے جنت رتاتی پیر لا
 اسپرودانی یوق یراتی پیر لا
 خان لار غنی ایلس سیتی پیر لا

احوای طالع محل دور بر لطف قیدانک مکان
 میں کن ہی قلمایم نیکدی بیور قیام داعی
 ای ملک باشینک مو ایور ولدی بیور تو تصور و ک
 جرمک دبلر فقا تینده المیادینک یویم ی سو

ہم ببولغای حد طم و غایت جور و حضا
 او شتہ یانم تو بہ کاسیدن گرم منین خطا
 نامراد ای ملک مرادین قلمادینک یر کون روا
 ای میں بخیم ل بولدی بخششی یو قبل سال سو غا

مکنا اول دنیا و جنت نی حاجت
 سایب بار یا مینی ای یونس حسن
 او زون ساچیکدن او زاس مین
 یلار ایل منصب عالی و بیکن

ایسی کلک توراعی بس دور کون
 بو کون یعقوب یک بیت الحزن دا
 ای عینک قانده بو پر باشیم ادا
 ایسی سپرو ارا دیکنه ندا

مرده میردی صخدم زلفونک سپیندن صبا
 بو زوم سور توام ای غیش خاک راهین کوزوما
 غنچه بولدوم غم ایلمک دامینک غم پیمان
 حیم زلفونک نون قاسینک قهد جان ایلات
 لاله اوختا اوزین رخسارینکا معذور تو
 نی علف سیک مری بار دور نی سیک تو کلکودم
 ایسا لیکدا اوز عالی بولدن امار دارا کناه

جان موطر بولدی تو کلکوم تانی بو زور تو ک صفا
 دیدیم ای جان عدمی امان و سهلا سر جا
 کل سیکن جان تو کلکالی چیرت بیلا بولدی قبا
 باقی بوسون لطف اتب کیردی الفقه سیک ارا
 یازیده اور باشیخه تو بتان دور اول تو کلکی قرا
 یانک جورنی نکار ایاسینک دردینک مکنا
 جهر و سنی قلدی ایسی رشک ایلمد کما

میل و قایم دین اتایی موخت تو تا امید

اول اغیز سلیک خیالی سر حاجی کونکلی

ای خدا رحمی سال اول جان و جهانم کونکلی کا
در دغم طاعتده جانمار چکانم فرادیت
بیوفایتدن مخمر بولغای ایردم کاشکی
کل سکن جان کونکلیکن بوزاره قیدی خار
کوز لایم مینک جو بارین میل اشکم قیدی مار
پار جایت توش رحمی کیدی درد جانم تو
یاردین سور سام اتایی در دینی ایوردوا

سیر اثر قیغای مینک اوه و فغانم کونکلی کا
بولمادی معلوم او شال شترین دایم کونکلی کا
سیقای ایردم باری اول امهر بایم کونکلی کا
تانب میلی انکلا بقیل افو کلت تانیم کونکلی کا
رغبنتی بولغای مو اول سپره روانم کونکلی کا
کیممادی رحمی رقیب بد کایم کونکلی کا
بس ایاس مو بو مینک درد نهانم کونکلی کا

جاملینک وصفنی قیدم حسن را
تفا قیغای لعلینکی کونکلی م
جو جانیم دین عزیز جانایه

قیراردی کل او یامین اجمن را
بیشی پیمایس ای کم قالدی قاندا
کیر ان کیمس جان کخاسین قیر برن را

باستم فی قیاس امید ابرار پستان برلا
 کیشی یوسفی ایاس موستاع رایگان برلا
 فلک سیرنی جد ایملاس بوگون بود مکان برلا
 چاکیم لیدیک المکیدن پورا کیم تولدی فان برلا
 عدم یولغیف یوز قویدی ایایی یوق کمان برلا

تیلار من حق تعالی دین کو بوسام دستان برلا
 میذا سگ جان وصال او جون توای جانجو برلا
 سیر نیک پرنیک ارامیزه ازلدین قرنت جانجو برلا
 نی بولدی ای کوزی اوتون سگایر کو مادی
 سکر اغیک تمناسی وجودی با علاعای سوس

یا امید دولت وصل وصالیند بولماسا
 سحر حسن و ملاحظت زلف و جایک بولماسا
 کروفا قیماق تده عاشق وصالینک بولماسا
 تفکر دین تون کرن تیلار من کیم زرا لیک بولماسا
 لی عجب محشر دایم سوردوق سوا لیک بولماسا
 بو تیریک لیکدن کو کخل کرانتمعا لیک بولماسا

اوبسورور ابردی منی بجران جایک بولماسا
 ای وکون ذره محارض بولغای ابردی نوردو
 سیومکای ابردی کیشی عالمده سیدین اوزکای
 ای جایک خسر و سیاره حسن املایکده
 پیجر بولسا ملک کور کاج سینی انسان سکن
 ادبی سئدین ایاس کیم اول بری دن ایر بولماسا

دیوان شیخ زاده انانی

ای که خیلار کوز کوسینده اوزین اهلار ایلا کان
 نرکس عیاره لاردا کوزو ایمان کوزو کوزو
 طره سی طرار لار مشیکن عسری لطفی دین
 سرود قد لار رفو خالین دانه و دوام ایلا کان
 حسن باغیذا بو شیش و لار بیک سیر قیدا
 غمزه بی غار لار بیک کیر بیکسین فی طلب
 ای یوز لوک زهره کوز لوک زلفی یلدا کوکلی
 یروباری کم صنم لار اغزی سوز سوز لا
 لیلته المعراج کاشینده ایکی یاکینتورود
 دین و ایمانم دین ابرمه دم افر مینی
 قبل انانی بیک نال عبا حسنین ال

هم اوزی اول کوزو کاکا تومنی زار ایلا کان
 قدرتی برغنج دینم خار و کلزار ایلا کان
 انفعال ناه حین بره تانار ایلا کان
 عاشق سحاره بیک کوز بیکسین کوز قار ایلا کان
 اهل دل لار خاطرین عکسین و غمزار ایلا کان
 حسته مجروح لار بغیرینی انکار ایلا کان
 مهربانی کم جو برنی بسیار ایلا کان
 صغیدین مبر نفس دایه قیس بار ایلا کان
 قاب کویسین اتا دین خبر دار ایلا کان
 ای صنم لار زلفینی یلیم کار زار ایلا کان
 ای محمدنی ایکی عالم دینجا ایلا کان

№ знакъ памяти подарен
на фатами Хамовъ Теллеръ
Бехи таврусскимъ 1818
года Мая 12 дня
Князь Михаилъ Бибиковъ

፳፻፲፱ ዓ.ም. ጥቅምት ፳፱ ቀን
ግብርና ጋራ ሚኒስቴር

ТҮСІНІКТЕМЕЛЕР

Атайи

ДИУАН. ҒАЗАЛДАР

Көне Тұран өлкесі қашан да шайырлардан кенде болмаған. Ежелгі түркі дәуірінен бастап, бүгінгі ХХІ ғасырға дейін қаншама түркі ұландары әдебиет айдынында жүзіп, сөз маржанын тере білген сөз зергерлері болғанына кәрі тарих куә. Арысы «Афрасияб», «Шу батыр» секілді көне дастандардан бастап, мәңгілік өшпестей етіп, тасқа қашалған «Тонькөк», «Күлтегін» жазбаларына дейінгі тарихи-әдеби жәдігерлерде бір жағынан түркі жұртының өжет хәм асқақ рухы бар десек, екінші жағынан түркі болмысына ғана тән өлең өрнегі мен өзіндік ұйқасы жатыр. Айтар ойын өлең сөзбен өрнектеп беруге жақын болған түркі ұландарының әдебиет әлемінде жиі көрінетін тұсы, сөз жоқ, орта ғасырлық кезең болатын. Алды VIII–IX ғасырлардан бастап, Хақ дін – Исламды қабылдаған түркі халықтарының әдеби-мәдени өмірінде үлкен серпіліс болды. Батыс ориенталистері мен орыс шығыстанушыларының, сондай-ақ кеңес түркітанушыларының «Шығыс әдебиеті» деп, тамсана хәм таңдана жазатын әдеби жәдігерлерінің басым бөлігі, тіптен бәрі де Ислам өркениетінің аясында дүниеге келген шығармалар еді. Себебі Ислам діні жалпы адамзат баласына рухани азық беріп қана қойған жоқ, сонымен бірге көршілес жатқан халықтардың мәдениетін бір-бірімен таныстырды, соның нәтижесінде өркениеттер тоғысты, әдеби-мәдени сұхбат болды. Араб, парсы хәм түркі сөз өнерінің өзара ықпалдасуының негізінде «Шығыс мұсылман әдебиеті» деген ұғым қалыптасты. Араб, парсы жұрты орта ғасырда дүниеге келген шығармаларына «Классикалық туындылар» деген айдар тақты. Түркі сөз өнерінің ең бір кемелденген тұсы да сол кезең болатын. Жүсіп Баласағұн, Ахмет Йүгнеки, Ахмет Иасауи, Сүлеймен Бақырғани, Сәккаки, Атайи, Сәйф Сараи, Харазми, Науаи секілді (тегіне «и» қатыстық сын есімін жалғаған) көптеген ақындардың шығармалары бұл күнде барша түркі мұсылман жұртының мақтанышына айналып отыр. Ислам өркениетінің аясында қалам тербеген олардың көтерер басты тақырыбы – имандылық ұстындары, шарифат шарттары, кемелдену жолдары, адамгершілік негіздері секілді барша адамзат баласына тән адами қасиеттер болатын. Игі қасиеттерді бойына сіңірген жан кемелдіктің шыңына яғни «кемел адам» дәрежесіне жететінін олар насихаттады. Осындай мәңгі өлмейтін тақырып төңірегінде қалам тербегендіктен де, олардың асыл мұрасы біздің заманамызға дейін жетіп келді. Барша түркі мұсылман жұртының асыл қазынасына айналды.

XX ғасырдың басына дейінгі түркі жазба әдебиеті, негізінен, османлы және шағатай тілі болып екі бағытта дамығаны белгілі. Кіші Азиядағы түркі бауырлар оғыз диалектісі негізіндегі османлы жазба тіліне арқа сүйесе, Хорасан мен Мәурәннәһір аймағының шайырлары өз ойларын өлең сөзбен өрнектеуде шағатай (мұның өзі де шартты атау) түркі жазба тіліне жүгінетін. Түркі даласына Ислам діні келгеннен кейін түркі жазба тілі қарлұқ, оғыз-қыпшақ, қыпшақ-оғыз-қарлұқ, қыпшақ-оғыз болып бірнеше даму сатыларынан өткені белгілі. Ғылымда «шағатай тілі» ретінде мойындалған түркі жазба тілі осы түркі халықтарының диалектілерінің негізінде пайда болып еді. ХУ–ХУІ ғасырларда түркі дүниесі ыдырап, бірнеше ұлттар мен ұлыстарға бөліне бастаған тұста да жазба тіл ыдыраған жоқ. Сондықтан да Еділ бойында жазылған шығарманы Кіші Азиялық оқырман тәржімасыз-ақ анық түсінетін, немесе Қашғарда дүниеге келген жәдігер Бұқар елінде ешбір сөздіксіз-ақ ұғынықты болатын. Тіпті ХХ ғасырдың алғашқы ширегінде өмір сүрген Алаш арыстары мен өзге де түркі ұландары бір-бірімен хат алысқанда да түркі жазба тілінің көмегіне

жүгінетін. Хәкім Абайдың «Әлифдек ай йүзіңә ғибрәт еттім» деп өлең жазатыны да сол кез. Шәді Жәңгірұлы шығармаларының барша түркі мұсылман баласына түсінікті болатыны да сондықтан.

Десек те, XX ғасырдың алғашқы ширегі тарих қойнауына әр түрлі ағымдар мен мектептердің, теориялар мен концепциялардың кезеңі ретінде тарих қойнауына енді. Соңғы екі-үш ғасыр көлемінде «шырт ұйқыға» берілген мұсылман жұрты қайта оянып, етек-жеңін жиып, жоғын жоқтап, барын түгендеуге көшті. Сол тұста әуелі қадымшылар мен жәдидшілер болып тартысқан қоғам бертін келе тарих сахнасына түркішілдерді (пантюристер) шығарды, солардың негізінде ұлтшылдар пайда болды. Бір дыбысқа бір әріп қағидасын қолға алған әр ұлттың жанашырлары ұлттық әліппе жасаймыз деп жүріп, түркі тұтастығына сызат түсіріп алғанын өздері де байқамай қалды. XX ғасырдың жиырмасыншы жылдары отарлаушы ел тарапынан әр қайсысына бір-бір төлқұжаты беріліп, орта ғасырлық ортақ қазыналарды еншіге үлестіре бастады. Бұл салада отарлаушы елдің түркітанушылары белсене атсалысып, рухани тұтастықта болған түркі әлемін бөлшектеуге кірісті. Содан шағатай түркі жазба тіліндегі бар асыл мұра өзбектің еншісіне берілсе, Алтын Орда тұсындағы әдеби жәдігерлер татарлардың үлесіне тиді. Қараһандықтар тұсында дүниеге келген Махмұт Кашғаридың «Диуани лұғат әт-түрк», Жүсіп Баласағұнның «Құтты білік», Ахмет Жүйнекидің «Ақиқат сыйы» секілді барша түркі мұсылман жұртына ортақ мұра, тек ұйғырларға тиесілі деген сөздің шығатыны да сол кез. Мың жылдық ортақ әдеби жәдігерлер бөліске салынғанда қазақтың еншісіне жазба әдебиет нұсқаларының бірде-бірі бұйырған жоқ, тек бай ауыз әдебиетін ғана қанағат тұтты. Тіпті қазақ әдебиетінің тарихын Абайдан бастаған кездеріміз де болды. Сол кезеңдерде өзінің түп негізіне терең бойлаған ғалымдарымыз орта ғасырлық жазба жәдігерлерде қазақтың да үлесі бар екенін жазумен болды. Содан өткен ғасырдың 70–80-ші жылдары Қараһандықтар тұсындағы шығармалар қазақшаға тәржімаланып, ғылыми айналымға ене бастады. Ал, Алтын Орда тұсындағы жазба ескерткіштерге бірден еніп кетуге батыл бармастан, көп тұралап қалдық. Құдайға шүкір, кеш те болса, жоғымызды түгендеп алғандай болдық. Бірақ оның өзі де ала-құла. Бір ғана мысал, Бабырдың «Бабырнама» атты тарихи-мемуарлық шығармасы қазақ әдебиетінің тарихынан орын алғанымен де, оның таза көркем әдебиетке қатысты ғазалдар жинағын өзбектің еншісі ретінде қарастырамыз. Сондай-ақ, әдебиет теориясын жазғанда да әл-Фарабидың трактаттарын санамалап шығамыз да, содан бірден XX ғасырдағы Ахмет Байтұрсыновтың «Әдебиеттантықышына» ораламыз. Тағы да Бабырдың өлең өлшеміне қатысты теориялық еңбегін айналып өтеміз. Осы орайда «Бабыр қазақ әдебиеті тарихында қай тұрғыдан орын алады?», – деген орынды сұрақ туары анық. Әдебиет тарихына Бабырдың «Бабарнамасы» еніп, ғазалдарының енбей қалуында қандай өлшем бар? Міне, осы секілді сұрақтар күн тәртібіне шыққан уақытта бұл салада әлі де ойланатын, терең ойға салатын тұстардың бар екендігі айқындала түседі. Бұл тек Бабырдың төңірегіндегі ғана мәселе емес, басқа орта ғасырлық шайырлар туралы да осыны айтуға негіз бар.

Бүгінгі біздің әдебиетті жүйелеуде, дәуірлеуге келгенде өзіндік ұстанатын қағидаларымыз бар. Әсіресе орта ғасырлық түркі жазба жәдігерлеріне келген уақытта мына негіздерге арқа сүйеудеміз:

Біріншісі, мекен, яғни территорияға қатысты. Орта ғасырлық ақын біздің өлкеміздің (еліміздің) тумасы болуы керек. Мысалы, әл-Фараби сияқты. Оңтүстік Қазақстандағы Фараб кентінен шығып, Шам шаһарынан топырақ бұйырған. Бар шығармасын сол кездегі ғылым тілі болған арабша жазған.

Екіншісі, тілдік ерекшелік. Әдеби жәдігердің тілі бүгінгі ана тілімізге жақын болуы керек немесе сол негізден тараған, яғни қыпшақ тармағына жататын болуы тиіс. Мысалы, орта ғасырда Мысырды билеген мәмлүк қыпшақтарының жазба мұрасы секілді.

Үшіншісі, бауырлық, туыстық байланыс. Ақын басқа өлкеде жасағанымен де, оның ұрпақтары бүгінгі Қазақстанда болуы керек. Мысалы, Мұхаммед Хайдар Дулати. Кашмирде өмір сүріп, сонда топырақ бұйырған. Шығармаларын парсы һәм түркі тілдерінде жазған.

Орта ғасырлық түркі мұрасына біз осы үш өлшемнің аясында ғана еніп отырмыз. Бірақ соның өзінде де бай асыл мұрамызды толық түгендедік дей алмаймыз. Біздің өлкемізден шыққанымен де, басқа елдің топырағы бұйырған, соның салдарынан «бауырларымыздың еншілеріне бұйырған» асылдарымыз бен арыстарымыз жетерлік. Сондай ақындарымыздың бірі һәм бірегейі – Атайи. Жоғарыда атап өткен үш өлшемге де сәйкес келеді: өлкемізде туылған, қыпшақ элементтері бар түркі жазба тілінде қалам тербеген, ата-бабалары біздің елімізде жерленген. Өкінішке қарай, артында өшпес мұра қалдырған ақын мұрасы қазақ әдебиеттану ғылымы аясында арнайы зерттеліп, зерделенген жоқ. Шығармаларындағы «дүр, илән, білән» деген оғаш сөздеріне қарадық та, көрші бауырларымыздың мұрасы деп, жәй ғана жауып қойдық. (Егер осы өлшеммен қарайтын болсақ, онда XX ғасырға (XX ғасырдың басындағы кейбір шығармаларды да) дейінгі әдеби жәдігерлерден бас тартуға тура келетін еді. Бірақ та түркі жазба тілі бүгінгі қазақ тілінің даму сатысы болғандықтан да олай жасау тіптен мүмкін емес). Содан Атайи мұрасына әдейі ат басын бұрған қазақ әдебиеттанушылары болған жоқ. Соңғы уақытқа дейін көрші жатқан бауырлас елдің ғалымдары ғана зерделеумен келеді¹.

Атайи мұрасын алғаш тауып, ғылыми айналымға түсірген, әрі алғаш болып шайыр мұрасы туралы ғылыми мақала жазған атақты түрколог, академик А.Н. Самойлович болатын. Ғалым тапқан сол жалғыз нұсқа бүгінде Ресей Федерациясы Санкт-Петербургтағы Шығыстану институтының Шығыс қолжазбалар бөлімінде 22 В-2456 нөмірімен сақтаулы тұр (Қолдарыңыздағы кітап сол асыл нұсқаның негізінде жарияланып отыр).

А.Н. Самойловичтен кейін Атайи мұрасы хақында бірқатар зерттеу еңбектері жарыққа шықты. Шайыр ғазалдарының біразы бауырлас халықтардың әдебиет тарихына қатысты кітаптарда, антологияларда, жинақтарда бірнеше рет басылды.

Түркі тілдес елдерде Атайи диуаны ғылыми айналымға еніп, біршама зерттеу нысанына айналды. А.Бомбачи, Ф.Көпірлізаде, Э.Якман, Фитрат, Э.Рустамов, Н.Маллаев, И.Хаққұлов секілді ғалымдар шайыр шығармашылығы, оның түркі әдебиетіндегі алар орны туралы өзіндік пікірлерін білдірді, тіпті араб әліппесіндегі «Атайи» тахаллусының кирилл таңбасында қалай жазылуы керектігіне дейін ғылыми айтыс-тартысқа ұласты. Осы дауға қатысты мерзімді баспасөз бен ғылыми жинақтарда жарияланған Ғ.Ғұлам, Э.Рустамов, А.Хайитметов және М.Мырзаевтердің мақалалары ғылыми сонылығымен, айтылған пікірлерінің өзектілігімен ерекшеленді. Сондай-ақ, мутасаууф-ғалым Сайфиддин Сайфулла Атайи мұрасын арнайы зерттеп, кандидаттық диссертация қорғағанын ерекше атап өткен жөн. С.Сайфулланың, Атайидың ақындық әлемі мен шайырлық шеберлігі, сондай-ақ шығармадағы иләһи махаббат кеңінен қамтылған еңбегі кейіннен «Мажоз ва хақиқат» (Тошкент, 1995) деген атпен монография болып та жарияланды. Сондай-ақ ол Атайи ғазалдарының түпнұсқасы мен кирилл әрпіндегі толық нұсқасын да баспаға ұсынды (Атайи. Девон. Тошкент, 2008).

Соңғы жылдары қазақ ғалымдары да Атайи шығармашылығына қызығушылық танытып, өзіндік пікірлерін білдіріп келеді. Солардың қатарында көрнекті жазушы

---

¹ 2010 жылы Иасауи мұрасына қатысты өткен ғылыми симпозиумда түркітанушы-ғалым Мунееуер ханымның да Атайи мұрасын зерттеп жүргенін айта келіп, сонда баяндама жасағаны бар.

Қ.Тұрсынқұловтың² есімі зор құрметпен аталады. Суреткер-ғалым, ақынның мұрасын ұлттық дүниетаным тұрғысынан саралап, ақынның ғазал жанрын дамытудағы орны мен шайыр тахаллусы, оның туған және қайтыс болған жері туралы өз пікірлерін ортаға салды.

Десек те, Атайи мұрасына деген қызығушылық орта ғасырлардан басталған болатын. Атайи шығармашылығы туралы алғаш пікір білдірген түркі сөз өнерінің саңлағы Науаи еді. Ол өзінің түркі даласының жақсылары мен жайсандары туралы сөз қозғаған «Мәжәлисун-нәфәис» («Жақсылардың мәжілістері») деген шығармасында мынадай дерек келтіреді:

مولانا آتايي بلخ دا بولور ايردي اسماعيل انا فرزندلاريدين دور درويش وش و خوش خلق و
منبسط كيشي ايردي تركي كوي ايردي شعري اترك اراسي دا كوب شهرت تابتي و بومطلع اينك دور كيم
اول صنم كيم سو قير اغيندا پري تيك اولتورور
غايث نازك ليكيندين سو بيله يوتسه بولور
قافيه سيدا عيب عينه سي بار اما مولانا تركانه ايتور ايردى قافيه احتياطيه مقيد ايماس ايردى
قبرى بلخ نواحى سيدا دور

«Мәуләнә Атайи Балхда болатын еді. Исмайыл ата перзенттерінен (бірі), көркем мінезді, қарапайым және көңілі жайдарлы адам еді. Түркигөй (түркі тілінде сөйлейтін) еді. Өз заманында өлендері әтрәк (түркілер) арасында кең тарады, мына төмендегі матла (ғазалдың алғашқы екі жолы) соныкі:

Ол сәнәм кім, су йақасында пәри тек олтуруп,
Ғайәті назуклігіндин су білә йұтса болур.

Қафиясында кемшілігі бар. Алайда мәуләнә көп түркәнә (қарапайым және халық тілімен) айтатын еді. Қафияға сақтықпен қарамайтын. Қабірі Балх өлкесінде»³.

Кейінгі зерттеушілердің бәрі де Науаи ұсынған осы дерекке арқа сүйеп, оның Исмайыл атаның перзенті екенін алға тартқан. Осындағы Исмайыл ата кім деген сұраққа келер болсақ, оның жауабын да Науайдан табамыз. Оның парсы шайыры Әбдірахман Жәмидің «Нәфәхәтул-унс» еңбегі негізінде жазылған «Нәсәимұл-мухәббәт мин шәмәил-футууәт» деген шығармасында Исмайыл ата туралы мынадай мәлімет бар:

اسماعيل انا عليه الرحمة ظاهرا خواجه احمد يسوى قدس الله سره نينك ابراهيم انا اتليغ ابني سي نينك
اوغلاى دور و خواجه نينك مريدى و نظر قيلغان دور انكا مريد و اصحاب كوب بولوب تور كرامات و
مقامات و خوارق عادات بى نهايت و ياشى يوزكا ياقين و اولادى اون يته يا اون سكيز بار ايردى و عالم
دين وتاردا اولادى اراسي دين اسحاق اتانى اوز قايم مقامى قليب عالمدين اوتوبتور

«Исмайыл ата (‘әләйһи рәхмәтун) – **Қожа Ахмет Исауидің** (Қудисаллаһу сиррәһу) Ибраһим деген інісінің ұлы және Қожаның (Исауидің – Т.Қ.) мұриті, оған назары ауған. Оның мұриті мен жарандары көп болыпты. Оның кереметі, дәрежесі мен ерекше құбылыстары шексіз еді. Жасы жүзге жақын(даған), ал әулеті он жеті не (он) сегіз (жан) бар еді. Дүниеден өтерде әулетінің арасынан Ысхақ атаны өзінің орнына қойып, дүниеден өтіпті».

² Атойи қай елдің ақыны немесе Смайыл ата және Тұрбат // Қазақ әдебиеті, № 16 (2968) 2006 ж.

³ Поэзияға өте жоғары талап қоя білген Науаи өзіне дейінгі шайырлар мен замандастарының өлендері туралы қашан да өзінің ашық пікірін білдіріп отырған. Атайи ғазалдарын зерделей келе ондағы жетістіктерді ғана санамалап өтпестен, тіпті аздаған кемшіліктерін көрсетіп беруін оң қабылдаған орынды.

Атайдың әкесі Исмайыл ата қай жерде өмір сүргендігі туралы ақын мұрасын жіті зерттеген С.Сайфулла: «Фахриддин Али Сафи ибн Хусейн Уайз Кәшифи «Рашахат» шығармасында Исмайыл атаның Сайрам мен Ташкент арасындағы Хузийан деген жерде өмір сүргендігін, Ахмет Иасауи мектебін жалғастырушылардың бірі болған Сайид атаның үлкен халифасы әрі жақын адамы болғандығын жазады»⁴, – деген мәлімет келтіреді.

Мұндағы Хузийан деген жердің бүгінгі Оңтүстік Қазақстан облысындағы Тұрбат елді мекені екендігін зерттеушілердің бәрі де атап өткен⁵. Біз де сол ғалымдардың пікірін қуаттай отырып, осындағы «Тұрбат» атауына қысқаша анықтама бере кеткенді жөн санадық.

«Тұрбат» – негізі араб сөзі болып, «рабата» түбірінен шығады. Сөздікте «рабата» деген егістік байланыс орнату, қарым-қатынас жасау деген мағына береді. Сопылық дүниетанымда «рабита» деген де термин бар. «Рабита» деп, шайқы мен мүриттің арасындағы қарым-қатынасты айтады. Анығы, мүриттің өзінің ұстазына еліктеуін, барынша соған ұқсауға тырысатынын, тіпті сол секілді жүріп-тұруға талпынатынын білдіреді. Сондай-ақ, егер шайқысы дүниеден өтіп кеткен болса, мүрит өзінің ойына шайқысын елестетіп, содан рухани көмек алуын да рабита дейді. Яғни қашан да мүришідімен (ұстазымен, шайқымен) байланыста болу. «Тұрбат» деген атауға келетін болсақ, бүгінгі Кіші Азиядағы түрік бауырлар кесенені «Тұрбет» деп атайды. Тұрбат атауы кез келген қорымға не бейітке қарата қолданылмаған. Тек сопылықтың бірнеше макамдарынан өтіп, бірнеше мүрит тәрбиелеген әулиенің жатқан жерін ғана солай айтады. Кейінгі мүриттері барып рабитаға, яғни ұстазымен рухани байланысқа түсетін орын деген мағына шығады. Исмайыл атаға дейін ол өлке Хузийан деген атпен танымал болғанымен де, әулие дүниеден өтіп, сонда жерленгеннен кейін Тұрбат аталған деуге толық негіз бар.

Исмайыл атаның ұлы болып келетін Атайи Хузийанда дүниеге келгенімен де, өмірінің маңызды бөлігін сол замандағы өнер-ғылымның кеніші болған Балх пен Гератта өткергендігін ғалымдар жарыса отырып жазған.

Өкінішке қарай, «Атайи» тахаллусымен қалам тербеген ақын туралы көп дерек сақталмаған. Тіпті оның шынайы аты кім болғандығы, тағы қандай шығармалар жазғандығы, отбасы, бала-шағасы туралы ешқандай да мәлімет қолда жоқ. Атайи мұрасын зерттеген ғалымдардың бәрі де Науаи келтірген деректі қанағат тұтумен келеді.

Атайи шығармаларының тіліне келетін болсақ, Науаи атап көрсеткендей, оның шығармалары таза түркі оқырмандарына арналған. Шайыр өмір сүрген XIV ғасырда Түркістан өлкесінде (яғни Мәурәннәһір аймағы) жазба әдебиет, негізінен, екі бағытта дамығаны белгілі. Біріншісі, Алтын Орданың Хорезм аймағындағы жазба тіл болса⁶, екіншісі астана болған Сарай төңірегіндегі әдеби тіл. Бірінші әдеби тіл қарлұқ-оғыз-қыпшақ диалектілерінің негізінде жасалған болса, Сарай маңында дамыған жазба тілде оғыз-қыпшақ элементтері басым болатын. Атайи шығармашылығында Қараһандықтар билігі тұсында дүниеге келген жазба жәдігерлер («Құтты білік», «Ақиқат сыйы») мен Алтын Орданың Хорезм өлкесінде жазылған кейбір әдеби ескерткіштерде кездесетін «з» диалектісі тіптен кездеспейді. Түркі жазба тілінің

⁴ *Атойи*. Девон. Тошкент: Фан, 2008. 4-бетте.

⁵ Осы орайда Ғ.Ғұламның: «Атайи арғы тегі жағынан бір-екі ата арқылы Ахмет Иасауиге барып тіреледі. Шайырдың әкесі Исмайыл ата, немере ағасы Ибрахим аталардың мазары Ташкенттің солтүстігінде (Бүгінгі ОҚО Тұрбат елді мекені – Т.Қ.). Шайыр Атайи солтүстік Түркістанның бірінде туылып, кейін ілім іздеп Гератқа барған», – деген пікірін ерекше атап өткен жөн (Ғ.Ғұлом. Атойи эмас, Отойи // *Ўзбек маданияти*, 1959 ж. 21 қаңтар)

⁶ Белгілі түркітанушы Ж.Экман оны «Хорезм түрікшесі» деп атайды.

даму ерекшелігін зерделеген У.Турсунов пен О.Урынбаев Атайи шығармаларының тілі туралы: «Оның шығармаларының тілінде қыпшақ тілінің элементтері көп кездеседі», – деп жазған⁷.

Атайи өз ойын өлең сөзбен өрнектеуде сол заманда кеңінен қолданылған ғазал⁸ жанрына жүгінген. Себебі Атайи жәй ақын емес, ақиқатты іздеген, Хақ дидарына шынайы ғашық болған гәріп болғандықтан да оның осы жанрды таңдағаны да түсінікті. Өйткені бұл жанр шығыс мұсылман әдебиетіндегі ең қолайлы жанр ретінде айтылады. Сондықтан да сопы шайырлардың бәрі де өздерінің ішкі сезімін жырлауда осы ғазалды таңдаған.

Бүгінде ғылымға белгілі жалғыз қолжазбада (Санкт-Петербург нұсқасы) Атайидың 260 ғазалы берілген. Аруз ұйқасымен жазылған. Басым бөлігі *مثنى مقصور* яғни «Рәмәл-е мусәммән-е мәксур» (109 ғазал) уәзнінде (ұйқасында) жазылған. Сондай-ақ, *هزج مسدس محذوف* яғни «Һәзәж-е мусәддәс-е мәхзүф» (62 ғазал), *مضارع مثنى اخرب مكفوف مقصور* «музари-е мусәммән-е әхраб-е мәкфуф», *هزج مثنى سالم* «Һәзәж-е мусәммән-е сәлем» ұйқастарымен жазылған ғазалдар да бар.

Атайи – ғашық ақын. Ғашық болғанда да өткінші дүниенің алдамшы қызықтарына емес, барша әлемнің Жаратушысына ғашық. Ақын өлеңдерінде сұлу жардың бұрымын, иілген қасын, оқтай кірпіктері мен анардай жүзін суреттеп тұрғандай көрінгенімен де, оның астарында сопылықтың сырлы әлемі жатқаны ақиқат. Өзінің сүйіктісіне қауышу жолында барлық нәрседен бас тартуға бар. Тіпті ақын кейде «кейбір жандар Сенің жәннатыңды армандаса, маған сенсіз жұмақтың керегі де жоқ» деген ой түйеді. Кезінде Үлкен әлемнен бөлініп шыққан асқақ рух қашан да өзінің асыл тегіне, негізіне қауышуды қалайды. Ақынның бар арманы да сол. Әрине, орта ғасырлық түркі жазба әдебиетіндегі, соның ішінде сопылық шығармалардағы терминдер жүйесін түсінбеген жан ондағы шынайы ғашықтықты (ешк-е хәқиқәт) алдамшы өмірдің махаббаты деп қабылдауы да мүмкін. Ал, Атайи шығармаларының негізін түсіну үшін, сөз жоқ, таза жүрек керек.

Төрәлі Қыдыр

⁷ Турсунов У., Урынбаев О. Узбек адабий тили тарихи. Тошкент, 1982. 63- бетте. Шығармада қыпшақ тілінің элементтері көп кездесетіндігі тіптен дау тудырмайды. Бірақ та мұнда ерекше айтып өтетін бір нәрсе бар. XIV ғасырда дүниеге келген Харазмидің «Махаббатнамасы» мен Сәйф Сараидың «Түрікше гүлістанының» тілі мен Атайи ғазалдарының тілі арасында айтарлықтай айырмашылық бар. Атайи шығармасының тілі күрделілігімен, араб-парсы сөздерінің көптігімен ерекшеленеді. Оның үстіне шығарма сопылық дүниетаным негізінде жазылғандықтан да мұнда сол салаға қатысты арнайы ұғымдар (терминдер) да жиі кездеседі. Бұл шығарма тілін белгілі дәрежеде қиындата түсетіні белгілі.

⁸ Ғазал – Хаққа деген ұлы махаббатты жырлаған сопы ақындардың жиі қолданған өлең түрі. Ғазалдың негізгі көтеретін тақырыбы — сүйіктінің көркін, түрін суреттеу, ішкі сезімдерін баяндау немесе шайырдың өзінің алдамшы күндерінен шағымдану болып табылады. Шығыстанушы ғалымдардың басым бөлігі ғазалдың қасиданың ішінен отау тіккен әрі Ислам өркениетінің негізінде дүниеге келген жанр ретінде қарастырады. Біз де, ғалымдардың осы пікірін қолдаймыз. Ғазал өлеңі қасиданың ишқия деген тармағының жетілген түрі. Себебі, Исламнан алдыңғы дәуірде араб шайырларының ішінде бұл өлең құрылысымен қалам тербегендер болмаған. Орта ғасырлық Шығыс әдебиетін зерттеген И.М.Фильштинский ғазал үлгісімен ең алғаш қалам тербеген ақын ретінде, Омар ибн Әбу Рабиғаны келтіреді. Түркі жазба әдебиетінде бұл жанрмен алғаш қалам тербеген ақындар А.Иасауи, С.Бақырғани және т.б.

АТАЙИ ШЫҒАРМАСЫНЫҢ ТҮСІНДІРМЕ СӨЗДІГІ

А

Абхаят – тірі, мәңгілік суы.

Адам ата – Діни сенім бойынша ең алғаш жаратылған адам, және барша адамзат баласының түп атасы. Алла оны топырақтан жаратып, оған Өзінің рухынан үрлеген. Содан барша періштелерге оған сәжде жасауға бұйырған. Сонда Ібіліс тәкаппарланып Адамға сәжде жасаудан бас тартқан. Сол күннен бастап, Адам мен Ібілістің арасындағы дұшпандық пайда болған. Адам атаның қабырғасынан Хауа ананы жаратқан. Басында екеуі жұмақта өмір сүрген, алайда Ібілістің арбауына ілігіп, жұмақтан қуылған һәм жер бетіне түсірілген. Қабыл, Әбіл деген екі ұлы болған. Сондай-ақ Адам ата ең алғашқы пайғамбар.

Ади – Сегіз жұмақтың бірі.

Азан – Исламдағы бес шарттың бірі болған намаз құлшылығына шақыру. Намаз үшін азан айту сүннет амалы. Алғаш рет 622–623 жылдары пайғамбар тарапынан белгіленген. Басында мұсылмандар намазға қалай шақыру керектігі туралы ойласқанда, бірнеше сахабаның түсіне бүгінгі азан айту дәстүрі енген. Оны Мұхаммед пайғамбар қоштаған. Содан бастап азан айту сүннет болып қалған. Алғаш азан айтқан Біләл Хабаши болған. Азан бар дауыспен белгілі бір әуенмен оқылады. Мәтіні арабша айтылады.

Айт – діни мереке. Мұсылмандарда дәстүрлі екі айт яғни мереке күні бар. Біріншісі – Зулхижа айының оны күні болатын Құрбан айты. Оны «Идул-эдха» деп атайды. Екіншісі – Рамазан оразасынан кейін келетін Шәууал айының бірінші күні. Мұны көбінесе Ораза айты деп атайды.

Ақирет – Діни сенім бойынша ақырғы күн, соңғы уақыт. Бұл күні жер бетінің астан-кестені шығып, таулар жүндей түтіледі, теңіздер тасып, алай-дүлей болады. Ақиретте ұлы сұрақ-жауап болады, сырат көпірі тартылады. Ақирет фәни дүниенің бүтіндей тоқтап, баки дүниенің шынайы басталуы.

Аллаһуәкбәр – Алла ұлық, Исламдағы негізгі зікірлердің бірі. Сондай-ақ мұсылмандар қуанғанда Аллаға шүкіршілік ретінде айтады. Намаздағы көшу тәкбірлері кезінде де осы сөз қоданылады.

Арафа – сөздікте білу, тану деген мағына береді. Діни термин ретінде һижри-ай санағы бойынша он екінші яғни Зулхижа айының тоғызыншы күніне қарата қолданылады. Себебі діни түсінік бойынша Ибраһим пайғамбарға Жебірейіл періште қажылықтың шарттарын осы күні үйреткен деп есептеледі. Қажылыққа барғандар осы күні Арафат тауына шығып, күн батқанша құлшылық қылады. Ал қажылыққа бармай қалған үйдегі жандардың ертеңгі айт күніне дайындық жсайтын күні де арафа күні деп аталады.

Арсы – үлкен тақ, Діни көзқарас бойынша арсы аяқтары бар тақ болып, оны періштелер ұстап тұрады екен. Ол әлемнің үстіндегі күмбезге ұқсайды. Алла Тағаланың таққа мұқтаждығы жоқ, алайда оны Өзі білген хикмет үшін жаратқан. Алла тағаланың Арсыға тең болып, оның үстінде тұруы оған деген мұқтаждықтан емес. Алла одан да ұлық әрі теңдессіз. Ол өзінің құдіретімен өзінен төмен Арсыны ұстап тұрады және оны ұстап тұрушыларды да көтеріп тұрады. Арсы туралы аят Қасиетті Құранның 23 жерінде кездеседі.

Ахад – жалғыз, біреу. Діни термин ретінде Алла Тағаланың тоқсан тоғыз атының бірі болып, Алланың бірлігін, Оның ешқандай да серігі жоқ екендігін білдіреді. Осы сөздің негізінде Таухид ілімі қалыптасқан. Таухид ілімі жалпы Алла Тағаланың зати һәм субути сипаттарын, өзіне тән есімдерін және т.б. түсіндіреді. Оның негізгі шарттары Құранның «Ықылас» сүресінде кеңінен түсіндірілген.

Әзәзіл – Ібілістің бұрынғы аты.

Әзірейіл – атақты төрт періштенің бірі (Жебірейіл, Микәйіл, Исрафилдан кейін).

Жан алушы періште. Діни риуаяттарда оның алғаш қарапайым періштелердің бірі болғандығы, Алла Тағала жерден топырақ алып келуге басқа періштелерді жұмсағанда олар жұмсақтық қылып алып келмегендігі, содан кейін Әзірейілді жұмсағанда ол Жердің наразы болғанына қарамастан топырақ алып келгені үшін оған жан алуды тапсырған делінеді. Адам баласы «сәкәнәтул-мәут» яғни жан тапсырар алдында келіп, оның жанын алады. Имандының жанын оңай, ал имансыздың жанын қинап алатындығы айтылады.

Әли ибн Әбу Тәліп – Мұхаммед пайғамбардың ең атақты жарандарының бірі (600–661 жж.) Ислам әлеміне «Хуләфәи рашидин» яғни «Тура жолмен жүруші халифалар», ал түркі мұсылман жұртына «шәдйяр» яғни «төрт дос» деген атпен танымал болған төрт әділ патшаның төртіншісі. Исламды ең алғаш қабылдаған сахабалардың бірі. Мұхаммед пайғамбардың немере інісі әрі күйеу баласы (Хазірет Фатиманың күйеуі). Пайғамбардың немерелері – Хазірет Хасан мен Хусейннің әкесі. Әкесі, Мұхаммед пайғамбарды жастайынан бағып-қағып, ол Хак дінді алғаш тарата бастағанда оған қолғабыс берген – Әбді Мүтәліптің ұлы Әбу Тәліп болатын. Анасының аты – Фатима бинт Асад ибн Хашим. Тоғыз жасынан бастап пайғамбардың тәрбиесінде болған. Өте батыр, ержүрек болған. Сондықтан да «Хайдар» яғни «Арыстан» деп аталған. Парсы тіліндегі «Әлішер» яғни «Әли арыстан» аты да осы Хазірет Әлиге тікелей қатысты. Хазірет Оспаннан кейін 656 жылы «мұсылмандар әмірі» деп тағайындалған. 661 жылы Куфа мешітінен шығып бара жатқанында шәһид етілген. Денесі сонда жерленген, кейіннен Нежефке көшірілген. Хазірет Әли заманында көптеген жерлер фатх етілген. Оның дін тарату жолындағы ерліктері мен құлшылық-ғибадатта орындаудағы діндарлығы тарихи кітаптарда кеңінен қамтылған. Пайғамбардың тәрбиесінде болғандықтан да, Алла елшісінен 586 хадис риуаят еткен.

Әмір мағруф – жақсылыққа шақыру. Қырық парыздың бірі болып, халықты тура жолға, әдемі мінез-құлыққа, қайыр-ихсанға, қайырымды һәм мейірімді болуға шақыру және жамандықтан қайтару. Кез келген мұсылман баласына әуелі отбасын, көршісін, сондай-ақ мұсылман бауырын қашан да жақсылыққа шақырып отыруы міндет саналған. Бұл туралы Қасиетті Құранда Алла Тағала: «Сендерден жақсылыққа шақыратын, әмір мағруф және нәһи мункәр қылатын бір топ адам болсын. Міне солар құтылушылар», – деген (Әли Ғымран, 104 аят).

Әулие – араб сөзі болып, жекеше түрде уәли деп аталып, дос деген мағына береді. Яғни әулие достар деп аталып, мұнда Алланың достары деген ұғымға ие. Барша әлемді жаратқан Жаратушының зати һәм субути сипаттарын толық біліп, Оның бұйрықтарын бүтіндей орындап, тыйым салғандарынан барынша тыйылғандарды әулие деп атайды. Сопылық сөздіктерде әулиелер деп, белгілі бір іс-әрекеті, пейілі не ниеті арқылы Аллаға жақын болып, дұғалары міндетті түрде қабыл болатын, өткінші дүниенің алдамшы нәрселеріне тіптен алданбайтын, барынша рух тәрбиесіне берілген жандарды атайды. Дәрежелері қарапайым халықтан сәл жоғары, ал пайғамбарлардың бір сағы төмен есептеледі.

Бәйтулла – Меккедегі Қағба. Мұны кейде Бәйтулатиқ, Харам мешіті, Қыбыла және Қағба үйі деп те атайды. «Алланың үйі» дегенде Алланың тұрақ-мекені емес, қайта Аллаға сыйынатын жер деп қабылдаған орынды. Сондай-ақ жер бетіндегі мешіттің бәрі де «Алланың үйі» деп есептеледі.

Бидғат – сөздікте жаңалық мағына береді. Дін ақидаларына үйлеспейтін жаңалық. Құран мен сүннетке қайшы тәрізде пайда болған әрбір жаңалық бидғат деп есептеледі.

Бір-у Бар – Алла Тағала. Алланың Бірлігі мен Барлығын білдіретін бұл ұғым орта ғасырлық түркі жазба әдебиетінде кеңінен қолданылған.

Ғ

Ғибадат – Ислам дініндегі Алла үшін жасалатын құлшылық.

Ғиддет – Шариғат бойынша ерінен ажырасқан әйелдің күтетін уақыты. Күйеуі талақ берген әйел жүкті не жүкті еместігі анық байқалғанша 4 ай 10 күн күтеді.

Ғишқ – ғашықтық. Сопылық дүниетанымда Алла мен пенденің арасындағы шынайы махаббатты айтады. Сондықтан да пенде ғашық, ал Жаратушы мағшұқ деп аталады.

Ғұмра – Кіші қажылық. Ғұмра қажылығын жыл он екі ай өтей беруге болады.

Ғұсыл – Ислам діні бойынша бастан-аяқ жуынуды айтады. Ерлі-зайыпты қосылғанда, еркектен мәни аққанда, әйел кісінің етеккірі келіп біткенде ғұсыл құйынады. Себебі ғұсылсыз құлшылық-ғибадат етуге қатаң тыйым салынған. Ғұсылдың үш парызы бар. Олар: ауыз шаю, мұрынды шаю және барлық денесін жуу.

Ғұшыр – Исламдағы жер-судан алынатын зекет. Егіншілікпен айналысатын мұсылманға жиын-терім аяқталғаннан кейін түскен пайдасының оннан бірін кедейкепшікке, мұқтаждарға беру парыз саналған.

Д

Дәрет – Ислам дініндегі намаз, Құран секілді және т.б. құлшылықтардан бұрын тазалану. Дәреті жоқ адамның намаз, Құран оқуға құқы жоқ. Пайғамбар хадистерінің бірінде: «Дәрет – намаздың кілті», – деген. Сондай-ақ дәреті жоқ адамның Алланың кітабын ұстауға болмайтындығы Құранда ашып айтылған. Дәреттің төрт парызы бар. Олар: Бетін, қолын жуу, басына мәсіх тарту және аяғын тобығына дейін жуу.

Дәруиш – Алла жолына қадам басып, өзін өзі кемелдікке жеткізуге талпынған сопы. Алайда Орта Азия мен Хорасан аймағында дәруиш дегенде ешнәрсесі жоқ, кедей адам түсініліп, кезбе қаландармен қатар қойылады.

Е

Евфрат – Бүгінгі Ирак жеріндегі өзеннің аты. Евфрат және Тигр өзендерін Қосөзен деп те атайды.

Екінті – Күнде оқылатын бес уақыт намаздың үшіншісі. Уақыты күн батар алдынан шамамен екі сағат бұрын басталып, күн батқанша жалғасады. Төрт рақағат парыз намазынан тұрады.

Ережел – Мұсылманша һижри жыл санағы бойынша жетінші ай. Мұсылмандар үшін қасиетті саналған төрт айдың бірі.

Ж

Жаназа – Исламдағы жерлеу рәсімі. Дүниеден өткен адамға тірі пенденің төрт қарызы болады. Бірінші ғұсыл құйындыру, яғни жуу, екінші кебіндеу, үшіншісі жаназа намазын оқу, соңғысы жерге көму. Жаназа негізгі осы төрт мәселені қамтығанымен де, әр халық өзінің салт-дәстүрі бойынша түрліше қолдануы мүмкін. Адамды жерлеудегі мәселелер Қасиетті Құран аяттары мен пайғамбар

хадистеріне қайшы келмесе, жергілікті дәстүрлерге тыйым салынбаған. Мысалы: марқұмның жетісін, қырқын, жылын беру секілді.

Жаһаннам – Алланы мойындамаушылар мен күнәһарлардың жататын жері. Оны кейде тамұқ, тозақ, от деп те атайды.

Жебірейіл – Алла Тағаланың уахиін пайғамбарларға жеткізуші періште. Періштелердің ішіндегі үлкені саналады. Қасиетті Құранда Жебірейілді Рух, Рухул-құдыс, Рухул-әмин және Расул деген аттармен атаған. Мұхаммед пайғамбарға ең алғаш рет Хира тауында шынайы бейнесінде таққа отырған қалпы көрінген. Содан пайғамбар дүниеден өткенше Алланың аяттары мен үкімдерін жеткізіп тұрған. Мұхаммед пайғамбар Мигражға шыққанда да қасында Жебірейіл періште болған. Хадистерде Жебірейіл періштенің кейде Мұхаммед пайғамбарға Дихия ибн Халифа деген сахабаның бейнесінде де келгендігі айтылады.

Жиһад – Алла жолында, дін тарату мақсатындағы қасиетті соғыс. Жиһадқа қатысушыны мұжаһид деп атайды.

3

Зәһид – Бұл дүниенің алдамшы қызықтарынан бас тартып, барынша құлшылық-ғибадатқа берілген жан.

Зәмзәм – Меккеде Харам мешітінің ішіндегі қасиетті бұлақ. Қағбаның жанында. Деректерде зәмзәмнің шығуы Ибраһим пайғамбардың ұлы Исмайылдың дүниеге келуімен байланыстырылады. Ибраһим пайғамбар әйелі Хажар босанған уақытта жас сәбиімен бірге бүгінгі Харам мешітінің орнына алып келеді. Күн ыстық болғаннан кейін бала шөлдейді, анасы су іздеп шарқ ұрып жүрген уақытта, Исмайыл өкшесімен жерді теуіп қалғанда, зәмзәм суы шыға келеді. Сондықтан да зәмзәм суы мұсылмандар үшін қасиетті саналады. Зәмзәм суы асқазан-ішек, қан тамыры және басқа ауруларға ем екендігі анықталған.

Зекет – Ислам дінінің бес рүкінінің бірі. Мал-дүниеден жетім-жесірлерге, кедей-кепшіктерге берілетін садақа. Әр мұсылманның байлығы белгілі бір есепке жетсе, оған малынан зекет беру парыз саналады. Зекет малдан, қаражаттан және егіннен беріледі. Олардың мөлшері шаріғатпен белгіленген. Жылына бір рет беріледі. Алайда жер-судың зекеті өніміне қарай болады.

Зұлхажжа – Мұсылманша һижри жыл санауының он екінші айы.

Зікір – Алланы еске алу. Алла Тағала тарапынан тағайындалған кез келген құлшылық зікір болып есептеледі. Сопылықта белгілі бір тәсілдерден құралған Алланы ұлықтауға арналған сөздерді зікір деп атайды. Зікірдің орындалуына байланысты «жария зікір» және «құпия зікір» болып екіге бөлінеді.

И

Ижмағ – Исламдағы фикһ қайнар көздерінің бірі болып, белгілі бір мәселе бойынша ғалым-ғұламалардың бір пікірге келуі, тоқтауы. Пайғамбар өзінің хадистерінің бірінде: «Ғалымдар – пайғамбарлардың мирасқорлары», – деген. Сондықтан да шаріғаттағы даулы мәселелерді ғұламалар қарап шығып, белгілі дәрежеде тоқтамға келеді. Ижмағтың басты шарттарының бірі – мұндай құқыққа тек шынайы діндар ғалымдар ғана ие болып, олардың келген тоқтамы не шығарған қорытындылары Қасиетті Құран аяттары мен пайғамбар хадистеріне қайшы келмеуі тиіс. Ижмағ алғаш рет VII ғасырдың екінші жартысында пайда болған. Сол заманның атакты ғалымдары, яғни «Мединенің жеті фәкіһі» – Сағид ибн әл-Мусаиб, Уруа ибн әз-Зубәйір, Әбу Бәкір ибн Убәйід, әл-Қасым ибн Мұхаммед, Убайдулла ибн Абдулла, Сүлеймен ибн Йасар және Хариж ибн Зәйід бірлесіп, бір мәселе туралы бір тоқтамға келген. Содан бері Құранда не хадисте ашық айтылмаған замана мәселелерін ғалым-ғұламалар ижмағпен шешіп келеді.

Иззи – Ие, яғни Жаратушы.

Иләһи – Тәңірлік, Жаратушылық.

Инциаллаһу тә'әлә – Алла Тағала қаласа.

Ирадат – Алла тағаланың негізгі сипаттарының бірі, қалағанының бәрі болады, қалағанынша істейді деген мағынада.

«**Ихлас**» – Қасиетті Құранның бір жүз он екінші сүресі.

Ихрам – Мұсылмандардың қажылық құлшылығын өтеу кезінде киетін арнайы киімі.

Ихрамды киген адам Мухрим деп аталып, ол кезде барлық күнәлардан сақтанып, қажылық шарттарын толық орындауға міндетті. Ихрам киімі екі бөліктен тұрып, бірімен сол иық жабылса, келесі бөлігі белге оралады. Қажылықты толық орындап болғаннан кейін шешіледі.

Истилаф – Діндегі пікір талас, қарама-қайшылық.

Йағаш – шамамен 9 км. келетін қашықтық бірлігі.

«**Йасин**» – Қасиетті Құранның отыз алтыншы сүресі.

К

Кәлам – Алла тағаланың негізгі сипаттарының бірі, өзіне тән сөйлеу иесі деген мағынада.

Кәусар – 1. Жаннаттағы бұлақ немесе хәуіздің аты. Мұхаммед пайғамбарға берілген. Діни көзқарасқа қарағанда бұл судың түсі сүттен ақ, дәмі балдан тәтті. Ішкен адам қайта шөлдемейді. Қасиетті Құранда «Кәусар» (108-ші сүре) деген арнайы сүре де бар. Онда Мұхаммед пайғамбарға Кәусардың берілгендігі, сол үшін де Жаратушыға намаз оқып, тәспі айту керектігі баяндалған. 2. Қасиетті Құранның бір жүз сегізінші сүресі.

Кәффарат – Шарифат бойынша орындалмай не оқылмай қалған құлшылықтың жазамен қайта өтелуі.

Кебін – мұсылман дүниеден өткенде үстіне жабылатын (оралатын) мата. Ер адамдардың кебіні 3, ал әйелдердікі 5 болады. Мәйітті кебінмен жерлеу мұсылмандар үшін парыз кифая саналады. Алла жолында шәһид болғандар кебінделмейді, үстіндегі киімімен жерленеді.

Керемет – Алланың шынайы достарына (әулиелерге) берілетін қасиет. Ешкімнің қолынан келе бермейтін істерді әулие жасаса, керемет деп аталады, пайғамбарларға берілетін қасиет мұғжиза делінеді. Ал дінісздер жасаса, сыйқыр немесе фокус деп аталады.

Күнә – шарифат шарттарына қайшы амал немесе ақидаға қарсы жасалған іс-әрекет. Ислам түсінігі бойынша ең үлкен күнә – Аллаға серік қосу. Бұл күнә кешірілмейді. Бұдан басқа да ата-анаға қарсы шығу, адам өлтіру, ұрлық, сыйқырлықпен айналысу секілді үлкен күнәлар да бар. Алайда бұлар Аллаға истиғфар етумен кешірілуі мүмкін. Себебі Алланың бір сипаты – күнәларды кешіруші. Ислам ғұламалары үлкен күнәларды үш жүзге дейін жеткізген. Ал кіші күнәлардің есебі жоқ десе де болады.

Қ

Қағба – Ислам дініндегі ең киелі жер. Кейде оны «Бәйтулла» яғни «Алланың үйі» деп те атайды. Әлемдегі ең үлкен мешіт саналатын Харам мешітінің қақ ортасында орналасқан. Ұзындығы 15 метр, ені 10х12. Қағбаның сырты қара матамен (кисуа) оралып, оған Қасиетті Құранның Мекке және қажылыққа қатысты аяттары жазылып қойылады. Қағбаның сыртқы батыс жағында көктен түскен қара тас бар. Оны «Хәжәрул асуад» деп атайды. Солтүстік-шығыс жағында жерден екі метрдей биіктікте есік орналасқан. Діни риуаяттарға қарағанда Қағба Шис пайғамбар тұсында құрылған, Ибраһим пайғамбар тарапынан жөнделген және Мұхаммед пайғамбар арқылы кәпірлерден тазартылған. 624 жылдан бері әлемнің барша мұсылмандары осы Қағбаға қарап намаз оқып келеді.

Қағда – мұсылмандар үшін міндет болып есептелетін намазда тәшәһһуд пен салауатты оқу үшін отыру. Орындалуы жағынан алғашқы және соңғы болып екіге бөлінеді. Соңғы отырыста екі жаққа сәлем беріліп, намаз аяқталады.

Қадим – Алла Тағаланың негізгі сипаттарының бірі, ежелден бар деген мағынада.

Қиямет – Бұл дүниенің соңы, ақыры. Оны кейде ақирет деп те атайды. Ақиретте халықтың бәрі тік тұрып сұрақ-жауапқа тартылатындықтан да оны кейде «қиямет» яғни тік тұру, орнынан тұру деп атайды. Қияметте бүкіл адамзат баласының тағдыры шешіліп, әркім өз амалына қарай жұмақ не жаһаннамға қарай жол тартады.

Құтба – Мешіттерде жұма намазынан бұрын және айт намазынан кейін айтылатын үгіт-насихат.

Л

Ләдуи ілімі – дүниелік емес ілім. Сопылық дүниетанымда ауам (бұқара) халық үшін сыр болған ілім.

М

Махшар – Қиямет кайымда барша адамзат баласының жиналатын күні. Ақыр заманда Исрафил періште сүрін (сырнайын) алғаш үрлегенде жер бетіндегі барша адамзат қайтыс болады. Екінші рет үрлегенде Адам атадан бастап қияметке дейінгі адамның бәрі қайта тіріледі. Сол кезде үлкен сұрақ-жауап басталып, әркімнің бұл дүниедегі істеген амал іс-әрекетіне байланысты жаза тағайындалады. Сол күнді махшар күні деп атайды.

Мәзһаб – Исламдағы шариғат яғни діни-құқықтық мектептері. Бұл діни-құқықтық мектептер 8–9 ғасырлардан бастап қалыптаса бастады. Әнлі сүннет уәл жамағат жолында атақты төрт мәзһаб бар. Олар: Ханафилік, Шафиғилық, Ханбалилік және Мәлікілік. Ислам ғұламалары тарапынан бұл мәзһабтардың бәрі де дұрыс жол деп бекітілген. Бұл мәзһабтер шариғат мәселелері төңірегінде, онда да құлшылықтағы сүннеттер мен әдептерде ғана айырмашылық болғанымен де, ақида жағынан бәрі де бір пікірге тоқтайды. Ал ақида жағынан алшақтық болған ағымдарды фирка (секта) деп атайды.

Мәкрүһ – шариғат үкімдерінің бірі. Дін тарапынан қатты істеуге тыйым салынбаса да, мұсылманның істеуі орынсыз, әдепсіз саналады. Дәрежесі жағынан харамнан кейін тұрады. Күнәсінен қорқып орындамаған адам сауапты, ал істеген адам күнәһар болады.

Мәһір – Неке қиылған кезде ер адамның әйеліне алып беретін сыйлығы. Мәһір діни некенің басты шарты болып есептеледі. Ондағы мақсат, егер әйелдің күйеуі қайтыс болып, жесір қалатын болса немесе жолдасы талақ ететін болса, сол уақытта әйелі сол мәһірді материалдық қажеттілігіне жұмсайды. Көлемі мен құнына қарамастан күйеуі тарапынан берілген кез келген сыйлық мәһір болып табылады. Алайда ең аз мөлшері 30 гр. күмістің құнынан кем болмауы тиіс.

Миграж – Мұхаммед пайғамбардың көкке шығуы. Бұл Алла елшісінің өзіне тән мұғжизаларынан саналады. Қасиетті Құран аяттары мен пайғамбар хадистеріне қарағанда Мұхаммед пайғамбар бір түннің ішінде пырақ атқа отырып, Меккеден Құдыс шаһарына барған (исра). Сондағы Ақса мешітінде нәпіл намазын оқып болып, жеті қат көкке көтерілген. Қас-қағым сәтте жеті тамұқ пен сегіз жәннатты көрген, әрі сондағы пайғамбарлармен кездескен, Жаратушымен өте жақын қашықтықта (қаба қаусеин) болған. Пайғамбар осы сапарында бес уақыт намазды алып қайтқан делінеді. Мұсымандар Режеп айының 27-ші күнін «Миграж түні» деп атап, осы түнді құлшылық-ғибадатпен өткізуге тырысады. Миграж оқиғасы туралы көптеген акын-шайырлар қалам тартқан. Түркі шайыры Сүлеймен Бакырғанидың (XIII ғ.) «Мигражнама» деген дастаны бар. Сондай-ақ XIV ғасырда

өмір сүрген Бұрхануддин Рабғұзидың «Пайғамбарлар тарихында» да осы миғраж оқиғасына кең орын берілген. ХІХ–ХХ ғғ. өмір сүрген Шәді Жәңгірұлының «Сияр шәриф» шығармасында «Мигражнама» тақырыбы кенінен жырланған.

Михраб – Мешіттің қыбыла жағына жасалатын имамның құлшылық ететін орны. Исламның алғашқы дәуірлерінен бастап барлық мешіттерде михрабқа арнайы орын белгіленіп келеді.

Муаззин – Мешітте азан айтып, намазға шақыратын адам. Халық оны көбінесе азаншы деп атайды. Муаззиннің үш міндеті бар: адамдарды намазға шақырады, имамды шақырады және намаздың басталғанынан хабар береді. Ислам әлемінде ең алғашқы муаззин – пайғамбардың азаншысы Біләл Хабаши болған.

Мұххид – Алланың Барлығына һәм Бірлігіне иман келтіріп, иман куәліктерін жүрекпен бекіткен пенде.

Мұғжиза – Алла Тағала тарапынан пайғамбарларға берілетін ерекше қасиет. Әулиелерге берілетін ерекшелік керемет деп аталса, дінсіздер мен имансыздардың көрсеткен ерекшеліктері сыйқыр деп аталады. Жаратушы әр пайғамбарға заманына лайықты мұғжизалар беріп отырған. Олар халықты Хақ дінге шақыруда мұғжизаны кеңінен қолданған. Мысалы, Мұса пайғамбарға аса таяқ берген, ол таяғын тастағанда ол аждаһаға айналып шыға келген. Иса пайғамбар алапес, соқыр ауруларды жазса, Жүсіп пайғамбарға түс жору қасиетін берген. Мұхаммед пайғамбардың айды екіге бөлуі (шаққул-камар), қасиетті Құранның түсуі секілді т.б. ерекше қасиеттері де мұғжиза деп аталған.

Мұнапық – Иман куәлігін тілімен айтқанымен де, жүрекпен бекітпеген екіжүзді. Жұрттың көзінше діндар болып көрінгенімен де, шын мәнісінде Алланың Барлығы мен Бірлігіне, Мұхаммедтің шынайы пайғамбар екеніне күдікпен қарайды. Сондықтан да мұнапықтар Қасиетті Құранда сыналған. Пайғамбар өз хадистерінде мұнапықтың үш белгісін ашып айтқан: жалған сөйлеу, уәдеде тұрмау және аманатқа қиянат жасау.

Мұнара – Мешіт пен медреселердің жанына салынатын үлкен құрылыс. Муаззин сол мұнараға шығып, азан айтып, халықты бес уақыт намазға шақыратын болған.

Мұхамфа – Соңғы пайғамбар Мұхаммедтің (570–632 жж.) лақап аты.

Мұсхаф – Беттелген (жазылған) Құран. Хазірет Әб Бәкірдің халифалық кезінде Құран алғаш рет киік терісінен жасалған беттерге жазылған. Осы Мұсхафтың негізінде Хазірет Оспанның көшірткен Құран нұсқалары Мұсхафтар деп аталған. Бұл күнде де Мұсхаф Құранның синонимі ретінде қолданыла береді.

Мүмін – Исламның алғашқы жылдарындағы Медине үмметінің өкілі. Шариғат шарттарын толық орындаған пенде мұсылман деп аталған. Алғашқы жылдары екі атау екі мағынада қолданылғанымен де, кейіннен мұсылман мен мүмін сөздері сіңісіп, иман келтіруші деген мағынаға ие болған. Ислам ғұламалары бұл атауға бірнеше анықтама берген. Әллі сүннет уәл жамағат ғұламалары мүмін дегенде шынайы жүрекпен сенетін, шариғат шарттарын шын ықыласымен жасайтын пендені атаған.

Мүфти – Шариғат саласының білімпазы, діни-құқықтық мәселелер бойынша үкім шығарушы. Оның шығарған үкімдері фәтуаларда баяндалып, мұсылмандар үшін кеңінен қолданылады. Ең алғаш мүфтилер Хазірет Оспанның халифалық кезінде Мысырда тағайындалған. Содан бері мүфтилер діни-құқықтық мәселелер бойынша фәтуа құқығына ие болған. Бұл күнде әр елдің өзінің мүфтиі болып, сол елдегі зекет, пітір садақаға қатысты мәселелерге үкім шығарады.

Мүрік – Алланың Жалғыздығын мойындамастан, Оған серік қосушы. Таухид іліміне қарсы шығушы. Қасиетті Құранда Алланың серігі жоқ, жалғыз екендігі бірнеше жерде айтылған.

Мінбер – Мешітте имамның шығып (не мініп) уағыз-насихат айтатын орны. Алғашқы мінбер орындық секілді болып, 628 жылы Мұхаммед пайғамбар жарандарына уағыз айтқанда соған отырған. Пайғамбардың осы мінберін Хазірет Әбу Бәкір,

Хазірет Омар және Хазірет Оспан пайдаланған. Ал, Хазірет Әлидің дәуірінде Куфада екінші мінбер пайда болған. Мұғауияның халифалық кезінде Дамаскіде де мінбер жасалған. 748 жылы Мервте Әбу Муслим жеңіске жеткеннен кейін мінберлер кафедра секілді бола бастаған.

Н

Намаз – Исламдағы бес рүкіннің екіншісі болып, мұсылмандар үшін орындалуы шарт болған құлшылық. Күніне бес рет намаз оқу парыз саналған. Олар: бамдат (таң намазы), бесін, асыр, шам және құптан. Намаз пайғамбардың Миғражға шыққанында парыз етілген. Намаздың парыз, уәжіп және сүннет деген түрлері бар. Бес уақыттан басқа және жұма намазы да парыз деп есептелген. Екі айт намазы уәжіп саналады. Сондай-ақ пайғамбардың оқыған намаздары сүннет деп оқылады.

Нәһи мункәр – жамандықтан қайтару. Қырық парыздың бірі. Адамзат баласын жамандықтан, күнәлі істерден, қатігездік пен жауыздықтан қайтарып, Алланың Хак жолына шақыру, қайырымды һәм мейірімді болуға үндеу. Бұл туралы Қасиетті Құранда Алла Тағала: «Сендерден жақсылыққа шақыратын, әмір мағруф және нәһи мункәр қылатын бір топ адам болсын. Міне солар құтылушылар», – деген (Әли Ғымран, 104- аят).

О

О дүние – ақирет, мәңгілік дүние. Кейде «Дәрул-бәка» яғни мәңгі бақилық дүние деп те атайды. Діни сенім бойынша бұл дүние фәни яғни өткінші болып, о дүние мәңгілік тұрақ мекен болып есептеледі. Сондықтан да ертеңгі күнін ойлаған пенде бұл сынақ дүниеде барынша жақсы іс-әрекеттер жасауға талпынады.

Ораза – Ислам дініндегі негізгі бес рүкіннің үшіншісі. Әрбір дені сау, балиғат жасына жеткен және сапарда болмаған адам Рамазан айында бір ай бойы ораза ұстауы шарт. Бұл негізгі міндеттердің (парыз айн) бірі болып саналады.

П

Парыз – Алла Тағаланың пенделеріне жіберген әрі орындалуы шарт болған амалдары. Парыз діндегі негізгі міндеттің бірі саналып, оны орындамаған пенде күнәһар деп есептеледі. Шариғатта парыз – «Парыз айн» және «Парыз кифая» болып екіге бөлінеді. Парыз айнды әрбір мұсылманның орындауы міндетті (намаз, ораза, зекет және т.б. секілді), ал парыз кифаяны сол қауымнан не ортадан бірнеше адам орындаса, басқалардың мойнынан түсетін амал (жаназа намазы, жамағатқа біреу сәлем бергенде, арасынан біреу жауап берсе, басқалардың жапа-тармағай сәлем беруі шарт емес секілді т.б.). Шариғатта «Қырық парыз» түсінігі бар. Балиғат жасына жеткен, дені сау әрбір мұсылманның осы қырық парызды біліп, соған амал етуі бұйырылған. Онда негізінен Аллаға құлшылық-ғибадат міндеттері ашып айтылған.

Періште – Діни түсінік бойынша Алланың әмірін орындайтын жаратылыс. Араб тілінде «мәләк» деп аталады. Олардың нақты санын Алла біледі. Қасиетті кітаптарда Жебірейіл, Микәйіл, Исрафил және Әзірейіл секілді үлкен төрт періштенің аты аталады. Сондай-ақ бұлардан басқа жәннат пен тозақ періштелері, қабірдегі періштелер секілді періштелер де бар. Алланың періштелерінің барлығына иман келтіру әрбір мұсылманға міндет болып есептеледі.

Пырақ – Мұхаммед пайғамбарды көкке алып ұшқан жануар. Діни риуаттарда пырақтың аттан кіші, хашырдан үлкен екендігі, ұшқанда желдей есетіндігі айтылады. Қасиетті Құранның «Ісра» сүресінің алғашқы аятында Мұхаммед пайғамбарды пырақ аттың, әуелі Ақса мешітіне алып барғандығы, содан

кейін жеті қат көкке аып ұшқандығы айтылған. Миғраж тақырыбын көтерген ақын-шайырлардың бәрі пырақ атты өздерінше суреттеп берген. Сүлеймен Бақырғанидың «Миғражнама» дастанында пырақ мейлінше баяндалған.

Р

Раббани – Тәңірлік, Жаратушылық.

Раббы – Жаратушы, яғни Алла.

Ракағат – Намаздың негізгі бөлігі, намаз оқығанда орындалатын белгілі қимылдар және оқылатын дұғалар жиынтығы. Әр ракағат қол көтеріп тәкбір алу, тік тұру, белге дейін иілу (рукуғ), басты жерге қою (сәжде), отыру (қағда) және қайта тұру секілді қимылдардан тұрады. Әрбір намаз кемі екі ракағаттан тұрады. Мысалы: таң намазы екі ракағат сүннет және екі ракағат парыз.

Рамазан – Мұсылманша һижри жыл санауындағы тоғызыншы ай. Мұсылмандар үшін қасиетті деп есептеліп, осы айда ораза ұсталады. Себебі бұл айда ең алғаш бес аят түскен. Сондықтан да бұл айды кейде Құран айы деп те атайды. Осы айда Қадыр түні бар. Сол бір түнде орындалған құлшылықтың сауабы мың айдан да артық деп есептеледі. Ғалымдар Қадыр түнінің Рамазан айының соңғы он күндігінде, соның ішінде тақ күндерде кездесетіндігін айтқан. Көптеген ғалымдар со түнді 26-нан 27-не қараған түн деп есептеген.

Рауза – Мұхаммед пайғамбардың жатқан жері. Мединедегі Пайғамбар мешітінің ішінде. Пайғамбардың қасында Хазірет Әбу Бәкір мен Хазірет Омар жағыр.

Рахим – Алла Тағаланың өзіне тән тоқсан тоғыз есімінің бірі. Қайырымды, мейірімді деген мағына береді. Ислам ғалымдары «Рахим» деген ұғымға «Алла Тағаланың о дүниеде тек мұсылмандарға ғана мейіріммен қараушы», – деп анықтама берген.

Рахман – Алла Тағаланың өзіне тән тоқсан тоғыз есімінің бірі. Қайырымды, мейірімді деген мағына береді. Ислам ғалымдары «Рахман» деген ұғымға «Алла Тағаланың бұл дүниеде мұсылман не кәпір, иманды не имансыз болсын, бәріне де мейіріммен қарап, ризық-несібе беруші», – деп анықтама берген.

Рахмани түс – Алла Тағала тарапынан келетін түс. Діни көзқарас бойынша түс рахмани, шайтани және бос түс болып үшке бөлінеді. Рахмани түс тек Алладан ғана келеді әрі ол жорылады. Ал қалған шайтани және шаршағандықтан пайда болған түстер жорылмайды.

Рида – Исламдағы негізгі бес рүкіннің бірі болып есептелетін қажылық құлшылығын өтейтін кезде қажылардың арнайы киетін киімі.

Риуаят – Сөздікте хабарлау, әңгімелеу деген мағына бергенімен де, діни термин ретінде пайғамбар өсиеттерін жеткізуші рауидің айтқан хадистеріне қарата қолданылады.

Рия – Құлшылықты шынайы Алла үшін емес, халыққа көрсету, атақ-абырой жинау үшін жасау. Екіжүзділік.

Риязат – сопылық терминдердің бірі. Тариқат жолына қадам басқан мүриттің не дәруіштің өзінің нәпсісін тыю үшін әртүрлі қиыншылықтар мен ауыртпашылықтарға төзуі.

Рүкін – Исламда ең қажет саналған бес міндет, яғни діннің негізі. Олар: иман куәлігін айту, намаз оқу, ораза ұстау, дүниесі болса, зекет беру және байлығы жетсе, қажылыққа бару. Бұл бес парыз әрбір мұсылман үшін басты міндет болып саналады. Мұсылмандар Мединеге һижрет еткеннен кейін 18 айдан соң парыз етілген. Шарифатта оразаның парыз, уәжіп, нәпіл және мәкруһ секілді түрлері бар. Парыз ораза Рамазан айының оразасы болса, уәжіп оразаға ұсталған нәпіл оразаның қайта тұтылуы жатады. Ал нәпіл ораза деп, Шәууал айында алты күн ораза тұту, әр аптаның дүйсенбі және бейсенбі күндері ауыз бекіту саналады. Мәкруһ деп айт күндері ораза ұстауды айтады.

С

- Самад** – Алла Тағаланың тоқсан тоғыз есімінің бірі, Алла ешкімге мұқтаж емес, қайта барша жаратылыс Оған мұқтаж деген мағына береді.
- Самиғ** – Алла Тағаланың негізгі сипаттарының бірі, өзіне тән қасиетпен бәрін есіту-ші деген мағынада.
- Сахаба** – Мұхаммед пайғамбармен бірге болған, онымен бірге ғазуаттарға қатысқан мұсылман. Сондай-ақ кейінірек Мұхаммед пайғамбарды өмірінде бір рет болса да көрген мұсылманды да сахаба деп атай бастаған. Сахабалардың басым бөлігін мұһажирлер мен ансарлар құраған. Олар хақ діннің таралуы жолында барша ғазуаттарға қатысқан. Мұхаммед пайғамбар дүниеден өткеннен кейін де Алла елшісінен көрген-білгендерін кейінгі табиндерге жеткізіп, Хақ діннің одан әрі тарауына көп септігін тигізген.
- Сәжде** – Намаз оқығанда маңдайды жерге қою. Сәждеде «Субхәнә раббиул әғлә» дұғасы айтылады.
- Сырат** – сөздікте жол деген мағына береді. Діни термин ретінде қиямет күні жаһаннамның үстіне тартылатын қылдан жіңішке, қылыштан өткір көпір. Жәннатқа баратын жалғыз жол осы Сырат арқылы өтетіндігі діни риуаяттарды айтылады.
- Сүннет** – Мұхаммед пайғамбардың айтқан сөздері, істеген амалдары мен іс-әрекеттері. Пайғамбар сүннеті Қасиетті Алла кітабынан кейін тұрады. Ғалымдар пайғамбардың айтқан сөздерін, істеген іс-әрекетін, дене-бітімін (халқи), мінез-құлқын, өмір сүру дәстүрін сүннет деп атаған. Сондай-ақ сахабалардың істеген іс-әрекеті мен амалын пайғамбар мақұлдаған, немесе оған тыйым салмаған болса, оны да сүннеттің аясында қарастырған. Сүннет VII ғасырдың ортасынан бастап жинала бастаған. IX ғасырда сүннетті жинаудың дамығаны соншалық, бұл ғасыр «Хадистанудың алтын ғасыры» аталған. Осы дәуірде Имам Бұхари, Имам Термизи, Имам Муслим секілді атақты мұхаддистер шығып, Алла елшісінің өсиеттерін бір жүйеге түсірген.
- Сүре** – Құранның ішкі бөлімдері. Сүре Құранның бір бабы болып, кем дегенде үш аяттан тұрады. Құранда 114 сүре бар. Сүрелер Меккелік және Мединелік болып екіге бөлінеді. Ең қысқа сүре «Кәусар» үш аяттан тұрса, ең ұзыны «Бақара» болып, 286 аятты өз ішіне алған.

Т

- Тақуа** – Алланың азабынан қорқушы, дініне берік діндар. Дінге қатты берілген тақуа қашан да харам мен күмәнді нәрселерден бойын аулақ ұстайды. Жүрсе-тұрса Жаратушыны ойлап, сауапты амалдарды көптеп жасауға тырысады.
- Таухид** – Алланың Бірлігі, ешқандай да серігі не жолдасы жоқ екендігі туралы ілім. Ислам монотеистік дін болғандықтан да, таухид ілімі Ислам дінінің негізгі тірегі болып саналады. Сондықтан да Алланың Барлығына, Бірлігіне, Оның зати һәм субути сипаттарына, көркем есімдеріне (әсмәу хуснә) күдік келтірген адамның діннен шығу қаупі бар. Қасиетті Құранның 112-ші сүресі «Ахад» деп аталып, сонда таухид ілімінің негізгі шарттары қамтылған. Онда Алланың жалғыздығы, ешкімге мұқтаж еместігі, тумағандығы және туылмағандығы, сондай-ақ жаратылыста ешкімге де ұқсамағандығы ашып айтылған.
- «Таһа»** – Қасиетті Құранның жиырмасыншы сүресі.
- Таяммум** – Дәреттің бір түрі. Әдетте су болмаған жағдайда шариғат топырақпен дәрет алуға бұйырады. Таяммум Құран мен хадисте ашып айтылған. Негізгі төрт парызы бар. Олар: Ниет ету, таза топырақты жерді табу, екі қолын жерге ұрып, жүзіне сұрту, және ұрып, екі қолының білегіне дейін сұрту.
- Тәжуид** – Құранды қырағатпен, өзіне тән мақаммен оқу. Құранды жаңадан үйрену-

шілерге тәжуид үйретіледі. Тәжуид ақырын (тәртил), орташа (хадр) және тез (тәдуир) деп үшке бөлінеді.

Тәжуин – Алла Тағаланың негізгі сипатының бірі, жоқтан бар жарату тек Оған ғана тән деген мағынада

Тәсір – Адам баласының шамасы келгенше Алланың кітабына түсінік беруі. Құранға тәсір жасау Мұхаммед пайғамбар тұсында бастау алған. Пайғамбар Қасиетті Құран аяттарындағы түсініксіз жерлерді сахабаларға түсіндіріп берген. Кейіннен сахабалар да табиндерге үйреткен. Кейіннен жеке ғылым ретінде қалыптасты. Мұхаммед пайғамбардан кейінгі тәсіршілер ретінде Әбу Бәкір Сыддық, Омар ибн Хаттаб, Осман ибн Аффан, Әли ибн Әбу Тәліп, Абдулла ибн Аббас, Убәй ибн Кағбтардың есімі зор құрметпен аталады. Тәсірден ең алғаш кітап жазған ғалым Әбдімәлік ибн Журайж. Бүгінде тәсір кітаптары көптеп саналады.

Тәспі – Алланы ұлықтау, пәктеу. Намаздан кейін әр мұсылман «Субханалла» сөзін 33 рет, «Әлхәмду лилләһ» сөзін 33 рет және «Аллаһу әкбәр» сөзін 33 рет айтып, тәспі тартады.

Тәһәжжуд – Түннің үштен бірінде оқылатын намаз. Тәһәжжуд парыз емес. Алайда Құранның бірнеше жерінде атап өтілген. Бірақ сауап іздеген мұсылман пайғамбардың сүннеті болған тәһәжжудті жібермеуге тырысады.

Тіләуат – Құран аяттарын тәжуидпен, белгілі бір мақаммен оқу. Қырағаттан айырмашылығы – Құран аяттарынан басқа өлең-жырларды да өз әуенімен оқуды қырағат десе, ал тіләуат деп тек Құран аяттарын ғана мақаммен оқуды айтады.

У

Уәжіп – Исламда орындалуы шарт болған амалдың бірі. Орындалуы жағынан парыздан кейін, сүннеттің алдында тұрады. Деректерде пайғамбарларға парыз болған амал, үметке уәжіп болады делінеді. Уәжіп амалын орындамаған адам діннен шықпаса да, үлкен күнә болып есептеледі.

«**Уәз-зуха**» – Қасиетті Құранның тоқсан үшінші сүресі.

Үммет – Мединеде Мұхаммед пайғамбардың артынан барып, Ислам дінін қабылдаған адамдар тобы. Алғашында соларды ғана үммет деп атаған. Алайда кейіннен мұсылмандардың синонимі ретінде қолданылған.

Ф

Факих – фикһ ілімінің маманы. Исламдағы шарият шарттарын жетік білген ғалымдарды айтады. Ислам әлемінде факихтар мыңдап саналады. Солардың негізгілері қатарында Имам Ағзам, Имам Шафиғи, Имам Ханбал және Имам Мәліктердің аттары зор құрметпен аталады.

«**Фатиха**» – Қасиетті Құранның алғашқы сүресі.

Фәтуа – Мүфти немесе Ислам ғұламаларының бір діни, саяси, құқықтық мәселелерге қатысты шығарған үкім-қарары. Исламның алғашқы жылдарында сахабалардың, хуләфәи рашидиннің шығарған діни, саяси қаулылары фәтуа деп аталған. Бүгінде әрбір елдегі діни басшының, мүфтидің, не имамның діни мәселе бойынша берген үкімі де фәтуа болып есептеледі. Фәтуаның басты шарты – Қасиетті Құран аяттары мен пайғамбар сүннетіне қайшы келмеуі тиіс.

Фирдаус – сегіз жұмақтың бірі. Діни риуаяттарда Фирдаус жәннаттың ең үлкені ретінде айтылады.

Х

Хадис – Сөздікте «хабар», «жаналық» деген мағына береді. Діни термин ретінде Мұхаммед пайғамбардың айтқан сөздері, істеген істері және көрсеткен амалдары.

Хадис келіп түсуі жағынан екіге бөлінеді: мағынасы Алла Тағаланыкі болып, пайғамбар тарапынан айтылған хадистерді – Құдси хадис, ал пайғамбардың өзінің айтқан сөздері мен істеген амалдарын Нәбәуи хадис дейді. Сондай-ақ хадистер мазмұны жағынан үшке бөлінеді. 1. Сахих хадис; 2. Хасан хадис; 3. Заиф хадис.

Пайғамбар заманында хадистерді топтастыруға тыйым салынған болатын. Ондағы мақсат Қасиетті Құран аяттары мен пайғамбардың хадистерін араластырып жіберуден сақтанғандық болатын. Алайда пайғамбар дүниеден өткеннен кейін Алла елшісінің өсиеттерінің бұрмаланып кетуінен қорқып, ғұламалар хадистерді жинауды қолға алды. Бұл үрдіс, әсіресе, YII ғасырдан бастап мықтап қолға алынды. Ислам әлемінде хадис ілімдерінің білгірлері көптеп саналады. Солардың ішінде ең танымалдары – Имам Бұхари, Имам Муслим, Имам Термизи, Әбу Дәуіт және т.б.

Хәйат – Алла Тағаланың негізгі сипаттарының бірі, Алланың бар екендігі, өзіне тән өмір иесі деген мағынада.

Хәким – Алла Тағаланың тоқсан тоғыз есімінің бірі, хәкім, дана, данышпан деген мағынада.

Хор – Жаннаттағы қыздар. Діни деректерде жаннатқа түскен иманды жанның қасында хор қыздары қызмет ететіндігі туралы айтылған. Қасиетті Құранда хор қыздарының бүкіл кемшіліктен ада, сұлу, адам баласы тұрмақ, жындардың да қолы тимеген таза екендігі айтылған.

Ш

Шайтан – Алланың қаһарына ұшыраған жынның аты. Алла оны оттан жаратқан, алайда әміріне мойынсұнбағаны үшін кейін лағынеттеген. Алла адамзат баласын сынап көру үшін шайтанға уақыт берген.

Шариғат – Алла Тағаланың үкімдерінің жиынтығы. Оны кейде фикһ деп те атайды. Шариғат үкімдері Құран, сүннет, ижмағ және қиястан тұрады. Орта ғасырлық Шығыс мұсылман елдерінде шариғат үкімдері қатаң орындалып, негізгі саяси-құқыққа ие болған. Бүгінде де кейбір Ислами елдерде шариғат шарттары негізгі ата заңның орнында қолданылады.

Шәһид – Алла Тағаланың разылығы үшін дін тарату жолында жан тапсыру. Шәһидтікті Ислам ғұламалары орындалуы жағынан «Дүние шәһиді», «Ақирет шәһиді» және «Алла жолында шәһид» болып үшке бөледі. «Дүние шәһиді» деген соғыста Алла разылығы үшін емес, дүние табу, олжалы болу, атакқа қол жеткізу үшін шығып, жан тапсырғанға қарата айтылады. Ғазауатшының қай ниетпен шыққаны белгісіз болғандықтан да, ол да нағыз шәһидтер секілді жерленеді. Бірақ оның шынайы ниеті ақиретте белгілі болады. Ал, ақирет шәһидтері тек қана Алланың құзырында шәһид болып есептеледі. Дүниеде кәдімгі адамдар секілді жерленуі мүмкін. Олар қырғын аурудан қайтыс болғандар, суға кеткендер, жағылған үйдің астында басылып өлгендер, өртеніп өлгендер, жүкті кезде жан тапсырғандар, мал-жанын қорғаймын деп көз жұмғандар және т.б. Шынайы Алла жолында ғазауатқа шығып, жан тапсырғандар шәһид болып есептеледі. Олар жуымайды, қанды киімімен жерленеді. Пайғамбар (Алланың оған сәлемі болсын) бір хадисінде: «Тозақтың отын үш нәрсе өшіреді. Шәһидтің қаны, ғалымның қаламының сиясы және Алладан қорыққан жанның көз жасы», – деген. Шәһидтер туралы Қасиетті Құранда «Бақара» сүресінің 154, «Әли Ғыман» сүресінің 69-шы аяттарында да баяндалған.

Шейх – Ислам діні тараған елдердегі білімді адамдар, ғалымдар, діндарлар, ғұламалар және факиһтар. Кейіннен сопылық тарикаттар пайда болғаннан кейін сол сүліктің (жолдың) рухани жетекшісі де шейх деп атала бастаған.

АТАЙИ ШЫҒАРМАЛАРЫНЫҢ СӨЗДІГІ

А

аб	(п.)	су	<i>/Дилбәра, лә'лиң мәйдүр аб-е кәусәрдін мурад/</i>
аб-е хәйат	(п.-а.)	мәңгілік су	<i>/Хизрнің аб-е хәйаты тарта-дур зулмәтдә жә /</i>
аб-е хәйуан	(п.-а.)	жанды (мәңгілік) су	<i>/Адәм ермас ол кішікім, аб-е хәйуан арзулар/</i>
абдар	(п.)	сулы, суы мол	<i>/Гул йүзүңдек тазә-у рангін-у саф-у абдар/</i>
абид	(а.)		<i>/Телім зухһад-у абидны, мәгәр г'умраһ болсұн деб/</i>
абру	(п.)	бетгін суы, абырой	<i>/Күйдүрді ишқы отында йүз абруйны/</i>
агаһ	(п.)	ескерту	<i>/«Мендін болуң агаһ!» дегүмдүр, дағы өлгүм/</i>
адәм	(а.)	адам	<i>/Жүр'әе нуш әйләмәс, хашаки Адәмдүр бұ кун/</i>
адәми	(а.)	адами, адамзаттық	<i>/Ей, турфә нәрісін, не 'әжәб адәмидүрсін/</i>
адәт	(а.)	әдет	<i>/Бойұңны сәру оқұмақ елгә ' адәт олды, уәли/</i>
айәт	(а.)	аят	<i>/Күфр-у иман айәтінің шәрхіні сахибнәзәр/</i>
ақибәт	(а.)	салдар	<i>/Ей, көңүл, сеумә дедім, хубләрни сеудуң ақибәт/</i>
аләм	(а.)	әлем	<i>/Аләмгә йайылды сеуәрім, нетті, не болды?/</i>
албурз	(п.)	ельбрус тауы	<i>/Хас-е Албурз-у һәм Алуәнд бізгә/</i>
али	(а.)	жоғары, биік	<i>/Хушдүрүр дәруши кішінің, болса али һиммәті/</i>
ам	(а.)	сауатсыз	<i>/Көңилдә сақлакім, әсру йамандүр ам гәүгасы/</i>
арәз	(а.)	шағым, талапкер	<i>/Йә, Раб, ол арәзмідүр, йә афтаб-е хаууәри/</i>
арзу	(п.)	арман	<i>/Көрсүн йүзүңні арзулаған раузә бағыны/</i>
ариф	(а.)	ғаріп	<i>/Ариф есәң өзүңә бил фәкр-у фәна мәқамыда/</i>
асан	(п.)	оңай	<i>/Фирақыңда бәсе асан-дүр өлмәк/</i>

атәш	(п.)	от	<i>/Атәшін лә'ліңні көңлүм сеугәніндин йазғуруб/</i>
атласпуш	(п.)	әтілес киген	<i>/Хәсәд ер ол кішікім, бұ сепеһр-е атласпуш/</i>
афтаб	(п.)	күн	<i>/Йа, Раб, ол 'арәзмідур, йа афтаб-е хаууәри/</i>
'ашиқ	(а.)	ғашық	<i>/Жан мәхрәм емәс, 'ашиқ-е мә' шуқ арасында/</i>
ашна	(п.)	таныс	<i>/Әзәлдін ашнаңызмын, уәлекин/</i>
ашуфта	(п.)	ашулану, долдану	<i>/Мәжлис-е ашифтә дилләрни му' әттәр әйләдім/</i>
ah	(п.)	уһілеу, өкіну	<i>/Ah мен жанымға еттім, жәур чекмәктің, нетәй/</i>

Ә

әбәд	(а.)	мәңгілік	<i>/Ей, шаһсеуәрым, то әбәд шаһлар гәда болсұн сәңә/</i>
'әбир	(а.)	хош иіс, жағымды иіс	<i>/Халың 'әбири құллуғұна му'тәриф болуб/</i>
әбр	(п.)	қас	<i>/Бәһар-у әбр-е нәйсан хажәт ермәс/</i>
әғйар	(а.)	бөтен, бейтаныс	<i>/Жәур-е әғйар ілкідін жанымға еттим, ah-ah/</i>
'әдәс	(а.)	жасымық (бұшақ тұқымдас өсімдік)	<i>/Хатти сабзін қашыда халың бікін рангін 'әдәс/</i>
'әзаб	(а.)	азап	<i>/Болғай ерді Йусуфум һәжрің ' әзабында шафи'/</i>
әзәл	(а.)	мәңгі, ежелден	<i>/Пир-е мәйханә әзәлдін қылды бұ иршадлар/</i>
ә'дад	(а.)	сандар	<i>/Әхәд-дур аслу фар'и жумлә ә'дад/</i>
'әжәб	(а.)	ғажап, керемет	<i>/Ачсаң йүзүңні, ақса көзүм йашы не 'әжәб/</i>
әжун	(т.)	дүние, әлем	<i>/Әжунда істәдім бесйар һәмдәм/</i>
әййам	(а.)	күндер	<i>/Йүзүңні көрмәйін әййам-е хусн-е Йусуфдін/</i>
'әййар	(а.)	қаңғыбас, кезбе	<i>/Нәргиси 'әййарларда куфр-у иман көргүзүб/</i>
'әйн	(а.)	көз	<i>/Кім, жәфа 'әйні уәфадуур йарға сеугән йарыдын/</i>
әйуан	(п.)	дәліз, бастырма, сарай	<i>/Ергә чалдың шишадек әйуан-е минадын мені/</i>
'әйш	(а.)	рахат, шадыман,	<i>/Нишат-у 'әйш-е пинһан уәқті болды/</i>

экбәр	(а.)	үлкен, ұлық	<i>/Ид-е экбәрдур мубарәк ʻумри жауидан билә/</i>
экдах	(а.)	тостағандар, бокалдар	<i>/Атаига дәм-е толганда әкдах/</i>
ә'ла	(а.)	жоғары, биік	<i>/Хидмәтиңдә өзгәлар ә'ла мәратыбқа етиб/</i>
әләм	(п.)	қайғы, ауру, қасірет	<i>/Ей, уай, нетәй, хәстә көңүл қалды әләмга/</i>
әлбәттә	(а.)	әрине	<i>/Лутф әйлә, кі етмәс киші әлбәттә бұ дәмга/</i>
«әлиф»	(а.)	арабтың бірінші әрпі	<i>/Бақи болсұн, лутф етиб кірді «әлиф» қаддың әра/</i>
әлминнәту лилләһ	(а.)	аллаға шүкір	<i>/Әлминнәту лилләһ, кі йәнә йарны көрдүм/</i>
әлуида'	(а.)	қош сау бол	<i>/Ешикіңдін қылмады уибу кары құл әлуида'/</i>
әмма	(а.)	бірақ	<i>/Көп ешиттүк биз дағи бұ сөзні әмма көрмәдүк/</i>
әнбәр	(а.)	амбра (балықтан алынатын хош иіс)	<i>/Өзін отқа салур әнбәр һәмшиә/</i>
әндәлиб	(а.)	бұлбұл	<i>/Кі гүл ачылса керәк әндәлиб хәзрәтидә/</i>
әндишә	(п.)	пікір, ой	<i>/Ұзұн әндишәгә салды нетәй, зулфүуң тәмәннасы/</i>
әнжумән	(п.)	қоғам, жиналыс, мәжіліс	<i>/Қызарды гүл уйаттын әнжумәндә/</i>
әнуар	(а.)	нұрлар, нұрланған	<i>/Кәшиф-е әнуари тәжәллидур йүзүң нәззарәси/</i>
әра	(т.)	қарай, жаққа	<i>/Базар-е мушк Чин әра бағангусыдурур/</i>
әрәб	(а.)	араб	<i>/Демас ерділар әрәб назикләрі атини рах/</i>
әрәк	(а.)	тер	<i>/Һәр зәман гарқ-е әрәқтың езілурләр чун нәбат/</i>
әрбаб	(а.)	таңдалған, аксүйектер	<i>/Ка'ба-е әрбаб-е хәжәт қашларың михрабыдурур/</i>
әрғуан	(п.)	күңгірт қызыл түс	<i>/Ұғрылық қылған үчүн рәңі ләбіңдін әрғуан/</i>
әснам	(а.)	пұттар	<i>/Йүзүңдә абид-е әснам көрсә Хақ нурын/</i>
әсрар	(а.)	сырлар, құпиялар	<i>/Билмәс киші сирримны, мәгәр алим-е әсрар/</i>
әта	(а.)	тарту, сыйлық	<i>/Мәхшиәрдә лутф-у мәрхәмәт Хақдың әта болсұн сәңә/</i>

әурад	(а.)	дұғалар, зікірлер	<i>/Хәлаиқ субх-у шам әурад оқурлар/</i>
‘әфаллаһ	(а.)	алла жарылқасын!	<i>/‘Әфаллаһ, дәрд-е һежран-у тіріклік/</i>
әфғар		жаралы, шаршаған, абыржыған	<i>/Бұ хәстә Атаи кібі әфғарны көрдүм/</i>
әфлак	(а.)	аспан әлемі	<i>/Гунбәд-е әфлакны бунйад қылмастын бурун/</i>
әфшан	(п.)	ашылу	<i>/Болуб сәрхуш, гул әфшан уәқті болды/</i>
әхбаб	(а.)	сүйіктілер	<i>/Йүзүңни қиблә-е әхбаб дерләр/</i>
әхмәр	(а.)	қызыл	<i>/Еңмудур, йа лалә-йе ну‘ман, дурр-у әхмәри/</i>
‘әһд	(а.)	шарт, келісім	<i>/Болғай ерді көңлуңузнуң зәррә ‘әһди мәхкәми/</i>
әһл	(а.)	тұрғын, қауым	<i>/Әһлі дилләр хатырын гәмгин-у гәмхур әйләгән/</i>
әшк	(п.)	көз жас	<i>/Көзләрімнің жүйбарын сел-е әшкім қылды пак/</i>

Б

баб	(а.)	есік, бап	<i>/Гәнж-е уәслиңға мухәббәт бабыдын өзгә кәлід/</i>
бадә	(п.)	шарап	<i>/Ләуһиәллаһ ол зәманкім, бадә-е гулгун ічіб/</i>
бадәм	(п.)	бадам	<i>/Бірінің еккі бадәм-е муқәшишәр/</i>
бадәнуш	(п.)	шарап ішер	<i>/Аһларкім, сан урарсен һәр сәхәр ей, бадәнуш/</i>
баж	(п.)	алым-салық, салық	<i>/Жам-у Жамшед-у Фағфур-у Кайукауснұң бажын/</i>
бак	(п.)	үрей, қорқыныш	<i>/Гәр фәләк өлтүрсә йүз қатла мені, һеҷ бак емәс/</i>
бал	(п.)	қанат	<i>/Йығмады пәруздын бір ләхзә пәр-у балны/</i>
баләнд	(п.)	биік	<i>/Сәнің бұ қамәтің сәру-е баләндің/</i>
бали	(п.)	ия, расында	<i>/Бали, сен «рәхмәтән лил‘аләмин» сін/</i>
батил	(а.)	түкке тұрғысыз, бос, бекер, жарамсыз	<i>/Жүмлә Кәшмир елінің сехріні батил қылдылар/</i>

батин	(а.)	ішкі (дүние)	<i>/Кі қылдың zahир-у батинны ислах/</i>
басе	(п.)	көп, көптеген	<i>/Ләбләріңнің инфи алыдын басе қаннадлар/</i>
баужуди	(п.-а.)	болмысымен, барлығымен	<i>/Баужуди лә'лі жанбахи-у ошал хурилиқа/</i>
бәгр	(т.)	жүрек	<i>/Тә'н етмә муддә'-е мәңа бәгрімні қан көрүб/</i>
бә'дэзин	(а.-п.)	содан соң, кейін	<i>/Бадә гәр аб-е хәйат өлсә, керәкмәс бә'дэзин/</i>
бәдән	(а.)	дене	<i>/Муштақ бәдәннi нәфәсi жандин айырма/</i>
бәдгуман	(п.)	жаман пікір	<i>/Келмәдi рахми рақиби бәдгуманым көңдiгә/</i>
бәдр	(а.)	толған ай	<i>/Бәдр-е мунир 'арәзiң алында натәмам/</i>
бәйтул-әхзан	(а.)	қайғылар үйі	<i>/Бәйтул-әхзан әйләдiм көңлүм уийн Йа 'қубтек/</i>
бәйтул-хәзән	(а.)	қайғы үйі	<i>/Бұ кун Йа 'қубтек бәйтул-хәзәндә/</i>
бәқа	(а.)	мәңгілік	<i>/Бәқасыздур бұ беш кун 'умр-е фани/</i>
бәла	(п.)	пәле	<i>/Йад әйлә менi бәстә-йе зәнжир-е бәлады/</i>
бәлкі	(п.)	мүмкін, қайта	<i>/Рухи Шiрiн бiрлә Хесрау, бәлкі Гиндистан мәңә/</i>
бәндә	(а.)	пенде	<i>/Бәндә бiр сөз бiрлә нагәһ бiлдi ағзыңдын сүрүб/</i>
бәрбад	(п.)	ынтамен	<i>/Сулйман мүлкiнi бәрбад оқурлар/</i>
бәрг	(п.)	жапырақ	<i>/Бағбан сәру-е сийнiң кестi шаһ-у бәргiнi/</i>
бәхр	(а.)	теңіз	<i>/Бәхредурур гами, кi ерур бәхр-е атәшин/</i>
бәхс	(а.)	талас, тартыс, сөзжарыс	<i>/Бәхс етсә шәкәр нәй ләбиңiz бiрлә суралы/</i>
беағйар	(п.-а.)	жат емес, таныс	<i>/Йар беағйар-у гул һәм харсыз/</i>
беганә	(п.)	бөтен, өзге	<i>/Болубтурмын бүкүн беганәләрдек/</i>
бедад	(п.)	жауыздық, әділетсіздік	<i>/Кафир-е зулф-уң нечә қылгәй мәңә бедадлар?/</i>
безәуал	(п.-а.)	опат болусыз, зауалсыз	<i>/Ей, сепеһр-е хусн iчiндә, афтаб-е безәуал/</i>
бемар	(п.)	ауру, сырқау, наукас	<i>/Жаным сәдәқә ол көзi бемар сәнәмга/</i>
бенәсиб	(п.-а.)	несібесіз	<i>/Рақиб тә'нә қылур бiзнi бенәсиб дебән/</i>
бенәуа	(п.-а.)	кедей, бейшара	<i>/Хан-е уәслiңдiн, нигара, бенәуа қылдың менi/</i>
бенәфшә	(п.)	фиалка	<i>/Бенәфшә қылса зулф-уң бiрлә дә'уа/</i>
бенифак	(п.-а.)	тұрақты, берілген	<i>/Тапмадуқ гайр-е сурахи, һәмнишин-е бенифак/</i>

бепайан	(п.)	соңы жоқ, аяғы жоқ	<i>/Ей, бут-е чин, қаул-е йалган, 'әнд-е бепайан мәңә/</i>
бесйар	(п.)	көп	<i>/Бесйар жәфа әйләді, кәмдур мәңә, ей, дуст/</i>
беуәфа	(п.-а.)	опасыз	<i>/Ей, мусулманлар нетәй, ол беуәфа рахм әйләмәс/</i>
бехәта	(п.-а.)	қатесіз	<i>/Бехәта қан төккүчи бір турки йағма көрмәдүк/</i>
бешбуд	(п.)	сауығу, айығу	<i>/Жан дәрдінә себи зақаның болмаса бешбуд/</i>
бешрак	(п.)	жақсырак, артық	<i>/Йаңақың нарыны үз қатла бешрак/</i>
бешудә	(п.)	бостан-босқа, бекер	<i>/Мен тірілгум йоқтурур, бешудә жан тартар рақиб/</i>
би'айниһ	(п.-а.)	көзсіз, жанарсыз	<i>/Болды һәжрдің би'айниһ көзләрім Йа 'қубуар/</i>
бибунйад	(п.)	негізсіз, тірексіз	<i>/Әгәр Хизр ерсә бибунйад оқурлар/</i>
бина	(а.)	құрылыс, ғимарат	<i>/Қашларыңдек та бина-е тоққұз әйуан қылғалы/</i>
бисат	(а.)	дастархан, кілем	<i>Йайылды сөз бисатыда аның зейн-и кәмалындын</i>
биһешт	(п.)	жұмақ	<i>/Ерур бір мухтәсәр гулиан, биһешт-е жауидан әндің/</i>
бичарә	(п.)	бишара, байкүс	<i>/'Ашиқ-е бичарәнің өлмәктін өзгә чарәси/</i>
бишубһә	(п.-а.)	күдіксіз, күмәнсіз	<i>/Бишубһә мәләк қылғусыдур қабринә сәждә/</i>
бу	(п.)	иіс	<i>/Тапмады ол бу-е хушкім, сунбулистанында-дур/</i>
бубәк	(п.)	сасық көкек	<i>/Һәр тунки, қылсам ол бубәк-е фитнә иадыны/</i>
бу'д	(а.)	алшақтық, қашықтық	<i>/Фәләк бізні жуда қылмас, бүкүн бу'ди мәкан бірлә/</i>
бунйад	(п.)	негіз, іргетас	<i>/Сәбр күйіндә нечәкім, әйләдім бунйадлар/</i>
бурийа	(а.)	тоқыма, өрме	<i>/Қайар хәрир-у, килур шал-у бурийа һәуасын/</i>
бурқа'	(а.)	бетперде	<i>/Йүзүңдін бурқа' алғыл, бір зәмани/</i>
Бір-у Бар	(т.)	Жаратушы	<i>/Бір-у Барікім, сәнәмләр агзыны сөз сөзләтіб/</i>

Г

гардеш	(п.)	серуен, қыдыру	<i>/Гардеш-е дәур-е қамәрдә фитнә-е дәуран көзүң/</i>
гаһ-гаһ	(п.)	кей-кейде	<i>/Гаһ-гаһи ел көрүб хуснуңны хәйран болсалар/</i>

гәда	(п.)	кедей, байқұс	<i>/Кел, дәм-е мәйханәдә көргіл гәдалар һиммәтін/</i>
гәнж	(п.)	қазына, кеніш	<i>/Гәнж-е уәслиңға мухәббәт бабыдын өзгә кәлид/</i>
гәр	(п.)	егер	<i>/Гәр қарарсыз көзләрің ақ уй ічіндә айнаса/</i>
гәрд	(п.)	тозан, гүлдің тозаны	<i>/Өлтүрмас әңә гәрд-е гәм, «әлминнәту лилләһ»/</i>
гәрдун	(п.)	аспан, дөңгелек	<i>/Йүзіндә мисл-е қуббә-е гәрдун хубабы бар/</i>
гәшт	(п.)	серуендеу, қыдыру	<i>/Не йүзім бірлә барай мен гәшт-е бустан қылғалы/</i>
герифтар	(п.)	кіріптар	<i>/Ашиқ-е бичарәнің көңлін герифтар әйләгән/</i>
гесу	(п.)	ұзын шаш	<i>/Көрмәдүк гесуларың зәнжирідін/</i>
гирубәст	(п.)	байланған, оралған	<i>/Мундақ, кі бар сәнің қара зулфуңға гирубәст/</i>
гийәһ	(п.)	өсімдік, шөп	<i>/Бағ-е хәйатта не гуле қайғусы, не гийәһ һәм/</i>
гузәр	(п.)	өткел	<i>Сәба әгәр гузар етсәң хәбиб хәзрәтідә</i>
гуйа	(п.)	әйгілі, дәлелді, секілді	<i>/Хизр гуйа му'жизін хәттіңға бердікім, бүкүн/</i>
гулаб	(п.)	иіссу	<i>/Бәрг-е гулидурур, кі йүзіндә гулабы бар/</i>
гулғунчә	(п.)	гүлдің қауызы, гүлдің түйнегі	<i>/Көңүл йүз парәдур гулғунчә йаңлық/</i>
гулзар	(п.)	шалғын, жайылым	<i>/Иширәт-у шади билә гулзар ічіндә олтурур/</i>
гулқанд	(п.)	гүл шырыны	<i>/Инайәтләр қылур гулқанд бізгә/</i>
гулрәң	(п.)	гүл реңді, гүл түсті	<i>/Гчсүн мәй-е муфәррих-е гулрәң-е гәмзудай/</i>
гулсетан	(п.)	гүлзар	<i>/Таң елі аңлатқыл ахир гулсетаным көңлігә/</i>
гулчәһрә	(п.)	қызыл шырайлы, сұлу	<i>/Айя гулчәһрәлик сәру-е рәуаным/</i>
гумраһ	(п.)	адасқан	<i>/Бәхті гумраһдынмудур, йа Раб, мәңә мәхрумлуқ/</i>
гунбәд	(п.)	күмбез	<i>/Гунбәд-е әфлакны бунйад қылмастын бурун/</i>
гуңғ	(п.)	мылқау, мақау	<i>/Кім, аның хәмд-у шуқри әқлі кулли гуңғ-у лол әйләр/</i>
гуфтар	(п.)	сөз, кеңес, әңгіме	<i>/Сахир-е Каширға гуфтарсыз/</i>
гушә	(п.)	бұрыш	<i>/Һәр гушәдә бар, зулфи бікін йүз нигәрани/</i>

Ғ

ғабғаб (ғәбғәб)	(а.)	иек, бұғақ	<i>/Бірінің ғабғабидур себ-е симин/</i>
ғайәт	(а.)	шек, соңы	<i>/Ғайәт-е назуклугіндин су білә йутса болур/</i>
ғалиб	(а.)	жеңімпаз	<i>/Ул кі дерләр жумләи 'аләмдә галиб хусн ерур/</i>
ғамгин	(а.-п.)	қайғылы	<i>/Әһлі дилләр хатырын гәмгин-у гамхур әйләгән/</i>
ғамнак	(а.-п.)	мұнды, қайғылы	<i>/Ашиқ кішінің хатыры гамнак керәк-тур/</i>
ғамхур	(а.-п.)	камкор	<i>/Әһлі дилләр хатырын гәмгин-у гамхур әйләгән/</i>
ғани	(а.)	бай, дәулетті	<i>/Мен бәсе мискинмину, сиз хусн илә әсру гани/</i>
ғариб	(а.)	ғаріп, міскін	<i>/Чун тушубсін хусн бірлә хубләр ічрә гариб/</i>
ғарқ	(а.)	бату, шөгу	<i>/Һәр зәман ғарқ-е 'әрәқтың езілурләр чун нәбат/</i>
ғалтан	(п.)	аунау, домалау	<i>/Сарығ алтунтек йүзіндә йүз дурр-е гәлтаны бар/</i>
ғәм	(а.)	кам, қайғы	<i>/Уәрә-е рәнж-у дәрә-у гәм тапылмас/</i>
ғәмзә	(а.)	қылымсу, ымдау	<i>/Тапылмас ер, кі гәмзәң нәштарі йоқ/</i>
ғәммаз	(а.)	қылықты әйел	<i>Ғәмзәсі гәммазларның кірпикін нәштар қылыб</i>
ғәнимәт	(а.)	ғәнибет, олжа	<i>/Ғәнимәт тұт жәмал-е хусн дәурін/</i>
ғәрқаб	(а.)	иірім	<i>/Иитийақың бәхридә гәрқаб болдұм, рахм қыл/</i>
ғубар	(а.)	тозаң, шаң	<i>/Хақ билүр бір зәррә көңлүмдә губарым йоқтурур/</i>
ғунчә	(п.)	бүршік, гүлдін қауызы	<i>/Талашмыш гунчә ағзың бірлә тарлық/</i>
ғусса	(а.)	қайғы-құса	<i>/Йа йар жәфасы мәңә, йа гусса-е әғйар?/</i>

Д

даима	(а.)	қашанда, әрдайым	<i>/Даима мәст-у бихәбәр көрунур/</i>
даме	(п.)	сәт, мезет	<i>/Бары өлтүр, сол даме, күйүндә ет қуш туйдек/</i>
дәрәхт	(п.)	ағаш	<i>/Дәрәхтидур, кі һеч бәрг-у бары йоқ/</i>
дәрбәдәр	(п.)	кезбе, қаңғыбас	<i>/Куй бакуйу дәрбәдәрләрдек гәда қылдың мені/</i>
дәрғаһ	(п.)	құзырет	<i>/Қиблә-е әһлі мухәббәт һак-е дәрғаһың сәнің/</i>
дәрәд	(п.)	дәрт, қайғы	<i>/'Әфаллаһ, дәрә-е һежран-у тiрiклiк/</i>
дәрдисәр	(п.)	ауру, бас ауруы	<i>/Тутубтурлар дәуасыз дәрдисәрәдә/</i>

дәрман	(п.)	шипа, дәрумен	<i>/Ей, гәм-у дәрдің һәмшиә рахәт-у дәрман мәңә/</i>
дәст	(п.)	кол	<i>/Сәлатинга уисалың дәст бермәс/</i>
дәстар	(п.)	шалма, сәлде	<i>/Ей, Атаи тарки дәстар айлагилким, дунйада/</i>
дә'уә	(а.)	талап ету	<i>/Атаи хаслық дә'уә қылурсын йахшылар сиррын/</i>
дәф'и	(а.)	рет, дәл өзі	<i>/Нечә дәф'и хумар етмәс көзүңким/</i>
дәһан	(п.)	ауыз	<i>/Болмады мә'лум ошал ширин дәһаным көңлигә/</i>
дәшнам	(п.)	балағат, сөгіс	<i>/Гәрчи сен дәшнам етәрсин, мен ду'әчимин сәңә/</i>
деуанә	(п.)	дуана,ақылыз	<i>/Мендин ол деуанә көңлүмга хикайәт қылғасын/</i>
дилрәба	(п.)	сүйікті	<i>/Уәфасыз дилрәбадын Тәңри бизар/</i>
дилһаһ	(п.)	жүрек қалауы, сүйікті	<i>/Күйәр жаным нетәй дилһаһ үнұтты/</i>
делсетан	(п.)	тартымды, сүйкімді	<i>/Тиләрмән Хақ Тә'әләдин, ки болсам делсетан бірлә/</i>
дид	(п.)	кара, көру	<i>/Мен келиб чәфдин бубакларыңга дермен дид-дид/</i>
дилбәр	(п.)	сүйікті	<i>/Намуради бол Атаи, дилбәрүң йолындаким/</i>
дилжу	(п.)	мейірімді, сүйкімді	<i>/Сени ол сәру-е дилжу көзгә илмәс/</i>
дирам	(а.)	дирхем, ақша бірлігі	<i>/Алмас киши шәкәрни дирамга сатылса таң/</i>
ду'а	(а.)	дұға	<i>/Ей, Атаи, сидқы ихласың билә сен қыл ду'а/</i>
дудак	(т.)	дидар	<i>/Ей, дудақың халыдын бұ жану ширинимгә дағ/</i>
дурданә	(п.)	інжу, моншақ	<i>/Тиләриң дурданәсидур, лу'лу-е тардин мурад/</i>
дурр	(а.)	дүр, жауһар	<i>/Чун падшаһ-е лайық-е дурр-е йәтим ерур/</i>
душуар	(п.)	қиын	<i>/Өлмәйин мушкелгә асан болса душуарың сәниң/</i>

Ж

жаду	(п.)	сықыр	<i>/Көзләриң анлында Кәшимир елінің жадулары/</i>
жам	(п.)	тостаған, пиала	<i>/Шәрбәти ічмәйтурур сахибнәзәрләр жамидын/</i>
жам'	(а.)	жинау	<i>/Жам' әйлә әнжумәндә гул-у лаләзар-у 'ид/</i>
жананә	(п.)	сүйікті, жар	<i>/Жананә-е дилдар бәсе бар бұ ұлұста/</i>

жанбахш	(п.)	жан сыйлаушы	<i>/Ла'лі жанбахшыңдын айру йоқтур ей, 'Иса нәфәс/</i>
жауидан	(п.)	мәңгілік	<i>/Ләбің аб-е хәйат-е жауиданы/</i>
жәйран	(п.)	бөкен	<i>/Ей, көзі жәйран, қара кірпүкләрі сәййадлар/</i>
жәмад	(а.)	жансыз дене	<i>/'Әқлі йоқ хәйуандурур, йа фәхм-у хисси йоқ жәмад/</i>
жәмал	(а.)	жамал	<i>/Хикайәт қиссә-е Йусуф йүзүң хусн-у жәмалыңдын/</i>
жәнах	(а.)	қанат, қол	<i>/Туман мың хассә 'ашиқ көңлідүр қәлб-у жәнах/</i>
жәсәд	(а.)	дене, тән	<i>/Жан жәсәддін та сәхәр қылды көңіл бірлә тәлаш/</i>
жәрәс	(а.)	қоңырау	<i>/Ләйлі күчіндін етар Мәжнунга ауазы жәрәс/</i>
жәррах	(а.)	оташы, хирург	<i>/Не 'әжәб жәррах ерур Ғәмзәңкім, аның қашыда/</i>
жәулан	(а.)	жан-жаққа шабу; тереңге сүңгу	<i>/Та мәгәркім, сәлсәбил абына жәуланы қыла/</i>
жәур	(а.)	жәбір, күштеу, қорлау	<i>/Йоқтурур жәур-у жәфа-у зулм-у бидад-у сетәм/</i>
жәүһәрий	(а.)	ғауһарлық	<i>/Тішләрің, ерніңні чун көрді мүбәссир жәүһәрий/</i>
жәушәнін	(а.)	сауыт	<i>/Науәк-е ғәмзәң зирех қылды көңүлләр жәушәнін/</i>
жәфа	(а.)	жапа, опасыздық, жауыздық жасау	<i>/Нечә йүрәкні жәфа тигы бірлә парә қылуыр/</i>
жигар	(п.)	бауыр, өкпе	<i>/Ей, мәрхәм-е жан-у жигарым, нетті, не болды?/</i>
«жим»	(а.)	арабтың бесінші әрпі	<i>/«Жим» зулфуң, «нун» қашың қасды жан әйләб еді/</i>
жинан	(а.)	жұмақтар, пейіштер	<i>/Кәрбәладур раузә-е бағ-е жинан сізсіз мәңә/</i>
жуббә	(а.)	халат, шапан	<i>/Қарангу кечәдә кіш жуббә ічрә/</i>
жуда	(п.)	бөлу, айыру	<i>/Жуда болғалы мен зулф-у йүзүңдін/</i>
жуйбар	(п.)	жыра, арық	<i>/Көзләрімнің жуйбарын сел-е әшкім қылды пак/</i>
жур'ә	(а.)	бір жұтым су	<i>/Бер жур'ә-е бұ тәшинәгә лә'лің зилалыдын/</i>
журм	(а.)	қылмыс	<i>/Йағлық убтум деб ләбіні дә'уә қылған журмидін/</i>
3			
забун	(п.)	әлсіз, күшсіз	<i>/Лул йүзүң шәуқында йоқтур мен бікін хар-у забун/</i>
зағ	(п.)	қарға, сауысқан	<i>/«Гул йағачфы үстідә қонмыш 'әжәиб зағлар»/</i>

зай´	(а.)	зая, бүлінген	<i>/Ке насих зай´ етмә пәнд бизгә/ /Ай йүзүннүң меһридин өзгәни зайил қылдылар/</i>
зайил			
зар	(а.)	зар, зиян келтіруші	<i>/Бәндәни һәжр илкідин қылған фәқир-у зар-у хор/</i>
заһид	(а.)	сопы, діндар	<i>/Сат, ей, заһид, кі ал хубләр қулы-дур/</i>
заһир	(а.)	сыртқы әлем	<i>/Кел улайәт заһир әйләб, қыл йәнә мә´мурсин/</i>
зәкат	(а.)	зекет	<i>/Етмәсму гәдаларға бирар хусн зәкаты/</i>
зәнәхдан	(п.)	иек шүңқыры	<i>/Нагәһ нәзәрім чах-е зәнәхданыңға тушті/</i>
зәнжир	(п.)	шынжыр	<i>/Нечә зәнжир әйләсәм көңлүм еуінің ешікин/</i>
зәрәр	(а.)	зарар, зиян	<i>/Лутф-у кәрәм гәдаиға Тәңри үчүн, зәрәрму-дур?/</i>
зәрафәт	(а.)	нәзіктік	<i>/Кәмал-е зеһн-у зәрафәтні көрмәгәнтек еді/</i>
зәрифанә	(а.-п.)	зейінділік, алғырлық	<i>/Билмәсәи салыб аср-у зәрифанә инанмас/</i>
зәрк	(а.)	екі жүздену	<i>/Заһид-у зәрқ-у рийа-у зүһд-у тәқуа-у сәлах/</i>
зәррә	(а.)	түйір, түйіршек	<i>/Хақ билүр бир зәррә көңлүмдә губарым йоқтаурур/</i>
зәуал	(а.)	опат болу, жоқ болу	<i>/Кім бар әңгә зәуалу муңа һеч зәуал йоқ/</i>
зәхмәт	(а.)	бейнет, машақат	<i>/Қайғудын қан әйләді бәғрімни сәуда зәхмәті/</i>
зәһр	(п.)	у, улы	<i>/Зәһр-е гәм бирлә менің жанымға не қиын әйләді/</i>
зеба	(п.)	әдемі, сұлу	<i>/Миср мүлкіндә ләбиңтек қанд-у зеба көрмәдүк/</i>
зийад	(п.)	көп	<i>/Азғың да му´жиз әйәтіні Иса көрүб зийад/</i>
зийадәт	(п.)	көбейту, молайту	<i>/Хусн-уң кәбі меһрім сәңә һәр ләхзә зийадәт/</i>
зийарәтгаһ	(а.-п.)	зиярат ететін жер	<i>/Али һимәтләр зийарәтгаһы болгай мәрқады/</i>
зийнәт	(п.)	әшекей, зинет	<i>/Зийнәт-е бустан йүзүң, бас, қылса йүз гул әлуида´/</i>
зикр	(а.)	зікір	<i>/Әқл-у хушум, зикр-у фикримдә тәмәнна өзгәни/</i>
зилал	(а.)	таза, мөлдір	<i>/Тиләр лә´лиң зилалындын мәдәд һай/</i>
зиреһ	(п.)	табан, ұлтан	<i>/Науәк-е гәмзәң зиреһ қылды көңүлләр жәғушәнін/</i>
зиһи	(п.)	керемет, бәрекелді	<i>/Тә´аләллаһ! Зиһи, хуш сун´-е Халиқ/</i>
зулал	(а.)	таза, мөлдір	<i>/Мәсих-у Хизр е´жаз-е әйән лә´лиң зулалындын/</i>

зулмәт	(а.)	зұлмат	<i>/Хизрнің аб-е хәйаты тарта-дур зулмәтдә жан/</i>
зулф	(а.)	бұрым	<i>/Гәр исиргансаң йүз үзрә зулфи пуртабыңны йаз/</i>
зумуррәд	(а.)	зұбаржат	<i>/Лә'ли серабыңыз үзрә бұ зумуррәд сәбзалар/</i>
зуннар	(а.)	мұсылмандардың қол астында болған христиан дін өкілдерінің беліне тағатын белбеуі	<i>/Лә'лінің Иса дәм-е тарсачының зуннарыдан/</i>
зур	(п.)	күш, қуат	<i>/Уәслиң һәуәсіндә чу мәнің зур-у зарым йоқ/</i>
зуһд	(а.)	діндарлық, тақуалық	<i>/Бар ей, заһид, сен-у зуһд-у рийаны/</i>
зуһра	(а.)	шолпан жұлдызы	<i>/Көзүң Зуһра, йүзүң шәмс-у қамәр-дур/</i>
зуһһад	(а.)	діндарлар, тақуалар	<i>/Телім зуһһад-у 'абидны, мәгәр з'умраһ болсұн деб/</i>

И

'ид	(а.)	мейрам, айт	<i>/Кел, ей, сәнәм, кі болды йәнә нәубәһар-у 'ид/</i>
'идгаһ	(а.-п.)	мейрам өтетін жер	<i>/Идгаһқа барча ел елтур нәмаз-у рузәсін/</i>
идрак	(а.)	түсінік, пайым	<i>/Бұ мә'ниға бір өзгәчә идрак керәк-тур/</i>
изтираб	(а.)	үрей, қорқыныш	<i>/Гәр қун тугарда көркі, нелар изтираби бар/</i>
изһар	(а.)	білдіру, жариялау	<i>/Ейкі хубләр көзгүсіндә өзін изһар әйләгән/</i>
иқлим	(а.)	климат	<i>/Бірі султан-е иқлим-е мәлахәт/</i>
илла	(а.)	бірақ, алайда	<i>/Аззың да сұрұб білмәдук илла, қыл учинча/</i>
илхан	(а.)	әуен, күй	<i>/Һизаран нәу'и илхан уәқті болды/</i>
илһах	(а.)	өтіну, талаптану	<i>/Ешікінің гәдәйімін қыл илһах/</i>
илхәк	(а.)	ақиқатында, расында	<i>/Нәйләсун гул, болмаса илхәк чәмәндә 'әндәлиб/</i>
имкан	(а.)	мүмкіншілік	<i>/Қалмады сәбр еткәлі һәжріңда имканым мәнің/</i>
'инайәт	(а.)	кеңшілік, тарту	<i>/Не 'инайәтсіз мәңә, жананы тәқсир әйләдім/</i>
инсан	(а.)	адам	<i>/Мәләйик хуйлуқ инсанмудур бұ?/</i>
инсафа	(а.)	ынсап	<i>/Пир болдұм хәсрәтіңдә қайғудын инсафа кел/</i>
интизар	(а.)	ынтызар	<i>/Тақәт-е һәжр-у мәжал-е интизарым йоқтурур/</i>
инфи'ал	(а.)	әсерлену, ұялу	<i>/Ләбләріңнің инфи'алыдын бәсе қәннадлар/</i>

иршад	(а.)	1. нұсқау, насихаттау; 2. дәрежелі	<i>/Лир-е мәйханә әзәлдін қылды бұ иршадлар/</i>
и'тибар	(а.)	беделді болу	<i>/Хәқикәттә либас-е заһирига и'тибар олса/</i>
исти'анәт	(а.)	көмек сұрау	<i>/Көзүңдін сөхр үчүн йүз исти'анәт/</i>
исти'арә	(а.)	ауыспалы мағына, аллегория	<i>/Әгәр исти'арә-е сәхәр көрунур/</i>
истиғна	(а.)	бақуат болу	<i>/Ғайәт-е наз-у тәкәббур бірлә истиғнасы-дур/</i>
ислах	(а.)	түзету, түзеу	<i>/Кі қылдың заһир-у батинны ислах/</i>
истилах	(а.)	атау	<i>/Зехни назиклар му'әмма истилахын түзгәлі/</i>
итаб	(а.)	сөгіс, жазғыру	<i>/Шірін ләбің, кі қанд-у'әсәлдін итабы бар/</i>
и'тидал	(а.)	1. теңелу; 2. ұстамдылық	<i>/Қамәтің сәруидәкім, бардур бұ хәдді и'тидал/</i>
и'тиқад	(а.)	сену, илану	<i>/Жәуруңдін өзгә әгәр қылсам и'тиқадыны/</i>
и'тимад	(а.)	арқа сүйеу, сүйеніш	<i>/Сәр-у байлұқларга йоқтур и'тимадым, расте/</i>
и'тираз	(а.)	наразылық білдіру	<i>/Қәһрідін и'тираз етіб, тұтма көңүлні наумид/</i>
иттифак	(а.)	1. келісу; 2. оқиға	<i>/Алды көзүң иттифақы бірлә/</i>
иттихад	(а.)	одақ	<i>/«Қабә қаусәйн» иттихадын қашиларың қылды'әйан/</i>
ифтитах	(а.)	бастау, ашу	<i>/Мәтлә'е хусн-у мәлахәтқа йүзүңдур ифтитах/</i>
ифтихар	(а.)	мақтаныш, мақтану	<i>/Мен сенің ишиқың билә қылғум-дур ол дәм ифтихар/</i>
ихсан	(а.)	жақсылық	<i>/Гәдә-е мустәхиқ ихсанға лайық/</i>
ишқ	(а.)	ғашықтық	<i>/Күйдүрді ишқы отында йүз абруйны/</i>
ишрәт	(а.)	сауық құру, қуаныш	<i>/Көзүң фикрindә ишрәт пешәләргә/</i>
иштийақ	(а.)	ынтық, ынтықтық	<i>/Күйді жаным иштийақы бірлә/</i>
ишуә	(а.)	жеңілтектік	<i>/Ей, сахиб-е фән, ишуә билә наз фәнідә/</i>
Йаздан	(т.)	Тәңрі, Жаратушы	<i>/Ей, Атаи, сәждә-е шукр әйләгіл Йазданига/</i>
йәксан	(п.)	бірдей, жексен	<i>/Дегәсін, бір хак-е раһым, бірлә йәксаным мәнің/</i>

К

каж	(п.)	1. қарағай; 2. желкеге ұру; 3. апыр-ай	<i>/Егілді бойны елдін, көп еди каж/</i>
катиб	(а.)	көшірмеші, хатшы	<i>/Хәтмудур ол йүз уза, йа катиб-е хусн-у жәмал/</i>

каһ	(п.) сарай	<i>/Сарай-у каһ-у әйуан хажәт ермәс/</i>
кашки	(п.) әттең-ай, болса еді...,	<i>/Айу кундин хуснүһуз бесйар ерур ей, кашки/</i>
кәминә	(п.) мен пақыр	<i>/’Ашиқларың кәминәсі кімдур десә кіші/</i>
кәман	(п.) садақ	<i>/Йазуқсыз олды кәман абрулар жәфасындын/</i>
кәмтәрин	(п.) қысқа	<i>/Қиссә-йе «Ләйли-йу Мәжнун» кәмтәрин әфсанәсі/</i>
кәнарә	(п.) шеті, жағасы	<i>/Хирәд чиқар йолыдын, ’әқл-у хуш кәнарә қылу/</i>
кәуакиб	(а.) жұлдыздар, планеталар	<i>/Әйләгән султан-у һәм шаһ-е кәуакиб хусн еру/</i>
кәукәб	(а.) жұлдыз	<i>/Дедікім, ай алыда туғмыш са ’адәт кәукәбі/</i>
кәфән	(а.) кебін	<i>/Ешикің топрағы басдур кәфәндә/</i>
кәһрәба	(п.) янтарь (тас)	<i>/Чәһрәсін қылды Атаи рәшк елиндә кәһрәба/</i>
кәшф	(а.) ашу	<i>/Уәһни не мусхәф-дур йүзүң кім, кәшф-е «Кәшишаф» әйләді/</i>
кибрит	(а.) күкірт	<i>/Кимийәгәрләр дегән кибрит-е әхмәрдін мурад/</i>
кимийәгәр	(а.) алхимик	<i>/Кимийәгәрләр дегән кибрит-е әхмәрдін мурад/</i>
кифайәт	(а.) жеткілікті	<i>/Қылғай ләбің Адәмға тіріклікни кифайәт/</i>
кишуәр	(п.) ел, мемлекет	<i>/Ей, падишаһ-е кишуәр-е хусн-у жәһан лутф/</i>
көзгү	(т.) айна	<i>/Чун тәжәлли көзгүсі-дур тәб ’и ағаһың сәнің/</i>
кулба	(п.) жұпыны үй, лашық, шайла	<i>/Хусн елі та кулба-е көңлүмни мәнзил қылдылар/</i>
кунж	(п.) бұрыш	<i>/Ғам кунжсидә Атаи бікін болмайын хәраб/</i>
куфар	(а.) кәпірлер, имансыздар	<i>/Ғеч куфар куфрiнi жам ’етмәдi иман илә/</i>
куфр	(а.) күпірлік	<i>/Ғеч куфар куфрiнi жам ’етмәдi иман илә/</i>
кушад (гушад)	(п.) кең, үлкен	<i>/Йоқму һежран шаиһарида бизгә уәслиңдiн кушад/</i>

Қ

қандил	(а.) шырақ, шырағдан	<i>/Гунбәд-е чарх-е фәләк қандилыны йандурғучы/</i>
қамәр	(а.) Ай	<i>/Көзүңтек фитнә йоқ дәур-е қамәрдә/</i>

қамәт	(а.)	тұла бой	<i>/Қамәтің хуштур, уәли еккі көзүмда йахишырақ/</i>
қарар	(а.)	Шешім	<i>/Гәр қарарсыз көзләрiң ақ уй iчiндә айнаса/</i>
қат'и	(а.)	құрлық, материк	<i>/Туша-е мейнәт билә қат'и мәназил қылдылар/</i>
қатла	(т.)	рет	<i>/Учмақта йүз қатла қийамәт болур ерди/</i>
қатра	(а.)	Тамшы	<i>/Лә'лиңдiн әңә қатра-е тәрйәк керәк-тур/</i>
қаул	(а.)	сөз, қаулы, дереу	<i>/Мухәббәт шәр'идә хубләр қаулыны</i>
қәдәх	(а.)	бокал, пиала	<i>/Сәқийа, келтур қәдәхкiм, болды уәқт-е гул ләтиф/</i>
қәлб	(а.)	Жүрек	<i>/Йүз туман мың хассә 'ашиқ көңлидур қәлб-у жәнах/</i>
қә'р	(а.)	шұңқыр, ойпаг	<i>/Ғам бәхринә чум, қә'рина ет, дуртек Атаи/</i>
қәттал	(а.)	Қанішер	<i>/Бұ көзкiм сендадур, ей, зулфи қәттал/</i>
қәһр	(а.)	ашу, қаһар	<i>/Ғанилик қәһрәманындын көзүңни пәймал әйләр/</i>
қил-у қал	(а.)	сөз-ісінен	<i>/Атаи қил-у қалындын мәдәд һай/</i>
қибләғаһ	(а.-п.)	қыбыла жақ, қыбыла тарапы	<i>/Қаишларың михрабидур әһли нәзәрғә қибләғаһ/</i>
қийамәт	(а.)	Қиямет	<i>/Биһиштекiм, қийамәт мәхшәрiндә парса көзләр/</i>
қумри	(а.)	құмри (кептерден кішілеу құс)	<i>/Чартақ-е сәру үзә қумри қылур гуйәндәлик/</i>
қурб	(а.)	жақындық, көршілік	<i>/«Ли ма'аллаһ» қурбидә хажәт емәс Рух ул-әмин/</i>
қусур	(а.)	сарайлар	<i>/Зәһида, хур-у қусур-у Кәусәр-у Туби сәңә/</i>
қуфл	(а.)	құлып, жабық	<i>/Нубууәт бабының қуфл-у кәлиди/</i>

Л

лажәрәм	(а.)	еріксіз, ықтиярсыз, амалсыз	<i>/Гәр бәлә келсә башымға, лажәрәм сундум буйун/</i>
лаләзар	(п.)	бақша	<i>/Йаңағың лаләзарының ғамидә баски, болдұм зар/</i>
ләйл	(а.)	түн	<i>/Ул кунки жам'емәс еди, ләйл-у нәһарлар/</i>
лә'л	(а.)	лағыл	<i>/Сәдәфе лә'лидiн гүһәр көринур/</i>
ләб	(п.)	ерін	<i>/Бойұң Тубә, ләбиң Кәусәр ели-дур/</i>
ләнгәр	(п.)	зәкір, қада	<i>/Мәйханәдә ләнгәр салыб олтурды Атаи/</i>
ләтафәт	(а.)	нәзіктік, мейірімділік	<i>/Сен ләтафәт су-е бірлә йузрулубтурсын тәмам/</i>

ләтиф	(а.)	нәзік, мейірімді	<i>/Гул үзә бурқа´ салурсын сунбул-е тардын ләтиф/</i>
ләух	(а.)	такта	<i>/Ләух-е көңлүмдә йүзүң нақшындын өзгә сезмәди/</i>
ләхзә	(а.)	мезет, сәт	<i>/Ей, биһеит-е жауидан бір ләхзә диарың сәниң/</i>
лу´бәт	(а.)	1. сұлу, көрікті; 2. ойыншық	<i>/Йүз үзә зулфуң черікін салыб, ей, хусн лу´бәти/</i>
лутф	(а.)	мейірбандық, сүйкімділік	<i>/Уәфа қылмасмусаң, гәмгін көңүлгә лутф етиб гаһ-гаһ/</i>

М

маһ	(п.)	ай	<i>/Чун, ей, хусн елінің маһ-е, сенга йоқтур зийан әндің/</i>
маһпәйкәр	(п.)	айдай, ай секілді	<i>/Чун тапылмас дунйада ол маһпәйкәрдің ләтиф/</i>
маһрух	(п.-а.)	айдай сұлу	<i>/Маһрухлар мейрідін худ өзгә йазуқ қылмады/</i>
мә´азаллаһ	(а.)	алла кешірсін	<i>/Мә´азаллаһ! кі йад етсәм чәмән сәр-у чинарындын/</i>
мә´аш	(а.)	табыс, жалақы	<i>/Уәжһ-е мә´аш қылгалы ол йүз нәзарәсін/</i>
мәбхәс	(а.)	әңгіме	<i>/Хасил-е мәбхәснi сүрдүм, ерсә айтур һеч-һеч/</i>
мәгрур	(а.)	тәкаппар, паң	<i>/Дәуләт-е хуснүңга болма әср-у һәм мәгрурсын/</i>
мәдрәсә	(а.)	медресе	<i>/Емдi че жай-е мәдрәсә-у қылу қал-дур?/</i>
мә´дум	(а.)	жоғалған, жоққа шығарылған	<i>/Мәғәркім, ләфз-у һәм бәхси мә´дум/</i>
мәжаз	(а.)	метафора	<i>/Нечә бәхс-у мәжаз-у исти´арә/</i>
мәжал	(а.)	қолайлы, мүмкіншілік	<i>/Тақәт-е һәжр-у мәжал-е интизарым йоқтурур/</i>
мәжрух	(а.)	жаралы	<i>/Хәстә-е мәжрухләр бәғріні әфғәр әйләгән/</i>
мәзлум	(а.)	жәбірленуші	<i>/Атаини гәдалар ічрә мәзлум/</i>
мә´зур	(а.)	кешірілген	<i>/Кім, наз қылмасқун дер-у мә´зур болмасқун/</i>
мәзхәр	(а.)	көрінетін	<i>/Бір нәзәрдә мәзхәрі жумлә´әжәиб хусн ерур/</i>
мәзһәб	(а.)	жол, ағым	<i>/Уишһәк мәзһәбіндә зәманы уисал ерур/</i>
мәй	(п.)	шарап	<i>/Йарым кечәләркім, мәй ічіб ох урармын/</i>
мәйпәрәст	(п.)	шарапқор	<i>/Лә´лиң хәйялы бірлә көңүл болды мәйпәрәст/</i>

мәйфуруш	(п.)	шарап сатушы	<i>/Тә'зим етәр Атаиға чун тир-е мәйфуруш/</i>
мә'ишәт	(а.)	тиршілік, рахат өмір	<i>/Йар ғамын уәжһ-е мә'ишәт қыл Атаи дунйада/</i>
мәқбул	(а.)	қабылданған	<i>/Ким, сені мәқбулләр дәрдіға қабыл қылдылар/</i>
мәкан	(а.)	мекен	<i>/Фәләк бизні жуда қылмас, бұкүн бу'ди мәкан бірлә/</i>
мәкр	(а.)	айла, айла-шарғы	<i>/Олкім, бұ сөздә шу'бәдә-у мәкр-у ал йоқ/</i>
мәлайик	(а.)	періштелер	<i>/Топрағымны көзгә қылгәйләр мәлайик тотыйа/</i>
мәлахәт	(а.)	сүйкімді болу	<i>/Қани дад, ей, мәлахәт мулки шаһы/</i>
мәләк	(а.)	періште	<i>/Иә мәләк, йә хур, йә рух-е мужәссәмдін мүсін?/</i>
мәләкулмәут	(а.)	өлім періштесі (әзірейіл)	<i>/Сұрса мәләкулмәут: «Сәңә хур керәк?» деб/</i>
мән'	(а.)	тыйым, тыйым салу	<i>/Көз ұчындын бари мән' етмә тәмашадын мені/</i>
мәназил	(а.)	тұрақты жерлер	<i>/Тушә-е мейнәт билә қат'и мәназил қылдылар/</i>
мәнзәр	(а.)	назары түсу	<i>/Ей, тәл'әт-е мәнзәр-е иләһи/</i>
мәнзил	(а.)	тұрғылықты жер	<i>/Хусн елі та кулба-е көңлүмні мәнзил қылдылар/</i>
мәнзилғаһ	(а.-п.)	тұрғылықты мекен	<i>/Та сенің күйіңдә қылдым жай-у мәнзилғаһны/</i>
мәнзум	(а.)	өлеңмен жазылған	<i>/Нисәр етгәй сенға йүз дурр-е мәнзум/</i>
мәнзур	(а.)	мақсат, ниет, ой	<i>/Ей, жәмал'әйнасы сен не'әжәб мәнзурсін/</i>
мәнқәбәт	(а.)	мақтанарлық іс	<i>/Шаһ-е уилайәт алына хәмд-у сәна-у мәнқәбәт/</i>
мәнсәб	(а.)	мансап	<i>/Тиләр ел мәнсәб-е'али, уәлекин/</i>
мәнфә'әт	(а.)	пайда	<i>/Барча жәфасыны - уәфа, жумлә зәрар-е - мәнфә'әт/</i>
мәрд	(п.)	мәрт, ер	<i>/Тәфәрружә әйлә, әгәр мәрди бұ гәдә һәуасын/</i>
мәсафәт	(а.)	кашықтық	<i>/Йырақлық ічрә мәсафәтні көрмәгәнтек еді/</i>
мәргуб	(а.)	сапалы	<i>/Қамуқ баштын-айақ мәтбу'у мәргуб/</i>
мә'рифәт	(а.)	мағрифат	<i>/Бәр мә'рифәт, кі шәйх ани, «тәхқиқ сөзі» дер/</i>
мәрқад	(а.)	қабір, мола	<i>/Али һиммәтләр зийарәтғаһы болғай мәрқады/</i>

мәркәб	(а.)	көлік	<i>/Қайсы йолдынкім, өтәр сиймтәннің мәркәбі/</i>
мә'руф	(а.)	атақты, белгілі	<i>/Мен жәфа чекмәк билә 'аләмдә худ мә'руф едім/</i>
мәрхәба	(а.)	кош келдің!	<i>/Өтәрдә көз учыдын қылса мәрхәба бізні/</i>
мәрхәмәт	(а.)	мархабат	<i>/Мәхиәрдә лутф-у мәрхәмәт Хақдын 'әта болсұн сәңә/</i>
мәрһәм	(а.)	шипалы май	<i>/Әндін умид-е мәрһәм-у дор-у мәхал-дур/</i>
мәскәнәт	(а.)	тұрғылықты жерлер, үйлер	<i>/Мендә жуз фәқр-у нияз-у мәскәнәт йоқтур 'әмәл/</i>
мәст	(п.)	мас	<i>/Болдылар барча Атаи, мәст-у әубәшың бегім/</i>
мәстанә	(п.)	мас, масайраған	<i>/То сеудум Атаи кібі мәстанә көзүңі/</i>
мәта'	(а.)	бағынышты	<i>/Кіші Йусуфны алмасму мәта'-е райған бірлә?/</i>
мәтбу'	(а.)	басылған, талғамға сай	<i>/Қамуқ баштын-айақ мәтбу'у мәреуб/</i>
мәтлә'	(а.)	шығыс орны, шығыс	<i>/Ей, са 'адәт мәтлә'и, ол 'арәз-е маһың сәнің/</i>
мәтлуб	(а.)	талап етілген, сұралған	<i>/Йа мәгәр мәтлубига етмәс тәләбгарың сәнің/</i>
мәужуд	(а.)	бар болатын	<i>/Сурәт-е Ләух-у Қаләм мәужуд болмастын бурун/</i>
мәфтух	(а.)	ашық, ашылған	<i>/Әсру һәм 'әйб әйләмәң фәйз ешікі мәфтүхдур/</i>
мәхал	(а.)	мүмкін емес	<i>/Әндін умид-е мәрһәм-у дор-у мәхал-дур/</i>
мәхәк	(а.)	асыл тастың құнын анықтайтын тас	<i>/Улдам, кі йар өтәрдә гәмдін мәхәк салур/</i>
мәхәл	(а.)	орын, мекен	<i>/Ахир ей, тали', мәхәлдур бір нәзәр қылсаң мәңә/</i>
мәхбуб	(а.)	сүйікті	<i>/Не жансын, ей, пәрі рухсәрә мәхбуб/</i>
мәхдум	(а.)	қызметші	<i>/Қийа бақсаң, айа хубләргә мәхдум/</i>
мәхжуб	(а.)	қарапайым, сыпайы	<i>/Атаи қат' қыл мәхжубләрдін/</i>
мәхз	(а.)	нағыз, шүбәсіз	<i>/Кі мәхз-е рух-е құдсдур, сенің тәнің жәсәді/</i>
мәхзун	(а.)	қайғылы, мұңды	<i>/Йа 'қуб бікін булдук гәм кулбәсідә мәхзун/</i>
мәхмил	(а.)	барқыт	<i>/Мәхмил-е жанан рәуан болды, кел, игріш ей, көңүл/</i>
мәхрәм	(а.)	сырлас, жақын дос	<i>/Жан һәмнәфәсі, мәхрәм-е әсрарны көрдүм/</i>

мәхшәр	(а.)	махшар алаңы	<i>/Қылсалар мәхшәрдә ел тәқуа-йу та'әт бірлә фәхр/</i>
мәш'әл	(а.)	шырақ, шам	<i>/Йандуруб көз мәш'әлін, йаштын күйармын йағлар/</i>
мәшрәб	(а.)	1. суат; 2. табиғат, қасиет	<i>/Көрмәдүк жүз жам-е бадә, мәшрәб-е саф-е рафиқ/</i>
мәшрик	(а.)	шығыс	<i>/Һәр субх-едәм, кі мәш'әл-е мәшрик қылуру тулу'/</i>
мәшһуд	(а.)	1. ашық, анық; 2. қиямет күні	<i>/Уәхдәт йолыда екті гули шаһид-у мәшһуд/</i>
мәшһур	(а.)	атақты, белгілі, танымал	<i>/Сен хусн иләсін, чунки күйашдын дағы мәшһур/</i>
мәшшатә	(а.)	әсемдеуші, көркемдеуші	<i>/Әгәр мәшшатәдін бір тор үзүлсә/</i>
ме'мар	(а.)	сәулетші	<i>/Бағламайдур хусн елиндә таки ме'мар-е әзәл/</i>
меһнәт	(а.)	бейнет	<i>/Тушә-е меһнәт билә қат'и мәназил қылдылар/</i>
миннәт	(а.)	міндет	<i>/Тутма ат-у тон үчүн бұ тоққыз әйуан миннәтін/</i>
мират	(а.)	айна	<i>/Йүзүң мират-е хуснидін йүз изһар-е кәмал әйләр/</i>
мисбах	(а.)	тақта	<i>/Ужудуң болды ол мушката мисбах/</i>
мифтах	(а.)	кілт	<i>/Сарайы «қунту кәнзән» тапты мифтах/</i>
михраб	(а.)	михраб (мешікте имам тұратын орын)	<i>/Мудам усрук йатур михраб ічіндә/</i>
му'ариз	(а.)	қарсы тұрушы, қарама-қарсы	<i>/Ай-у қун, зәррә му'ариз балғай ерди йүзүңә/</i>
муафиқ	(а.)	пікірлес, сәйкес	<i>/Бұ сөздә Хақ билүр, көңлүм, тілім бірлә муафиқ-тур/</i>
муәззин	(а.)	азаншы	<i>/Муәззин көргәлі рә'на қадыңны/</i>
му'әллим	(а.)	мұғалім	<i>/Сізгә тә'лим әйләгән, Шірін му'әллим мәктәбі/</i>
му'әмма	(а.)	1. жұмбақ, мәселе; 2. әдеби жанр	<i>/Сізгә тә'лим әйләгән, Шірін му'әллим мәктәбі/</i>
му'әнбәр	(а.)	хош иісті	<i>/Зулфи му'әнбәріңкім, ол көздин учар үзүн кечә/</i>
му'әттәр	(а.)	хош иісті	<i>/Му'әттәр әйләгән жаным димағын/</i>
муәххид	(а.)	бір алланы мойындаушы, мұсылман	<i>/Муәххидләргә сирр-е «қунту кәнзән»/</i>
мубарәк	(а.)	қасиетті	<i>/Мубарәкдур һәмишә байрам айы/</i>

мубах	(а.)	рұқсат етілген амал	<i>/Болды қан төкмәк халал-у бадә ічмәклік мубах/</i>
мубәддәл	(а.)	өзгертілген, ауыстырылған	<i>/Ки һежранға мубәддәл қылды нағәһ, уәсл-е йарымны/</i>
мубәссир	(а.)	ағартушы	<i>/Тишләрің, ерниңни чун көрдi мубәссир жәуһәрий/</i>
мубтәлә	(а.)	мұңға батқан	<i>/Йазмай келүр һәмшиә мен мубтәлә сәри/</i>
муғанни	(а.)	әнші	<i>/Муғанниларға булбуллар бікин зар/</i>
мудам	(а.)	әрқашан, әрдайым	<i>/Ей, хусн-у наз, шеуә мәйіндин мудам мәст/</i>
мудәррис	(а.)	оқытушы	<i>/Ей, мудәррис, мен қарадын ақны фәрқ айламан/</i>
мудәууәр	(а.)	дөңгелек, жұмыр	<i>/Мудәууәр ку-йе симин йа зинәхдан/</i>
муддә'и	(а.)	талапкер, үміткер, талап етуші	<i>/Гәрчи рақиб-е муддә'-и һәрдәм хәуарижлық қылу/</i>
мужәссәм	(а.)	ескерткіш	<i>/Йа мәләк, йа хур, йа рух-е мужәссәмдинмүсін?/</i>
муждә	(а.)	сүйінші хабар	<i>/Муждә бердi суьх-едәм зулф-уң нәсиміндин сәба/</i>
му'жиз	(а.)	керемет, тамаша	<i>/Му'жиз-е Йса, уәлекін лә'ли хәнданында-дур/</i>
муйәссәр	(а.)	мүмкін, жүзеге асағын	<i>/Әгәр учмақ бағында муйәссәр болмаса уәслиң/</i>
муқабил	(а.)	қарама-қарсы, тепе-тең, бірыңғай	<i>/Ағзыңыз бірлә уждүдмни муқабил қылдылар/</i>
муқәррәр	(а.)	оратылған	<i>/Ей, 'әфәллаһ, сен кечүргілім, муқәррәр әйләдiм/</i>
муқәшшәр	(а.)	тазартылған, тазарған	<i>/Бірінің еккі бадәм-е муқәшишәр/</i>
муқим	(а.)	тұрғын	<i>/Хуштүр кiшигә болса муқим өз уәтәнидә/</i>
мулкәт	(а.)	патшалық	<i>/Гәр болса даме мулкәт-е жамдур мәңә, ей, дуст/</i>
мунәжжим	(а.)	астроном	<i>/Бәхс етәр ердi мунәжжим сифр ағзың нуқтәсын/</i>
мунәууәр	(а.)	нұр, жарық	<i>/Ей, мунәууәр 'арәзіндин шам'е хауәр һәр сәбах/</i>
мунир	(а.)	сәуле беретін, жарқыраған	<i>/Бәдр-е мунир 'арәзiң алында натәмам/</i>
мунтәзир	(а.)	күтетін, аңдып тұратын	<i>/Көзiгә мунтәзир Зүһра сәхәрлар/</i>
мунфә'ил	(а.)	қысылған, ұялған	<i>/Ей, жәмалың раузәсындын мунфә'ил хулди барын/</i>
мурәссә'	(а.)	безелген	<i>/'Ашиқи әубәшиқа таж-е мурәссә' дурдәс/</i>

мусаллам	(а.)	талассыз, берілген	<i>/Та көңлін ол жәмал-е мусалламга баглады/</i>
мусахиб	(а.)	серік, жолдас	<i>/Кімкі наданга мусахиб болды дана болмады/</i>
мусәууәр	(а.)	бейнеленген, салынған	<i>/Та көңүлдә 'арәзің нақшың мусәууәр әйләдім/</i>
муस्ताғни	(а.)	бай, дәулетті	<i>/Тоққуз әйуаны фәләктін болды муस्ताғни көңүл/</i>
мустәдәм	(а.)	тұрақты, мәңгі	<i>/Сайа-е зулфуң менің башымга болсұн мустәдәм/</i>
мустәхиқ	(а.)	лайықты	<i>/Гәдә-е мустәхиқ ихсанга лайық/</i>
мустәхкәм	(а.)	берік	<i>/Бізіңтек 'әнди мустәхкәм табылмас/</i>
муsxәф	(а.)	кітап (құран)	<i>/Уәһни не муsxәф-дур үзүң кім, кәшиф-е «Кәшишаф» әйләді/</i>
му'тәбәр	(а.)	киелі, қасиетті	<i>/Гәданы му'тәбәр қылсаң не болды?/</i>
му'тәкид	(а.)	сенімді, нанымды	<i>/Ул қад-у үзүзга Атаи му'тәкидсі дунйада/</i>
му'тәриф	(а.)	мойындаушы, мойынға алушы	<i>/Халың 'әбири құллұғұна му'тәриф болуб/</i>
мутлақ	(а.)	толық, мүлде, күдіксіз	<i>/Чу йоқтур уажиб-е мутлақдін өзгә/</i>
муфәррих	(а.)	сергітетін	<i>/Ичсүн мәй-е муфәррих-е гулрәң-е гәмзудай/</i>
муфлис	(а.)	лас, ыпылас	<i>/Фарәт-е һежран елиндін муфлис-у бичарәмін/</i>
мухалиф	(а.)	қарсылас	<i>/Мухалиф қаулына бақма, түзүб егеріні тіргүзә/</i>
муфти	(а.)	муфти, дін басы	<i>/'Әқл қаул-е муфти 'ишқ анлыда мәжрухдур/</i>
мухәққәр	(а.)	тапталған	<i>/Әгәрчі бір мухәққәр махәзәр-дур/</i>
мухәммәр	(а.)	ашытылған	<i>/Ей, Атаи, сен мухәммәр тийнәт-у гәмдін мүсін?/</i>
мухиб	(а.)	сүйікті	<i>/Хәқиқәтдә мухиб мәхбуб бірдур/</i>
мухлис	(а.)	ақкөңіл, шынайы берілген	<i>/Гәдәйи мухлисін ол шаһ ұңұтты/</i>
мухтар	(а.)	ерікті, азат	<i>/Ей, Мухәммәдні екі 'аләмдә мухтар әйләгән/</i>
мухтәрәм	(а.)	құрметті	<i>/Атаитек 'әзиз-у мухтәрәм кім?!/</i>
мухтәсәр	(а.)	қысқа, қысқаша	<i>/Ерур бір мухтәсәр гулиан, биһеит-е жауидан әндін/</i>
мушәррәх	(а.)	баяндалған, түсіндірілген	<i>/Мушәррәх һәр дәм ол жәмбәнд бізгә/</i>

мушәуәш		абыржыған, мазасызданған, шиеленіскен	<i>/Йар Атаи көңлігә келсә мушәуәши болма жан/</i>
мушкат	(а.)	кабырғадағы шам қоюға арналған орын	<i>/Йақылды ортада мушкат-е Адәм/</i>
мушк	(а.)	мускус (кейбір жануарлардың ұрық безінен алынатын хош иіс зат)	<i>/Хәтаи-дур, кі мушк-е наб дерләр/</i>
мушкбар	(а.-п.)	хош иістелген	<i>/Зулфуң чинидә басты ұзұн мушкбарлар/</i>
мушкил	(а.)	қиын, мүшкіл	<i>/Таң елідін хал мәгәр болгай менің бү мушкилім?/</i>
мушкилат	(а.)	Қиындықтар	<i>/Асаны мушкил ерур аның мушкилаттын/</i>
мушрик	(а.)	мүшрік, аллаға серік қосушы	<i>/Әһлі 'ишқ алында мушрикдур, кі имон арзулар/</i>
муштақ	(а.)	көксеуші, аңсаушы	<i>/Қашиың михрабының тақина муштақ/</i>
муштәри	(а.)	сатып алушы	<i>/Хуснінә хур-у мәләк, жан бірлә болмыш муштәри/</i>
мушфиқ	(а.)	мейірбан, нәзік	<i>/Қаны бір мушфиқикім, йад берсә/</i>

Н

нагәһ	(п.)	кенет	<i>/Сәба зулфуңдә нагәһ берді салиқ/</i>
назәнин	(п.)	ерке, назды, нәзік	<i>/Гәр гәдәй-е назәнинләр шаһидин лутф истәсә/</i>
назик	(п.)	жұқа, жеңіл, жұмсақ, нәзік	<i>/Зейһи назиклар му'әмма истилахын түзгәлі/</i>
налә	(п.)	нала	<i>/Көктін өткән налә-у фәриад-у афгоним мәнің/</i>
намеһрибан	(п.)	мейірімсіз	<i>/Зәррә меһр узмас ошул намеһрибанымдын көңүл/</i>
намусулман	(п.-а.)	мұсылман емес	<i>/Қаны жаду көзүңдек намусулман/</i>
натәмам	(п.-а.)	аяқсыз	<i>/Бәдр-е мунир 'арәзің алында натәмам/</i>
натәуан	(п.)	шамасы жоқ, әлсіз	<i>/Мен зә 'иф-е натәуандын сәбр қылмақлық һәммин/</i>
науәк	(п.)	оқ, жебе	<i>/Кірпикің науәкләрін һәр нечә аттың өткәрә/</i>
нәғмә	(а.)	әуен, ән	<i>/Нәргис-е сераб сәрхуш, нәғмә-е булбул ләтиф/</i>
нәдим	(а.)	жақын дос	<i>/Ким падшаһ-е Рум-у Хитойга нәдим ерур/</i>
нәзарә	(а.)	көрермендер, назар салушылар	<i>/Ол көзгү, сун 'и Хақны өз-өзің нәзарә қыл/</i>

нә́им	(а.)	рахат, шаттық, байлық	<i>/Уәсл-е умид-е жәннәт-е наз-у нә́им ерур/</i>
нәйсан	(п.)	камыс тәрізді	<i>/Бәһар-у әбр-е нәйсан хажәт ермәс/</i>
нәкқаш	(а.)	шебер	<i>/Йығды хижләтдін ілік нәкқашы Чын тәсуурдін/</i>
нәмәк	(п.)	тұз	<i>/Шірін ләбі, кі жан йарасыға нәмәк салур/</i>
нәргис	(п.)	наргис (гүл)	<i>/Фитнә-е дәур-е қамәр һәм нәргис-е иәһласы-дур/</i>
нәсим	(а.)	таң самалы	<i>/Бад-е сәба, кі келтурур жанға сачың нәсиміні/</i>
нәсрин	(п.)	нәсрин (нәркес гүлдің ұсақ түрі)	<i>/Нәсрин йақасын парә қылыб қалды- йу гул зар/</i>
нәу́	(а.)	түр	<i>/Ғизаран нәу́и илхан уәқті болды Ғизаран нәу́и илхан уәқті болды/</i>
нәубәһар	(п.)	жаңа көктем	<i>/Кел, ей, сәнәм, кі болды йәнә нәубәһар-у́ид/</i>
нийаз	(п.)	мұқтаждық, қажеттік	<i>/Бәндәдін алыда һәммин фәқр-у нийаз-у мәскәнәт/</i>
никаб	(а.)	маска, бетперде	<i>/Никаб алурда йүзүңдін Атаини келтүр/</i>
нигар	(п.)	сурет, бейне, сүйікті	<i>/Назук ілікләріңгә нигар ихтийәж емәс/</i>
нигаһбан	(п.)	қарауыл	<i>/Тәңрі болсұн қайдакім, болсаң, нигаһбаның бегім/</i>
нисбәт	(а.)	қатынас, туыстық байланыс	<i>/Ким, еккі дунйада әңә нисбәті дәур-у пәнәһ һәм/</i>
ниһан	(п.)	күпия, жасырын	<i>/Хәйәли наз-ук-у рәмз-е ниһан-дур/</i>
нубууәт	(а.)	пайғамбарлық	<i>/Нубууәт бабының қуфл-у кәліди/</i>
нуқл	(а.)	азық	<i>/Ағзы дамидур шам-у сәхәр нуқл-у шәрабым/</i>
«нун»	(а.)	араб әрпі	<i>/Тәрәххум әйләгіл, ей, қашлары «нун»/</i>
нурун́әла нур	(а.)	нұр үстіне нұр	<i>/Сәру-е қадың үстидә йүзүң нурун ́әла нур/</i>
нуш	(п.)	шырын, бал, шаттық	<i>/Жүр́әе нуш әйләмәс, хашаки Адәмдур бұ қун/</i>

П

пакизә	(п.)	таза	<i>/Тәжәлли йүзі пакизә нәзәрға/</i>
пәйман	(п.)	келісім, келісім шарт, серт	<i>/Аһд-у пәйман әйләдің әууәл ́инайәтләр келіб/</i>
парса	(п.)	діндар, тақуа	<i>/Тәңрі рахм еткәй әңә, гәр парса рахм әйләмәс/</i>
парә	(п.)	бөлшек, бөлу	<i>/Нәсрин йақасын парә қылыб қалды- йу гул зар/</i>
пасбан	(п.)	күзетші, қарауыл	<i>/Ешикіңнің кәмина пасбаны/</i>

пәйкан	(п.)	жебе, найза	<i>/Уәли пәйканы жанда олтурубтур/</i>
пәйкәр	(п.)	дене, тұлға, сурет, бейне	<i>/Бү елдә бар-дур еккі маһ пәйкәр/</i>
пәйуәстә	(п.)	жалғанған, байланған	<i>/Пәйуәстә «сад» сурәсін ей, хәқғузарлар/</i>
пәнд	(п.)	насихат	<i>/Көңлүм күйәріндін сеңә мен пәнд берурмін/</i>
пәрі	(п.)	пері	<i>/Хуснуңа ошиқ фәләк, хәйран пәрі, қул Адәми/</i>
пәст	(п.)	төмен, аласы	<i>/Сәру-е баланд қамәтің алында пәст-пәст/</i>
пәрирух	(п.)	көрікті, сұлу	<i>/Атаиниы пәрирухлар гәминә/</i>
пәришан	(п.)	ашылған, төгілген	<i>/Зулфуң ерді сәрбәсәр хал-н пәришанымға дал/</i>
пәруаз	(п.)	ұшу, қалықтау	<i>/Нечә ей, жан тотысы пәруаз етәрсен һәр тәрәф/</i>
пәруанә	(п.)	көбелек	<i>/Йоқ йәнә мендек, йанар бір ичкүйәр пәруанәсі/</i>
пәруәриш	(п.)	баптау, асырау	<i>/Пәруәриш тапты сәнің 'ишқың білә об-у гәлім</i>
пинһан	(п.)	жасырын	<i>/Көзләрімнің мәрдумидек нечә пинһан болғасын/</i>
пир	(п.)	пір, ақсақал	<i>/Нечә йығлай хәсрәтіңдә пир-е Кан'аны бікін/</i>
пирәһән	(п.)	көйлек, жейде	<i>/Гулистанда чықар пирәһәніңні Гулистанда чықар пирәһәніңні/</i>
пойәндә	(п.)	мәңгілік	<i>/Жәмалың та әбәд пойәндә болсұн/</i>
пур	(п.)	тола, толық	<i>/Хак-е йүзінің үстидә чәшм-е пур абы бар/</i>
пурфитнә	(п.)	бүлікке толы	<i>/Йоқ сәніңтек шеуәсі пурфитнә, наз-е назәнин/</i>
пурхәндә	(п.)	күлкілі	<i>/Тәбәссум қыл, жәһан пурхәндә болсұн/</i>

P

ражим	(а.)	қуылған, қарғысқа ұшыраған	<i>/Хубләрни азғурур, шәйтан-е ражим ерур/</i>
раз	(п.)	сыр, құпия	<i>/Бү мәнің йүгрук йашым разымны елгә қылды фаиш/</i>
райған	(п.)	тегін	<i>/Кіші Йусуфны алмасму мәта '-е райған бірлә?/</i>
рақиб	(а.)	бақталас, бәсекелес	<i>/Гәрчі рақиб-е мүддә '-и һәрдәм хәуарижлық қылур/</i>
рамз	(а.)	ишара, ым, құпия	<i>/Хәйалы наз-ук-у рамз-е ниһан-дур/</i>
раст	(п.)	тура, расында	<i>/Сәр-у байлұқларға йоқтур и'тимадым, расте/</i>

раузэ	(а.)	бақша, бақ	<i>/Кәрбаладур раузэ-е бағ-е жинан сізсіз мәңә/</i>
рахм	(а.)	мейірім	<i>/Иитийақың бәхрідә гәрқаб болдұм, рахм қыл/</i>
рах	(п.)	жол, із	<i>/Атаи көзләріга йар хак-е раһың ерур/</i>
раһнәма	(п.)	жолбасшы, жол нұсқаушы	<i>/Аб-е хәйуанга жүз әндің раһнәмайы қалмады/</i>
рәғбәт	(а.)	талап, ынта, сұраныс	<i>/Рәғбәти болғайму ол сәру-е рәуаным көңлігә/</i>
рә'на	(а.)	сүйкімді, шырайлы, жылы жүзді	<i>/Дилрәбалықта сізіңдек шух-е рә'на көрмәдүк/</i>
рәсэн	(а.)	жіп, бау, арқан	<i>/Бағланды көңүл Йусуфи зулфиң рәсәнідә/</i>
рәсм	(а.)	сурет, бейне	<i>/Түшмәсүн исләм ічіндә рәсм и зуннару салиб/</i>
рәуа	(п.)	лайық, тура	<i>/Не рәуа балғай бұ кім, михраб ічіндә олтуруб/</i>
рәуан	(п.)	1. жан, рух; 2. түсінікті, айқын; 3. қозғалып жатқан, ағып жатқан	<i>/Тәр барур болсаң, мені өлтүр, дағи болғыл рәуан/</i>
рәфтар	(п.)	мінез-құлық, жүріс-тұрыс	<i>/Тубидә әгәр болса бұ қамәт білә рәфтар/</i>
рәһбан	(п.)	жолбасшы, жол нұсқаушы	<i>/Не 'әжәб гәр болсалар фәсбан-у рәһбан бәндәсі/</i>
рәшк	(п.)	қызғану	<i>/Қәһраба қылдым йүзүмні рәшк еліңдін көргәлі/</i>
ри'айәт	(а.)	күзету, бақылау	<i>/Нечә ей, дилбәр, жәфа бабын ри'айәт қылғасын/</i>
ризуан	(а.)	пейіш, жұмақ, пейіштегі періште	<i>/Йүзүңдін раузә-е ризуан болубтур/</i>
рийа	(а.)	рия, екіжүзділік	<i>/Бар ей, заһид, сен-у зүһд-у рийаны/</i>
риуайәт	(а.)	риуаят, дерек	<i>/Уа'изнікі, 'Иса дәмідін қылды риуайәт/</i>
рубәру	(п.)	бетпе-бет	<i>/Рубәру олтурмадым ол көзләрі жаду білә/</i>
румүз	(а.)	ишаралар, құпиялар	<i>/Қара зулф-уң сәуадыдын румүз-е куфр етіб заһир/</i>

С

са'адәт	(а.)	бақыт	<i>/Дедікім, ай алыда тугмыш са'адәт кәукәбі/</i>
сағәр	(п.)	пиала, тостаған	<i>/Ғам күніндә йар-у һәмдәм, жам-у сағәрдін ләтиф/</i>
сад	(п.)	жүз	<i>/Уәлекин емді сад чәндан болубтур/</i>

садиқ	(а.)	шыншыл, дұрыс	<i>/Дилбәр оқтур, 'ашиқ-е садиққа дилбәрдин мурад/</i>
сани	(а.)	екінші	<i>/Еккі көзікім, сехр иләдур Самир-е сани/</i>
сақи	(а.)	жомарт, сақи	<i>/Мен жами жәмалы сақи бірлә/</i>
сахиб	(а.)	кожа, ие	<i>/Ей, сахиб-е фән, 'ишуә билә наз фәнидә/</i>
сахир	(а.)	сиқыршы	<i>/Көзләриң не турфә сахирләрдуруркім, тез бақыб/</i>
сәба	(а.)	таң самалы	<i>/Бад-е сәба, кі келтурур жанга сачың нәсимини/</i>
сәбах	(а.)	таңертең	<i>/Ей, мунәуәр 'арәзиңдин шам'е хауәр һәр сәбах/</i>
сәбзә	(а.)	көкөніс	<i>/Йаңағың нары йанында не турфә сәбзәдүркім, жан/</i>
сәдәф	(а.)	асыл тас, маржан	<i>/Һәр нечәкім істәди мискин сәдәф ағзы құрұб/</i>
сәйд	(а.)	аулау	<i>/Ани сәйд етмәди һеч көзі қыймач/</i>
сәййад	(а.)	аншы	<i>/Ей, көзі жәйран, қара кірпүкләри сәййадлар/</i>
сәййара	(а.)	планета, жұлдыз	<i>/Бәлә әфлакының сәййарәси-дур/</i>
сәйр	(а.)	серуендеу, қыдыру	<i>/Зил-е сәйр-у сулук, ей, рухул әруах/</i>
сәлатин	(а.)	сұлтандар	<i>/Сәлатинга уисальың дәст бермәс/</i>
сәласил	(а.)	тізбектер, әулеттер	<i>/Ей, сәба, қылсаң ошал мушкул сәласилдин гузәр/</i>
сәлах	(а.)	қару-жарақ	<i>/Заһид-у зәрқ-у рийа-у зүһд-у тәқуа-у сәлах/</i>
сәлим	(а.)	дұрыс, жақсы	<i>/Һәр кімкі зейһн-е назик-у таб'и сәлим ерур/</i>
сәнәм	(а.)	пұт	<i>/Мәнфә әт-дур мәңа сәнәм дәрдә/</i>
сәнубәр	(а.)	қарағай, шырша	<i>/Қамәтиң нәһл-е дағы сәру-е сәнубәрдин ләтиф/</i>
сәр	(п.)	бас	<i>/Ошул башкім, аның дәрд-е сәри йоқ/</i>
сәргәрдан	(п.)	қаңғыма, кезбе	<i>/Нечә сәргәрдан тұтарсын, мен пәришанхалны/</i>
сәргәштә	(п.)	қаңғыма, әуре-сарсаң	<i>/Гуйдек болды Атаи һәр тәрәф сәргәштә хал/</i>
сәрхуш	(п.)	масайған, жайдары	<i>/Болуб сәрхуш, гул әфшан уәқти болды/</i>
сәуаш	(т.)	соғыс, ұрыс	<i>/Таландур, ари, еккі черікнің сәуашыда/</i>
сәумә'ә	(а.)	ғибадатхана	<i>/Көргәли усрук көзүңни сәумә'ә заһидлары/</i>
сәфхә	(а.)	парақ, бет	<i>/Сәфхә-йе әууәлдә чықты, сура-йе «Уәшиәмәс» у «Нун»/</i>

сэхэр	(а.)	таңсәрі	<i>/Йоқтур аурадым мәнің шам-у сэхэр жуз ah-ah/</i>
сэхэргәһ	(а.-п.)	таңсәрі уақыт	<i>/Ай үйзүң шәуқында тунлар то сэхэргәһ олтуруб/</i>
сепеһр	(п.)	аспан, жазмыш, тағдыр	<i>/Пәрдәдін чық, бір дәм ей, хубләр сепеһрндә қуйаш/</i>
сераб	(п.)	сағым, бұлақ	<i>/Нәрис-е сераб сәрхуш, нәгмә-е булбул ләтиф/</i>
сетәм	(п.)	зұлымдық, дұшпандық	<i>/Уәфа йа жуду йа зулм-у сетәмкім/</i>
сетәмгәр	(п.)	қанаушы, залым	<i>/Сен һәм әңә лайық не сетәмгәр етілібсін/</i>
сийаһ	(п.)	қара түс	<i>/Ай үзрә таиштурур сийаһы/</i>
сирр	(а.)	сыр, құпия	<i>/Атаи хаслық дә уә қылурсын йахшылар сиррын/</i>
сифр	(а.)	ноль	<i>/Бәхс етәр ерді мунәжжим сифр агзың нуқтәсын/</i>
сони´	(а.)	жасаушы	<i>/Ошал сани´ки, сун´идін тәжәлли жәмал әйләр/</i>
субх	(а.)	шапақ, таңсәрі	<i>/Ей, Атаи, қайда барды субх-у шам аурадлар/</i>
суд	(п.)	пайда	<i>/Уәли не суд чун йоқ бәхт-е бидар/</i>
сужуд	(а.)	сәжделер	<i>/Қылыб сужуд, дегәй йа сәнәмни, йа сәмәді/</i>
сулук	(а.)	сопылық жол	<i>/Гәр сен өзүңни танысаң «мән әрәфәһ» сулукідә/</i>
сун´	(а.)	жасау, жарату, жақсылық жасау	<i>/Ошал сани´ки, сун´идін тәжәлли жәмал әйләр/</i>
сунбул	(п.)	сүмбіл гүлі	<i>/Сачың сунбул, үйзүң сәру-е сәнубәр/</i>
суст	(п.)	әлсіз, байқұс, енжар	<i>/Ей, жәфа бабында мәхкәм, суст пәйманым мәнің/</i>
суфарыш	(п.)	тапсыру, тапсырма	<i>/Қыл суфарыш, бари рахм әйләб хәйәлығыға мені/</i>

Т

табәндә	(п.)	жарқырауық	<i>/Йүзүң хуришдә тек табәндә болсүн/</i>
тағйир	(а.)	өзгерту	<i>/Та әбәд табқусы йоқ тағйир әзәлғы и тиқад/</i>
тали´	(а.)	шығу	<i>/Уибу не тали´дур, айым, бізгә етсәң таң атар?/</i>
тә´алаллаһ!	(а.)	Алла Тағала	<i>/Тә´алаллаһ! Зиһи, хуш сун´-е Халиқ/</i>
тәбәссум	(а.)	күлу, жымыю	<i>/Тәбәссум қыл, жәһан пурхәндә болсүн/</i>
тәбиб	(а.)	емші	<i>/Бұ хәстә халыны´әрз ет, тәбиб хәзрәтідә/</i>
тәдбир	(а.)	байқау	<i>/Ей, Атаи, уәслінің тәдбиридә жай уйнағыл/</i>

тәжәлли	(а.)	жаркырау, көріну	<i>/Кәшиф-е ануари тәжәллидур үзүң нәзәрәсі/</i>
тә'зим	(а.)	тәзім, иілу	<i>/Кулбә-е көңүл сәрі келсә гәмің тә'зим етіб/</i>
тәкәббур	(а.)	менмендік, тәкаппар	<i>/Ғайәт-е наз-у тәкәббур бірлә истиғнасы-дур/</i>
тәклид	(а.)	еліктеу	<i>/Ашиқ-е тәхқиқіні тәқлидләрдін сеч-сеч/</i>
тәксир	(а.)	кателесу, кысқарту	<i>/Хидмәтиңдә білмән, ей, дилдар, тәқсирім не-дур?/</i>
тәл'әт	(а.)	түр-түсі, бет-әлпеті	<i>/Ей, тәл'әт-е мәнзәр-е иләһи/</i>
тәмәнна	(а.)	жалбарыну, жалыну	<i>/Ұзун әндишигә салды нетәй, зулфүүң тәмәннасы/</i>
тә'нә	(а.)	кінә, сөгіс	<i>/Шаһид билә бір болса Атаиға не тә'нә/</i>
тәнаб	(а.)	жіп, арқан	<i>/Бойнумда нетәйін, қара зулф-уң тәнабы бар/</i>
тәрәххум	(а.)	есіркеу, жан ашу	<i>/Тәрәххум әйләгіл, ей, қашлары «нун»/</i>
тәрийәк	(а.)	дәрі	<i>/Лә'лиңдін әңә қатра-е тәрийәк керәк- тур/</i>
тәррар	(а.)	карақшы, өтірікші	<i>/Туррәс-е тәррарләр мушкін 'әбірі лутфидін/</i>
тәрхан	(а.)	тархан	<i>/Мәгәр кафир көзүң тәрхан болубтур/</i>
тәсәуур	(а.)	елестету	<i>/Тәсәуур қылмас ел, илла, кәмарда/</i>
тәсуир	(а.)	суреттеу, бейнелеу	<i>/Сурәтм тәсуир қылған дамда наққашым мәнің/</i>
тәуази'	(а.)	сыпайы, кішіпейіл	<i>/Баһ индуруб тәуази' етәрлар чынарлар/</i>
тәуангәр	(п.)	бай, дәулетті	<i>/Әйб емәс, көз тұтса мискинләр тәуангәрдін мурад/</i>
тәуәкқу'	(а.)	күту, үміттену, жалбарыну, тілеу	<i>/Андакім, қылды тәуәкқу' уәсли жанәндін көңүл/</i>
тәхәммүл	(а.)	шыдау, төзу	<i>/Не сәбр көңүл ілкіда қалды, не тәхәммүл/</i>
тәхмир	(а.)	ашыту, ұйыту	<i>/Тәхмир етәрдә тийнәт-е 'Әдәмні қудсиләр/</i>
тәхсин	(а.)	мақтау, мақұлдау	<i>/Мен Атаимен ләбің уәсфіндәкім, тәхсин оқур/</i>
тәшбиһ	(а.)	ұқсату, теңестіру	<i>/Мен нечук тәшбиһ етәй ол үзні ою қуңа кім/</i>
тәшуиш	(а.)	уайым-қайғы	<i>/Бәндәні өлтүргәли гәмзәңға не тәшуиш-дур/</i>

тиғ	(п.)	өткір	<i>/Дунйада тиг-е жағфадын өзгә қат`а көрмәдүк/</i>
тийнәт	(а.)	дүние, болмыс	<i>/Ей, Атаи, сен мухәммәр тийнәт-у гәмдін мүсін?/</i>
то (әбәд)	(а.)	(мәңгілікке) дейін	<i>/Ей, шаһсеуәрым, то әбәд шаһлар гәда болсун сәңә/</i>
тулу`	(а.)	шығу	<i>/Һәр субх-едәм, кі мәш`әл-е мәшириқ қылур тулу`/</i>
туман	(т.)	түмен, мың	<i>/Йүзі хусн ічрә Йүсуфча туман мың/</i>
турканә	(п.)	түркіше	<i>/Ушал турканә көзләр қуллуғында/</i>
тухфә	(а.)	тарту, сыйлық	<i>/`Әзиз тухфә ерур мейманға лайық/</i>

У

уажиб	(а.)	міндет, уәжіп	<i>/Чу йоқтур уажиб-е мутлақдін өзгә/</i>
уакиф	(а.)	хабардар, мәліметгі	<i>/Чунки уакиф-дур мәнің йахшы-йаманымдын көңүл/</i>
уа`из	(а.)	үгіттеуші, насихатшы	<i>/Дузәх сифәтін, кі қылды уа`из/</i>
уаллаһ	(а.)	Алланың атымен	<i>/Кім, керәкмәс сенсізін «уаллаһ» мәңә жан миннәті/</i>
`узар	(а.)	жүз, әлпет, бет	<i>/Билмәс нетәй ол маһ`узарым кечәләрдә/</i>
уәлекин	(а.)	бірақ, алайда	<i>/Уәлекин емді сад чәндан болубтур/</i>
уәли	(п.)	алайда, бірақ	<i>/Йүз йлғы шәйх, уәлині шәрабхура қылур/</i>
уәсл	(а.)	қауышу, табысу	<i>/Атаи худ қылур уәслің тәмәнна/</i>
уәсф	(а.)	баяндау, сипаттау	<i>/Уәсф етәр ерді сәба гуллің бәсе назик йүкін/</i>
уәфа	(а.)	берілгендік, тұрақтылық	<i>/Уәфа қылсаң бегім, хуснұға лайық/</i>
уәхдәт	(а.)	бірлік, тұтастық	<i>/Чу билдің ағзыдын уәхдәт румузін/</i>
ужуд	(а.)	болмыс, пайда болу	<i>/Ба ужуд-е`арәзің бәрг-е сумәндің кім десүн?/</i>
уида`	(а.)	коштасу	<i>/Хәққа, қылур едім бұ тоққұз хәймәдін уида`/</i>
уилайәт	(а.)	аймақ, аудан	<i>/Кел уилайәт заһир әйләб, қыл йәнә мә`мурсін/</i>
уирд	(а.)	зікір, дұға	<i>/Зулф-у рухуң ду`әсі мәңә уирд-е жан еді/</i>
уисал	(а.)	сүйіктімен кездесу	<i>/Әгәр болса уисалыңдын умиде/</i>
`уқбә	(а.)	акирет, о дүние	<i>/`Уқбәдә дағы уибу сөзүмдін гузарым йоқ/</i>
уммидуар	(п.)	үмітті, үміткер	<i>/Уә`дә-е уәслің билә қылсаң мені уммидуар/</i>
`умр	(а.)	өмір	<i>/Сайа-е сәру-е қадыңдын`умр-е жауданы бар/</i>

’уннаб	(а.)	жүзім сатушы	<i>/Ләбіңні шәрбәті ’уннаб дерләр/</i>
’ушшақ	(а.)	ғашықтар	<i>/Әгәр ушшақ қадрін білсәңізләр/</i>

Ф

фақиһ	(а.)	фиһтанушы ғалым	<i>/Ишиқ рәмзідін әгәр бір қылча фәхм етсә фақиһ/</i>
фатихә	(а.)	қасиетті құранның алғашқы сүресі	<i>/Йүзі жәмалы мусхәфидур, анлы фатихә/</i>
фәқр	(а.)	кедей, кедейшілік	<i>/Менда жуз фәқр-у нийаз-у мәскәнәт йоқтур ’әмәл/</i>
фәләк	(а.)	көк, аспан әлемі	<i>/Гәр Атаины фәләк өлтүрсә, тупрақ әйләсә/</i>
фәна	(а.)	жоқ болу	<i>/Йоқ қайғу бірлә әһлі ’Әдәмдек фәна сәрі/</i>
фәрағ	(а.)	босану, тынышталу	<i>/Рахмысы көңлуңғә төкәй хал-е зарымдын фәрағ/</i>
фәрайад	(а.)	айқай-шу, айқайлау	<i>/Көктін өткән налә-у фәрайад-у афғоним мәнің/</i>
фәрман	(а.)	жарлық, пәрмен	<i>/Хукм аныңдур, һәрне қылса бәндә фәрманында-дур/</i>
фәрраш	(а.)	шабарман, хат тасушы	<i>/Гәр қабул етсә мені қуллуққа фәррашың бегім/</i>
фәрхундә	(а.)	бақытты, қуанышты	<i>/Та қайсы бәхт-у тәлә ’и фәрхундә йарысын/</i>
фәттан	(а.)	аса сүйкімді, кызықтырғыш	<i>/Мен емәсмін йалғұзұн уалә көзүң фәттанына/</i>
фәтх	(а.)	ашу, жеңу, жеңіс	<i>/Ки йәмғур йағса фәтх-е баб дерләр/</i>
фиған	(а.)	жылау, еңіреп жылау, зар еңіреу	<i>/Бәски, тынмасмын фиған-у налә-йе шәбгирдін/</i>
филмәсәл	(а.)	мысалы, мақалда	<i>/Филмәсәл гәр өлтүрүрсіз, меһрибан сізсіз мәңә/</i>
филхал	(а.)	сол сәтте, сол мезетте	<i>/Ишбу сөзнi, ай худ филхал көктін қармады/</i>
фирақ	(а.)	айрылу, бөлек тұру	<i>/Ей, сачың куфру, йүзүң иман, фирақыңда мені/</i>
фитнә	(а.)	бүлік, бүлікшілік	<i>/Көзүңтек фитнә йоқ дәур-е қамәрдә/</i>
фитр	(а.)	1. ораза айты; 2. пітір	<i>/Қыл зәкат-е фитр ағзыңдын Атаиға рәуан/</i>
фузул	(а.)	1. беймаза, мазасыз; 2. білімділік, даналықтар	<i>/Йазғурұрсын кім, Атаи, сен фузул құлсын, уәли/</i>
фулфул	(п.)	бұрыш	<i>/Меңмудур, йа нуқтә-е ’әнбәрм-у йа фулфулмудур/</i>
фурқат	(а.)	қашықтық, алыстық	<i>/Чунки дилбәр фурқатында әйләдің бәгермни су/</i>

X

хайф	(а.)	өкініш	<i>/Хайфкім, болдуң уэфасызлық білә мәшһурсін/</i>
хак	(п.)	топырақ	<i>/Хак-е раһыңда өтәрдә суртгәлі сарығ үзін/</i>
хакәндаз	(п.)	калақ	<i>/Кірпикім жаруб етәй, йүзүмні хакәндаз һәм/</i>
хаким	(а.)	әкім, төреші	<i>/Йүзүң үзрә көзләрің сәййарасы көргәч хаким/</i>
хаксар	(п.)	1. сыпайы, әдепті, көнгіш; 2. жексұрын	<i>/Ешиктә білдіңизму деб, менің ол хаксарымны/</i>
халиқ	(а.)	жаратушы	<i>/Тә аләллаһ! Зиһи, хуш сун'-е Халиқ/</i>
ханәқах	(п.)	ханака	<i>/Қойғыл Атаи, мәдрәсә-у ханәқахны/</i>
ханәндә	(п.)	оқушы, айтушы	<i>/Гәр ақур мәжлисдә ханәндә Атаи ие рині/</i>
хануман	(п.)	отбасы	<i>/Һәрдәм айтурсын айырды хануманымдын/ көңүл/</i>
хар	(п.)	тікен	<i>/Йүзүң 'шиқинда жан берді Атаи хар-е гәм бірлә/</i>
хасил	(а.)	өнім	<i>/Тіріклік хасил-е ей, йар дәрді/</i>
хатир	(а.)	сана, ой	<i>/Хатир-е жәм 'и хәлаиқны пәришан әйләді/</i>
хәбиб	(а.)	сүйікті	<i>/Йа сені Йүсуф десунләр, йа, Мәсиха, йа, Хәбиб/</i>
хәдд	(а.)	1. шек, мөлшер; 2. шариғат жазасы	<i>/Не, хуснуңа бар хәдди-у, не лутфуңа гәйәт/</i>
хәзан	(п.)	күз	<i>/Болма бәһар-е хуснуңа гарра, кі бұ хәзани 'умр/</i>
хәйат	(а.)	өмір	<i>/Бағ-е хәйатта не гуле қайғусы, не гийаһ һәм/</i>
хәйуан	(а.)	айуан. мал	<i>/'Әқлі йоқ хәйуандурур, йа фәхм-у хисси йоқ жәмад/</i>
хәқарәт	(а.)	тіл тигізу, балағаттау	<i>/Не гәм әгәр хәқарәт илә парса, парса бақар/</i>
хәлал	(а.)	адал	<i>/Қазил-е 'шиқ алыда ол мухтасиб қани хәлал/</i>
хәраб	(а.)	қираған, опат болған	<i>/Зулм-е һежран бірлә көңлүм шәһрині қылдың хәраб/</i>
хәрам	(а.)	арам	<i>/Хәрим-е Кә 'бәдә итгә хәрамдур кірмәк/</i>
хәрир	(а.)	жібек	<i>/Қойар хәрир-у, қилур шал-у бурийа һәуасын/</i>
хәсм	(а.)	жау, дұшпан	<i>/Беуәфа хубләрни сеуді, болды хәсм-е жан мәңә/</i>
хәсрәт	(а.)	қасірет	<i>/Пир болдүм хәсрәтиңдә қайғудын инсафа кел/</i>

хәстә	(п.)	ауру	<i>/Мен хәстәни бір алқыш үчүн сұрганыңыздын/</i>
хәстәдил	(п.)	жүрек ауру	<i>/Ей, мәсихім, мен заифи хәстәдилни бір нәфәс/</i>
хәстәхал	(п.-а.)	ауру хал	<i>/Дилбәр фирақыда бұ көңүл хәстәхал ерур/</i>
хәтгат	(а.)	хатшы, көшірмеші	<i>/Мушик-етәрдин сәфхә-еи жан үзрә хәтгат-е әзәл/</i>
хауәр	(п.)	шығыс	<i>/Кезиб хуришид-е хауәр уйдін-уйгә/</i>
хижаләт	(а.)	ұялу	<i>/Йаңы ай қашлары хижаләтідін/</i>
хижләт	(а.)	ұялу	<i>/Қылды зулфуң хижләтідін дағ-е сунбул әлуида /</i>
хикайәт	(а.)	хикая	<i>/Бір субхидәм, хикайәт ошул гулузара қыл/</i>
хил'әтін	(а.)	шапан	<i>/Мәлахәт хил'әтін хубләр әгәрчи кидиләр, көрдүк/</i>
хилуәт	(а.)	жалғыз, оңаша, қылуәт	<i>/Аксидін жан хилуәтін һәр дәм мунәууәр әйләдәм/</i>
хирәд	(п.)	ақыл	<i>/Емді кишидә 'әқл-у хирәд қалғусы йоқтур/</i>
хираман	(п.)	әсем, маңғаз	<i>/Ахир, ей, сәру-е хираманым, өтәрдә лутф етиб/</i>
хиргаһ	(п.)	күрке, шатыр	<i>/Гуйа бағ-е Ерам-дур сәхн-е хиргаһың сәниң/</i>
хуб	(п.)	жақсы	<i>/'Ақибәт хубләр йолында ойнағүндүр баишы/</i>
худ	(п.)	өзі	<i>/Ушбу сөзні, ай худ филхал көктін қармады/</i>
хужум	(а.)	шабуыл	<i>/Фирақ ләшкәри нагәһ қылды жанға хужум/</i>
хусн	(а.)	сұлулық, көрік	<i>/Хуснұңа ошик фәләк, хәйран пәри, құл Адәми/</i>
хуррам	(а.)	қуанышты, көңілді	<i>/Билмәй, көңүлні гул-е хуррамға бағлады/</i>
хур	(а.)	хор қыздары	<i>/Йа мәләк, йа хур, йа рух-е мужәссәмдінмүсін?/</i>
хуршид	(п.)	күн	<i>/Хуришид-е хауәридә йүзүңдек жәмал йоқ/</i>
хушйар	(п.)	көңілді	<i>/'Айб емәс, гәр болсаңыз хушйарсыз/</i>

Ч

чағыр	(т.)	арак-шарап	<i>/Мәжлисдә чағырдын ел усурса/</i>
чак	(п.)	жарық, сызат	<i>/Жан пираһән-е дилбәр үчүн чак керәк-тур/</i>
чәмән	(п.)	жайлау	<i>/Нәхл-е қадыңны көрсә чәмән ічрә сәрутек/</i>

чәндан	(п.)	бірнеше	<i>/Уәлекин емді сад чәндан болубтур/</i>
чәң	(п.)	46 см. пернесі бар музыкалық аспап	<i>/Зуһра чәң құбсар, қылтур шәмс-у қамәр зәуқ-у чәрах/</i>
чәуган	(п.)	басы имек таяқ	<i>/Сәба чәуган-е зулфіндин өтәрдә/</i>
чәшм	(п.)	көз, бұлақ	<i>/Аб-е чәшмимга рақибың рәхм қылгандын бері/</i>
чәһрә	(п.)	бет, жүз, әлпет	<i>/Чәһрәсін қылды Атаи рәшк еліндә кәһрәба/</i>
чун	(п.)	себебі	<i>/Сәру чун хуирақ көрунур болса ақар су билә/</i>

Һ

һәжр	(а.)	бөлек тұру, айырылу	<i>/Һәжріңдә бегім «ah!» дегүмдур, дағы өлгүм/</i>
һәйһат	(а.)	өкінішті-ақ, қап әттеген-ай!	<i>/Атаи сен кім-у тәухид-е Хақ, хаддыңны бил һәйһат/</i>
һәмдәм	(п.)	сырлас, дос	<i>/Һәмраз-е дәрд-у һәмдәм-е рәнж-у малал ерур/</i>
һәмишә	(п.)	қашанда	<i>/Мухибләр 'ишк ханындын һәмишә/</i>
һәмнәфәс	(п.-а.)	сұхбаттас	<i>/Жан һәмнәфәсі, мәхрәм-е әсрарны көрдүм/</i>
һәмнишин	(п.)	сұхбаттас, жолдас	<i>/Тапмадүк ғайр-е сурахи, һәмнишин-е бенифақ/</i>
һәмраз	(п.)	сырлас	<i>/Һәмраз-е дәрд-у һәмдәм-е рәнж-у малал ерур/</i>
һәнүз	(п.)	әлі	<i>/Ей, көңүл, гәр чықса жаның шәуқыда аздур һәнүз/</i>
һәрдәм	(п.)	қашанда	<i>/Ел йүзіндә бақма деб һәрдәм йүзүмгә сөйләгіл/</i>
һәрчәнд	(п.)	қаншалықты	<i>/Муйәссәр болмаса һәрчәнд бізгә/</i>
һәуәс	(а.)	әуескойлық	<i>/Йоқ уисалың дәуләтидін өзгә көңлүмдә һәуәс/</i>
һежран	(а.)	айырылу	<i>/Йоқму һежран шаидарида бізгә уәслиңдин кушад/</i>
һезар	(п.)	мың	<i>/Һезарта қан йаши, йүз ерда ашкарә қылур/</i>
һидайәт	(а.)	тура жол	<i>/'Ишк ишідур кішигә әзәлдин һидайәті/</i>
һилал	(а.)	жаңа туған ай	<i>/Һилалы еккі болды 'әрзүдін/</i>
һиммәт	(а.)	ынта, жігер	<i>/Кел, дәм-е мәйханәдә көргіл гәдалар һиммәтін/</i>

hoh	(п.)	мейлі	<i>/Сен билүрсен hoh лутф ет, hoh қыл кибр-у димаз/</i>
һуэйда	(п.)	айқын, жарқын	<i>/Ошал кункім һуэйда болды әруах/</i>

Ш

шад	(п.)	қуанышты, шат-шадыман	<i>/Ғәмдін өртәнді көңүл, әйләмәссән шад оны/</i>
шафи́	(а.)	шапағатты	<i>/Болғай ерді Ййусуфум һәжриң әзабында шафи́/</i>
шаһаншаһ	(п.)	шаһтардың шаһы	<i>/Сені шаһаншаһ-е бидад оқурлар/</i>
шаһбәйтін	(п.-а.)	өлен жолы	<i>/Сәфхә-е гул үзрә қылды лутф шаһбәйтін сәуад/</i>
шаһид	(а.)	шейіт	<i>/Шаһид билә бір болса Атаиға не тә́нә/</i>
шаһсеуәр	(п.-т.)	сүйікті	<i>/Ол шаһсеуәр бір нәзәр етмәй гузар қылу/</i>
шәбгир	(п.)	таңғы мезгіл	<i>/Бәски, тынмасмын фиған-у налә-йе шәбгирдін/</i>
шәбихун	(п.)	түнгі шабуыл	<i>/Һежран черікі баски, урур жанға шәбихун/</i>
шәбнәм	(п.)	шық, мөлдір тамшы	<i>/Гули нәсрин үзә шәбнәм тапылмас/</i>
шәйда	(п.)	құлай сүю	<i>/Ей, бәси шәйда көңүлләр қибләсі қашың, бегім/</i>
шәйтан	(а.)	шайтан	<i>/Жәмалың нурыны Адәм хусніндә көрүб Шәйтан/</i>
шәк	(а.)	күдік, күмән, шәк	<i>/Шәксіз бұ кун өләрмін аның фуқатындакім/</i>
шәкл	(а.)	түр, форма	<i>/Тә́алаллаһ! Зух-е шәкл-у шәмайил/</i>
шәм́	(а.)	шам	<i>/Ей, мунәууәр арәзіңдін шәм́е хауәр һәр сәбах/</i>
шәмс	(а.)	күн	<i>/Ей, бегім, ушбу йүз, дегүл, шәмс билә қамәрму-дуур?/</i>
шәмшад	(а.)	самшит (мәңгі жасайтын қатты ағаш)	<i>/Сені бір қамәт-е шәмшад оқурлар/</i>
шәраб	(а.)	сусын	<i>/Дилбәра лә́лің шәраб-е аб-е кәусәрдін ләтиф/</i>
шәрабхур	(а.-п.)	шарапқор	<i>/Йүз йлғы шәйх, уәлині шәрабхура қылу/</i>
шәрмисәр	(а.)	ұятты	<i>/Чунки мен сенсіз тірілгәндін өлүбмін шәрмисәр/</i>
шәрх	(а.)	түсіндіру, талдау	<i>/Дәрдімні әгәр хәзрәтідә шәрх қылу/</i>
шәст	(п.)	қармақ	<i>/Һәр тир-е ғамки, чәрхі фәләк шәстідін чықар/</i>

шәук	(а.)	құмарлық, әуесқойлық	<i>/Дилбәра, келгіл, кі шәуқуңдін қара рим йоқтурур/</i>
шәһа	(п.)	шаһтар, патшалар	<i>/Шәһа, бізгә нәзәр қылсаң не болды?/</i>
шәһадәт	(а.)	қуәлік (иман қуәлігі)	<i>/Қанымға әгәр мүддә 'иләр берсә шәһадәт/</i>
шәһбаз	(п.)	аң-құс	<i>/Көзүң шәһбазыны сәййад оқурлар/</i>
шекәст	(п.)	жеңілу, сәтсіздік, шығын	<i>/Шәммә-йе елтіб шекәст-е нафә-йе Чин әйләді/</i>
ше'р	(а.)	өлең	<i>/Атаи ше'рінің лутфіні білсә/</i>
шеуә	(а.)	стиль, мәнер	<i>/Шеуәдә қашың, көзүң шағирдыдур білмән негә/</i>
шикайәт	(а.)	арыз, шағым	<i>/Чун йоқтурур онлыңда әңә хәдді шикайәт/</i>
шукранә	(а.-п.)	шүкіршілік	<i>/Тә'алаллаһ! Зиһи дәуләт, туман шукранә жанымға/</i>

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР

1. Арабско-русский словарь (Сост. проф. Х.К.Баранов). Москва, 1957.
2. *Атойи*. Девон (нашрга тайёрловчи С.Сайфуллох). Тошкент, 2008.
3. *Байниязов А., Байниязова Ж.* Түрікше-қазақша сөздік. Алматы, 2007.
4. *Жеменей И.* Парсыша-қазақша сөздік. Алматы, 2003.
5. Құран-кәрім қазақша мағынасы. Аударған шейх Халифа Алтай. Алматы, 2000.
6. *Наджип Э.* Регионы и этапы формирования тюркских письменных языков и литератур. Туркестан: Туран, 2007.
7. *Наджип Э.* Культура и тюркоязычная литература мамлюкского Египта XIV века. Туркестан: Туран, 2004.
8. Персидско-русский словарь (Под редакцией Ю.А.Рубинчика). Тегеран, 2004.
9. *Самойлович А.* Тюркское языкознание. Филология. Руника. Москва, 2005.
10. *Estann J.* harezm, Kırçak ve Çağatay türkçesi üzerine araştırmalar. Ankara, 2003. -438 s.
11. *Zajaczkowski A.* Najstarsa wersja turecka Husrav u Sirin Qutba. Warszawa, 1958.

РЕЗЮМЕ

Институт литературы и искусства имени М.О.Ауэзова Министерства образования и науки РК продолжает работу по подготовке и изданию очередных томов двадцатитомного свода «Әдеби жәдігерлер» («Литературные памятники»), издаваемого в рамках Государственной программы «Мәдени мұра» («Культурное наследие»).

Основная цель данной серии – издание литературных памятников, вышедших до 1917 года отдельными книгами; издание всех текстов древней и средневековой литературы, хранящихся в рукописях; издание текстов литературных памятников средневековья в первоначальном виде, в том, в каком они дошли до нас.

Семнадцатый том серии «Әдеби жәдігерлер» включает в себя сборник стихотворений «Диуан» видного тюркского суфийского поэта XIV века Атайи.

Один из видных представителей средневековой тюркской литературы Атайи оставил за собой бесценное литературное наследие. Родился он на земле своих предков – в Южном Казахстане, вырос на чужбине, писал свои произведения на тюркском языке с кыпчакскими элементами. Несмотря на это его творческое наследие до сих пор специально не исследовано в казахском литературоведении. Сочинения же Атайи впервые нашел и ввел в научный оборот, написал первую научную статью о его поэтическом наследии знаменитый ученый-тюрколог, академик А.Н. Самойлович. Найденный им единственный вариант сборника Атайи хранится в отделе восточных рукописей института востоковедения в Санкт-Петербурге за №22 В-2456.

Творчеством Атайи начали интересоваться еще в средних веках. Великий тюркский поэт, мыслитель Алишер Навои в своем произведении «Мажалисун-нафаис» («Заседания лучших») приводит сведения из жизни Атайи, отмечая, что он был сыном Исмаил ата. В свою очередь великий персидский поэт Абдрахман Джамин в своем произведении «Насаимул-мухаббат мин шамаил-футууат» пишет о том, что Исмаил ата является сыном Ибрахима, брата Ходжи Ахмета Иасауи, выдающегося суфийского поэта, главы тюркской ветви суфийзма.

Один из продолжателей учения Иасауи Исмаил ата родился в местечке Турбат нынешней Южно-Казахстанской области, где появился в свет и его сын Атайи. Хотя он родился на территории Казахстана, провел значительную часть жизни в городах Балх и Герат, в крупнейших центрах образования, науки и искусства того времени.

Сочинения Атайи давно стали объектом исследования в тюркоязычных странах. В этом отношении большую научную значимость имеют высказывания известных ученых-тюркологов А.Бомбачи, Ф.Кюпрюлзаде, Фитрата, Э.Рустамова, Н.Маллаева и др. Узбекский же ученый С.Сайфулла защитил кандидатскую диссертацию о творчестве Атайи, затем на основе этого труда в 1995 году в Ташкенте издал монографию, а в 2008 году там же выпустил отдельный книгой сочинения Атайи.

Атайи писал свои газали в форме аруза. В Санкт-Петербургском списке

произведений поэта имеются 260 газалов. В своих газалах он раскрывает таинственный мир суфийского учения, восхваляет любовь, призывает к честности, доброте.

Рукопись же этого сборника, включенного в семнадцатый том серии «Әдеби жәдігерлер», подготовлена на основе издания, осуществленного А.Зайончковским в 1958 г. В процессе подготовки книги в целях полного сохранения литературного духа и стилевых особенностей золотоордынской эпохи впервые осуществлен наиболее близкий к оригиналу научный перевод. По этой причине в томе без изменения даны некоторые стилевые свойства и предложения произведения.

Настоящий том к изданию подготовил, впервые осуществил полный перевод и написал комментарии известный молодой ученый-тюрколог, кандидат филологических наук Торали Кыдыр. Том снабжен научными приложениями, которые включают в себя сведения о публикуемом тексте, историко-литературоведческий и текстологический анализ, словарь терминов и понятий религиозного характера, а также список использованной литературы, факсимиле текста поэмы, резюме на русском и английском языках.

Объем – 480 стр.

SUMMARY

M.O.Auezov Institute of Literature and Art, Ministry of Education and Science RK continues preparing and publishing of the volumes of the twenty volume collection "Adebi zhadigerler" ("Literary Monuments"), published in the frame of the State program "Madeni Mura" ("Cultural Heritage").

The main goal of this series isto publish literary monumentswhich were published before 1917 as separate books; publication of fall texts of ancient and medieval literature which are stored in the manuscripts; publication of the texts of literary monuments of the Middle Ages in their original form, in which they have reached nowadays.

The seventeenth volume of the series "Adebi zhadigerler" includes a collection of poems "Diuan" by Atay the prominent Turkic poet of the XIVth century.

One of the prominent representatives of the medieval Turkic literature Atay left a valuable literary heritage. He was born in the land of his ancestors - in Southern Kazakhstan, grew up in foreign land, wrotehis works in Turkic language with Kypchak elements. Despite this fact there wasn't done a specific study of his creative legacy in Kazakh literary studies. Famous scientist in Turkic studies, academicA.N.Samoylovichwas the first who found Atay'swritingsand introduced into scientific use, and wrote the first scientific article on his poetic heritage. The only version of Atay'scollection is kept in the department of Oriental manuscripts in Saint Petersburg Institute of Oriental Studies, # 22 V-2456.

Atay's creativity was interesting evenin Middle Ages. The great Turkic poet, philosopherAlisherNavoiin his work "Mazhalisun-nafais" ("Meetings of the best") describes Atay'slife, noting that he was the son of Ismail ata. In turn, the great Persian poet AbrahmanJami in his work "Nasaimul-muhabbat min shamailfutuyat" writes that Ishmailata is the son of Ibrahim, the brother of Khoja Ahmed Yassauyi.

Ismail Ata who was one of the followers of Yassauystudies was born in the town of Turbatin South Kazakhstan region, and his son Atay also was born there . Although he was born in Kazakhstan, has spent much time in the towns Balkh and Herat, which were the largest centers of education, science and art of that period.

Atay's writings have become the object of study in Turkic-speaking countries. In this regard, the statements of the well-known scientists in Turkic studies such as A.Bombachi, F.Kyupryulzade, Fitrat, E. Rustamov, N.Mallaev and others have a great scientific importance. Uzbek scientist S.Sayfulla defended his Candidate thesis on theAtay's creative writings, and later on the basis of this work in 1995 in Tashkent he published a monograph, and in 2008 published a book of Atay'sessays.

Atay wrote gazals in the form of aruz. St. Petersburg list of poet's works includes 260 gazals.

The well-known young scientist of Turkic studies, Candidate of Philology, Toraly Kydyr has prepared this volume for publication based on this version, and was the first who has done the full translation and wrote comments. The volume is supplied with scientific annexes, which include information on the published text, historical- literary and textual analysis, glossary of religious terms and concepts, list of references, facsimile of the text of the poem, summary in English and Russian languages.

Volume – 480 p

МАЗМҰНЫ

Редакциялық Бас алқадан.....	5
Атайи. Диуан. <i>Мәтін</i>	7
Атайи. Диуан. <i>Факсимиле</i>	267
Ғылыми қосымшалар.....	421
Пайдаланылған әдебиеттер.....	475
Резюме.....	476
Summary.....	478

Ғылыми басылым

ӘДЕБИ ЖӘДІГЕРЛЕР

Атайи

ДИУАН

ҒАЗАЛДАР

Редакторы Р.Б.Асанбай

Техникалық редакторы Г.Ә.Сәбитова

Көркемдеуші редакторы С.Бахретдинов

Компьютерде беттеген Ә. Молдахметова

Баспаға Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің
№ 0000082 мемлекеттік лицензиясы 2005 жылы 11 қаңтарда берілген

ИБ № 11

Басуға 15.10.12 ж. қол қойылды. Пішімі 60x90^{1/16}. Офсеттік басылыс. Офсеттік қағаз.
Әріп түрі “Times New Roman”. Шартты баспа табағы 30,0. Есептік баспа табағы 17,81.
Таралымы 2000 дана мемлекеттік тапсырыс + 300 дана баспа есебі бойынша.

“Таймас” баспа үйі” ЖШС. Алматы қаласы, Абай даңғылы, 153-үй, 27-офис.
Тел.: 250-09-95, 250-09-96, 250-09-97, 250-09-98; факс: 266-21-14.

ISBN 978-601-264-096-0

УДК 821.512.161
ББК 84 (Түр) 7-5
Ә22

Әдеби жәдігерлер. Жиырма томдық.
Ә22 17-т.: Атайи. Диуан. Ғазалдар. /Құраст.: Т. Қыдыр. – Алматы: «Таймас»
баспа үйі, 2012. – 480 бет. – (Әдеби жәдігерлер)

ISBN 978–601–264–096–0

Әдеби жәдігерлер сериясының 17-томын XIV ғасырда өмір сүрген көрнекті түркі ақыны, сопылық поэзияның ірі өкілі Атайидің «Диуан» атты ғазалдар жинағы құрап отыр.

Ақын ғазалдары сопылықтың сырлы әлемін ашып, барша әлемнің Жаратушысын мадақтайды, адал достық пен таза махаббатты жырлайды.

УДК 821.512.161
ББК 84 (Түр) 7-5

ISBN 978–601–264–096–0 (17-т.)
ISBN 9965–806–41–1